

TÜRK
İDARE DERGİSİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 42

OCAK- ŞUBAT 1971

Sayı:328

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER

3	VIII inci Milli Eğitim Şûrası	Naci EKŞİOĞLU
13	Mülki idare Amirliği Kanunu Çıkarılmalıdır...	Fuat EREN
32	VII nci Mahalli İdareler Avrupa Konferansı....	M. A. Ömer EVRENSEL
50	Hollanda Zabıtası	Hüseyin IŞIK
70	Danıştayın Önemli Bir İçtihadı Birleştirme Kararı	İhsan OLGUN
83	Türk Filim Kontrol Sisteminde Değişiklik Zorunluğu Üstüne	Dr. Jur. A. Ş. ONARAN
98	İl ve İlçe İdare Kurulları	Ahmet ÖZER
120	İçişleri Bakanlığı Personelinin Yurt Dışında Eğitimi Olanakları ve İngiliz Teknik Yardım Programı Uygulaması	Sezai TAŞKELİ
128	İdari Müeyyide ve İdari Ceza Hukuku	Sadrettin SÜRBEHAN
153	Turizm Açısından Kıyı ve Şehirsel Toprakların Düzenlenmesinin Önemi.....	M. Sabri YORULMAZ
197	Uyuşturucu Madde ve İlaça Bağımlılığın Ceza İnfaz ve Tretman Yönləri.....	Dr. Mustafa T. YÜCEL

TERCÜMELER :

208	İngilterenin Değişen Haritası	Orhan ZAİM

İDARİ COĞRAFYA :

214	İnebolu İlçesi İdari Coğrafyası.....	Yaşar ERMAN
234	HABERLER	Yiğit KIZILCAN

TETKİKLER

VIII İNCİ MİLLİ EĞİTİM ŞURASI (*)

Naci EKŞİOĞLU
Danıştay Kanunsözcüsü

PLAN

- I — Giriş
- II — Sekizinci Milli Eğitim Şurasının Hukuki Dayanakları,
- III — Yedinci Milli Eğitim Şurasından önceki durum,
- IV — Yedinci Milli Eğitim Şurası Kararları,
- V — Sekizinci Milli Eğitim Şurasına getirilen yenilikleri doğuran gerçek sebepler.
- VI — Sekizinci Milli Eğitim Şurasının Getirdiği yenilikler.
 - 1 — Kolej adının ortaöğretimden kaldırılması
 - 2 — Mesleke yöneltme sınıfının konulması
 - 3 — Çok yönlü liselerin (Meslek liselerinin) açılması
 - 4 — Sınıf geçme yerine, ders geçme usulünün getirilmesi,

I - Giriş:

Tarih boyunca, hatta pek yakın çağlara kadar, öğretim ve eğitim yalnız seçkin tabaka için ayarlanmıştı. Seçkin başka bir deyimle üst tabakayı hedef alan ve buna göre düzenlenen eğitim ve

(*) Sözü geçen şûraya gözlemci olarak katıldığından bu yazı hazırlanmıştır.

öğretim sistemi kültür kavramı etrafında toplanmıştır. Kültürün geçmişteki anlamı da zamanımızda değişikliklere uğramıştır. Kültürü bugün, kısaca iki anlamda özetlemek mümkündür:

a — Antropolojik anlamda kültür kelimesi, dünya üzerinde mevcut olan bütün millet veya toplumların tarihleri boyunca kuşaklardan kuşaklara geçmiş bulunan bir takım maddi ve manevi değerleri ifade eder.

b — Toplum bilimsel anlamda kültür : Bir milletin maddi ve manevi değerlerinin teşkilatlanmış bütününden teşekkül eder. Bu bütünün parçaları arasında bir takım ilişkiler bulunur. Milletin yaşaması ve devamlılığı (bekası) bu şartlarla kabil olur. ilim, sanat, hukuk, tarih, din, edebiyat, teknoloji gibi toplumsal değerler ve teşkilatlar yalnız başlarına ayrı ayrı kültür karmaşıkları değillerdir. Bu değerler arasında bir takım ilişkiler mevcut olduğundan bir bütün teşkil ederler. Bu bütün toplumun yaşama sürecinde, bir kaynaşma ma dönemecinden geçerek kültürü meydana getirir.

Öğretim ve Eğitim kurumları, gençleri belirli bir takım ülkülere göre yetiştirmek suretiyle toplumun yapısında bir takım yenilik ve değişikliklere yol açar. Eğitim ve öğretim kuramlarının böyle müsbet bir görevi başarabilmesi ilmin gelişmesine yarar, ilmin gelişmesi ve ilerlemesi de bu kurumların olumlu ve başarılı yolda çalışmasını sağlar.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma plânında eğitim ve öğretim için kısa sürede iki amaç belirtilmiştir.

- 1) iktisadi gelişmeyi sağlayacak insan gücünü yetiştirmek,
- 2) Bütün yurttaşlara (temel eğitim), ilk öğretim ve eğitim vermektir.

Yine Beş Yıllık Kalkınma Plânında öğretim ve eğitim, öğrenim derecesi ve bağlı olduğu kuram bakımından aşağıda belirtilen tasnife tabi tutulmuştur:

- 1 — Temel Öğretim ve Eğitim (ilköğretim)
 - 2 — Orta Öğretim ve Eğitim
- iki döneme ayrılır:
- a — Birinci dönem (Ortaokul ve dengi okullar)
 - b — İkinci dönem (Lise ve dengi okullar)

3 — Orta Öğretim ve Eğitim üstü meslekî ve Teknik okullar

4 — Yüksek Öğretim.

Bir yandan resmi kurumlar, öte yandan halkın kendi geleneksel anlayışına göre gençlere uygulamakta olduğu öğretim ve eğitim yolları toplumsal yapıda bir takım değişiklikler yapar. Halk yığınlarını eğitmek suretiyle toplumsal yapıyı değiştirmek çabaları devrim geçirmiş ülkelerde ve özellikle yurdumuzda müstesna bir yer tutar. Bu yüzden memleketimizde resmi eğitim ve öğretime büyük önem verilmiş bulunmaktadır. Bir ülkede, eğitim potansiyelinden tam olarak yararlanabilmek için mevcut eğitim ve öğretim programlarının çeşitli seviyedeki şahıslara hitap edecek şekilde ayarlanması gerekir. Bu ise, eğitim ve öğretim sisteminin geçişlere imkân vermesi ile sağlanır. Zamanın şartına göre, bu geçişleri tesbit etmek için Cumhuriyet devrinde Sekiz kez, Millî Eğitim Şurası toplanmıştır. Orta öğretimde, çağımıza uygun bir geçiş şeklini saptamak üzere, VIII inci Millî Eğitim Şurası, 28/Eylül - 3/Ekim/1970 tarihleri arasında Ankarada, Millî Eğitim Bakanlığı Binası salonlarında toplanmıştır.

II - SEKİZİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞURASININ HUKUKİ DAYANAKLARI:

Şuranın ilk amacı, eğitim ve öğretim imkân ve fırsatlarından herkesin zekâ, istidat ve kabiliyeti oranında eşit şekilde faydalanması yollarını araştırıp bulmaktır. Esasen bu durum Eğitim ve öğretim sistemimizin hukuki mesnedini teşkil eden 1961 Anayasasının 21 ve 50 inci maddelerinde açık olarak belirtilmiştir.

Anayasamızın 21 inci maddesi : (Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama yapma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Eğitim ve Öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir.

Özel okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir.

Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.) Bu madde hükmünden anlaşıldığına göre, eğitim ve öğretim Devletin kontrolü

altında olmak şartı ile din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin fertlere verilmiş bir haktır. Aslında bu kavram 1876 ve 1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunlarımızda da yer almıştır. Yeni Anayasamızın 21 nci maddesindeki hükmüne göre, yurttaşın devletten eğitim ve öğretim konusunda, kendisine mani olunmaması dışında, talep edebileceği bir hak yoktur. Halbuki yeni Anayasamızın 50 inci maddesi ile «Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindendir.

İlköğretim, Kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir. Ve devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerini, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımı yapar.

Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyaçları olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Devlet, tarih ve kültür değeri olan esas ve anıtların korunmasını sağlar.» âmir hükmünü koymuştur. Burada ön görülen husus, eski Anayasalarda olduğu gibi ferdin Devletten yalnız hukuki engellerin kaldırılmasını istemekle yetinmiyeceğidir. Halkın öğrenim ve eğitimi sağlaması Devlete en başta gelen ödev olarak verilmiştir. Aynı zamanda ferd, Devletten eğitim için gerekli maddi imkânların verilmesini de isteyecektir. Fırsat ve imkân eşitliği de isteyecektir. Ayrıca bu madde hükmü eğitim ve öğretim için gerekli olan bina, öğretmen, öğretim programı, kitap ve çeşitli öğrenim araçları gibi eğitim ve öğretim imkânlarının sağlanmasını da Devlete görev olarak vermiştir.

III - YEDİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞURASINDAN ÖNCEKİ DURUM:

Yedinci Milli Eğitim Şurasından önce, başka bir deyimle 1960- 1961 ders yılından evvel, Yüksek öğrenime girebilme yalnızca lise tabanına dayanıyordu. Bu sisteme göre ilk öğretimi bitiren 12 yaşındaki bir çocuk, bütün hayatı boyunca kendisinin toplumdaki yerini tayin edecek meslek seçimi ile karşı karşıya bulunuyordu. Meslek okullarına giden çocuklar ancak kendi meslekleri yönünde tahsil imkânını veren yüksek eğitim kurullarına devam edebilmekte

idiler. Kabiliyeti ve ilgisi bu yaştan sonra keşfedilmiş çocukların, başka bir alana geçmeleri pratikte hemen hemen imkânsızdır. Bu eğitim yapısı, büyük öğrenci kitlesinin liseye ve oradan yüksek öğrenime gitmesine imkân hazırlamıştır. Halbuki bu durum toplumun ihtiyacını karşılamadığı gibi eğitim de fırsat eşitliği ilkesine de aykırıdır.

IV - YEDİNCİ MİLLİ EĞİTİM ŞURASI KARARLARI:

Yeni Anayasamızın yürürlüğe girmesi ve plânlı kalkınma dönemine geçişimizin de etkisi ile Yedinci Milli Eğitim Şurasında, herkesin kabiliyeti, ilgisi ve arzusu ile beraber, toplumun ihtiyaçları da dikkate alınarak, eşit eğitim imkânlarından yararlanma ilkesi benimsenmiştir. Şuranın tavsiyelerine uyularak, İlköğretmen okulları, Konservatuvar Birinci Devresi, İmam-Hatip Okulları Orta terzilik okulu dışındaki bütün meslek okullarının Ortaokul tabanı üzerinde kurulmaları benimsenerek, meslek seçimi büyük bir çoğunluk için 11 yaşına çıkmış ve böylece eğitim ve öğretim imkân ve fırsatlarından 14 yaşına kadar çok daha büyük bir kitlenin eşit olarak yararlanması sağlanmıştır. Yedinci Milli Eğitim Şurası, Ortaöğretimin Birinci Devresinde bir yenilik meydana getirmekle beraber, ikinci devresinde, yetiştirmeden daha çok sınav sistemini benimsemiştir.

V - SEKİZİNCİ MİLLİ EĞİTİM ŞURASINA GETİRİLEN YENİLİKLERİ DOĞURAN GERÇEK SEBEPLER

Bugün toplumumuzun benimsediği, herkes için eğitim ilkesi, eğitimde fırsat eşitliği görüşü, endüstri ve teknolojideki hızlı gelişmeler, eğitim sisteminin yeniden tartışılmasını zorunlu hale getirmiştir. Ancak, eğitim sistemi üzerinde her hangi bir tartışmaya girmeden önce, enaz bundan 10 sene sonraki Türk toplumunun ihtiyaçlarını ve yapısını düşünmek gerekir. Türk Toplumunun benimsediği ekonomik amaçlardan bir tanesi, ekonomisini endüstriye dayalı hale getirmek ve endüstriyel bir toplum olmaktır. Endüstriyel bir toplum olabilmek için de, fertlerde endüstriyel bir toplum gerektirdiği bilgi, kabiliyet, istidat ve alışkanlıkları geliştirmek gerekmektedir. Öteyandan okullarda geçen zaman çok sınırlı ve kıymetli olduğundan, Yirminci yüz yılın ikinci yansında hangi bil-

gi daha önemlidir. Bu sorunun cevabını zamanımızdaki hızlı teknolojik ilerlemeleri dikkate alarak yeniden cevaplandırmak gerekiyor. Bugün bir çok kimseler, ferdin hayatını kazanması için yapılan eğitimin, en aşağı, 16 ncı asırdaki edebiyat ve sanat değerlerini takdir etme yeteneğini kazandıran eğitim kadar önemli olduğuna inanmaktadır.

Sekizinci Milli Eğitim Şurasına getirilen taslakin incelenmesinde, büyük oranda güzel sanatlar kavramı üzerine kurulmuş olan bugünkü sistem, yeni teklife göre Güzel Sanatların tam zıttı olan modern teknolojiye de yer verecek şekilde tabandaki yelpazeyi genişletmiş bulunmaktadır. Yeni sistem, Güzel Sanatlara ve Teknolojiye aynı değeri vermektedir. Halbuki eski sistem Güzel Sanatları rakipsiz kabul etmekte idi.

Geçmiş çağlardaki bir anlayışın sonucu olarak eğitimde, teori ve pratik aynı ayarda tutulmamış. Bir şeyi yapma, bir şeyi bilmeye nazaran daha değersiz kabul edilmiştir. Geçmişte teori ve pratik, bir birinin zıddı iki eleman olarak düşünülmüştür. Hatta uzun süre, pratik yapma kişilere ceza verme şeklinde ele alınmıştır. Teknolojik başarılar ve bilimsel ilerlemeler nazariyat ile tatbikatın birbirinden ayrı olduğu görüşünü çürütmüştür. Eski zamanlarda felsefe ve teoriler âlim, bilgin, hakim ve filozoflar tarafından yalnız başına, cemiyetten uzak olarak geliştirilirdi. Zamanımızdaki teoriler, bilginin aktif bir şekilde insanların denemeleri sonucu olarak çıkarıldığını ortaya koymuştur. Bunun sonucunda teori ve pratik bir bütünün ayrılmaz parçası olarak düşünülmektedir.

Memleketimizde yetişkin işçiye, teknisyene ilim adamına ve onu destekliyen yardımcı personele ihtiyaç çoktur. Yalnız kabiliyetli olanları yüksek öğretime hazırlıyacak şekilde kurulmuş küçük bir guruba hizmet eden bir eğitim ve öğretim sisteminin teknolojik gelişmelerin gerektirdiği insan gücünün hazırlamaktan uzak olduğu, bir çok ülkelerde yapılan çalışmalarda anlaşılmıştır.

Eğitim ve öğretim bugün hem genel, hemde meslekî olması lâzımdır. Önemli olan, uygun dengeyi temin etmektir. Eğitimin temel amacı öğrencilerde düşünme kabiliyetini geliştirmektir. Düşünebilme kabiliyetini geliştirmek, hiç bir dersin inhisarında değildir. Bütün derslerin görevidir. Bütün derslerin, bu amacı gerçekleştirecek şekilde değerlendirilmesi lâzımdır. Öğrencilerin kabiliyetlerini yalnız üniversiteye giden akademik yolda aramak yeterli değildir. Yüksek yaşama standartlarına erişmek isteyen bir cemi

yet, çok yönlü bir eğitim sistemini geliştirmeye ve her türlü kabiliyeti teşvik etmeye mecburdur.

Sekizinci Millî Eğitim Şurasının gündemine ve dikkatine sunulan teklifte müşterek eğitim, dokuzuncu sınıfa kadar yükseltilmektedir. Ayrıca kişinin isteklerine daha iyi cevap verebilmek için, seçimlik ders ve ders gruplarına verilecek değerlerin tayininde, dersler arasında «aynılık» yerine «denklik» ilkesi getirmiş bulunuyor. Öğrencilerin kollara ayrılmasında zorlayıcı bir imtihan düzeni yerine; eğitici, Yol gösterici inandırıcı bir yönetme düzeninin getirilmesi Anayasada belirtilmiş olan eşit eğitim fırsat ve imkânlarından yararlanma ilkesine paralel olarak atılmış müsbet adımlar olarak kabul edilmektedir.

VI - SEKİZİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞURASININ GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Sekizinci Millî Eğitim Şurasının getirdiği yenilikleri şu dört grupta toplayabiliriz :

- 1 — Kolej adının ortaöğretimden kaldırılması;
- 2 — Mesleke yöneltme sınıfının konulması;
- 3 — Çok yönlü liselerin (Meslek liselerinin) açılması ;
- 4 — Sınıf geçme yerine ders geçme usulünün getirilmesi;

Yenilik olarak getirilen bu dört maddeyi inceliyelim :

1 — Kolej adının ortaöğretimden kaldırılması: Şuranın ulaştığı sonuçlardan biri, bütün orta öğretim kurumlarında «Kolej» adının kaldırılması ve kullanılmasının yasaklanmasıdır, ikinci dönem Ortaöğretim kurumlarında çalışma alanı ne olursa olsun, çalışan yere Lise adı verilecektir. Örnek: Sanat lisesi, Öğretmen Lisesi, Teknisyen lisesi İşkolları lisesi... Böyle bir ad değişikliği ile öğretmen okullarında ve sanat Enstitülerinde okuyan öğrencilerde müşahade edilen «aşağılık duygusu» ortadan kaldırılacaktır. İsim değişikliği ile psikolojik, kültürel ve sosyal problemlerin çözümleneceğini sanmak konuların, problemlerin özüne ve içine girememekten başka bir deyimle muhtevasını kavramakta ileri geldiğini sanıyoruz. Ad değişikliğinden fazla bir sonuç beklenemez.

2 — Mesleke Yöneltme sınıfının konulması nedenleri şöylece Özetlenebilir. Ortaöğretimde reformun esasını okuyan gençlerin zekâ,

kabiliyet ve istidatları ile yurdumuzun insan gücü (İstihdam gücü) ihtiyacı gözönünde tutularak üniversite veya yüksek okulda öğrenim yapmak imkân ve fırsatı vermektir. Bu reformun gerçekleşmesi için Liselerin birinci sınıfı «mesleğe yöneltme sınıfı» olarak yeniden düzenlenecektir. Halbuki bugün yürürlükte bulunan usule ve mevzuata göre mesleğe yöneltmeye ait hazırlık ve işlemler ortaokulda yapılmaktadır. Liselerin birinci sınıfının «Mesleğe yöneltme sınıfı» olarak yeniden düzenlenmesinin uygulamada müsbet sonuç verip vermiyeceği şüphelidir. Çünkü çeşitli nedenlerle, çocuk velileri ile öğretmenler ev okul idaresi arasında bir tartışma ve çekişmelere de yol açacak bir karakter taşımaktadır. Bu konuda öğrencinin zekâsı, kabiliyeti ve istidadı yanında; kendisinin baba ve annesinin istekleri birinci plânda yer alır. Akla ve hayale gelmeyen çeşitli sebep ve tesirlerin bu hususta rol oynamaya kalkması muhtemeldir. Ayrıca uygulama alanında bu usul, lise öğrenimini bir yıl daha uzatarak çocuğun bir sene geç okul bitirip hayata atılmasını sağlayacaktır.

3 — Çok yönlü liselerin açılması: Şuranın varlığı sonuçlara göre (liseler aşağıda belirtilen şekilde ikiye ayrılacaktır.

a) Klâsik veya Akademik liseler;

b) Çok yönlü liseler (Meslek Liseler);

a) Klâsik veya Akademik liseler : Öğrencileri sadece Üniversite veya yüksek okula hazırlayan liselerdir.. Bunlarda Öğretim ve Eğitim senesi 3 yıldır.

b — Çok yönlü liseler (Meslek Liseler): Öğrencileri hem mesleğe ve hemde üniversite veya yüksek okula hazırlayan liselerdir. Tahsil süresi dört yıl olacaktır. Bu ayırma da uygulamada bir takım güçlükler ve aksaklıklara yol açacağı sanılmaktadır. Çünkü, kısa tahsil yaparak hayattan bir yıl kazanmak isteyen öğrenciler çoğunlukla 3 yıllık liselerde okumak isteyeceklerdir. Bu yüzden 3 yıllık liselere çok fazla müracaat ve yığılmalar olacaktır. Bundan dolayı Uygulamanın bugünkünden farklı sonuç vermemesi ihtimali vardır. Hattâ Bugün olduğu gibi büyük öğrenci yoğunluğu yine Üniversiteye rağbet edecek Üniversite kapılarında yığılacaktır. Bu sistemden başarı umuluyorsa, Akademik veya Klâsik liselerle öğretmen liseleri, Sanat liseleri, Teknik Liseleri ve Çeşitli İş kolları liseleri arasındaki münasebet ve ahenk yurdumuzun istihdam gücü ihtiyacına göre, çağımızın ve günümüzün ilkeleri de gözönüne alınarak iyi bir şekilde düzenlenmeli ve ayarlanmalıdır.

4 — Sınıf Geçme Usulü Yerine, Ders Geçme Usulünün Getirilmesi:

Bu hususta Sekizinci Millî Eğitim Şurasında iki zıt görüş uzun uzun tartışılmıştır. Bu görüşler şunlardır.

a) Ders Geçme usulünü benimsiyen ve savunanların dayanakları: Sınıf geçme yerine, Ders geçme usulünü getirenlerin dayanak ve hareket noktaları öğrencilerin zekâ, kabiliyet, istidat bakımından eşit veya aynı durumda olmadıklarıdır. Zira Öğrencilerden bir kısmının bazı ders veya ders gruplarına karşı sempaticileri, ilgileri ve kabiliyetleri yoktur. Meselâ: 8-9 dersten sınıfı geçmiş bir öğrencinin 2-3 dersi verememesi, başaramaması sebebiyle Sınıfta kalarak bütün dersleri bir yıl daha okuması ve tekrarlaması mantıksız, manasız ve hatta fuzulidir. Üstelik haksızlığa da sebebiyet verir. Aynı zamanda İktisadî bakımından da zararlı ve lüzumsuzdur. Çocuğun bir senesini dahi boşu boşuna harcar o Sınıflara öğrencilerin yığılmasına sebep olur.

b — Sınıf geçmeye taraftar olan ve bunu savunanların hareket noktaları ve dayanakları şöylece özetlenebilir: Bunlar ders geçmenin aleyhinde ve karşısındadırlar. Lise tahsili, zihni bilgiyi, fikrî tekâmmülü, hür düşünceyi gerçekleştirmek bakımından bir bütündür. Kül halinde okunur. Bazı dersleri yapmadan veya bu derslerden muaf tutularak bir üst sınıfa geçmek yukarda belirtilen gelişmeyi noksan ve eksik bırakır. Tıpkı vücutta bazı organların gelişip, bazılarının dumura uğraması sonucu nasıl bir «Hilkat Garibesi» meydana gelirse; Noksan yapılan lise tahsili sonucunda da bilgi, sosyolojik ve Psikolojik yönlerden bazı «Hilkat Garibelerinin» toplum içerisinde ortaya çıkmasına yol açar.

Sekizinci Mili Eğitim Şurası çoğunlukla (a) bendindeki «Ders geçme usulüne» itibar ve değer vermiş ve bunun yürürlüğe konmasını oy çokluğu ile kabul etmiştir.

Bu iki görüşü birleştirmek, gerçeği ve doğruyu bulmak lâzımdır. Sınıf geçme yerine ders geçme usulünün yürürlüğe ve uygulamaya konması şu aksaklıkları doğuracaktır. Okullarda ders geçme usulü uygulanınca, bütünü itibariyle sınıflar değil, dersler için dersaneler kurulacaktır. Her öğrenci ayrı bir durumda olacak. Okul idareleri bu işin içinden çıkamayacaktır. Aynı zamanda bu durum büyük malî külfetlere sebebiyet verecektir. Sınıfta kalmak diye bir sorun bulunmadığından bütün öğrenciler son sınıfa kadar gelecek; Son Sınıf-

ta bitirme sınavları için büyük bir yığılma olacaktır. Sınıfta kalmak ve tekrar okumak diye bir problem bulunmadığından, Lise bitirme sınavlarını veremiyen sayısız öğrenci yığını açıkta kalacaktır. Bunlar sonraki senelerde başaramadıkları derslerden bitirme imtihanını vererek lise diplomasını alacaklardır. Ders geçme usulü sayısız gençlerin eğitime ihtiyacı ve yatkın oldukları en elverişli çağlarında okul dışında kalarak, bozulmalarına yol açacağı kaygusu ve kuşkusu vardır.

Özet olarak incelediğimiz Sekizinci Millî Eğitim Şurası Çalışmaları ve alınan kararlardan çıkardığımız sonuçlara göre, bugünkü Orta Öğretim Sistemimiz çeşitli yön ve unsurları ile çok çapraşık bir makinanın iç teşkilâtını ve çalışmasını andırır. Orta Öğretim Sisteminin herhangi bir yanında görülen aksaklık üzerine yapılmak istenilen reform veya değişiklik, sistemin diğer yanlarına da sirayet etmektedir. Hattâ sisteme dahil olmayan üst kademe mesabesinde olan üniversite ve yüksek okul öğreniminde derhal etki çemberi içine almaktadır. Onun için bu hususta karar verip uygulamaya geçerken çok dikkatli, titiz, gerçekçi olmak ve düşünmek gerekir.

MÜLKÎ İDARE AMİRLİĞİ KANUNU ÇIKARILMALIDIR

Yazan :
Kaymakam
Fuat EREN
İçişleri Bakanlığı Mah. İd.
Gn. Md. lüğü
Müşavir Muavini

GİRİŞ :

14 Temmuz 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile, onun bazı maddelerini tadil eden 31.7.1970 tarihli ve 1327 sayılı Kanunun tatbike başlanması mülkî idare amirliği konusunu ön plâna çıkarmıştır.

14. Temmuz. 1965 tarihli ve 657 sayılı Kanunun 36. maddesinde :

«Başbakanlık Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı ve ilgili kurumların yazılı görüşlerini de alarak yönetici ve icracı sınıfları ile büro sınıflarını, 5.1.1961 tarihli ve 224 sayılı Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki Kanun gereğince sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi için gereken sınıfları ve müşterek yetiştirme nitelikleri olan bilimsel, teknik, meslekî ve diğer sınıfları tesis eder.

Başbakanlık Devlet Personel Dairesi bu sınıfların tüzüklerini Maliye Bakanlığı ve ilgili kurumların ve Devlet Personel sendikaları veya meslek birliklerinin, federasyonlarının veya konfederasyonlarının yazılı görüşlerini de alarak hazırlar ve Bakanlar Kuruluna sunar...»

denmekte idi.

Ankara Üniversitesi, 657 sayılı Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasında yer alan ve üniversite öğretim üyeleri ile yardımcılarını Kanunun malî hükümlerini kapsamına sokan (... malî hükümler dışında...) deyiminin Anayasanın 120. maddesine aykırı bulunduğundan iptali istemi ile Anayasa Mahkemesinde 1965/32 Esas No. ile dava açmış-

tı. Anayasa mahkemesi 4.2.1966 gün ve 1966/3 No'lu kararının Anayasaya aykırılık gerekçesinde :

«Şüphesiz yasama organının sınırları belli konularda yürütme organına düzenleme görevi verebilmesi hususunun doktrinde caiz görüldüğü bilinmekle beraber bu müsaadenin, kanun koyucuya belli konuların bir kanunla düzenlenmesi görevinin Anayasa ile tahsisen verilmiş olması hallerine kadar uzatılması mümkün görülmemektedir. Zira bu hallerde kanun koyucunun, bir kanun hükmü ile, kendisine verilmiş olan düzenleme görevini idareye devretmesi, hem de Anayasanın 5. maddesindeki yasama yetkisinin devrolunamayacağına dair olan kuralına aykırılık teşkil eder.

... Görüldüğü gibi burada kanun koyucunun, genel yasama yetkisine dahil bir konunun düzenlenmesi bahis konusu olmayıp belli konuların kanunla düzenlenmesi hakkında bir Anayasa emrinin yerine getirilmesi durumu mevcut bulunmaktadır.

Kanun koyucu bu görevini, 657 sayılı Kanunda yapılmış olduğu gibi idareye devredemez.» denmektedir.

Sınıf tüzükleri ile memurların nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin düzenlenmek istenmesi Anayasanın 117. maddesine aykırı düşeceği görüşü hakim olduğundan 31.7.1970 tarihli ve 1327 sayılı Kanun çıkarılmıştır.

657 Sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren 1327 sayılı Kanunun 9. maddesi, 657 sayılı Kanunun 36. maddesini değiştirerek yeniden sınıflar ihdas etmiştir.

Bu sınıflar:

- 1 — Genel İdare Hizmetleri Sınıfı
- 2 — Teknik Hizmetler Sınıfı
- 3 — Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı
- 4 — Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı
- 5 — Avukatlık Hizmetleri Sınıfı
- 6 — Din Hizmetleri Sınıfı
- 7 — Emniyet Hizmetleri Sınıfı
- 8 — Yardımcı Hizmetler Sınıfıdır.

Burada sayılan sınıflarda genel idare hizmetleri sınıfı ile yardımcı hizmetler sınıfı hariç, diğerleri bir meslek grubunu hedef tutmuştur. Genel idare Hizmetleri sınıfı ise bir torba sınıf olmuştur. 1327 sayılı Kanunun 9. maddesi Genel İdare Hizmetleri Sınıfını şu şekilde tanımlamıştır :

«1 — Genel İdare Hizmetleri Sınıfı :

Bu Kanunun kapsamına dahil kurumlarda yönetim, icra, büro ve benzeri hizmetleri gören ve bu Kanunla tesbit edilen diğer sınıflara girmiyen Devlet memurları genel idare hizmetleri sınıfını teşkil eder.»

Görülüyor ki Devlet için önemli görevleri yüklenmiş ve sorumluluğunu taşıyan Müsteşar, Genel Müdür, Vali ve Elçi gibi memurlarla herhangi bir görevli aynı sınıfta mütalâa edilmiştir.

Bu durum karşısında Devletin kuruluşuyla beraber Devlet hayatında yer almış, daima ayrı mütalâa edilmiş Devlet için taşıdığı önem takdir edilerek ayrı bir muamele ve statüye tabi olmuş mülki idare amirliği konusu üzerinde durmak ve onun yerini belirtmek zarureti hasıl olmuştur.

Birçok kanunlarda mülkiye memuru, en büyük mülkiye memuru, mülkiye amiri, en büyük mülkiye amiri, mahallî mülkiye amiri, mahallin en büyük mülkiye amiri ve mahallin en büyük mülkiye üstü gibi çeşitli şekilde ifade edilmiş mülki idare amirliği için ifade birliğini sağlamak, bir meslek olarak sınır ve şartlarını ve haklarının belirtmek üzere Mülki İdare Amirliği Kanunu çıkarılması lüzumu kaçınılmaz olmuştur.

Bu kanunun çıkarılması hakkındaki görüşlerimizle ihtiva etmesi gerekli hükümleri şu şekilde sıralamamız mümkündür.

GENEL GEREKÇE:

Klasik manada mülki idare amiri vali, kaymakam ve bucak müdürüdür. Tarihi gelişim içinde beylerbeyi, vali, mutasarrıf, kaymakam ve bucak müdürü şeklinde Devlet hayatında yer alan mülki idare amirleri halen vali, kaymakam ve bucak müdürlüğüne dönüşmüştür.

1700 Sayılı Dahiliye Memurları Kanunu Mülki idare amirliğini meslek haline getirmiş olup şart ve sınırlarını tesbit etmiştir.

5442 Sayılı Kanuna gelinceye kadar valiler idari kariyerden yetişenler arasından seçilip tayin olunmakta idi. Fakat anılan kanunun 6. maddesinin 2. fıkrası yoruma tabi tutulmuştur.

«5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 6. maddesinin 2. fıkrasını teşkil eden (vali tayininde 3656 sayılı Kanun hükümleri cari değildir.) ibaresi kariyerden olmak, Siyasal Bilgiler ile Hukuk Fakültesinden mezun bulunmak gibi şartlar ve vasıflarla bağlı olmaksızın, Hükümetin lüzum ve zaruret halinde hariçten münasip kimseleri vali tayin eylemekte mutlak yetkiye sahip bulunduğu hükmünü ifade eylemektedir.» denilmektedir.

Buna rağmen genellikle valiliklere meslekten yetişmiş elemanlar getirilmiştir. Fevkalâde zamanlarda dahi bu gelenek büyük ölçüde ihlâl edilmemiştir. Örneğin 27 Mayıs 1960 tan sonra valiler arasında yapılan geniş çaptaki atamalarda dahi meslek dışı vali tayini 17 yi aşmamıştır.

Kaymakamların durumuna gelince; Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesini bitirmemiş, maiyet memurluğu ve kaymakam stajyerliği yapmamış ve kaymakamlık kursunu başarı ile bitirmemiş kimselerin kaymakam olmalarına imkân yoktur.

Durum bucak müdürleri için de aynıdır. En az liseyi bitirmiyen belli bir süre adaylık yapmıyan ve İçişleri Bakanlığı Meslek Kursunda Başarı göstermeyenlerin bucak müdürü olmaları mümkün değildir.

Bu durum şunu göstermektedir ki mülki idare amirliği bir meslektir. Belli bir kariyeri mevcuttur. Yoksa mülki idare amirliği bir iş değildir. Öteden beri bu böylece kabul edilmiş ve halen de böyledir.

Mülki idare amirlerinin Devlet için taşıdığı değeri ve görevlerinin önemi, derli toplu bir şekilde 5442 Sayılı Kanunda ifade edilmektedir.

Anılan Kanunun 2. bölümünün 2. kesimi valilerin hukuki durumları, görev ve yetkileri, 3. kesimi valilerin teftiş ve denetleme yetkilerini, 4. kesimi vali ile İl idare Şube Başkanının münasebetlerini, 5. kesimi devir ve teftişlerini tayin ve tesbit etmektedir.

Yine aynı Kanunun 3. Bölümünün 2. kesimi kaymakamların hukuki durumları, görev ve yetkilerini, 3. kesimin devir ve teftişini, 4. kesimi kaymakamın ilçe idare şube başkanlarıyla münasebetini tayin ve tesbit etmiştir.

Keza adı geçen Kanunun 4. Bölümünün 1. Kesimi bucak idare ve teşkilatını ve bu arada bucak müdürünün görev ve yetkilerini belirtmektedir.

Bu hükümler tetkik edildiğinde mülki idare amirinin yeri ve durumu münakaşa götürmez bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

İçişleri Bakanlığı Merkez ve İller örgütünde bu taslakta, yer alan görevleri ifa edenler valilik, kaymakamlık ve bucak müdürlüğü sıfatını kazananlardır. Mülki idare amirliği dışında herhangi bir meslekten olan kimselerin bu görevlerde çalışması bahis konusu olamaz. Bu sıfatları kazanmış olup merkez veya iller örgütünde çalışanların mülki idare amirliği ile ilgilerinin kesildiğini düşünmek yersizdir. Örneğin kıt'a hizmeti ifa eden bir subayın karargâh hizmetine, hakimlik veya savcılık yapan kimsenin Adalet Bakanlığı merkez örgütüne geldiklerinde Subaylık, Hakimlik veya Savcılığına nasıl bir nakise gelmiyorsa mülki idare amirliği sıfatını kazanıp İçişleri Bakanlığı merkez ve iller örgütünde çalışanların da mülki idare amirliklerine noksan gelmemesi gayet tabiidir.

Mülki idare amirliği konusunun bir kanunla düzenlenmesi çoktan beri bir zaruret halini almıştır. İlgililerin bu mevzua eğilmeleri gereklidir. Bu teklifimiz iltifat görürse büyük bir boşluk doldurulacaktır.

MADDE GEREKÇESİ:

Madde 1 — Kanunun kapsamına sadece kaymakamlık ve İçişleri Bakanlığı Meslek Kursunu başarı ile bitirip kaymakamlık ve ya bucak müdürlüğüne atanarak İçişleri Bakanlığının Merkez ve İller örgütünde müsteşar ve valiye kadar çeşitli kademelerde çalışanlar alınmaktadır. Diğer içişleri Bakanlığı memurları bu kanun kapsamına alınmamıştır. Kesin ayırım kaymakamlık ve İçişleri Bakanlığı Meslek Kursudur.

Müsteşar ve Valiye kadar Merkez ve İller örgütünün çeşitli kademelerinde görev alabilmek için kaymakamlık sıfatını kazanmak şarttır.

Ayrıca ifade birliğini sağlamak maksadıyla çeşitli kanunlarda mahalli mülkiye memuru, mahallin en büyük mülkiye memuru, mahallin mülkiye amiri, mahallin en büyük mülkiye amiri ve mahallin

en büyük mülkiye üstü diye tarif edilenler kapsama dahil edilmişlerdir.

Madde 2 — Mülki idare amiri tarif edilmektedir.

Madde 3 — Mülki idare amirleri sınıflara ayrılmaktadır.

Madde 4 — Birinci Sınıfa girecek mülki idare amirleri ile dereceleri gösterilmektedir.

Madde 5 — İkinci Sınıfa girecek mülki idare amirleri ile dereceleri gösterilmiştir.

Madde 6 — Üçüncü sınıfa girecek mülki idare amirleri ile dereceleri gösterilmiştir.

Madde 7 — Mülki idare amirliği bir meslek olduğundan bu sıfatı iktisap etmekte birçok şartlara bağlanmış. Bucak müdüründen müsteşara kadar yukarıki maddelere göre sınıf ve dereceleri sıralananların tabi olduğu şartlar belirtilmiştir.

Mülki idare amirliğinde emir ve karar verme veya danışma hizmeti ifa edenlerde idare bilgisi ve hukuk nosyonu olması lüzumlu olduğundan tahsil şartı olarak Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi mezunu olmak öngörülmüştür. Ayrıca kaymakam stajını ikmal ile kaymakamlık kursunu başarı ile bitirmek lüzumludur. Elbetteki mülki idare amirliği de bir Devlet memuriyeti olduğundan bu özel şartların yanısıra Devlet memuru olabilmenin genel şartları aranmaktadır.

Artık valilik için meslek dışı bir atanma bahse konu değildir. Çünkü idare amirliği bir iş değil meslektir. Meslek dışından atananlardan istisnai olarak bazıları başarılı olmuşlarsa da genellikle ilin idaresine hakimiyet zafa uğramıştır.

Daha ziyade icra vasfı ağır Basınakta olan bucak müdürlerinin de belli bir tahsil ve eğitimden geçmesi gereklidir. Ayrıca Devlet memuru olduklarından ötürü Devlet memuru olabilmenin genel şartlarının aranması da gayet tabiidir.

Madde 8 — 657 Sayılı Kanunun 36. maddesini değiştiren 1327 sayılı Kanunun 9. maddesi büro hizmeti ifa eden bir görevli ile ayrı bir meslek sahibi olan mülki idare amirini Genel İdare Hizmetleri Sınıfı diye icat ettiği torba sınıfta birlikte mütalâa etmiştir. Halbuki mülki idare amirliği yukarda da izah edildiği gibi bir iş değil meslektir. Devleti ve Hükümeti temsil eden, Devlet için Taşındığı

önemi münakaşa kabul etmiyen bir mesleği ayrı bir şekilde düşünmek ve aylığını da ona göre tanzim etmek gereklidir.

Dört dereceye ayrılmış olan birinci sınıf mülki idare amirlerinin aylıkları aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Birinci derece mülki idare amirleri göstergesi	1000 + 200,
İkinci derece mülki idare amirleri göstergesi	1000 + 150,
Üçüncü derece mülki idare amirleri göstergesi	1000 + 100,
Dördüncü derece mülki idare amirleri göstergesi	1000 + 50,

Olup aylıkları genel katsayı ile gösterge çarpımına eşittir. Bu suretle bulunan aylık emekliliğe esas teşkil edecektir. Diğer Devlet görevlilerinin 1000 üzeri ek göstergelerinde vaki olacak artışlar aynı şekilde birinci sınıf mülki idare amirlerine intikal ettirilecektir. Çünkü bu sınıf mülki idare amirleri sınıf üstü Devlet görevi ifa etmektedirler.

Madde 9 — Birinci sınıf mülki idare amirleri sınıf üstü Devlet görevi ifa ettiklerinden dolayı ikinci sınıf mülki idare amirlerinin birinci derecesindeki mülki idare amirlerinin de birinci derece Devlet memuru oldukları izahıtan varestedir.

Mülki idare amirlerinin derece ve göstergeleri ilişik tabloda gösterilmiştir.

Birinci sınıf mülki idare amirlerinde derece yükselmesi için iki, ikinci ve üçüncü sınıf mülki idare amirlerinde derece yükselmesi için 3 yıl beklemek gereklidir.

Madde 10 — Mülki idare amirleri günün her saatında görevlidirler. Hiçbir zaman bir deprem, bir sel veya bir olay bekliyeyim saat 9-17 arasında veya tatil günleri dışında vuku bulayım demez. Mülki idare amirlerinin genel idare hizmetlerinin ifasından başka, kanunlarımızla yüklenmiş Devleti ve Hükümeti temsil etme görevleri de mevcuttur. Temsil ettiği Devletin ve Hükümetin Şanına yakışır şekilde hareket etmesi, giymesi ve yemesi gereklidir. Ailesi efradı dahi bu lâzimiye riayete mecburdur. Bir bayram veya törene ne kendisi ne de ailesi rastgele bir kıyafetle çıkamaz. Evvelâ vatandaş yadırgar. Bugün vatandaş ne kadar yara alırsa alsın mülkî idare amirinin şahsında Devleti ve Hükümeti görür. Bu bakımdan Devletin ve Hükümetin itibarını temsil ve temin eden mülki idare amirinin durumu ile mütenasip ve görevinin icabı ayrı bir

tazminata müstahak olması gerekir. Çay, kahve parası olarak yukardaki görevi ifa etmiyen kimselere de verilmesi düşünülen temsil giderleri bundan tamamen ayrıdır. Bu tazminatın miktarı sabit olmayıp esas göstergenin % 60 ı oranındadır. Maaşla birlikte ay başında ödenir.

Mülki idare amirlerini merkez ve iller örgütü diye ayırmak mümkün değildir. Görevde daimi bir değişim vardır. Bugün kaymakam veya vali olan 3'arın merkezde bir görevdedir. Merkezde görevli bir genel müdür veya şube müdürü yarın bir vali veya kaymakamdır. Bunların menşeleri de birdir. Bucak müdürleri içinde durum aynıdır. Bugün bucak müdürü olan yarın il veya merkez örgütünde bir göreve atanması mümkündür. Vatandaş nasıl görmüşse aynı gözle takip etmek istemektedir.

Kıta hizmetini ifa eden bir subay karargâh hizmetine, Hakimlik veya, savcılık yapan bir kimse Bakanlık merkez örgütünde genel müdür veya şube müdürlüğüne geldiklerinde nasıl maaştan gayrı ödentilerinden yoksun kalmıyorlarsa; subaylık, hakimlik veya savcılıklarında bir şey kaybetmiyorlarsa mülki idare amirleri için de durum aynıdır.

Madde 11 — Fiilen valilik yapanların il özel idaresinin başı onun temsilcisi ve icra vasıtası olarak tamamen ayrı bir görev yaptıklarından dolayı il özel idare bütçesinden bir ödenek almaları gereklidir. Bu ödenek en az diğer encümen üyelerine ödenen ödenek kadar olmalıdır. 657 sayılı Kanunun 87. maddesi yanlış anlaşılmaktadır. Devlet memurlarına ikinci görev verilmeyeceği ve bunlara her ne nam altında olursa olsun para ödenemeyeceği ve hiçbir menfaat sağlanamayacağı yolundaki hüküm ek görev içindir. Maddenin gerekçesi de bunu açıkça ortaya koymuştur. İl özel idaresinin başı temsilcisi ve yürütücüsü validir. Bu görevi bugünkü mevzuatımıza göre başka kimse yapamaz. İkinci görev verilemez konusunu dar anlamda alırsak o takdirde valilerin yaptıkları tasarruflar keenlemeyekündür. İl özel idareleri felce uğrar. Halbuki valilerin bu görevlerinin karşılığı ödeneklerini aynı derece ve kuvvette, muahhar ve özel bir kanun olan 671 sayılı Kanun tayin ve tesbit etmiştir. Anayasa hariç hiçbir kanun diğerine faik değildir. Nitekim Devlet Şurası birkaç gün önce, encümen başkanlığı ödeneğini yasaklayan İçişleri Bakanlığının emrini bir valinin müracaatı üzerine durdurmuştur.

Anayasanın 116. maddesi :

«Mahalli idareler, il belediye ve köy halkını müşterek mahalli ihtiyaçlarını kar ılıyan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel ki ileridir...»

Demek suretiyle seçilmemiş organın mevcudiyetini de zımnen kabul etmiştir. Bu il özel idaresinde validir. Anayasamız bu hususun devamını uygun bulmuştur. Valiye ikinci görev verilemeyeceğini kabul etmek düşüncesi de bu açıdan Anayasaya ters d   r.

Senelerden beri kaymakam ve bucak müdürleri özel idareye mütaallik i leri kendi görev sahalarında yürütmüşlerdir ve yürütmektedirler. Halbuki genel idarenin bir elemanı olan kaymakam ve bucak müdürlerinin bu görevi yapacaklarına dair mevzuatımızda hiç bir hüküm mevcut değildir. Fiili durumun hukuki duruma inkılabı kat'ı bir zarurettir. Aksi halde yetkisizlik, görevsizlik ve bunların yaratacağı karı ıklıkla karşı karşıya kalınır. Bu nedenle kaymakamlara il özel idare hizmetlerini valiye niyabeten ifa ettiklerinden dolayı diye bir hüküm getirmek ve bu hizmeti ifadan ötürü valinin aldığı  deneğın 3/4  n  vermek gereklidir.

Genel idarenin bir elemanı olan bucak müdürleri de bucaklarında özel idareye ait hizmet gördüklerinden dolayı onlara da bu hizmetlerin karşılığı aynı  deneğın 1/4  n  vermek angaryayı yasaklayan Anayasamıza, hakkaniyet ve hukukun tabii icaplarına uygun d   r.

Bu hizmetler özel idare için yapıldığından karşılığının da özel idare bütçesinden verilmesi gayet tabiidir.

Madde 12 — Mülki idare amirliğinin i  değil meslek olduğu izah edilmişti. Valilik, kaymakamlık ve bucak müdürlüğü bu mesleğın birer ana kademeleridir. Çeşitli  ğretim ve  ğitimden geçip Devlet hizmetinin kilit noktalarında bulunan bu kimselerin kazandıkları sıfatlarının devam etmesi ve her yerde kullanılması gereklidir. Nitekim idare hukukumuzun men eini teşkil eden Fransa'da da durum aynıdır. Kaymakamlık ve bucak müdürlüğü kurslarını bitirerek bu sıfatları kazananlara hazırlanacak tip bir sertifika verilmesi faydalıdır.

Madde 13 — Valilerin Devlet temsilciliğı de gözönünde bulundurularak fiilen görevli bulundukları mahalde Türk Bayrağını  zel, resmi ikametg hlarıyla makam ve arabalarına çekmeleri bugünkü durumun icabıdır.

Hükümet temsilciliği ağır basan kaymakam ve bucak müdürleri de İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca kabul edilen Kararnamedeki Hükümet Forsunu fiilen görevli bulundukları mahalde özel, resmi ikametgâhlarıyla makam ve arabalarına çekmelidirler. Bu temsil ettikleri görevin tabii bir sonucudur.

Madde 14 — Mülki idare amirliğine vekâlet Müessesesi tam anlamıyla geliştirilememiştir. Ancak valilere vali muavinlerinin vekâlet edeceği 5442 sayılı Kanunun 5. maddesinde «İllerde Valilerin tayin ve tesbit ettiği işlerde yardımcılığını ve valinin bulunmadığı zamanlarda vekilliğini yapmak üzere vali muavinleri bulunur...»; şeklinde ifade edilmiştir. Ancak vali muavini de bulunmazsa ne olacaktır. Buna cevap bulamıyoruz.

Hele kaymakam ve bucak müdürlüğüne vekâlet tam bir keyfilik ve karışıklık içindedir. Bu yolda çıkarılmış tamimlerde bir ahenk olmadığı gibi mileses bir tatbikatta mevcut değildir.

Mülki idare amirliği bir meslek olduğuna göre ona vekâlet edecek kimsenin de aynı meslekten olmasına lüzum ve zaruret vardır.

Madde 15 — İntibaklarda 1.11.1970 tarihindeki duruma itibar olunmuştur. 1327 sayılı Kanunun getirdiği intibak sistemi henüz oturmamıştır. Ne zaman da oturacağı belli değildir. Bu konuda pek çok dava açılmış ve sonuçlanmamıştır. Onun için oturmuş bir tatbikatı gözönünde bulundurmak vukuu melhuz birçok ihtilafları şimdiden önliyecektir. İntibaklar tabloda gösterilmiştir.

Madde 16 — İzaha lüzum yok.

Madde 17 İzaha lüzum yok.

Geçici Madde : Halen İçişleri Bakanlığı Merkez ve İller Örgütünde çalışmakta olup kaymakamlık veya İçişleri Bakanlığı meslek kurslarını bitirmemiş bulunanlardan 4, 5 ve 6. maddelerdeki görevleri ifa etmiş veya etmekte olanların bu kanundan istifade etmeleri hakkaniyetin tabii sonucudur.

Madde 18 — İzaha lüzum yok.

Madde 19 — İzaha lüzum yok.

Madde 20 — İzaha lüzum yok.

MÜLKİ İDARE AMİRLİĞİ KANUNU TASLAĞI

Kapsam	Madde 1 — Bu Kanunun kapsamına; kaymakamlık kursunu veya İçişleri Bakanlığı Meslek Kursunu başarı ile bitirerek İçişleri Bakanlığı Merkez ve İller örgütünde çalışanlarla, çeşitli kanunlarda mahallî mülkiye memuru, mahallin en büyük mülkiye amiri ve mahallin en büyük mülkiye üstü diye tarif edilenler girer.
Tarif	Madde 2 — Mülki idare amiri : Birinci madde kapsamına girenlerdir.
Sınıf	Madde 3 — Mülki idare amirliği üç sınıftır. Birinci Sınıf mülki idare amirliği İkinci sınıf mülki idare amirliği Üçüncü sınıf mülki idare amirliği

Birinci Sınıf Mülki Madde 4 — **Birinci Sınıf mülki** idare amirleri **İdare Amirliği** ve dört dereceye ayrılır.
dereceleri.

I - Birinci derece mülki idare amirleri :

Merkez örgütü
Müsteşar
Müsteşar Muavini
Genel Müdür
Baş Hukuk Müşaviri
Tefiş Kurulu Başkanı
Tetkik Kurulu Başkanı
Birinci Sınıf Bakan Müşaviri Vali
Birinci Sınıf Vali Müfettiş
Birinci Sınıf Tetkik Kurulu üye ve Müşavirleri.
Birinci Sınıf Müşavir
Müfettiş Birinci Sınıf Hukuk Müşaviri
İller örgütü
Birinci Sınıf Vali
Birinci Sınıf Vali Baş Muavini
Birinci Sınıf Kaymakam

II - İkinci Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü
İkinci Sınıf Bakan Müşaviri Vali
İkinci Sınıf Tetkik Kurulu üye ve müşavirleri.

İkinci Sınıf Vali Müfettiş
 İkinci Sınıf Müşavir Müfettiş
 İkinci Sınıf Hukuk Müşaviri
 Birinci Sınıf Başmüfettiş
 Birinci Sınıf Genel Müdürlük Baş Müşaviri
 Birinci Sınıf Genel Müdür Baş Muavini

İller örgütü

İkinci Sınıf Vali
 İkinci Sınıf Vali Başmuavini
 İkinci Sınıf Kaymakam

III — Üçüncü Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü

Üçüncü Sınıf Bakan Müşaviri Vali.
 Üçüncü Sınıf Vali Müfettiş
 Üçüncü Sınıf Tetkik Kurulu üye ve Müşavirleri.
 Üçüncü Sınıf Müşavir Müfettiş.
 Üçüncü Sınıf Hukuk Müşaviri
 İkinci Sınıf Baş Müfettiş
 İkinci Sınıf Genel Müdürlük Baş Müşaviri
 İkinci Sınıf Genel Müdürlük Baş Muavini

Merkez örgütü

Üçüncü Sınıf Vali
 Üçüncü Sınıf Vali Baş Muavini
 Üçüncü Sınıf Kaymakam

IV — Dördüncü Derece Mülki İdare Amirleri:

Merkez örgütü

Dördüncü Sınıf Bakan Müşaviri Vali
 Dördüncü Sınıf Vali Müfettiş
 Dördüncü Sınıf Tetkik Kurulu Üye ve müşavirleri.
 Dördüncü Sınıf Müşavir Müfettiş
 Dördüncü Sınıf Hukuk Müşaviri
 Üçüncü Sınıf Başmüfettiş
 Birinci Sınıf Genel Müdürlük Müşaviri.
 Birinci Sınıf Genel Müdür Muavini

İller örgütü

Dördüncü Sınıf vali
 Dördüncü sınıf vali baş muavini
 Dördüncü sınıf kaymakam

**İkinci Sınıf
Mülki İdare
Amirleri ve
Dereceleri**

Madde 5 — İkinci sınıf mülki idare amirleri beş derecedir.

I — Birinci Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü

İkinci sınıf genel müdürlük müşaviri

İkinci sınıf genel müdür muavini

Beşinci sınıf hukuk müşaviri

Beşinci sınıf tetkik kurulu üyeleri

Birinci sınıf müfettiş

İller örgütü

Birinci sınıf vali muavini

Beşinci sınıf kaymakam

II — İkinci Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü

Birinci sınıf hukuk müşavir muavini

İkinci sınıf müfettiş

Birinci Sınıf daire başkanı

İller örgütü

İkinci Sınıf Vali Muavini

Altıncı Sınıf Kaymakam.

III — Üçüncü Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü

İkinci Sınıf Hukuk Müşavir muavini

Üçüncü sınıf müfettiş

İkinci sınıf daire başkanı

İller örgütü

Üçüncü sınıf vali muavini

Yedinci sınıf kaymakam

Birinci sınıf bucak müdürü

IV — Dördüncü Derece Mülki İdare Amirleri :

Merkez örgütü Birinci Sınıf Şube Müdürü

Birinci Sınıf Müfettiş Muavini

İller örgütü

Sekizinci sınıf kaymakam

İkinci sınıf bucak müdürü

	V —Beşinci Derece Mülki İdare Amirleri : Merkez örgütü İkinci sınıf şube müdürü İkinci sınıf müfettiş muavini İller örgütü Dokuzuncu sınıf kaymakam Üçüncü Sınıf Bucak müdürü
Üçüncü Sınıf Mülki İdare Amirleri ve Dereceleri	Madde 6 — Üçüncü sınıf Mülki İdare Amirleri Beş derecedir ve illerdedir. I—Birinci Derece Mülki İdare Amirleri : Birinci Sınıf Kaymakam muavini Dördüncü sınıf bucak müdürü II— İkinci Derece Mülki İdare Amirleri : İkinci Sınıf Kaymakam muavini Beşinci sınıf bucak müdürü III-Üçüncü Derece Mülki İdare Amirleri : Üçüncü sınıf kaymakam muavini Altıncı sınıf bucak müdürü IV— Dördüncü Derece Mülki İdare Amirleri Yedinci sınıf bucak müdürü. V — Beşinci Derece Mülki İdare Amirleri : Sekizinci sınıf bucak müdürleri
Mülki idare Amiri Olmanın Şartları	Madde 7 — Bucak müdürü hariç mülki idare amiri olmak için Devlet memuru olabilmenin genel şartları yanında Siyasal Bilgiler Fakültesi veya Hukuk Fakültesi mezunu olmak ve Kaymakamlık Kursunu başarı ile bitirmek şarttır. Bucak müdürü olmak için Devlet memuru olabilmenin genel şartları yanında en az lise veya dengi okul mezunu olmak ve İçişleri Bakanlığının Meslek Kursunu başarı ile bitirmek şarttır.
Aylık	Madde 8 — Birinci sınıf mülki idare amirlerinin aylıkları aşağıdaki şekilde hesaplanır. Birinci derece mülki idare amirleri 1000 + 200 İkinci derece mülki idare amirleri 1000 + 150 Üçüncü derece mülki idare amirler 1000 + 100 Dördüncü derece mülki idare amirleri 1000 + 50

Yukardaki göstergenin yıllık katsayısı çarpımıyla meydana gelen aylık aynı zamanda emekliliğe esas teşkil eder.

Diğer Devlet görevlilerine aynı şekilde ödenen 1000 üzerindeki ilâveler birinci sınıf mülki idare amirlerine de aynen uygulanır.

Madde 9 — İkinci sınıf mülki idare amirlerinin birinci derecesindekiler birinci derece devlet memurlarıdır.

Sekizinci madde dışındaki mülki idare amirlerinin göstergeleri (1) nolu tabloda gösterilmiştir.

Tazminat

Madde 10 — Mülki idare amirlerine maaşları tutarının % 60 ı oranında mülki idare amirliği tazminatı verilir. Bu tazminat maaşla birlikte ödenir.

Diğer ödenek

Madde 11 — Fiilen valilik yapanlar il özel idaresinin başı olarak il daimî encümen üyelerine ödenen ödeneği tam olarak alırlar.

Fiilen kaymakamlık yapanlara valiye niyabeten özel idare işlerini tedvir ettiklerinden dolayı il daimî encümen üyeleri ödeneğinin 3/4 ü ödenir.

Fiilen bucak müdürlüğü yapanlara il daimi encümen üyeleri ödeneğinin 1/4 ü ödenir.

Bu ödemeler il özel idaresi bütçesinden yapılır.

Sıfatların devamı

Madde 12 — Valilik, kaymakamlık ve bucak müdürlüğü sıfatım 7- maddeye göre kazananların bu sıfatları her zaman devam eder. Kendilerine İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliğe göre birer sertifika verilir.

Fors

Madde 13 — Valiler Türk Bayrağının fiilen görevli bulundukları mahalde özel ve resmî konut ve makamlarıyla arabalarına çekerler.

Kaymakam ve bucak müdürleri içişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulun-

ca kabul edilen kararnamedeki Hükümet Forsunu fiilen görevli bulundukları mahalde özel ve resmî konut ve makamlarıyla arabalarına çekerler.

Vekâlet

Madde 14 — Vekâlette kıdem esastır. Valilere gaybubetlerinde vali baş muavini veya vali muavini olmadıkları takdirde ilin en kıdemli kaymakamı; kaymakamlara kaymakam muavini veya maiyet memuru vekillik eder.

Bucak müdürünün gaybubetinde bucağa ait işler kaymakam tarafından yürütülür.

Maiyet memurlarına vekillikleri esnasında vekâlet ettikleri kaymakamın almakta olduğu miktarda tazminat ayrıca ödenir.

Vali ve kaymakam vekilleri vekâletlerinin devamına 11. maddede yazılı ödenegi alırlar. Ödemede kıstelyevm tatbik edilir.

Vekillerin tazminat ve ödenek alması asıllarına ödenmesine mani değildir.

İntibaklar

Madde 15 — İntibaklarda 1.11.1970 tarihinde alınan maaş esastır. 1.11.1970 tarihinde almakta bulunduğu maaşa müstahak olduğu tarihten itibaren birinci sınıf mülki idare amirleri için iki, iki ve üçüncü sınıf mülki idare amirleri için üç sene hesap edilerek derece ve sınıf yükseltilmesi yapılır.

İntibakta maaş veya kadronun şahıs lehinde olanı

Bu kanunda yazılı görevlilerin intibakı ilişik (2) no'lu tabloda gösterilmiştir.

Madde 16 — Kaymakamlık veya İçişleri Bakanlığı Meslek Kursunu bitirmiş olup, 4, 5 ve 6. maddelerde sayılmamış olanlardan İçişleri Bakanlığı İller ve Merkez örgütlerinde çalışanlar, intibakları sonucu o maaşı alanların sınıf ve derecesinde sayılır.

Tayin	Madde 17 — Bu kanunda yazılı mülki idare amirlerinin bu kanunda olmıyan görevlere tayinleri isteklerine bağlıdır. Bu kanunda olmıyan görevlerden bu kanundaki görevlere atanabilmek için mülki idare amirliği sıfatını kazanmak şarttır. Geçici Madde : 4, 5 ve 6. maddelerde yazılı görevleri İçişleri Bakanlığı Merkez ve İller Örgütünde ifa etmekte olanlar, bu kanunda yazılı şartlar aranmaksızın bu kanundan istifade ederler.
Kaldırılan Hükümler	Madde 18 — 1700 Sayılı Dahiliye Memurların Kanununun ve bu kanunun ek ve tadillerinin ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri kaldırılmıştır.
Yürürlük	Madde 19 — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer. Madde 20 — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

SONUÇ:

657 ve onun bazı maddelerini tadil eden 1327 sayılı Kanun tatbikatı birçok meseleleri olduğu gibi mülki idare amirliği meselesini de su yüzüne çıkarmıştır.

Yukarıya hazırladığımız bir gerekçe ve taslak sunduk. Bu suretle daha iyilerinin hazırlanabilmesi için gerekli tartışma zemini hazırladığımız kanaatındayız. Mesleğe gönülden bağlı olanlarla onun olması lâzım geldiği durumuna inanmış olanlar bu tartışmadan yararlanmalıdırlar-

Ancak, yalnız bir kanaat vardır ki; onu da belirtmeden geçemiyeceğim, mülki idare amirliği davası sanki sadece İçişleri Bakanlığının bir davasıdır. Halbuki bu dava Devleti meydana getiren müesseseler in ve Hükümette görev alan herkesin davasıdır. Çünkü Devlet ve Hükümet mülki idare amirinde tecelli eder.

Her ne sebeple olursa olsun, bilerek veya bilmiyerek mülki idare amirliğine indirilmiş olan darbeler Devlette ve Hükümete makes bulur.

Tablo : 2

**1 11.1970 tarihinden önce
almakta olduğu maaş**

Yeni intibak sınıf ve derecesi

	I. Sınıf	I.	Derece
2000 +	»	»	»
2000	»	»	»
1750	»	»	»
1500	»	»	»
1250	II.	»	»
1100	»	»	»
950	»	»	»
800	»	»	»
700	»	»	»
600	III.	»	»
500	»	»	»
450	»	»	»
400	»	»	»
350	»	»	»

VIII nci MAHALLİ İDARELER AVRUPA KONFERANSI

Yazan :

İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu

Müşaviri ve (MÎAK) Sekreteri

M. Abdüllâtif. Ö. EVRENSEL

26 Ekim 1970 Pazartesi günü saat 15 de en yaşlı üyenin Başkanlığı altında Mahallî İdareler Avrupa Konferansı üye Devletlerinin Delegeleri, toplantı salonundaki yerlerini aldılar. İçişleri Bakanlığından Mahallî İdareler Genel Müdürü Sedat ERDOĞAN, İzmir Valisi N. Kemal ŞEN TÜRK ve Avrupa Konferansı Mahallî İdareler İlişkiler Bürosu Sekreteri M. Abdüllâtif Ö. EVRENSEL, Türk Belediyecilik Derneğinden sorumlu Müdür Dr. Nuri TORTOP, Manisa Senatörü Oral KARAOSMANOĞLU, Ankara Belediye Başkanı Ekrem BARLAS, İzmir Belediye Başkanı Osman KİBAR, Zile Belediye Başkanı Osman ÇETİN ve Karacasu Belediye Başkam Nadir ÜNLÜ Konferansa Türk Delegasyonu olarak katıldılar.

Türk Belediyecilik Derneği Sayın Başkanı İsmet SEZGİN ve İstanbul Belediye Başkanı Dr. Fahri ATABEY mazeretleri dolayısıyla gelememişlerdi.

Tebliğlerin Okunması

Konferansın Başkan ve Başkan Vekillerinin seçiminden sonra, Avrupa Birleşmesi gelişmeleri hakkındaki, Konferans Yasasının 1 nci madde, 1 nci Prag. (a), 4 ncü fıkrasına göre tebliği okundu Bunu takiben, Avrupa Toplulukları Komisyonu Başkanı M. Franco - Maria Malfatti, topluluklar kadrosunda Avrupa birleşmesinin kaydettiği gelişmeler hususunda, bütün Delegelerinin mutabık oldukları tebliğini okudu.

Kürsüye Hollanda Dışişleri Bakanı olup, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanı bulunan M. Joseph Luns gelerek Avrupa

Konseyi kadrosunda, Avrupa birleşmesi gelişmelerine dair tebliğini verdi.

Sonra Avrupa Konseyinin faaliyetlerine dair, Mahallî İdareler ve Ülke Amenajmanı konusunda; Avrupa Konseyi Genel Sekreteri M. Lujo Tonic - Sorinji konuştu. Beşinci olarak, 9-11 Eylül 1970 de Bonn'da toplanan ilk Ülke Amenajmanı Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansının çalışmaları hakkındaki Federal Almanya Cumhuriyetinin İçişleri Bakanlığı Müsteşarı M. Günter Hartkopf son tebliği bildirdi ve mesajlar okunduktan sonra tartışmalara geçildi.

Çeşitli raporlar

1968 -1970 Konferansları arasındaki Daimî Komite faaliyetlerine ait raporu Hollanda Delft Nahiyesi Müdürü M.J.M . Ravesloot takdim etti.

Konferansın 7 nci dönem toplantısı Kararlarının uygulanmasını sağlayan İstişarî Meclis ve Bakanlar Komitesi faaliyetleri hakkındaki Daimî Komite raporunu Fransa Genel Meclislerinin Başkanlar Komitesi Başkanı, Senatör M.A. Chauvin sundu. Durum tartışıldı ve Komisyonların kurulmasına başlandı .

Beş Komisyon kuruldu :

I — Genel Komisyon:

Konu : «Avrupa'da bölgeselcilik problemleri» Genel Raportör İsviçre Şehirleri Birliği Başkanı, Lausanne Syndic'i M.G.A. Chevallaz tarafından sunulan ön tasarı kademesinde bir Karar tasarısı hazırlanması. Bu Komisyon 27 asil ve 18 yedek üyeden kuruldu. Türk Belediyecilik Derneği Sorumlu Müdürü Dr. Nuri TORTOP ve İzmir Belediye Başkanı Osman KÎBAR bu Komisyona katıldılar.

II — Sosyal ve Ekonomik Komisyon :

Konu : 1 — «Tabîî kaynakların ve Tabiatın korunması alanında Mahallî idarelerin rolü».

Daimî Komitenin faaliyet raporu kademesinde (bölgesel problemler ve Ülkü Amenajmanı hususunda iş grubu çalışmaları) bir

Karar tasarısı hazırlanması. Raportör Federal Almanya Cumhuriyeti Wangen Kaymakamı M. W. Münch idi.

2 — Genel rapor: «Bölgecilik ve Toplulukların bölgesel politikası».

Genel raporun muadili olan fasıl kademesinde, Genel Komisyon adına bir mütalâa hazırlanması.

Raportör, Luxembourg komünleri ve Şehirleri Birliği Başkanı M. H. Cravatte.

Bu Komisyonun 27 asil ve 15 yedek üyesi bulunuyordu. İzmir Valisi N. Kemal ŞENTÜRK de bu Komisyonda çalışacaktı.

III — Kültürel Komisyon :

Konu : 1 — «Tarihî ve artistik değerdeki abidelerle, güzel manzaralı yerlerin korunması ve değerlendirilmesi alanında Mahallî İdarelerin rolü»

Daimî Komitenin faaliyet raporu kademesinde bir Karar tasarısı hazırlanması bölgesel problemler ve Ülke Amenajmanı hususundaki iş grubu çalışmaları)

Raportör: Pavie (İtalya) eski Belediye Başkanı M.G. Vaccari.

2 — Genel rapor:

«Bölgenin kültürel görevleri»

Genel rapora muadil olan fasıldaki gibi, Genel Komisyon adına bir mütalâa hazırlanması

Raportör: Apeldoorn (Hollanda) Nahiye Müdürü M.A. Des Tombe. Bu Komisyonda 26 asil üye ve 11 yedek üye bulunmaktadır. Manisa Senatörü Oral KARAOSMANOĞLU ve Karacasu Belediye Başkanı Nadir ÜNLÜ de bu Komisyon üyeleri arasındadırlar.

IV — Mahallî Mâliyeler Komisyonu:

Genel rapor:

Konu: 1 — «Bölge Mâliyesi»

Genel rapora muadil fasıldaki gibi Genel Komisyon adına bir mütalâa hazırlanması

Raportör: Cheshire Compté'si (Birleşik - Krallık) Veznedarı M.R.H.A. Chisholm.

2 — «Mahallî İdarede bölgecilik ve ordinator kullanılması» Daimî Komite faaliyet raporu kademesinde Genel Komisyon adına bir mütalâa hazırlanması (bölgesel problemler ve Ülke Amenajmanı hudusunda iş grubu çalışmaları)

Raportör: Danimarka Komünleri Millî Birliği Müdürü M.O. ingvartsen Komisyonunda 28 asıl ve 19 yedek üye bulunmakta olup İçişleri Bakanlığı Mah. İd. Gnl. Müdürü Sedat ERDOĞAN ile Tetkik Kurulu Müşaviri ve Miak Sekreteri Lâtif EVRENSEL de bu Komisyonunda idiler.

V — Mesken ve Şehircilik Komisyonu

Genel rapor:

«Bölgecilik ve yeni şehirler problemi»

Daimî Komite faaliyet raporu kademesinde Genel Komisyon adına bir mütalâa hazırlanması (bölgesel problemler ve ülke amenajmanı iş grubu)

Raportör : Leiden (Hollanda) Nahiye Müdürü M.G.C. Van der Willigen.

Komisyonunda 29 asıl, ve 14 yedek üye mevcut olup, ayrıca Ankara Belediye Başkanı Ekrem BARLAS ve Zile Belediye Başkanı Osman ÇETİN de bulunmaktadır.

Konferans Genel Kurulunda,

«Avrupa'da Bölgecilik Problemleri» konusundaki konuşmalar Genel Raportör Lausanne Syndic'i, M. Chevallaz genel raporu takdimen okudu,

İtalya Cumhuriyeti Bölgeler Bakam M. Eugenio Gatto aynı konuda konuştu;

Avrupa Parlamentosu Başkanım temsilen Avrupa Parlamentosu komünal ve bölgesel konularını inceleme gruplararası başkanı M- Fernand tebliğini okudu ve bunun üzerine tartışmalara geçildi.

AVRUPA'DAKİ BÖLGEÇİLİK PROBLEMLERİNİN KAPSAMI

A

Avrupa Bölgecilik Problemleri

Eğer halk, Komünler, Mahallî İdareler ve politik hücreler aracılığıyla Avrupa'nın birleşmesiyle yakından ilgilenmezse ve bu suretle Avrupa kuruluşlarının işleyişine faal bir şekilde katılmazsa, Avrupa Birliği bir sun'î kuruluş, bir hayalden ibaret kalır. Bugün için konferans, yeniden yapılacak gruplaşmaların veya örgütlenecek işbirliği zorunluğunun komünlere; Avrupa toplumunda, görevlerini daha etkili bir şekilde yapmak imkânını vereceğini müşahede etmektedir. Diğer taraftan konferans, bölge fikrinin her memlekette değişik anlamda alındığını, bu itibarla bütün memleketlerin bunu aynı anlamda kabul etmeleri gerektiğini takdir etmektedir.

Her şeyden evvel bölge, ülkede mahallen yerleşmiş bulunan beşerî topluluğa yani bir ülke idaresine tekabül etmektedir. Bu topluluk ulusun özünü oluşturarak tarihî kültürel, coğrafi ve ekonomik bir benzeyişte karakterini bulur ki, bu da halkın aynı gayelerin ve müşterek menfaatlerin arkasında birleşmesini gerektirir. Topluluk tarafından esas olarak kabul edilen bazı kıstasların etrafındaki bu birleşme ona şahsiyetini kazandırır ve bir birim olarak, varolma arzusunu verir. Bu millî ülkede topluluğun meydana gelmesi, dikilmesi demektir ki, konferansa göre millî ülke, bölge olarak vasıflandırılan bu ülke ünitesini hudutlandırarak ve bölge kuruluşu hukukî planda, sosyolojik bir vakıa olarak müşahede edilecektir. Böylece bir tanımlamadan sonra, konferans millî ülkelerde, özerk politik bir kuruluşu, komünlerle devlet arasında bir idare olarak görmeği arzulamaktadır.

Konferans, böyle bir kuruluşu, desantralize hale getirerek, insanileştirecek ve idarenin şahsiyetini koruyacaktır. En iyi bir şekilde bu kuruluş hemşehrilerin ve seçilmiş idarelerin kontroluna tevdi olunacaktır.

Böylece, bölgecilik; Avrupa'nın çeşitli yerlerindeki sosyal ve ekonomik şekildeki kuvvetli farkı gidermek için çok zorunludur. İş ve kaynakların iyi bir şekilde tevzii, ve ekonomik dengenin gene iyi bir şekilde sağlanabilmesi, Avrupai kuruluşların ve millî devletlerin koordinasyon vasıtaları ve eşit ekonomik güçlerinin cihazlandırılmalarıyla mümkündür.

Bu kaynaklar, bunların malî otonomileriyle orantılı olarak eşit bir sisteme dayanmak; ayrıca kültürel sosyal ve ekonomik faaliyetlerini harekete geçirebilecek şekilde olmalıdır. Bölgesel özerklik devlet idaresi ademi -merkeziyetinden başka bir anlam taşır. Bu durum ise, bölgesel yürütme ve müzakere organlarının bir veya iki dereceli oyla seçilmelerini, komünlerle sıkı bir işbirliğini, millî devletlerin kararlarına katılmalarını, Avrupalı kuruluşlarda temsil edilmelerini gerektirir.

Bu bakımdan konferans kendisini teşkil eden millî delegasyonların, geniş anlamda, memleketlerinin mahallî ve bölgesel kuruluşların temsilcileri bulunmalarını zorunlu görmektedir.

B

Mahalli İdareler Avrupa Konferansının Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinden İstedikleri

Konferans bu konuda Bakanlar Komitesine öz kaynaklara sahip, eşit vergi kaynakları olan, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel konuda olduğu gibi, ülke amenajmanı konusunda da yetkilerle donatılmış, halk tarafından doğrudan doğruya veya vasıtalı olarak seçilmiş sorumlu otoriteleri bulunan, millî karakterdeki kuruluşların ihdas veya muhafazasını ayrıca bölgeleri; komünler gibi, devletlerin politik çevresi, ve Avrupalı kuruluşlar olarak görmesini; bu, takdirde de, bunların uygun bir temsil sistemiyle yekdiğerlerinin kararlarına katılmalarının yeterli olacağını tavsiye etmektedir.

C

Toplulukların Bölgesel Politikaları Hakkındaki Karar Tasarısı

Raportörü M. Cravatte olan, «Bölgecilik ve Toplulukların Bölgesel Politikaları» hakkındaki karar tasarısı ekonomik ve sosyal komisyon tarafından kabul edilmiştir. Konferans, büyük bir ilgiyle; Avrupa Toplulukları Komisyonunun; bölgesel politika uygulamasını sağlamak için yaptığı demarşları, memnuniyetle karşılamıştır. Bu bakımdan daimî komitesinden bu husustaki ilerlemeleri dikkatle takip etmesini istemiştir- Avrupa Konferansın, Avrupa Toplulukları Kuruluşları için bir istişare organı olmasını arzuladığı görülmekte

dir. Bundan başka konferans, millî devletlerin bölgesel politikalarının Avrupa seviyesinde koordine edilmesi ile ilgili halk temsilcilerinin, bilhassa mahallî ve bölgesel alanda seçilenlerin, işbirliğinde bulunmaya çağırılması gerektiğini açıklamıştır.

D

Bölgenin Kültürel Görevleri

Karar tasarısını M. Des Tombe hazırlamış ve tasarı Kültürel Komisyon tarafından takdim edilmiştir.

Bu tasarıya göre bölgenin kültürel bir özerkliği bulunacak ve örgüt malî vasıtalarla donatılacaktır. Bu malî yeterliklerin yardımlarıyla, bölge halkının kültürel gelişmesi sağlanacak ve bölge eğitim sektörlerinde, boş vakitlerin değerlendirilmesinde ve spor işlerinde gerekli kadrolara sahip bulunacaktır. Bölge, kültürel, dil ve folklorcu geleneklerle, değerlerdeki gibi; kültürel ve artistik bir mirasın korunmasına bağlı bir politikanın tahakkuku için; bir kadro teşkil edecektir.

Ayrıca kültürel alanda gençlere projelerini tahakkuk ettirecekleri bir cihazlanmayı sağlamalıdır.

E

Bölge Mâliyesi

Karar tasarısı raportör M.R.H.A. Chisholm tarafından hazırlanmış Mahallî Mâliyeler Komisyonu tarafından sunulduğu Genel Komisyonda kabul olunmuştur.

Üye devletlerin kuruluş özellikleri dolayısıyla aralarında bir farklılaşma mevcuttur. Bu farklılaşma elbetteki millî sistemlerin kamu mâliyelerinde de bulunmaktadır. Bu cihetle konferans, millî maliye sistemlerinin esaslı bir şekilde incelenmesine taraftardır. Bundan maksat da, mahallî ve bölgesel idarelere, görevlerini yapabilmeleri için yeterli kaynaklar bulmaktır. Ancak bölgeye öz kaynaklarının tahsisi, diğer mahallî idarelerin malî özerkliklerini rencide etmemelidir.

Nihayet mahallî ve bölgesel idareler doğrudan doğruya malî pazarlara başvurarak istikrazlarını yapabilmelidirler. Bu itibarla malî özerklik kademesinde zamanında tahsil olunan vergi gelirlerinden faydalanırlar.

F

Bölgecilik ve Yeni Şehirler Problemi

Raportör M- Van Der Willigen olup, Mesken ve Şehircilik Komisyonu tarafından hazırlanmış ve Genel Komisyon tarafından da kabul edilmiştir.

Yeni şehirlerin kurulması, küçük şehirlerin gelişmesinde de görüldüğü gibi, şehir hayatını değiştirmektedir. Bilhassa yeni şehirlerin gelişmesi ve donatımını ilgilendiren her karar, bölgesel kadroda da uygulanmalıdır; zira mahallî özellikler ve halkın adetleri bölgenin şehirleşmesinde ahenkli bir gelişme sağlar.

G

Bölgecilik ve Mahallî idarede Ordinatör Kullanılması

Bu karar tasarısı Raportör M. Ingvarsten tarafından hazırlanmış ve Mahallî Mâliyeler Komisyonu tarafından, Genel Komisyona takdim edilerek, kabul olunmuştur.

Konferans mahallî idarede ordinatörler kullanılması hususundaki, istişarî Meclisin 557 sayılı tavsiyesindeki teklifleri desteklemekte ve mevcut prensipleri de kabul etmektedir.

Bütün mahallî idarelerin enformatiğin getirdiği yeni idare metotlarını kabul ederek uygulaması gerekir. Bölgenin bu yönden enformatik alanında bir rolü bulunmaktadır ki, bu da Mahallî İdarelerle Merkezi İdare arasında bir bağlantı ve koordinasyondan başka bir şey değildir.

Bu vesile ile konferans, gelecek toplantılarından birinde, Mahallî ve Bölgesel İdarede ordinatörlerin kullanılmasından dolayı sağladığı faydaların getirdiği problemleri daha derin olarak incelemeyi uygun görmektedir; zira ordinatör kullanılması kamu işlerinin idaresinde mahallî ve bölgesel otoritelere, ademi - merkezîyet içersinde; rasyonelleşme ve demokratlaşmayı sağlama yeterliliği getirmektedir.

Tabiatın ve Tabîî Kaynakların Korunmasında Mahallî İdarelerin Rolü

Bu karar tasarısı Sosyal ve Ekonomik Komisyon Raportörü M.W. Münch tarafından sunulmuştur. Konferans tabiatın korunması konusundaki mahallî idarelerin oynadığı role; Avrupa'daki tabîî çevre amenajmanı hakkındaki beyannamede yer verildiğini belirtmektedir. Gene bu konuda Avrupa çevre amenajmanı fikir ve politikasının yaratılmasında mahallî ve bölgesel otoritelerin üstün rolünü kabul etmektedir. Hakikaten bir Avrupa politikasının konusu olmak istidadını gösteren çevre korunması prensibi, millî kadrosunun çoktan üstüne çıkmaktadır. Bu cihetle, bu problemin, bütününe elle tutulur çözüm şekli Avrupaî, millî, bölgesel ve mahallî her seviyede ülke amenajmanı planlarını gerektirmektedir. Bununla da kalmıyarak bu planların aralarında koordine şekle sokularak ekonomik gelişme planlarıyla birlikte tanzimi gerekmektedir.

Konferans yönünden, yeni faaliyetlerin mahallileştirilmesi için, çevrenin vasfındaki şart esas olduğuna göre, mahallî idareler yeni birleşmeler konusunda bilhassa sanayi hareketlerinde çevrenin tabîî niteliklerinin zarar görmemesine dikkat edeceklerdir. Bu durum ise mahallî seviyedeki alanda özel durumları bakımından gittikçe gelişecek komünlerarası bir işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu itibarla konferans kendi kabullendiği beyannameyi, komünlerin de kabul etmesini dilemektedir.

Mahallî İdareler İçin Tabiatın Korunması Konusundaki Avrupa Beyannamesinin Esasları

Komün, idaresini üzerine aldığı yerlerin tabiatını koruyacaktır Böyle bir korunmaya o toprak parçasındaki bütün nebat ve hayvanlar dahildir. Gerekirse komün islâh ederek mahallî manzaralı yerlerin genel hatlarını belirtecek ve bu surette fizikî çevre sakinlerinin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını tatmin edecektir. Bu yönden komün medenî anlayışın temsilcisi ve komünal değerlerin yaratıcısı olarak hareket edecektir. Bu faaliyetlerinin icrasında komün, şakullerinden kendisine müzahir olmalarını ister ve her türlü tedbirlerini alır. Bir program hazırlıyarak öğretmenlerle, kültürel veya fennî birliklerle gençlik kuruluşlarının bu faaliyete katılmalarını sağlar, ayrıca terbiyevî mahiyette ilk ve orta ders programları hazırlar.

Komünal İdare, her yıl bir «Tabiatın Korunması Komünal Günü» örgütleyecektir. Bütün okullar bugüne davet edileceklerdir. Bu günlere ait programlar, okul ziyaretlerini, bilinen konularda yarışmaları, terbiyevî filimler gösterilen konferansları kapsar. Kırsal manzaralı yerlere ait inşaat izinleri, bu gibi yerlerin, amenajman planlarının devamı olmalıdırlar. Gereken yerlerin idare ve kontrolünü ele almak, buralarını tabiî yerlere katmak için, komün bütün imkânlarını; kira veya satın alma yolu ile kullanmalıdır. Bu suretledir ki, kontrol altına alınacak yerlerde hayvan ve nebatatın idamesi mümkün olacaktır. Kontrol ve himaye altındaki belirli yerler, ihtiyaç bakımından terbiyevî veya turistik maksatlara tahsis olunacaktır. Bunu teminen de bu gibi yerlerde; dar yollar, nebat ve hayvanatı görmek için de uygun mahaller inşa edilecektir. Bundan başka tabiatın korunmasını ön gören programlarla, buralarda kılavuzlar refakatinde ziyaretler yapmak kabil olacaktır.

Genel bazı yerler inceleme veya İlmî çalışmalara sahne olacaktır ve yetkili bölgesel ve millî makamların yardımı sağlanacaktır.

Tabiatın korunması için kırsal halklara özel bir yardımda bulunulmalıdır. Tabiî parkların kurulması ve korunması, küçük memeliler gibi hayvanların hayatım idame ettirecek ve biolojik denge için bazı böceklerin varlığını zorunlu kılacaktır. Komün birçok sebeplerle her türlü kötülüğü önleyecektir. Bunu sağlamak için ise yetkili, millî veya bölgesel bütün idarelerin çalışmalarına katılacaktır. Sonra müşterek mirasın iyi bir şekilde idaresi için kamu idareleri, sanayiciler ve diğerlerinin arasında gereken işbirliğini örgütleyecektir. Nebatat ve hayvanatın korunması planının uygulanmasında, komün, kendi arazisi içersinde oturup tabiatın korunmasında ihtisas sahibi olmuş bulunanlara, ekolojistlerle, bioloji - meclisleriyle, güzel manzaralı yerlerdeki işlerle uğraşmayı meslek edinmiş mimarlarla işbirliğinde bulunacaktır- Mahallî planda, tabiatın korunmasını sağlamak için bir komite kurulacak ve bu komite bilhassa :

— Amenajman problemleri, tabiî yerlerin idare, tutum ve teftişini ele almak;

— Konferansları, sergileri, makaleleri, ziyaretleri ve müsabakaları kapsayacak bir teşebbüs programı tanzim etmek;

— Çevrenin temiz tutulması için bulaşıcı hastalıklarla mücadele edecek imkânları yaratmak için, bilimsel araştırmalar yapılmasını teşvik etmek;

— Yangın tehlikesine karşı, süprüntülerin gelişi güzel atılmasına, gürültüye ve diğer kirlenmelere karşı dikkati çekerek, tabiatın temiz tutulması ve korunması için eğitimde bulunmak;

— Kıtık zamanlarında vahşi hayvanlara karşı gereken ihtimamı göstermek;

— Bazı korunma programlarını! çözümlerini hazırlamak için çeşitli seviyedeki kamusal idareler, İktisadi teşebbüsler, ve özel şahıslar arasındaki gayret beraberliğini sağlamak;

gibi hususlarda teklif ve telkinlerde bulunacaktır. Komün nihayet ülkesinin giriş yerlerine tabiatın korunmasına dair levhalar dikecektir.

Tarihî ve Artistik Değerdeki Abidelerle, Güzel Manzaralı Yerlerin Korunması ve Değerlendirilmesi Alanında, Mahallî idarelerin Rolü

Bu karar tasarısı Kültürel Komisyon Raportörü M. Giovanni Vaccari tarafından hazırlanmıştı.

Bu yönden konferans, kendi 44 (1964) sayılı kararıyla, İstişarî Meclisin 408 (1969) sayılı kararını hatırlatmaktadır. Her iki kararda da mahallî idarelerin bu konudaki sorumluluklarına değinilmektedir.

Avrupa Konseyi; Kültürel İşbirliği Konseyinin 5 kez yapılan karşılıklı konuşmasına ve sorumlu Bakanlar, Avrupa Konferansının, bu konudaki çalışmalarına dair bilgi edindikten sonra; 'Daimî Komitenin Konferansın politik kadrosunda, mahallî idareler ve ülke amenajmanı komisyonu ile beraber tarihî şehirler yönünden Yugoslavya'da 1971 yılında yapılacak olan Avrupai karşılıklı bir konuşma toplantısından büyük memnuniyet duyulmaktadır. Bu maksatla konferans, mahallî idareler bakımından pratik anlamda bir kot hazırlamak için aşağıda konu edilecek prensipleri kabul etmiştir.

Genel Prensipier

1. Amenajman Tedbirleri

Mahallî ve Bölgesel İdareler:

a) Kültürel servetin ve ülkelerindeki güzel manzaralı yerlerin bir envanterini yapmak için mahallî ve bölgesel seviyedeki istişarî

bir örgüt aracılığıyla haberleşme mübadelesi ve istişârî bir sistemden de faydalanmak suretiyle; buralara, devlet ilgileninceye kadar, elkoyma hakkına sahip olarak; millî makamlarla işbirliğinde bulunacaklardır. Sözü edilen envanter, hükümetlerin bu hususu kabul etmeleri halinde, Kültürel İşbirliği Konseyinin tanzim ettiği, «Avrupa Kültür Patrimuvanı Envantieri» fişinden (I.P.C.E.) mülhem olunarak hazırlanabilir. Bu Avrupa envanterinden maksat, korunacak eşyanın tanımlanmasıdır, zira elde edilecek bilgiler ülke amenajmanı planlarına temel olacaktır.

b) Bu alanda, kanunî ve nizamî sistemin tam bir şekilde uygulanmasıyla, tasnif bakımından, kat'î tanzim sırasında; abidelerin ve güzel manzaralı yerlerin kültürel değerlerinin muhafazası yönünden gereken şekilde hareket edeceklerdir;

c) Bazen özel sektörcü, medenî ihtiyaçları karşılamadıkları ileri sürülen binalar için olduğu kadar tabîî miras için de bunları oldukları gibi muhafaza etmek ve böylece devam ettirmek için imkânlar araştıracaklar; ve ayrıca bu gibi uygulama önemli cihazlanmaları gerektireceğinden, bu mirası kültürel değerlerdeki seviyesine çıkarmak maksadiyle, sosyal yönden faydalı hale getirmek maksadiyle, bunları rantabl hale sokacaklardır;

d) Şehîrsel gelişmenin sorumluları aracılığı ile, yeni binaların büyüklük ve kullanılış şekilleri bakımından; yanlarında inşa edildikleri tarihî ve artistik değeri olan yerlerle abidelerin ahenkli duruma getirilmesini sağlayacaklardır;

e) Böylece mahallî idarelerin yapıtlarında, tarihî mülklerde, gereken çalışmaları uygulamak, özel yapıt sahiplerine gene gereken uyarıyı yapmak için sosyolog, etnolog, tabiatçı, mimar, şehirci, ustabaşı gibi mütehassıs ve teknisyenlerden bir ekip kuracaklardır; bununla beraber kültürel ve taşınmaz mallar patrimuanı, yalnız ve mahsus surette abidelerin restorasyonunu yapan mütehassıslar için bir imtiyaz değil, bilâkis bir çok koordine edilmiş yetkilerin katkısı konusudur.

f) Koruma faydalarının, ilk andan itibaren, teknik alanlarda sorumluluğu olan yeni kamusal çalışma planlarının tanziminde' dikkat nazarına alınmasından emin bulunacaklardır.

g) Bu durum şehrin bir kısmını ilgilendirse bile gene sonuç aynıdır; zira çevreye uymıyan yeni yapıtlar inşaatı görünüşü ve ahengi bozacağından ilgililer bundan kaçınacaklardır;

h) Tarihi merkeze, karakteriyle bağdaşan yeni bir şekil verilmelidir. Öyle yerler vardır ki, bütünlüğü korundukça bir kıymet olmakta devam ederler. Bu cihetle, bu yerlere uygulanacak en güzel metot, bu bakımdan yeni bir faydalanma şeklidir- Şu halde bu gibi yerleri idareler karakterlerine göre şekillendireceklerdir;

i) İdareler kanun ve nizamî araçları bugünkü hayatın ihtiyaçlarına intibak ettireceklerdir.

Ekonomik ve malî seviyedeki bir kanunî reform, pasif koruma fikrini aktif korumaya çevirir. Bu itibarla mahallî idareler ellerinde kültürel eserleri bulunduranlara bir yardımda bulunabilir. Bunlara yeterli malî yardım yaparlar ve bu suretle eserlerden sosyal yönden faydalanılmış olur.

2. Yetiştirme ve Haberleşme

Mahallî İdarelerin hareketi ne kadar belirli hale gelmiş olursa olsun, kamu oyuna dayanmazsa devamlı ve şümül derecesi geniş olamaz. Bu yönden yetiştirmeye ve haberleşmeye ihtiyaç vardır.

Bunu sağlamak maksadiyle mahallî ve bölgesel idareler :

a) İnsanların tabii ve inşa edilmiş muhitlerine karşı alâkalarını uyandırmak maksadiyle okul ve gençlik programlarını buna göre hazırlıyacaklardır. Aynı maksatla gezintiler ve ziyaretler tertip edeceklerdir;

b) Öğretmenleri bu yönden yetiştirecekler, üniversite ve pedagojik terbiye programlarında bu gayeyi gerçekleştireceklerdir;

c) Tecrübe mübadelerini ve karşılıklı olarak problemlerin çözümlerini kolaylaştırmak bakımından, özel bir plan dahilinde, çeşitli kuruluşların temsilcilerin muntazaman karşılaştırmış olacaklardır. Bu surette mahallî idarelerin önderliklerinde; muhafaza ve ihya alanında esaslı bir rol oynayacak ekiplerin de kuruluşu hazırlanmış olacaktır;

d) Kültürel mirasın korunması, esas itibariyle kamu ve özel sektörün müşterek gayretlerinin sonucu olacağına göre, teşvik ve yardımda bulunmak amacıyla mahallî hayırsever örgütler ve birliklerle sıkı bir işbirliğinde bulunmalıdırlar;

e) Kendi bölgelerindeki kültürel mirasın korunma ve değerlendirilmesinde, mahallî idarelerin görevlerini daha da etkili bir şe-

kilde yapmaları için, işe yarayacak bilgileri toplama ile görevli bulunan «Avrupa Nostra» ile kuvvetli bir işbirliği kurmalı ve örgütün kurduğu Avrupa Uluslararası Sergiye katılmalıdırlar;

f) Korunmaya lâyık inşaat sahiplerine korunma ile mütenasip ve ticarî yönden uygun bir modernleşmenin tahakkukunda yardım etmelidirler;

ğ) Kültürel mirasın bilinmesinde, halkın artan teşebbüs fikrini, Basın ve Yayın, Radyo ve Televizyon yolu ile kuvvetlendirmelidirler;

h) Mal sahipleriyle mü teşebbüslerin yanılmalarını önlemek maksadiyle eski inşaat ve sanat eserlerinin restorasyonları sırasında; kaçınılacak hataları, metotları ve tavsiye edilen malzemeleri kapsayan belge ve cedvelleri broşürlerde yayınlamalıdırlar.

Europa Nostra Başkanının Konuşması

Europa Nostra Başkanı Rt. Hon. Duncan Sandys konuşmasını yaparak aynı konulara değindi...

1969 yılında mükâfat alan Komünlerin Belediye Başkanlarıyla (Karlsruhe ve Nancy), 1970 yılında mükâfat alan Komünün Belediye Başkanına (Sierre) Avrupa mükâfatının tevzii merasimi.

Mükâfat tevzii merasimi, Mahallî İdareler Avrupa Konferansının 29 Ekim 1970 günü resmî celsesine 15 dakika ara verilmek suretiyle, saat 12 de yapıldı.

Bu fasılda, mükâfat alan 3 şehrin Belediye Başkanları, Bakanlar Komitesi Başkanı, istişarî Meclis Başkanı, Mahallî İdareler ve Ülke Amenajmanı Komisyonu Başkanı, Federal Almanya Cumhuriyetinin, Fransa'nın ve İsviçre Daimî Temsilcileri, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Mahallî İdareler ve Ülke Amenajmanı Komisyonunun Avrupa Mükâfatı Alt Komisyonu Başkam, tribünün karşısındaki koltuklarda yerlerini aldılar. Keza Belediye Başkanlarının eşleri ve maiyetleri erkânı resmî tribünün ön sıralarındaki yerlerine oturdular.

Mükâfat Tevzii Merasimi

Saat 12 deki bu şerefli celse ve mükâfat tevzii merasimine, Mahallî idareler Avrupa Konferansı Başkanı riyaset etti.

Evvelâ Bakanlar Komitesi Başkanı ve sonra İstişarî Meclis Başkanı nutuk söylediler. Bu arada beyanname okundu ve Genel Sekreter konuştu.

Konuşmalardan sonra Bakanlar Komitesi Başkanı, İstişarî Meclis Başkanı, Mahallî İdareler ve Ülke Amenajmanı Komisyonu Başkanı mükâfatların bulunduğu masaya geldiler. Her üç Başkan masanın üzerindeki Karlsruhe, Nancy ve Sierre'e ait diplomaları imzaladılar; Sonra Mahallî İdareler ve Ülke Amenajmanı Komisyonu Başkanı mükâfatları sahipleri olan Belediye Başkanlarına takdim etti. Mükâfat alan her 3 Kümünün Belediye Başkanları konuşmalarını yaparak teşekkürlerini sundular.

Bunu müteakip Mahallî İdareler Avrupa Konferansı Başkanı merasimi kapadı.

Bakanlar Komitesi ve İstişarî Meclisin 7 nci Dönem Toplantısının Kararlarını Uygulamaları

8 nci Mahallî İdareler Avrupa Konferansı son olarak 30 Ekim 1970 Cuma günü toplandı. Daimî Komitenin noksan üyelerinin seçimi yapıldıktan sonra, Avrupa'daki bölgecilik problemlerinin tartışılmasına devam olundu. Diğer celselerdeki gibi bu celsede de bazı karar tasarıları oylandı. Sonra Avrupa Birliği konusundaki ilerlemeler konuşuldu ve Bakanlar Komitesiyle İstişarî Meclisin 7 nci dönem Mahallî İdareler Avrupa Konferansının Kararlarını uygulamalarına geçildi.

Bu husustaki karar tasarısını Daimî Komite Raportörü M. Chauvin hazırlamıştı. Konferans 7 nci dönemdeki toplantı sırasında oylanın kararlar ile, bu kararlar karşısında Bakanlar Komitesinin tutumuna ve İstişarî Meclisin mütalâalarına dair bilgi edindikten sonra; şu hususlar üzerinde durdu.

— Mahallî idareler ve Ülke Amenajmanı alanında Avrupa Konseyi faaliyetlerinin gelişmesi dolayısıyla Genel Sekreterin gayretleri hususunda;

— Avrupa Konseyi kadrosunda, çok faydalı bir şekilde, hükümetlerarası işbirliğinin çalışmalarına yarayacak bir çok kanunun varlığına dair Bakanlar Komitesinin teyidi, hakkında;

— Mahallî İdareler ve Ülke Amenajman konusunda, örgütün bünyesel yapısını tamamlamak için beledi ve bölgesel konularda daimî şekilde bir İşbirliği Komitesinin zorunlu bulunduğu dair;

— Beledî ve bölgesel işler hakkında Avrupa Konseyinin hükümetlerarası faaliyetlerinin çalışma programına (Avrupa toplumunda insan, — Fasil IV. Mahallî hayat kadrosu) kaydının konulmasına;

— Yapılması düşünülen reformlardaki gibi, üye devletlerin beledi ve bölgesel bünyeleri üzerinde; Bakanlar Komitesinin İşbirliği Komitesini görevlendirme kararma;

Konferans bilgi edildi.

A. Ülke Amenajman

Konferans, Ülke Amenajmanından sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansının son olarak almış olduğu karardan memnuluk duymuştur, (11 Eylül 1970, bu karar konferansa Bakanlar Komitesince gönderilmiştir).

Bakanların bir ülke amenajmanı Avrupa politikası güdülmesi zorunluğu hususunda mutabık kalmaları ve kabullendikleri prensiplerden çoğunun çok kez Mahallî İdareler Avrupa Konferansının dileklerine cevap vermiş olması konferansı memnun bırakmıştır. Konferans, Bakanların ikinci bir konferans toplanması maksadiyle aldıkları kararı memnulukla karşılamakta ve bir Ülke Amenajmanı Avrupa Politikasının ortaya koyduğu maddî problemlerin incelenmesini, ikinci konferansın; Bakanların «Bonn» da kabul ettikleri espri içersinde, ele almasını; Bakanların gelecek toplantılarının konularını tesbit ederlerken Mahallî İdareler Avrupa Konferansı ve İstişarî Meclis tarafından formülleştirilen tekliflerden mülhem olmalarını; dilemekte ve elverirse gelecek Bakanlar Konferansının hazırlanmasına, katılması arzusunu açıklamaktadır.

B. Avrupa Toplulukları

Konferans, 7 nci dönem toplantısında Avrupa Topluluklarını, üye altı devlet seviyesinde, kendisiyle resmen istişare çarelerini incelemeye davet ettiğini hatırlatmaktadır ki, gene (Karar 58 (I)), kendisinin bizzat teknik ve istişarî organ olarak topluluklar kadrosunda Avrupa Birliği için çalışacağı hususundaki kanaatini belirtmiştir, (Karar 60 (e)).

Konferans, Daimî Komite tarafından kurulan, Altılar Komitesi faaliyetlerinde ve bilhassa No: 7 III ve No: 8 II (3) sayılı mütalâalarında ve gene 20 (Madde 7) sayılı kararındaki gibi evvelki tutumlarının; ve Daimî Komitenin Toplulukların yürütme organlarıyla olan ilk temaslarının; ümit verici olduğunu hatırlatmaktadır.

Konferans ile Avrupa Toplulukları arasındaki temasların gelişmesini hedef tutan, ayrıca Konferans Kararlarına cevap vermiş bulunan, Altılı Topluluk münasebetleri için, Daimî Komite tarafından kurulmasına karar verilen çalışma grubu dolayısıyla konferans memnurluk duymaktadır.

Çalışma grubunun görevi; Avrupa Toplulukları Komisyonu ile kendisi arasında, görüşme zemini hazırlamak ve gene topluluklarla konferans arasındaki bir işbirliğinin politik ve teknik veçhelerini incelemektir-Ekonomik Avrupa Komisyonunun, Toplulukların gelişmesi esasına dayanan bölgesel bir politikanın tahakkukuna gayret harcadığı sırada, konferans bu işbirliğinin gayet önemli olduğu kanısındadır. Topluluklarla, Mahallî İdareler arasındaki işbirliğini, ancak en geniş Avrupaî anlamda almak gerekir.

C. Şehrsel Yoğunluğun Maliyeti

Bakanlar Komitesinin, şehrsel yoğunluğun maliyeti konusunu, beledî ve bölgesel konulardaki İşbirliğini Komitesinin çalışma programına almayı kararlı bulunmasından, konferans memnurluk duymakta olup, bu incelemenin sonuçlarını takip için Daimî Komiteyi görevlendirmiştir.

D. Köylerin Boşalması ve Kırsal Hayatın Yeniden İhyası

Bakanlar Komitesinin, Konferansın teklifini daha da geliştirerek «Avrupa'da bölgecilik problemleri» namı altında; bunu 8 nci dönem toplantısının gündemine aldırmasından konferans büyük memnurluk duymaktadır. Avrupa'da bölgeler örgütünün, kaçınılmaz bir şekilde, Avrupa Birliği gelişmesine bağlanması dolayısıyla; bölgesel gelişme konusunda, toplulukların hareket vasıtaları olarak böylece bu örgütün alınmasından sonra, Avrupa Toplulukları Bakanlar Konseyi gereken tedbirleri almaktadır.

E. Mahallî Özerklik

Meclisin ve Konferansın mahsus surette kurduğu çalışma grubunun, bu iki organın faaliyetleriyle bağdaşan nihaî bir metin teklifinden konferans uygulanmış olup, Bakanlar Komitesinin böyle bir beyannameye Mahallî İdare sorumlularının atfettikleri önemi müdrik bulunmasını diliyerek resmen Mahallî Özerklik Beyannamesini tasvip etmektedir.

F. Şehirlerin Kültürel Gelişmeleri

Şehirlerin kültürel gelişmelerinde, Kültürel İşbirliği Konseyinin giriştiği hareketten konferans memnunluk duymaktadır.

Bu cihetle Konferans, Mahallî İdarelerden :

(i) Komünlerin kültürel hareketi tahlil metodunun prensiplerini koyan sorular cedveline dayanarak, mümkün mertebe Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Konseyinin tasarısına katılmalarını;

(ii) 10 Avrupa şehrinin kültürel gelişmelerinin derinleştirilmiş olan tecrübî mahiyetteki incelemesine dair gene bu konseyin ikinci bir taraşını da desteklemelerini talep etmektedir.

G. Konferansın İdarî Hizmetleri

Bilhassa Konferans organlarının faaliyet ve çalışmalarının genişletilmesi bakımından, bütün görevlerin sağlanabilmesi için; bütün tedbirleri alması yönünden, 'Daimî Komiteyi görevlendirmiştir. Yukardaki konuların incelenmesi tamamlandıktan sonra tartışmalara ve daha sonra da diğer karar tasarılarının oylamasına geçildi ve başkaca görüşülecek bir husus kalmadığından Mahallî İdareler Avrupa Konferansı kapandı.

HOLLANDA ZABITASI

YAZAN

Hüseyin IŞIK

Tümegneral

Merkez J. Bölge Müfettişi

KISA COĞRAFİ BİLGİ :

Hollanda, Pays - Bas, Nederlende, Felemenk gibi isimlerle tanılan bir Batı avrupa devletidir. Yüz ölçümü 32.433 Km²., nüfusu 12.377.000 dir. Kilometre kareye 370 kişi düşmekte olup yoğunluğu en fazla olan devletlerdendir.

Hollanda tabii sınırlardan mahrumdur. Arden'lerin bir kısmını meydana getiren ve takriben 350 metre yükseklikte olan LIMBORG bölgesi dışında tepe ve dağ bulmak imkânsızdır. Bu arada ancak Weluwe'de 107 metreyi bulan bir yükseklik vardır. Geri kalan bölgeler dümdüz ve yumuşak topraklı ovadır.

Hollandalılar denizden toprak kazanmak için büyük çabalar harcamaktadırlar. 500 seneden beri denizi kurutmak suretiyle 4000 Km. kare toprak kazanmışlardır. Zuiderze körfezinde 300 Km. uzunluğunda, 7,25 metre yüksekliğinde bir set yaparak 2440 Km. karelik toprak kazanmak için dev bir teşebbüse geçilmiştir.

Suları emen makinalar vasıtasıyla topraklar kurutulmaktadır. Eskiden bu sular yeldeğirmenleri vasıtasıyla boşaltılırdı. Emilen sular kanallarda toplanarak daha yüksek seviyedeki kanallar ve makinalar vasıtasıyla nehlere veya denizlere boşaltılmaktadır.

NÜFUS VE İDARE ŞEKLİ:

Hollanda nüfusu hızla artmaktadır. 1780 de 2 milyon olan Hollanda nüfusu 1 OCAK 1966 kayıtlarına göre 12.377.000 kişi olmuştur. % 42 si protestan, % 38,5 u katoliktir. Azınlık olarak 115.000

Alman, 17.000 Alman yahudisi, 1.207.000 frizon vardır. Frizonların özel dilleri vardır.

Hollandalılar Belçikanın kuzey bölgesi halkı gibi flamaşca konuşurlar. Bugün dünyada 19. Milyon insan flamanca konuşmaktadır.

Hollanda da okuyup yazma bilmeyen yoktur. 8 üniversitesi mevcut olup, en eskisi Leiden üniversitesidir 1575 senesinde kurulmuştur.

Hollanda meşrutiyetle idare eden bir krallıktır. Oranj hanedanı hüküm sürmektedir. Devlet 11 eyalete ayrılmıştır. En büyük şehri

1.320.000 nüfuslu Amsterdam şehridir. 2 nci büyük şehir 1.114.000 nüfuslu Rotterdam şehridir. Başkent LA HAYE'in nüfusu 850.000 dir.

Hollanda'da 1014 belediye vardır.

TARIM, ORMAN YE HAYVANCILIK:

Hollanda küçük arazisine rağmen Avrupanın sayılı tarım ülkelerindendir. arazinin % 31 i ekilmektedir. Tabii çayır ve otlaklar memleketin % 41 ni kaplamaktadır.

Hollanda fennî usullerle entansif tarım yıpta bir dekar (1 dönüm) araziden senede 400 - 460 kilogram buğday mahsulü alınmaktadır.

Senede 4 Milyon ton buğday, 4 Milyon ton çavdar 3 Milyon ton yulaf yetiştirir. 1958 senesinde patates yetiştiren devletler arasında dünyada 9 nculuğu almış olup 3,6 Milyon ton patates ürünü elde etmiştir.

Hayvancılık örnek seviyededir. 1958 istatistiklerine göre büyük baş hayvan mevcudu 3.200.000 olup dünyada 29 ncudur. Senede 191.000 ton peynir (dünyada üçüncü), 80.000 ton tere yağı ve 5.6 milyon ton süt elde edilir.

Hollandada tütün işlemesi, şeker, yağ ve margarin, kakao ve çikolata endüstrisi çok gelişmiştir. Dünyanın en büyük sömürge imparatorluklarından birine sahip olan Hollanda, İkinci Dünya savaşıdan sonra sömürgeleri kaybedince buralardan gelen ham maddeleri de kaybetmiştir.

Hollanda dünyanın zengin devletlerinden biridir. Dünya bankası istatistiklerine göre fert başına yıllık gelir 1620 dolar dünyada 14 ncü Avrupada 10 ncudur. (İsveç, İsviçre, Fransa, Danimarka, Norveç, Batı Almanya, Belçika, İngiltere, Finlandiya, Hollanda)

ULAŞIM:

Hollanda çok gelişmiş kara ve su yolu şebekesine sahiptir. 100 kilometre karede 10 Km. demiryolu vardır. 3800 Km. demiryolu, 28800 Km. karayolu vardır. Otorut yapımına son senelerde büyük önem verilmektedir. Halen 632 Km. otorut vardır.

Hollanda'da otomobil sayısı hızla artmaktadır. 651800 otomobil, birkaç yüzbin motosiklet vardır. 6770 Km. lik kanalı, çok gelişmiş bir ulaştırma şebekesi meydana getirir. Hollanda'nın 5.2 milyon ton tutarında 1900 gemisi mevcut olup dünya devletleri arasında 9 ncü sırayı işgal etmektedir.

Hollanda hava yolları ise dünyada Sekizincidir.

ZABITA:

Bugün Hollanda'da emniyet ve asayiş sağlıyan, birbirinden farklı statülere sahip üç ayrı teşkilât vardır.

1. Belediye polisi,
2. Devlet polisi,
3. Kraliyet mareşsesi.

İDARİ SİSTEM:

Hollanda meşruti bir krallıktır. Memleket 11 eyalete ayrılmış olup çeşitli büyüklükte 1014 belediye vardır.

Hollanda kuvvetlerin ayırımı prensibini kabul etmiştir. Belediyeler ve eyaletler İdarî kararnameler çıkartabilirler.

Kanunların tatbikinde üst makamlarla koordine ve işbirliği yaparlar.

İlde millî kuvvetin en yüksek temsilcisi kraliçenin valisidir. Belediyeler, belediye meclisi tarafından yönetilir. Belediye reisi, be-

lediye meclisinin başkanıdır. Belediye reisi (Bourgmestre) valinin teklifi üzerine kraliyet konseyi tarafından atanır veya azledilir.

50.000 den fazla nüfuslu belediyelerin başkanları ile il merkezlerindeki belediyelerin başkanları bakanlar kurulunun teklifi üzerine kraliyet konseyi tarafından seçilir.

ADALET:

Bucak mahkemeleri, ilçe mahkemeleri, yüksek mahkeme ve yüksek konsey Hollanda da adalet icra ederler.

Hollanda da 5 yüksek mahkeme mevcut olup, bunların yetkileri 19 ilçeyi ve 62 kantonu kapsar. İlçe ve bucak mahkemelerinin kudreti kraliçenin savcılar tarafından icra edilir.

Her yüksek mahkeme nezdinde bir genel savcı vardır (Procureur General) yüksek konsey nezdinde de bir genel savcı vardır.

Hükümet kuvveti savcılar tarafından icra edilir. (Ministere Public)

Ministere Public icra kuvvetine tabidir. Adalet Bakanlığına bağlı hiyerarşik bir bütünlük meydana getirir. Yüksek mahkeme nezdindeki savcı hariç diğerleri Adalet Bakanlığınca atanırlar. Yüksek mahkeme nezdindeki savcı azledilemez. Bu durum onu Adalet Bakanlığına karşı bağımsız yapar.

BELEDİYE POLİSİ:

1 OCAK 1958 tarihli polis teşkilât kanununa göre bugünkü Hollanda zabıtası şu esaslar üzerine kurulmuştur :

1. Bütün zabıta kuvvetlerini bir tek yetkili şahsın veya Bakanlığın emrine vermemek, onu çok fazla bir kudret sahibi yapmamak

2. Polisin görevlerini, yetki ve sorumluluklarını gayet açık olarak belirtmek.

3. Büyük şehirlerde emniyet ve asayiş sağlıyacak, mahalli otoriteler emrinde polis kuvveti bulundurmakla beraber, küçük belediyeler ve kırsal bölgelerde görev yapacak, tek elden idare edilecek bir devlet polisi bulundurmak.

Polisin vazifesi umumî emniyet ve asayişî sağlamak, kanunlara aykırı hareketleri önlemek, suç delillerini toplamak, suçluları yakalayıp yetkili makamlara teslim etmektir.

Kanım gereğince nüfusu 25.000 den yukarı olan belediyeler müstakil polis teşkilâtı kurmaya mecburdurlar. Nüfusu 10.000 den aşağı olan belediyelerle, kır bölgelerinde devlet polisi görev yapar. Nüfusu 10.000 25.000 arasında olan belediyeler polis teşkilâtı kurabilirler.

Belediye başkanları, kendi belediyeleri sınırları içindeki polisin âmiridir ve bu maksatla, kanunun ve nizamla uygun olarak genel emniyet ve asayişî, amme nizamını korurlar.

Tiyatrolar, sinemalar, kahveler, umumî eğlence yerleri ve umuma açık bütün binaları ve toplulukların gözetimini deruhte eder.

Halen 127 belediyenin kendine mahsus belediye polisi vardır. Belediye başkanı bu polisi sevk ve idare eder. Bununla beraber her şehir polisinin başında meslekten yetişme bir müdür vardır. Nüfusu

100.000 e kadar olan şehirlerdeki polislerin başına polis müdürü, daha büyük belediyelerin polis teşkilâtı şefine de polis başmüdürü denir.

Polis müdür ve başmüdürleri, belediye başkanlarının tavsiyesi üzerine Adalet ve İçişleri Bakanları tarafından müştereken namzet gösterilir. Kraliçe tarafından inha edilirler.

Bunun dışındaki personelin tayini ve terfisi belediye başkanına aittir.

İçişleri Bakanı bütün belediye polislerinin idaresine nezaret eder. Her şehrin polis miktarını tespit eder. Ücret miktarını ayarlar.

1 Ocak 1967 kayıtlarına göre belediye polisinin miktarı 14.799 İdi.

Araştırma takımlarında görevlendirilecek polislerle, ecnebilere ait zabıta görevlerini ifa edeceklerin miktarı ve dağıtımı Adalet Bakanı ile mutabakata varılarak yapılır. Bu bölümlere polis alınması için genel savcı ile belediye polis müdürünün mutabakata varmaları şarttır.

Hollanda'nın beş büyük şehrinin nüfusları ve buralardaki polis miktarı şöyledir :

Şehir	Nüfusu	Polis Sayısı
AMSTERDAM	863.000	2.310
ROTTERDAM	728.000	1.954
LA HAYE	598.000	1.575
UTRECHT	271.000	530
EİNDHOVEN	182.000	344

Halen belediye polisinin görev yaptığı bölgede 8.010.000 Hollandalı yaşamaktadır.

Adalet ve İçişleri Bakanları 9 Mayıs 1969 da yeni bir proje hazırlamışlardır. Bu proje kanunlaşır, 1.885.910 kişinin yaşadığı 13 belediyenin kendilerine mahsus polis kuvvetleri olacaktır. Geri kalan 5.060.090 kişinin yaşadığı 113 belediyede ise 32 belediye polis müdürlüğü olacaktır.

5.169.000 kişinin yaşadığı az önemli ve kır karakterli belediyelerde ise devlet polisi görev ifa edecektir.

Bugünkü durumda belediyelerin büyüklük ve küçüklüğüne, zenginliğine ve önemine göre polislerin miktarı çok değişmektedir.

Polis teşkilâtı da belediyelerin durumuna göre değişmektedir.

Başlıca bölümler şunlardır:

TRAFİK POLİSİ:

Şehir içlerindeki ve şehir çıkış yerlerindeki trafiği düzene sokmak, trafik kazalarını önlemek, kanuna aykırı hareketleri menetmek için görevlendirilirler. Kaidelere riayetsizlik edenlere para cezası keserler veya mahkemeye verirler.

Hollanda belediyelerinin trafik polisleri motosiklet, jeep, süratli binek arabaları, teletaksimetre, traffipaxe aletleri ve telsizlerle donatılmışlardır.

ÖZEL KANUNLAR MÜFREZESİ:

Özel karakterdeki kanunların tatbikine nezaret ederler, (ağır alkollü içkiler, bira yapımı, çalışma, piyango kara ve deniz avcılığı, ateşli silâhlar hakkındaki kanunlar gibi)

ARAŞTIRMA KARAKOLLARI:

Bilhassa büyük şehirlerde, teknolojinin sağladığı imkânlardan da faydalanan suçlular, büyük şirketler kurarak organize suçlar işlemektedirler. Bunlarla başa çıkabilmek için fennin en son buluşlarından faydalanan, ameli ve nazari hukuk bilgisi kuvvetli, kriminalistik ilmine ve soruşturma tekniğine vakıf elemanlar suç delillerini toplamak, suçluları arayıp bulmakla görevlendirilmişlerdir. Bunlar suç yerini inceleyip suçluların parmak izlerini alır, fotoğraf veya film çeker, olay yerindeki en ufak delilleri bile kıymetlendirirler. Büyük: şehirlerde önemli teknik servisler vardır. Bunların özel laboratuvarları mevcuttur. Orada meselâ bir sahte imzayı, tahrif edilmiş bir piyango bileti numarasını hemen meydana çıkarabilirler. Küçük belediyelerin personeli ise devlet polisinin teknik servislerinden yardım isteyebilirler.

ÇOCUKLAR VE GENÇLERLE MEŞGUL OLAN POLİSLER:

İçlerinde öğretmenler, psikologlar, doktorlar da bulunur. Görevleri genel olarak şunlardır:

1. 18 yaşından küçük olanlara karşı işlenen suçları tahkik etmek,
2. Mecburi eğitim kanunu hükümlerini yerine getirmek, okullardan kaçan öğrencilerle mücadele etmek,
3. Kahveleri, dansingleri ve sinemaları gözetiminde bulundurmak, yaşı küçük olanların buralara girmelerine mani olmak,
4. Genel hizmet zabıtası ile işbirliği yaparak, gençliğin şiddet hareketlerini önlemek,
5. Çocuklara karşı vaki ihmalleri ve fena yönetimler hakkındaki şikâyetleri dinlemek, bilgi edinmek,
6. Çocukların terbiyesi ve korunması hususunda ailelere atfedilecek kabahatları bir raporla tespit edip çocuk yargıcına bildirmek.
7. Kaybolan küçükleri aramak.

GENEL HİZMETLER:

Şiddet hareketlerini önlemek, yollarda emniyet sağlamak.

Bazı belediyelerin polis kıtalarında genel hizmetler bölümünde bindirilmiş birlikler ve köpek karakolları vardır.

İDARÎ HİZMETLER BÖLÜMÜ:

Arşivleri korumakla, hesap işleriyle görevlidir. Bazı birliklerde Hüviyet tedkiki servisi işini de bu bölümdeki personel yapar.

Bazı büyük belediyelerin bir merkez bürosu, bir çokta tali büro ve postaları vardır.

BELEDİYE POLİSİ TEŞKİLÂTI:

1. Belediye Başkanı,
2. Polis Müdürü,
3. Genel Servis:
 - a. Özel kanunlar Tk.,
 - b. Devriye halindeki araçlar servisi,
 - c. Trafik polisi.
4. Araştırma servisi :
 - a. Adlî polis,
 - b. Ananeler polisi,
 - c. Çocuk ve gençlik polisi,
 - d. Hüviyet tedkiki servisi.
5. İdare takımı :
 - a. Ecnebler servisi,
 - b. Eğitim,
 - c. Evrak, kayıt kabul,
 - d. Muhasebe.

DEVLET POLİSİ:

Belediye polisinin görev ifa etmediği küçük şehirlerde, kasabalarda ve köylerde zabıta hizmetlerini ifa eder.

Adalet Bakanı, hükümet namına devlet polisini kontrol eder. Devlet polisinin başında meslekten yetişmiş bir genel müfettiş bulu-

nur. Genel müfettiş, devlet polisinin yönetiminden Adalet Bakanına sorumludur.

Devlet polisi 5 teftiş bölgesine ayrılmıştır. Her teftiş bölgesi bir istinaf mahkemesinin (Yüksek Mahkeme) sorumluluk sınırlarına uyar. Her bölgedeki devlet polisinin başında bir bölge müfettişi (INSPECTEUR TERRITORIAL) bulunur-

Teşkilâtın üst rütbeli subayları İçişleri Bakanının mütalâasını aldıktan sonra Adalet Bakanının tensibi ve Kraliçenin tasvibi ile atanır ve azlolunur. Kıtanın diğer subay ve astsubaylarının tayinleri ve azilleri Adalet Bakanlığınca yapılır.

Müfettişliklerdeki polisler 23 merkeze, bunlar da karakollara ayrılmışlardır. Merkezlerde Başkomiser, karakollarda komiser yardımcıları vardır.

Büyük belediyelerde devlet polisi bir grup teşkil eder. Belediye çok küçükse Adalet Bakanı Vali ile anlaşarak bir kaç belediyede bir grubun görev yapması sağlanır. Grup komutanının bulunmadığı yerlerde karakol - K. lan polisi yönetirler.

Bir çok devlet polisi grupları birleşerek bir Distrikt teşkil ederler. Distriktin sınırları Vali ve Genel Savcıyla anlaşmak suretiyle Adalet Bakanlığınca tespit edilir. Bu distriktin sınırlarının bir çok arondismanlar veya Provanslar sınırı içine girmemesi lâzımdır.

Distrikt komutanı distrik sınırları içindeki devlet polisinin teşkilâtından ve yönetiminden sorumludur. Polislerin vazifelerinden şahsen sorumludur. Devlet polisinin görevleri kısıtlanamaz.

Devlet polisinin belediyeler emrinde olmıyan başlıca birlikleri ve özellikleri şunlardır :

DEVLET NEHİR POLİSİ:

En büyük iç sularda ve nehirlerde zabıta görevi devlet polisi tarafından icra edilir.

Nehir polisinin başında bir komutan vardır ve doğruca genel müfettişe bağlıdır. Bu polis, 4 Distrikte ayrılmıştır. Her distrik bir distrikt komutanı tarafından idare edilir. Distriktler gruplara ve postalara ayrılırlar.

HAVA HİZMETİ:

Sivil hava meydanlarında emniyet ve asayişin sağlanması ve zabıta hizmetlerinin ifası görevi devlet polisi tarafından yapılır.

TRAFİK OKULU:

Trafik kontrol görevini ifa edecek devlet polisini eğitmek ve kurs göstermek için bir trafik okulu açılmıştır- Bu okul doğrudan doğruya genel müfettişe bağlıdır.

Devlet polisinin 5 teftiş bölgesine ayrıldığını söylemiştik. Her teftiş bölgesinde şunlar bulunur:

1. Teknik Araştırma Servisi:

Suç delillerini ve izleri toplama, soruşturmaları idare etmekle görevlidirler. Fransa ve Belçika'daki araştırma karakollarının görevlerini ifa ederler. Parmak izi alırlar. Ayak izlerini tesbit ederler, mulaj ederler. Laboratuvar tetkikleri yaparlar. Fotoğraf ve film çekerler.

2. Yüksek Rütbeli Bir Katim Subay:

Çocuklarla ilişkin işlerde yardım eder.

3. Bindirilmiş Bir Takım:

Her Distrikte şunlar vardır:

1. ÖZEL ARAŞTIRMA SERVİSİ:

Distrikteki soruşturmaları koordine eder, bazı hallerde grup ve karakollara (Postalara) yardım eder.

2. TRAFİK GRUBU:

Büyük yollarda trafik kontrolleri yaparlar, trafiği düzene sokarlar, trafik kazalarını önleyici tedbirler alırlar ve soruşturma yaparlar.

Trafik kontrol grupları 1982 de Alman teşkilâtı örnek alınarak kurulmuştur. Halen bütün Hollanda'da otorutları kontrol için 50 adet süratli trafik kontrol arabası vardır.

Bu grubun elinde araçların hızını kontrol etmek için radarlar sağlanmıştır. Trafik kaidelerine aykırı durumları fotoğrafla tesbit

için traffipaxe aletleri kullanılmaktadır. Ayrıca motosikletli polisler trafik kontrolü yapmaktadırlar-

Devlet polisinin elinde ayrıca seyyar telsiz istasyonları, seyyar dinleme aletleri, ışıklı işaretler, panolar, baraj yapmaya yarayan gereçler, ambulanslar vardır.

DEVLET POLİSİNİN MİKTARI:

Devlet polisi takriben 4,5 milyon insanın yaşadığı 873 belediye sınırları içinde görev yapan 6140 kişiden müteşekkildir. Teklif edilen kanun projesi kabul edilirse devlet polisinin sorumluluk sahasında yaşayan personel miktarı yarım milyon kadar artacaktır.

EĞİTİM:

Belediye ve devlet polisinin eğitimi merkezileştirilmiştir. Belediye ve devlet polisinin üst rütbelileri millî enstitüde 3 yıllık bir kurs görürler. Ast kademedeki devlet ve belediye polisi görevlilerinin eğitimi ayrı ayrı yapılır. Devlet polisi mensupları devlet polis okulunda eğitim görürler. Belediye polisi de kendi özel okullarında eğitim görürler. Her büyük belediyenin ayrı bir okulu vardır. Küçük belediyelerin bir kaç birleşip bir okul kurmuşlardır.

TEKNİK HİZMETLER:

A. Muhabere:

Başarılı bir zabıta hizmeti için yeterli bir muhabere şebekesi şarttır. Belediye ve devlet polisinin muhabere ihtiyaçları devlet polisi muhabere servisi tarafından düzenlenir. Adalet Bakanlığı yönetimindedirler. Ayrıca millî bir telsiz şebekesi vardır. Bu şebeke uluslararası telsiz şebekesi (INTERPOL) ile meşgul olur. Gemilerle araçlardaki telsizlerin memleketin her tarafındaki polis telsizleriyle irtibat kurmalarını düzenler.

b). Levazım ve Ordonat:

Adalet Bakanlığı yetkisinde bulunan polisin, bilhassa devlet polisinin elbise, donatım, silâh ve gereçleriyle uğraşır.

C. Teknik Servis:

Devlet polisinin otomobillerinin satın alınmasından, bakımından ve onaranından sorumludur-

Adalet Bakanlığı polis direktörlüğünde şu şubeler vardır.

- a. Adalet işleri bürosu
- b. Teşkilât şubesi
- c. Polis yönetim şubesi
- d. Cinai işler şubesi

Cinai işler şubesi, adli laboratuvarı, adli tıp laboratuvarları ve araştırmalara yardım bölümünü ihtiva eder. Burası aynı zamanda INTERPOL'ün merkez bürosudur.

MERKEZÎ POLİS HİZMETLERİ:

Bütün modern polis teşkilâtlarında olduğu gibi Hollanda devlet ve belediye polislerinin yalnız başlarına idare edemeyecekleri faaliyetler merkezden ve bir elden idare edilir. Bunların başlıcaları şunlardır:

ARAŞTIRMALARDA İŞBİRLİĞİ KISMI:

Bütün memleket çapında belediye veya devlet polisi yahut Mareşase tarafından vuku bulan araştırmaları faaliyetlerini koordine eder. Aynı zamanda adli kararların icrasına memurdur. 8 büroyu ihtiva eder:

1. Dokümantasyon Bürosu:

Merkez fiş bürosunu çalıştırır. (Bir milyona yaklaşan sabıkalıların fişlerini muhafaza eder.) Hollanda'lıların veya yabancı uyruklularının mahkûmiyet kararlarını, dış devletlerde mahkûm olan Hollanda'lılara ait mahkûmiyetleri kaydeder.

Hollanda cezaevlerinde bulunan ve sıkı bir gözetime tabi olan psikopatların ismini kaydeder.

Otomobillerin plâka numaralarını kaydeder ve tasnif eder.

2. Hüviyet Tetkik Servisi:

Kaybolan, alınan veya bulunan bir numara taşıyan şeylerin sistematik kaydını yapar. Hüviyet tahkiki ve araştırma sorularına Interpol adına cevap verir. Kaybolan şahısları ve hüviyeti tesbit edilemeyenlerin isimlerini kaydeder.

3- Parmak İzi Bürosu:

Cinayet suçu işliyenlerin parmak izlerine ait fişleri toplar. Bundan başka bazı yardımcı sistemleri (avuç içi izi gibi) kaydeder.

Bundan başka, suç yerindeki izleri tahkik eder ve parmak izi alınmasında mahallî polise yardım eder.

4. Merkez Fotoğraf Bürosu:

Suçluların fotoğraflarını eker. Negatif filmlerle dolu bir atelyesi vardır. Fotokopiler eker, teknik hizmetler yapar. Teknik araştırma büroları ve laboratuvarları için fotokopi yapar.

5. Teknik Araştırma Merkezi Bürosu:

Mekanik izler, ezikler, mermi izleri, yazı makinası ile yazılan yazıları incelemekle görevlidir.

6. Özel Suçlar Bürosu:

Kalpazanlık, uyuşturucu madde kullanan sabıkalılar, uyuşturucu madde kullananlar, beyaz kadın ticareti yapanlar ve müstehcen neşriyatın yakalanmasında polise yardım eder.

7. Yayın Bürosu:

Araştırma bültenlerini yayar. Hollanda polisinin organı olan Polis Gazetesini yayar. Polis direkt rl ğ n n özel neşriyatını hazırlar.

8. İdarî Büro:

Arşiv ve evraka ait kayıt işlemlerini yapar.

HOLLANDA DA ADL  S STEM:

Hollanda da adli polis yoktur.

Cinayetlere ait soruşturmalar iki safhada yapılır. Araştırma ve adli tahkikat-

Araştırma savcı tarafından (procureur de la reine) yönetilir.

Adli tahkikat araştırmanın bir kısmı olup, juge commissaire denen bir memur tarafından yönetilir. Bu memur yüksek mahkeme tarafından iki sene müddetle bu göreve tayin edilir.

Sorgu sona erince savcının bir adli tahkikat istemesi lüzumlu değildir. Sadece suçlunun ismini söyleyerek mahkeme heyetinin toplanmasını isteyebilir. Bununla beraber savcı mahkemeden yazılı bir istekte bulunabilir. Böyle bir halde evvelden yapılması gereken adli tahkikat için emir verilebilir.

Hollanda sistemi polisiye sistemle adli sistemi arasında ortalama bir sistemdir.

Polisiye sistemde önceden yapılan adli soruşturma tamamen savcıya bırakılmıştır.

Adli sistemde ise bu soruşturma mahkemeye bağlı bir personel tarafından (hâkim tarafından) yapılır.

Soruşturmayı Kraliyet Savcısı yürütür. Savcının yardımcıları kanunla tesbit edilmiş olup şunlardır : Devlet polisi, karakol ve grup K. olan subaylar, belediye polisinin komiser duvizyon, komiser prensipal ve komiser rütbesindeki personelleri

Kanton (bucak) mahkemeleri nezdindeki hâkim, komiser duvizyon, mareşase subay ve astsubaylar bulunmayan belediyelerde, belediye başkanları savcı yardımcısı görevini ifa ederler. Meşhut suçlarda savcı yardımcılarını sanığı yakalamaya ve sorgusu yapılacağı yere sevk etmeğe yetkilidirler. Sanığı tevkif edip hâkim önüne sevk edebilirler.

Savcılarının sorguya çekilen sanığı iki gün tevkife yetkisi vardır. Sorgu yargıcı bu müddeti 6 gün hapse kadar uzatabilir. Muayyen hallerde bu tevkif müddetini bir kaç defa otuzar gün uzatabilir.

DEVLET POLİSİNİN KURULUŞU:

1. Adalet Bakanlığı (idare, teşkilât, üst kademedeki personelin eğitimi)

2. Genel direktörlük (araştırma, kademeleri, adli lâboratuvar, adli tıp lâboratuvarı, muhabere, levazım)

3- Genel müfettişlik :

- a. Trafik okulu
- b. Hava polisi
- c. Yedek polisler
- d. 5 adet müfettişlik
- e. Nehir polisi (distrikt, grup, posta)

4. Müfettişlik :

- a. Yüksek rütbeli kadın subay
- b. Bindirilmiş takım
- c. Teknik araştırma Tk.
- d. Muhtelif sayıda distrikt

5. Distrikt (ilçe) :

- a. Araştırma servisi
- b. Trafik grubu (Postalar)
- c. Savcılık grubu
- d. Muhtelif sayıda gruplar.

KRALİYET MAREŞOSESİ :

Belçika ve Hollanda da Fransız ihtilâlinde çok evvel Mareşose adıyla anılan ve askerî birlikler nezdinde disiplini ve düzeni sağlayan asker kaçaklarını, bakaya ve izinsizleri kovalıyan bir teşkilât mevcuttu.

Fransızlar Belçika ve Hollanda'yı işgal edince General Wirionu göndererek Mareşoseyi islâh ederek Fransız usulüne göre jandarma teşkilâtını kurmuşlardır.

Napolyon yenilgisinden sonra Hollanda bağımsızlığını kazanınca 26 Ekim 1814 tarihli kararname ile jandarma lâğvedilerek Mareşose yeniden kurulmuştur.

Bu emirnamenin birinci maddesi şöyle idi : (Umumî nizamı ve kanun hükümlerinin icrasını temin, sınırlarla ana yolların emniyetini sağlamak üzere bir mareşose teşkilâtı kurulacaktır).

Ocak 1815 tarihli kararnameye göre, Mareşosenin başlıca görevleri şunlardır :

1. Suçluları takip ve tevkif etmek,
2. Silâh taşıyanları, elbisesinde bir cinayet şüphesi uyandıracak kan lekesi bulunanları tevkif etmek,
3. Ormanlara zarar verenleri yakalamak,
4. Soyguncuları, halka baskı yapanları, toplu veya münferit katilleri yakalamak,
5. Silâhlı kaçakçıları yakalamak,
6. Yiyecek maddelerinin serbestçe naklini sağlamak ve karşı koyanları yakalamak,
7. Dini ibadetlerin serbestçe yapılmasına mani olanları yakalayıp yetkili makamlara teslim etmek,
8. Pazar ve panayır yerlerinde, uyanık bulunmak,
9. İzinleri biten askerlerin zamanında birliklerine katılmalarını sağlamak, üzerlerinde izin belgeleri olmıyan askerleri yakalamak,
10. Şoseleri ve köprüleri tahrip edenleri yakalamak,
11. Ana yollarda nizamı ve serbest geçişleri sağlamak,
12. Pasaportsuz seyahat eden yabancıları yakalayıp belediye başkanma teslim etmek.

1830 senesinde Belçika'lılar, Hollanda'dan ayrıldılar ve jandarmayı tekrar kurdular. Hollanda ise Mareşose teşkilâtını devam ettirdi. 1898 senesinde Mareşosenin faaliyet sahası memleketin doğu bölgesine kadar uzatıldı. Bölük yerine divizyon teşkilâtı kuruldu. 1900 senesinde Mareşosenin mevcudu 90 subay, 750 er'dir.

Birinci Dünya Savaşı patlayınca Mareşose kuvvetlerinin büyük bir kısmı askerî polis görevi ifa etmek üzere ordu emrine verildi. Bunun neticesinde kırlarda ve birçok belediyelerde zabıta kuvveti kalmadığından emniyet ve asayiş bozuldu. Cinayetler çoğaldı- Sivil makamlar Mareşosenin eski görevine iadesini ısrarla istediler. 1918 senesinde ordu için yeni bir askerî polis kurularak Mareşose müfettişliğine bağlandı. Mareşose de tekrar eski görevine iade edildi.

Aynı hata memleketimizde de işlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı ilân edilince yetişmiş, iyi eğitilmiş J. Sb. Astsubay ve erlerinin üçte ikisi ordu emrine verilmiş fakat meydana gelen boşluğa aynı kalitedeki personelle doldurmak mümkün olmamıştı. Bu yüzden memleke-

timizde emniyet ve asayiş çok bozulmuş her taraf binlerce şaki ve yarım milyona yakın asker kaçağı ile dolmuştu.

Mareşose 1940 senesinde Almanlarla yapılan savaşa katıldı. Takriben üç yüz kişi Belçika'ya, Fransa'ya orandan da İngiltere'ye geçtiler. İngiltere'deki Hollanda birliklerine askerî polis görevi ifa ettiler. Küçük bir birlikte sürgünde bulunan Kraliçenin ve hanedanın emniyetini sağladılar. Mareşoselerden bir kısmı paraşütle Hollanda topraklarına atladılar, fakat bir çoğu Almanlar tarafından yakalanarak idam edildi.

İşgal altındaki ana vatanda kalan Mareşoseler de mukavemet kuvvetlerine ve sabotajlara katıldılar ve bu uğurda hayatlarını feda ettiler.

Almanların 1945 te kayıtsız şartsız tesliminden sonra Mareşose daha ziyade askerî polis görevi ifa edecek şekle yöneldi.

Kraliyet Mareşosesi, Milli Savunma Bakanlığına bağlı olup, Tuğgeneral rütbesindeki bir komutan tarafından sevk ve idare edilmektedir.

Genel Karargâh La Haye'de olup, 4 şubeden kuruludur.

Mareşose iki kısım halindedir.

SABİT MAREŞOSE:

Tamamen meslekten yetişmiş profesyonel personelden müteşekkildir. 116 Sb 148 Astsb. olmak üzere takriben 3000 kişiden müteşekkildir.

Divizyon, kaza ve karakollar halinde teşkilâtlanmıştır.

DİVİZYON : Hollanda arazisi 6 divizyon bölgesine ayrılmıştır. Her divizyondaki Mareşosenin başında yarbay veya albay rütbesinde bir subay vardır. Divizyonun mevcudu genişliğine ve görev sahasının önemine göre değişir. Meselâ birinci divizyonun mevcudu 417, üçüncüsünün 700, beşincisinin 384 tür.

KAZALAR (Distrikt) : Her divizyon kazalara ayrılır. 19 kaza mevcuttur. 100 - 200 kişi arasında değişir.

Mareşose komutanları garnizon K. ları, belediye başkanları, savcıların askerî mahkeme reisleriyle, sınır boyunca gümrük teşkilâtıyla sıkı işbirliği yaparlar.

KARAKOLLAR : Hollanda'da 140 Mareşose karakolu vardır. Görevlerine göre üçe ayrılırlar.

a. GARNİZON KARAKOLLARI : Tamamen askerî zabıta görevi yaparlar.

b. SINIR KARAKOLLARI : Sınırların kontrolünü yaparlar.

c. KARIŞIK KARAKOLLAR : Her iki karakolun görevlerini yaparlar.

Karakolların mevcudu çeşitli faktörlere göre azalır çoğalır- Meselâ Amsterdam karakolunda 86, Utrecht karakolunda 77 kişi vardır. Sınır karakollarının mevcudu daha azdır.

ASKERİ POLİS KITAASI : Hollanda Mareşosesine mensup bir Tb. kuvvet 1 nci Kolordu nezdinde askerî inzibat görevi yapar. Kolordu Kh. da askerî polis şubesi mevcut olup, müdürü Yarbaydır.

Her tümen emrinde bir Mareşose bölüğü vardır. Mareşose Tb. ve bölüğünün subay ve astsubayları hariç geri kalanı muvazzaf personeldir.

MAREŞOSENİN VAZİFELERİ:

6 Şubat 1954 tarihli Kraliyet Kararnamesiyle tesbit edilen başlıca görevler şunlardır :

1. Kraliyet ailesinin emniyetini sağlamak,
2. Kara, hava ve deniz kuvvetlerinde askerî polis görevi yapmak,
3. Adalet Bakanının tesbit ettiği yerler de dahil olmak üzere sınırlarda zabıta görevi yapmak,
4. Belediye ve devlet polisinin görevlerini başaramadıkları hallerde vuku bulacak talep üzerine genel düzenin korunmasına yardım etmek.

Mareşose Kraliyet ailesinin korunmasını şeref payesi olarak kabul eder. Kraliçenin ve Kraliyet ailesinin askerî birliklere yaptıkları ziyaretlerde veya askerî merasimlerde refakat görevi ifa ederler. Kraliyet merasimlerde, tribünlerin yanında daima mareşose postaları görünür. Bunlar hem saygı hem de emniyet içindir.

MAREŞOSENİN ASKERİ POLİS GÖREVLERİ:

1. Hollanda'da Silâhlı Kuvvetler nezdinde askeri polis görevini Mareşose yapar. Kıyı ve hava meydanları için ayrı zabıta teşkilâtı yoktur-

Askerlerin kanuna aykırı hareketlerini önler. İşledikleri suçları tahkik eder, suç delillerini toplar ve suçluları yakalar. Normal olarak soruşturmaları onbaşı ve çavuşlar yapar. Subayların işledikleri suçları ancak mareşose subayları tahkik ederler.

2. Mareşose askeri trafiği kontrol eder. Belediye ve devlet polisi askeri trafiği kontrol edemezler.

Trafik kontrol görevi için Mareşose, motosiklet, jeep ve otomobille donatılmıştır. Mareşoselerin trafik eğitiminde sivil makamlarla işbirliği yaparlar, Mareşoselerin yetişmesi için La Haye ve Rotterdam gibi büyük şehirlerde bazı önemli noktaların trafik kontrolü Mareşoseye devredilmiştir.

3. Askeri birliklerin intikalinde Mareşose yollarda gerekli tedbirleri alır ve düzeni sağlar. Büyük mikyastaki askeri hareketlerde çok sayıda kontrol ve istihbarat postaları çıkarır, yollara nöbetçiler kor, devriyeler gezdirir.

4. Mareşose askeri birliklerde disiplini sağlar. Kıyafetleri kontrol eder. Erlerin yasak yerlere gitmelerine ve zararlı şahıslarla temaslarına mani olurlar. Normal olarak her kıta K. kendi birliğinin disiplininden, sevk ve idaresinden sorumludur. Mareşose genel karışıklıklar dışında kışlaların içine müdahale edemez.

Mareşose devriyelerinin faaliyetleri prensip olarak yollara, garlara, otobüs terminallerine ve eğlence yerlerine inhisar eder,

5- Hafta sonu tatillerinde bayramlarda mareşoselerin görevleri artar. Trenlerde, garlarda ve eğlence yerlerinde devriyeler bulundurmak zorundadırlar. Kahveleri ve askere ayrılan yerleri devriyelerle kontrol ederler.

6. Mareşose, asker kaçaklarını, bakayaları, saklıları ve izinsizleri takip eder, yakalar ve ilgili makamlara teslim eder. Askerî mahkûmları sevkeder. Askerî mahkemelerde disiplini ve düzeni sağlar.

MAREŞOSENİN SINIR KORUMA GÖREVİ:

Hollanda sınırlarını Mareşose korur. Deniz, kara ve hava yoluyla Hollanda'ya girip çıkan herkes kontrol edilir. Böyle bir gözetlemeyi kolaylaştırmak için kanunda transit noktaları tesbit edilmiştir. Buraların dışında sınırı geçmek yasaktır. Mareşose 900 Km. lik bir sınırı korur. Almanya ve Belçika sınırlarında 57 noktayı kontrol etmektedir. Bundan başka Amsterdam, Schiedam, Vlaar, Dingen, Vlissingen, Dartrecht, Delfizigel limanlarıyla Schifol hava alanında karakollar açılmıştır.

Önemli sınır kapılarında Mareşoseler sınırı geçen şahısları gümrük memurları da bunların eşyalarını muayene ederler. Önemsiz yerlerde gümrük memurları her iki muayeneyi de yaparlar.

64 karakol tamamen sınır görevine tahsis edilmiştir. 34 muhtelif karakolda bu göreve katılır.

AMME NİZAMINI KORUMAK GÖREVİ:

Tamamen askerî polis görevine tahsis edilmiş olan Mareşose, belediye ve devlet polisinin amme nizamını ve asayişini koruyamadığı hallerde sivil makamların talebi üzerine duruma müdahale eder. Bu sebeble Mareşose 6 : 8 saat içinde hareket edebilecek şekilde toplu kuvvetler kurmuştur-

DANIŞTAY'IN ÖNEMLİ BİR İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARI

İhsan OLGUN

Özeti : Açmış oldukları davalar sonunda emekli işlemleri Danıştay'ca iptal edilmiş olan personelin yeniden göreve alınmaları halinde emekli statüsünde geçen sürelerinin 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı gereğince, uyuşmazlığın daha evvel Danıştay'ca karara bağlanmamış olmak kaydıyla bir terfi dönemine isabet eden kısmının memuriyet kıdeminden sayılacağı HK.

Resen emekliye ayrılan memurların emekli işlemlerinin Danıştay'ca iptali üzerine yeniden göreve alınmaları halinde emekli statüsünde geçen sürelerinin memuriyet kıdemlerinden sayılması hakkındaki 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanmasında Beşinci Dairece, emeklilikte geçen sürenin ancak bir terfi dönemine isabet eden kısmının ve bu ihtilâfin daha evvel Danıştay'ca karara bağlanmamış olmak şartile memuriyet kıdeminden sayılacağına karar verildiği halde 5. Daire 13.4.1968 tarih E: 1967-3208, K: 1968-1168), Dava Daireleri Kurulunca kanunun evvelce karara bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın emeklilikte geçen sürenin tamamının memuriyet kıdemine sayılması kabul edilmek suretile (Dava Daireleri Kurulu 21.2.1969 tarih ve E: 1968 - 258, K: 1969 -131) iki daire arasında görüş ayrılığı ortaya çıktığından tatbikatta birliği sağlamak ve adaletsizliklere sebebiyet vermemek için bu konunun içtihatları Birleştirme Kurulunca bir sonuca bağlanmasına ilişkin Beşinci Dairenin 1.4.1969 tarih ve 465 sayılı kararı üzerine düzenlenmiş bulunan dosya Başkanın sözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra incelendi.

İNCELEME: Beşinci Daire konuyu iki yönden tevhide içtihada şevketmiş bulunmaktadır.

I — 9.7.1966 gün ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararından evvel, emeklilikte geçen sürenin kıdemden sayılması yolundaki ihtilâf-

lardan karara bağlanmış olanların İçtihadı Birleştirme kararından sonra yine dava konusu yapılması halinde, yeniden incelenerek bir karar verilmesinin mümkün olup olmadığı,

II — Bahis konusu İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanmasında emeklilikte geçen sürenin bir terfi dönemine isabet eden kısmının mı yoksa bu sürenin tamamının mı memuriyet kıdeminden sayılacağıdır.

I — Beşinci Dairenin E: 1964 - 338 sayılı dosyasında kayıtlı davada davacı, 5434 sayılı kanunun 39 ncu maddesinin (b) fıkrasına göre emekliye sevk kararının iptaline bir vazifeye tayinine ve memuriyet maaşile emekli maaşı arasındaki farkın ve emsali memurlara ödenmiş bulunan bilumum istihkaklarının tazminine karar verilmesini istemiş, 16.1.1965 tarih 91 sayılı kararla emekliye sevk muamelesi kanunun maksadına uygun görülerek davası reddedilmiş ve bu kararın düzeltilmesi istemi 10 ncu Dairenin 9.11.1965 tarih 523 sayılı kararile kabul edilerek emeklilik işleminin iptaline ve tazminat talebinin reddine karar verilmiştir. 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararından sonra davacı 5 nci Daireye açmış olduğu E: 1967 3208 sayılı davasında, emekliye ayrıldığı tarihle tekrar göreve başladığı tarih arasında geçen memuriyet kıdemine sayılarak terfilerinin buna göre ayarlanmasını ve emekli olduğu süreye ait maaş farkları ile emsaliye ödenmiş bulunan diğer çeşitli istihkakların tazminini istemiş, Beşinci Dairece 13.4.1968 tarih ve 1168 sayılı kararla davacının emeklilikte geçirdiği sürenin, terfiine engel teşkil eden başkaca kanunî sebepler bulunmadığı taktirde bir terfi döneminde kıdeminde sayılarak terfiinin yapılması ve tazminat talebinin 10 ncu Dairece karara bağlanmış olduğundan muhkem kaziye sebebiyle reddi kararlaştırılmıştır.

10 uncu Dairenin E: 1965 -203 sayılı dosyasında kayıtlı davada davacı, 5434 sayılı kanunun 39 uncu maddesinin (b) fıkrasına göre emekliye sevk işleminin iptalini ve emekli olarak geçen sürenin kıdemden sayılması suretile emekli maaşı ve ikramiye farklarının verilmesini istemiş 5.5.1966 tarih ve 1133 sayılı kararla emekliye sevk işlemi iptal edilmiş, açıkta geçen hizmetin memuriyette geçmiş sayılmasına mevzuat müsait olmadığından bu talep reddedilmiştir. Bahis konusu İçtihadı Birleştirme kararından sonra davacının Danıştay 10 uncu Dairesince verilmiş olan 5.5.1966 tarih ve 1133 sayılı kararı ibraz ederek 65 yaşını doldurduğu 13.7.1966 tarihinden geçerli olarak yaş haddinden emekliye şevki istemiyle idareye yapmış olduğu mü-

racaatının reddi üzerine bu işlemin iptalile yaş haddinden emekli olacağı tarihe kadar açıkta geçen sürenin kıdem ve terfilerinde nazara alınarak emekliye sevk işlemi tesisi ve aradaki farklılara müteallik mali haklarının tazminin ödenmesi talebile açmış olduğu dava sonunda Dava Daireleri Kurulunca verilen 21.2.1969 tarih ve 131 sayılı kararlar davalı idarenin muhkem kaziyeye iddiası varit görülmeyerek davanın esası incelenmiş ve davacının emekliye şevki tarihile yaş haddine uğradığı tarih arasında geçen sürenin kıdeminden ve terfilerinden sayılmaması yolundaki işlemin iptaline karar verilmiştir.

Yukarda belirtildiği üzere tevhide İçtihadı sevk edilen iki Daire kararında muhkem kaziyenin tartışılarak karara bağlanan konular ayrı konulardır. Beşinci Daire kararında muhkem kaziyeden reddedilen husus tazminat talebidir; Dava Daireleri Kurulu kararında ise davalı idarenin muhkem kaziyeye olduğunu iddia ettiği fakat bu kurulca varit görülemeyen husus 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı gereğince emekli statüsünde geçen sürenin kıdemden sayılmasıdır.

Şu duruma göre konularda ayniyet olmadığından muhkem kaziyeye bakımından içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı kanısındayım. Ancak Beşinci Dairenin 1966 - 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararından sonra açılmış olan bir davada kıdem konusunu inceleyerek muhkem kaziyeye sebeble talep reddeden 9.11.1968 tarih E : 1967 - 4772, K: 1968/3874 sayılı başka bir kararının gözönünde tutularak konunun incelenmesine girildiği taktirde; İçtihadı Birleştirme kararının verildiği tarihten sonraki olaylarda uygulanması gerekeceği ve bu kararların muhkem kaziyeyi ortadan kaldıramıyacağı cihetle içtihadın Beşinci Dairenin bu yolda verilmiş olan kararlarına uygun olarak birleştirilmesinin yerinde olacağı düşüncesindeyim.

II — 29.7.1966 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararında, idare hukukunun genel prensiplerine göre iptal kararlarının idari tasarrufun yapıldığı tarihe kadar ortadan kaldırdığından geçmişe şamil olduğu, bu itibarla iptal davasına konu olan idari bir işlem ve kararın Danıştay'ca iptal edildiği tarihten değil idarece verildiği andan itibaren ortadan kalkmış sayılması gerekeceği cihetle emeklilik işlemleri iptal edilen personelin emekliye çıkarıldıkları tarihle iptal kararı üzerinde yeniden vazifeye alındıkları tarih arasında geçen sürenin kıdemlerinde nazara alınması lâzım geldiği kabul edilmiştir.

Emekli olarak geçen sürenin memurun kıdeminden sayılması, terfi ve emeklilik kademine eklenmesi sonucunu hasıl eder. Bu konuda iptal kararlarının muamelenin yapıldığı tarihe götürülmesinde ve binnetice emeklilikte geçen sürenin kideden sayılmasında (terfi ve emeklilik kide) kanunî sakınca olup olmadığının tartışılması içtihadı birleştirme kararının görüşülmesinde yapılmış ve kanunî engel görülmeyerek karar bu şekilde verilmiştir.

Bahis konusu kararın uygulanmasında bu sürenin terfi kidedinden sayılması hususunda çıkan uyuşmazlıklardan dolayı Beşinci Daireye açılan davalar sonunda verilen kararlarda örneğin, bu içtihadı birleştirme kararma konu olan 13.4.1968 gün ve 1168 sayılı kararda, emeklilikte geçen sürenin davacının terfiine engel teşkil eden başka kanunî sebepler bulunmadığı taktirde bir dönemi için kidedinde sayılması kabul edilmiştir. Kanunî şartlar arandığında emeklilikte geçen süreyi bir terfi süresine dahi saymak mümkün olmayacaktır.

Şöyleki: 3656 sayılı kanunun 4598 sayılı kanunla değişik 7 inci maddesine göre, terfi için en az 3 sene bir derecede bulunmuş ve bu kadar müddet o derece maaşın fiilen almış ve üst dereceye terfiye ehliyet kazanmış olmak şarttır. Ehliyet memurun meslekî bilgisi, başarıldığı, sicili, amir ve müfettişlerce yapılan tezkiyeler gözönünde tutularak takdir olunur. Bu hükmün tatbik şekli nizamname ile gösterilir.

Bu hale nazaran, memurun terfi edebilmesi için bulunduğu derece maaşını fiilen 3 sene almış olması, bu süre içinde hakkında verilmiş olan 3 yıl tezkiyesine göre ehliyetinin sabit olması gerekir. Örneğin üst dereceye terfi edip 6 ay çalıştıktan sonra emekliye sevk edilen memur 2 sene 6 ay emekli statüsünde kaldıktan sonra emekliliği iptal edilip tayini yapılsa emekli olarak geçen süresinin bir terfi dönemi içinde sayılması mümkün değildir. Çünkü memur o derece maaşını fiilen 6 ay almış üç sene almamıştır. Emekliye ayrılmadan son almış olduğu maaş derecesindeki başarısının tesbiti hakkında tanzim edilmiş tezkiye varakası yoktur. Netice itibarile ehliyeti de sabit olmamıştır. Beşinci Daire İctihadına göre bu şahıs bir terfi süresi için dahi içtihadı birleştirme kararından istifade edemeyecektir. Binaenaleyh içtihadı birleştirme kararının bir terfi kidedinde uygulanması da her zaman mümkün olmayacaktır.

Diğer taraftan içtihadı birleştirme kararının uygulanmasile ilgili kide) konusunda 5 inci Daire ile 10 uncu Daire kararları ara-

sında da aykırılık bulunmaktadır; Emeklilik işlemleri iptal edilinceye kadar yaş haddine uğramış olan kimselerin emekli olarak geçen sürelerinin emeklilik kıdemlerine eklenmesi istemde açılmış olan davalar 10 uncu Dairece kabul edilmekte, Beşinci Dairece bu gibilerin emeklilik yaş hadlerini doldurmaları sebebiyle göreve başlatılmayarak emeklilik statüsünde bulunduklarından içtihadı birleştirme kararının haklarında uygulanamayacağı sebebiyle davaları reddedilmektedir.

Diğer taraftan bu kararın uygulanması ile ilgili olarak aşağıda vereceğim örnekte Dava Daireleri Kurulu ile 10 uncu Daire arasında görüş ayrılığı yoktur, fakat iki daire kararları da çoklukla verilmiştir. (Örnek: İdare emeklilikte geçen süreyi bir veya birden fazla terfi kıdeminden sayarak emekli keseneklerini T.C. Emekli Sandığına gönderiyor, sandığın 5434 sayılı kanunun 30 ve 31 inci maddelerini ileri sürerek bu süreyi emeklilik kıdeminden saymaması üzerine açılan davalar içtihadı birleştirme kararının ışıği altında incelenerek muamelenin iptaline çoklukla karar verilmiştir.

Görülüyor ki 1966 - 7 sayılı içtihadı birleştirme kararı verilirken kanunî engellerin gözönünde tutulmaması uygulamada devamlı İh ti' lâflara yol açmakta ve daireler arasında aykırı kararlar verilmesine sebep olmaktadır. Bu durum karşısında içtihadı birleştirme kararının uygulanmasından dolayı verilmiş ve verilecek aykırı kararlar için her defasında içtihadın birleştirilmesi yoluna gidilmesi gerekecektir ki bu da tevhibi içtihatla temin edilmek istenilen istikrar esaslarına aykırı olur.

Bu nedenlerden ötürü konuyu içtihadın değiştirilmesi suretile halletmenin uygun olacağını düşündüğümünden içtihadın birleştirilmesine mahal olmadığı kanısındayım.

Bu görüş kabul olunmadığı taktirde, içtihadın D.D.K. nun 21.2.1969 tarih E: 1968 - 258, K: 1969 -131 sayılı kararma göre birleştirilmesinin yerinde olacağı düşüncesindeyim. Zira bahis konusu içtihadı birleştirme kararile idare hukukunun genel prensiplerine göre iptal kararlarının İdarî tasarrufu yapıldığı tarihe kadar ortadan kaldıracağından iptal davasına konu olan bir işlem ve kararın Danıştay'ca iptal edildiği taktirde bu kararın idarece verildiği andan itibaren ortadan kalkmış sayılması lâzımgelceği ve bu sebeple emeklilik işlemleri iptal edilen personelin emekliye çıkarıldıkları tarihle iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında ge-

çen sürenin kıdemlerinde nazara alınması gerektiği açık ve kesin olarak kabul edilmiştir.

İçtihadı birleştirme kararının bu açıklığı karşısında emeklilik işlemleri iptal edilen şahısların emekliye çıkarıldıkları tarihle yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürelerinin tamamının kıdemlerinden sayılması ve emekliye ayrıldıkları tarihteki sicil durumlarına gör terfilerinin yapılması lâzım gelir. Aksi taktirde, İçtihadı Birleştirme kararı verilirken gözönünde tutulması gereken ilgili kanun hükümlerinin kararın tatbikinde nazarı itibare alınması içtihadı birleştirme kararının uygulanmasına imkânsız kılacak ve karar yazılı metin olarak kalacaktır.

Durum Danıştay içtihatları Birleştirme Kurulunca uzun, uzun yeniden incelenmiş, gerekli hukukî münakaşalar yapılmış netice olarak İçtihatları Birleştirme Kurulunca aşağıda yazılı (Danıştay İçtihatları Birleştirme) kararı alınmıştır.

İçtihadı Birleştirme Kararı

Açmış oldukları davalar sonunda emeklilik işlemleri Danıştay'ca. iptal edilmiş olan personelin yeniden göreve alınmaları halinde emekli statüsünde geçen sürelerinin memuriyet kıdemlerinden sayılması hakkındaki 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararının uygulanmasında 5 inci Dairece, emeklilikte geçen sürenin ancak bir terfi dönemine isabet eden kısmının ve uyumsuzluğun daha evvel Danıştay'ca karara bağlanmamış olmak şartıyla memuriyet kıdeminden sayılacağına karar verildiği halde (5. Daire 9.11.1968 tarih ve Esas : 1967/4772, Karar :1968/3874 ve 13.4.1968 tarih Esas : 1967/3208, Karar : 1968/1168 sayılı kararları) Dava Daireleri Kurulunca konunun evvelce karara bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın emeklilikte geçen sürenin tamamının memuriyet kıdemine sayılması kabul edilmek suretiyle (Dava Daireleri Kurulu 21.2.1969 tarih Esas : 1968/358 Karar : 1969/131) Dava Daireleri Kurulu kararıyle 5. Daire kararları arasında aykırılık bulunduğundan bu aykırılığın İçtihatları Birleştirme Kurulunca giderilmesi 5. Daire Kurulunun 1.4.1969 tarih ve 465 sayılı kararıyle istenilmiş olması dolasıyla İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edilmesi üzerine bahis konusu kararlar, Başkanın sözcüsünün düşüncesi, raportör üyenin raporu ve konu ile ilgili yasalar incelendi:

1 (— Beşinci Dairenin 9.11.1968 tarih Esas: 1967/4772, Karar : 68/3874 sayılı kararında; «Davacının Kocaeli Nüfus Müdürü bulun

duğu sırada resen emekliye sevk edildiği 17.10.1960 tarihinde görevinden ayrıldığı, hakkındaki emeklilik işleminin Danıştay Beşinci Dairesinin 11.6.1963 gün ve 1963/2456 sayılı kararı ile iptal edilmesi üzerine 30.11.1963 tarihinde tekrar göreve alındığı, 13.7.1964 tarihinde ise tekrar emekliye sevk edildiği dosya münderecatından anlaşılmıştır.

Davacı ilk emeklilik işleminin Danıştay Beşinci Dairesince iptal üzerine tekrar vazifeye tayinine kadar geçen üç sene iki aylık müddetin bir terfi süresi olarak memuriyet süresine ilâvesini talep etmekte ise de adı geçen emeklilikte geçirdiği müddetin kıdemine ilâvesi ile geçmiş bütün haklarının verilmesi hususundaki talebi 5 inci Dairenin 11.6.1963 gün ve 2456 sayılı kararıyla hükme bağlanmış olduğundan aynı talebin kesin hüküm karşısında yeniden tetkikine imkân bulunmamaktadır.

Bu sebeple davanın reddine «ve aynı Dairenin 13.4.1968 tarih Esas : 1967/3208, Kararı : 1968/1168 sayılı kararında;» Davacının resen emekliye sevk işleminin iptaline dair Danıştay 10. Dairesinden istihsal ettiği 9.11.1965 tarih ve 1965/523 sayılı ilâm üzerine davalı idare tarafından 21.1.1966 tarihinde tekrar göreve alındığı ve 5.10.1966 tarihli dilekçe ile emeklilikte geçirdiği sürenin kıdemine sayılarak terfi ettirilmesini talep ettiği bu talebine 3.6.1967 tarihinde red cevabı verilmesi üzerine 14.7.1967 tarihinde bu davanın açıldığı dosya münderecatından anlaşılmaktadır. 9.7.1966 tarih ve Esas : 1965/21 Karar : 1966/7 sayılı içtihadı birleştirme kararı emeklilik işlemleri iptal edilen personelin emekliye çıkarıldıkları tarih ile iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin nazara alınması gerektiğine dair bulunmasına göre Danıştay'ca verilen emekliye sevk işlemlerinin iptali kararlarının emeklilikte geçen sürenin kıdemine sayılması neticesini de doğurduğu içtihadını takarrür ettirmiş bulunmaktadır. Emekliye sevk ve işlemi Danıştay'ca iptal edilen davacının bu içtihadı birleştirme kararı gereğince emeklilikte geçirdiği sürenin bir terfi döneminde kıdeminde sayılması ve terfiine engel teşkil eden başkaca kanunî sebepler bulunmadığı taktirde idarece terfinin yapılması icap etmektedir. Bu sebeple Toprak Mahsulleri Ofisinin, İçtihadı Birleştirmeye sebep olan kararlardan hiçbirinde taraf olmadığından bahis ile tesis ettiği İdarî işlemin 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ıncı maddesinin son fıkrasına aykırı bulunduğundan iptaline denilmiştir.

2 — Dava Daireleri Kurulunun 21.2.1969 tarih Esas : 1968/258, Karar : 1969/131 sayılı kararında; «Davacı 13.7.1966 tarihinde 65

yaşını doldurmuş bulunmaktadır. 6.9.1955 tarihli görülen lüzum üzerine emekliye şevki işlemi 5.5.1966 tarih ve 1965 - 2023, 1966 -1133 sayılı Danıştay Onuncu Daire kararıyla iptal edilmiş ve bu karar

26.7.1966 tarihinde taraflara tebliğ edilmiştir.

Bu karara karşı Gümrük ve Tekel Bakanlığınca vaki düzeltme istemi, gene Onuncu Dairenin 10.11.1966 tarih ve 1966 - 2596 sayılı kararıyle reddolunmuş 19.1.1967 tarihinde de karar taraflara tebliğ olunmuştur.

Davacı ilk iptal kararının taraflara tebliği tarihinden önce 65 yaşını doldurduğundan bahisle 6.5.1967 tarihli dilekçesiyle idareye başvurarak, görülen lüzum üzerine emekliye şevkine dair 6.9.1955 tarihli idari işlemin iptal edilmiş olmakla ortadan kalktığı, iptal kararının idareye tebliği tarihinde de yaş haddine uğramış olmakla yeniden göreve atanmasının mümkün olmadığı bu durumda yaş haddine uğradığı 13.7.1966 tarihinden geçerli olarak hakkında yeni bir emekliye sevk işlemi tesisi gerektiğini iddia etmiş ve bu talebinin 27.6.1967 tarihinde reddi üzerine de kanunen belli süre içerisinde işbu davayı açarak talebinin reddine dair işlemin iptaline ve Onuncu Daire kararı henüz infaz edilmediğine ve bu arada 9.7.1966 tarih 1965 - 21 1966 - 7 sayılı içtihadı birleştirme kararı çıkmış bulunduğuna göre içtihadı birleştirme kararma uygun şekilde emeklilikte geçen sürenin kıdeminde sayılmasına karar verilmesini istemiş bulunmaktadır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, davacının bu dava ile elde etmek istediği hususlardan bir kısmının Danıştay Onuncu Dairesinin 5.5.1966 tarih ve 1965/2023, 1966/1133 sayılı kararma da konu teşkil ettiği ve reddolunmak suretiyle muhkem kaziye halini aldığı iddiasıyla bu defa da reddedilmek gerektiği, iptal kararının Bakanlıklarına tebliği tarihinde davacının 65 yaşını doldurmuş bulunduğu ve 5434 sayılı kanunun 40 ıncı maddesi hükmü uyarınca açıktan ya da naklen bir göreve tayinine ikan bulunmadığı, dolayısıyla de bir vazifede fiilen çalışmamış bulunan bu zata emeklilikte geçen müddeti için munzam haklar verilmesine imkân bulunmadığını ileri sürmektedir.

Filhakika davacının emekliye şevkine ilişkin 6.9.1955 tarihli İdarî tasarrufun iptaline dair 5.5.1966 tarih ve 1965 - 2023, 1966 -1133 sayılı kararın idareye tebliği tarihi olan 26.7.1966 tarihinden önce 13.7.1966 tarihinde davacı 65 yaşını doldurmuş bulunmakta ve bu nedenle yeni göreve atanmasına imkân bulunmamaktadır.

Fakat 6.9.1955 tarihli emekliye sevk işlemi iptal kararıyla ortadan kalkmış olduğu cihetle, iptal kararının tebliği tarihinde davacının 65 yaşını doldurduğu avkısına dayanılarak, ortadan kaldırılmış bir emekliye sevk işleminin hukukî ve fiilî neticelerini yürürlükte bırakmakta, iptal kararının amacına ve davacının iptal davası ile korunmak istenen hukukuna aykırı düşer. Nitekim Gümrük ve Tekel Bakanlığı da böyle bir neticeden kurtulmak amacıyla 2.8.1966 tarihinde verdiği dilekçe ile 5.5.1966 tarih ve 1965/2023, 1966/1133 sayılı Onuncu Daire Kararının iptal hükmünün ortadan kaldırılmasını ve davanın reddini temin etmek için karar düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. iptal kararının idareye tebliği tarihinden önce ilgilinin yaş haddine uğraması üzerine yeni bir işlem tesisi gerekmiyorsa, idarenin kararının düzeltilmesi için müracaat etmesine de lüzum ve mahal olmamak icabederdi.

Davalı Bakanlığın, davacının emeklilikte geçirdiği sürenin kıdemine sayılması ve bu sayılma dolayısıyla ihraz edeceği sair haklarına ilişkin iddialarının, Onuncu Dairece verilen 5.5.1966 tarih ve 1966/1133 sayılı kararla reddolunarak muhkem kaziye halini aldığı ve bu sebeple de tecvizine imkân bulunmadığı yolundaki iddialarına gelince,

Hukukta kesin hükmün varlığı için tarafların, konunun ve iddia ile savunmaların dayandığı sebebin aynı olması gerektiği ve ihtilâfın tekevvünü tarihinde mevcut ve fakat tarafların dermeyan etmemiş bulundukları hukukî sebeplerdeki değişikliklerin kesin hükmü bertaraf edemeyeceği bilinen bir husus ise de, olayda ilk dava safhasında hukuk aleminde yer almayan ve bu sebeple de o safhadaileri sürülmesi mümkün bulunmayan 9.7.1966 tarih ve 1952/21, 1966/7 sayılı içtihadı Birleştirme Kararı Danıştay Kanununun 46 inci maddesi uyarınca idare tarafından uyulması zorunlu bir norm olarak ortaya çıkmış bulunduğu göre, bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten sonra tesis olunacak İdarî tasarruflara etkisi zarurî bulunmakta ve bu durumda işbu dava ile daha önce Danıştay Onuncu Dairesince görülen dava arasında muhkem kaziye ilişkisinin varlığını kabul etmek de mümkün bulunmamaktadır.

Açıklanan sebeplerle, davanın kabulüne, davacıya 13.7.1966 tarihinden geçerli olarak emekliye sevketmeme ve ilk emekliye sevkî tarihi ile yeniden yaş haddinden emekliye şevki gereken tarih arasında geçen sürenin kıdeminden ve terfilerinden sayılmaması ve bundan doğan maddî haklarının tazminat olarak verilmemesi yolun-

daki 26.7.1967 tarihli Gümrük ve Tekel Bakanlığı Tekel Müdürlüğü işleminin iptaline» denilmiş ve böylece 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanmasında, söz konusu içtihadı birleştirme kararından evvel emekli olarak geçen sürenin memuriyet kıdeminden sayılması hakkında bir dava açılıp karara bağlanmış ise İçtihadı Birleştirme kararından sonra bu hususun yeniden dava konusu yapılması halinde incelenip incelenemeyeceği ve emekli olarak geçen sürenin bir terfi dönemine isabet eden kısmının mı yoksa tamamının mı memuriyet kıdeminden sayılacağı hakkında birbirine aykırı kararlar verilmiş olduğundan gereği düşünüldü.

Kesin hükümle uyuşmazlık, halledilmiş ve ortadan kalkmış olacağından kesin hükme bağlanmış bir uyuşmazlığın yeniden dava konusu yapılması mümkün değildir. İçtihadları Birleştirme Kararları kesin hüküm halini almış bulunan kararlara konu teşkil eden olaylara tesir icra edemeyip bu kararlara ancak verildikleri tarihten sonra karara bağlanacak davalarda uyulması zorunludur.

Bu nedenle 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararından evvel emekli statüsünde geçen sürenin kıdeminden sayılması hakkında açılmış olan bir dava karara bağlanmış ise İçtihadı Birleştirme kararından sonra meselenin yeniden dava konusu yapılması halinde uyuşmazlığın kesin hükmün varlığı nedeniyle tekrar incelenmesi mümkün olmadığından bu hususda İçtihadın, Beşinci Dairenin 9.11.1968 tarih Esas : 1967 - 4772 Karar : 1988 - 3874 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesine 13.6.1970 tarihinde yapılan birinci görüşmede oybirliğiyle karar' verildikten sonra işin esasının incelenmesine geçildi.

9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı, emekli statüsünde geçen sürenin kıdemden sayılmasına taallük edip, terfi hususunu kapsamamaktadır.

Esasen terfi edebilmenin şartları 3656 sayılı yasanın 4598 sayılı yasa ile değişik 7 inci maddesinde hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre, yukarı dereceye terfi için en az üç sene bir derecede bulunmuş, bu kadar süre o derecede maaşını fiilen almış ve üst dereceye terfi ehliyet kazanmış olmak gerektiği gibi bu madde ile her ne suretle olursa olsun bir dereceden fazla terfi imkânı da tanınmamıştır.

Bu itibarla emekli statüsünde geçen sürenin ancak bir terfi süresine tekabül eden kısmının kıdemden sayılması hakkında verilmiş

olan kararlar 3656 sayılı yasanın söz konusu 7 inci maddesi hükmüne uygun olduğundan İçtihağın Beşinci Dairenin 13.4.1968 tarih ve Esas: 1967/3208, Karar: 1968/1168 sayılı kararı veçhile birleştirilmesine, salt çoğunlukla karar verildi. Salt çoğunlukla verilen bu karara karşı ayrışık oy kullanan Başkan ve üyelerin görüşü de aşağıdadır.

Ayrışık Oy:

X - 9.7.1966 günlü 1965/21, Esas 1968/7 karar sayılı İçtihağı Birleştirme kararı, hiç bir tereddüde mahal bırakmıyacak surette, emeklilik işleminin iptali halinde «personelin emekliye çıkarıldıkları tarihle iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin» tamamının kıdemine sayılacağını öngörmüştür. Aslında tamamen başka bir amaçla getirilen 3656 sayılı kanunun 4598 sayılı yasa ile değişik 7 inci maddesi beşinci fıkrasının, ancak bir derece terfiine cevaz verdiği iddiası ile emeklilikte geçen sürenin yalnız bir kısmını nazara almak, emeklilikte geçen ve bir derece terfiine yetenden artakalan süreyi kıdeme sayılmamak, ayakta olan İçtihağı Birleştirme kararının değiştirilmesinden, mana ve kapsamının sınırlandırılmasından başka şekilde yorumlanamaz.

Bir taraftan mevcut İçtihağı Birleştirme Kararı isabetlidir demek, diğer taraftan bir noktaya kadar buna uyup, ondan sonrası için bu kararı yasa hükümlerinin sınırladığını söylemek kanımızca çelişkiye yol açar- Gerçekten, 3656 sayılı kanunun 4598 sayılı kanunla değişik 7 inci maddesi beşinci fıkrası hükmü bir dereceden fazla terfi imkân vermiyorsa ve içtihağı birleştirme kararma rağmen, bu hükme uyulması zorunluğu varsa, aynı maddenin birinci fıkrası da terfi için üç yıl bir derecede bulunmayı, fiilen o derece maaşını almayı ve üst dereceye terfi ehliyetini ihraz etmeyi şart koşmuştur. Emekliye sevkedilmek suretiyle görevden uzak tutulan kimse için bu şartların gerçekleşmesi mümkün olmadığına göre, tekrar hizmete alınan memurun emeklilikte geçen süresinden bir terfi dönemine isabet eden kısmının kıdemine sayılmasının kabulüne de imkân olamayacağı bedihidir. Yasalarda aynı konuda getirtilen mani hükümlerden bir kısmına itibar ederken bir kısmını ihmal caiz olamaz.

3656 sayılı yasanın, normal şekilde ve hukuk çerçevesi içinde yürüten hizmetleri değerlendirdiği, bir kimsenin yasalara aykırı şekilde emekliye ayrılarak hizmetten uzaklaştırılması halini düzenlemediği;

bu halin Anayasa hükümleri ve genel hukuk kuralları içinde 9.7.1966 günlü 1966/7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararına konu olduğu da bilinmektedir. Bu espriye dayalı İçtihadı Birleştirme kararı ihtiyacı karşılamıyorsa veya yasalara uymayan yönü varsa yapılacak şey 521 sayılı yasanın 46 ıncı maddesine uygun şekilde içtihadın değiştirilmesi yoluna gitmektir. Hem İçtihadı Birleştirme kararma itibar etmek, hem onun mana ve şümülünü yukarıda arz ve izah edilen şekilde, İçtihatların değiştirilmesi yerine, İçtihatları Birleştirmek yoluyla değiştirmek veya daraltınak hukuken tecviz edilemeyeceğinden tesis edilen İçtihadı Birleştirme kararma bu yönden muhalifim.

Ayrışık Oy:

X - İçtihadı Birleştirme Kararlarının amacı, aynı konuda verilmiş olan aykırı kararlar arasındaki aykırılığın kaldırılarak istikrarın sağlanmasıdır. Söz konusu olan kararların uygulanmasında, kararın mana ve kapsamının anlaşılması bakımından yine aykırı kararlar verilmiş ise bu husus yeniden içtihadın birleştirilmesine değil, birleştirilmiş olan içtihadın değiştirilmesine konu olabilir.

Bu nedenle, 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme kararının uygulanmasında, emekli statüsünde geçen sürenin terfi kıdeminden sayılması hususunda Dava Daireleri Kurulu ile Beşinci Daire arasında çıkan aykırı kararların içtihadın değiştirilmesine konu yapılması gerekeceği düşüncesiyle İçtihadı Birleştirme Kararı verilmiş olmasına karşıyım.

Ayrışık Oy:

X - 9.7.1966 tarih ve 7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla idare hukukunun genel prensiplerine göre iptal kararlarının İdarî tasarrufu yapıldığı tarihe kadar ortadan kaldıracağından iptal davasına konu olan bir işlemin ve karar Danıştay'ca iptal edildiği takdirde bu kararın idarece verildiği andan itibaren ortadan kalkmış sayılması lâzımgereceği ve bu sebeple emeklilik işlemleri iptal edilen personelin emekliye çıkarıldıkları tarihle iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin kıdemlerinde sayılması gerektiği açık ve kesin olarak kabul edilmiştir.

Emekli olarak geçen sürenin memurun kıdeminden sayılması, bu. sürenin terfi ve emeklilik süresine eklenmesi sonucunu doğurur.

Nitekim sözü geçen İçtihadı Birleştirme kararına konu olan 8 inci Daire kararında da, emeklilikte geçen sürenin terfi kademine eklenmesi ve davacının terfiinin de yapılmasına karar verilmiştir.

Esasen İçtihadı Birleştirme Kararı verilirken konu ile ilgili yasalar ve bu meyanda 3656 sayılı yasa hükümleri incelenmiş ve bir ayırım yapılmaksızın emekli statüsünde geçen sürenin kademden sayılması kararlaştırılmıştır.

Bu nedenlerden ötürü emeklilikleri iptal edilen personelin emekli olarak geçen sürelerinin tamamının kademlerinden sayılması gerekeceği kanisiyle, İçtihadı Birleştirme Kararının kapsamının daraltılarak bu sürenin bir terfi dönemine isabet eden kısmının sayılması lâzımgeldiği yolundaki çokluk kararma karşıyız.

SONUÇ: 9-7.1966 gün ve 7 sayılı Tevhidi İçtihada sebep olan 5.Daire ve 8. Daire kararları özü:

Açmış oldukları idari davalar sonunda emeklilikleri iptal edilmiş personelden yeniden göreve tayin edilen personelin emekli olarak geçirdikleri (emekliye sevk günü ile göreve yeniden başladıkları gün arasındaki) süre :

- a) 5. Daire kararma göre : Memuriyet kademinden sayılmaz.
- b) 8. Daire kararma göre : 1 — Hem memuriyet kademinden sayılır, 2 — Hem de maaş terfi süresinde sayılır.

Her iki Daire kararı arasındaki tevhidi içtihat konusu:

«Emeklilikte geçen sürenin memuriyet kademinden sayılıp sayılamıyacağı»

SONUÇ: «Emeklilikte geçen süre memuriyet kademinde sayılır, sonucuna bağlanmıştı.

Bu tevhidi içtihat ise, 966/7 sayılı tevhidi içtihadın uygulama alanını daraltarak açmış oldukları davalar sonunda emeklilik işleri Danıştay’ca iptal edilmiş olan personelin yeniden göreve alınmamları halinde emeklilik statüsünde geçen sürenin Danıştay’ca karara bağlanmamış olmak kaydıyla bir terfi dönemine isabet eden kısmının memuriyet kademinden sayılması esasını kabul etmiş bulunmaktadır.

TÜRK FİLİM KONTROL SİSTEMİNDE DEĞİŞİKLİK ZORUNLUGU ÜSTÜNE

Yazan : Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri

Giriş

- I. Yürürlükteki Filim Kontrol Sisteminin Esasları;
 - II. Uygulamalarda Görülen Aksaklıklar:
 - A) Genellikle;
 - B) İstanbul'daki Bir İncelemenin İzlenimleri;
 - C) Danıştay'ın Gelişen İçtihatları;
 - III. Türk Filim Kontrol Sisteminin Değiştirilmesi Teşebbüsleri;
 - IV. Yeni Bir Sisteme Gidilmesi Zorunluğu ve Bu Sistemin Hangi Esaslar Üzerine Kurulabileceği;
- Sonuç.

Giriş

Sinemanın gerek savaş, gerekse barış sırasında haiz olduğu propaganda gücü ve seyirciler - özellikle yetişmekte olan kuşaklar - üzerindeki ahlaksal etkisi gözönünde tutularak; Anayasaların öngördüğü özgürlüklerden, hiç değilse Basın'a tanınan özgürlükten yararlanabilmesi mümkün iken; bu Anayasaların Basın'a açıklıkla özgürlük tanıdıkları halde, büyük bir çoğunlukla sinema'yı bundan mahrum eder görünmeleri dolayısıyla; dünyanın hemen her yerinde filimler ve bazı istisnalarıyla senaryolar üzerinde kontrol icra edilmektedir.

Bu kontrol genellikle üç sistem dahilinde cereyan etmektedir : 1) Resmî Denetleme; 2) Yarı Resmî Denetleme; 3) Oto - Kontrol.

Türkiye'deki sistem, İkinci Cihan Savaşı'ndan önceki yıllarda, ülkemiz tek parti ile yönetilmekte iken ortaya konan ve Resmî Denetleme'nin, biraz da totaliter devletlerin sansür uygulamalarını andıran bir şeklini arzetmektedir.

Ancak bu sistemin çağdışı oluşu kadar, uygulamalarda görülen aksaklıkları da gözönünde tutulunca, 1961 Anayasasının getirdiği esaslara uygun yeni bir düzenlemeye gidilmesinin artık bir zorunluk olarak belirdiği görülüyor.

Biz, bu incelememizde sorun'a derli toplu bir yaklaşımda bulunmak istiyoruz.

I. Yürürlükteki Türk Filmi Sisteminin Esasları:

Tarihçe:

Türkiyemizde film kontrolü, mevzuatla düzenlenmeden önce bile, eylemli olarak polis tarafından görülmekte idi- Ancak, ilkin 1932 yılında tanzim olunan bir yönetmelikle bu görev, açıklıkla polise maledildi. Bunu izleyerek 4/7/1934 günlü ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Sâlâhiyet Kanunu ile, özellikle bu kanunun 6. maddesiyle film ve senaryoların kontrolü işi polisin başlıca vazifelerinden biri olarak belirtilince; bu maddenin öngördüğü ayrıntılı düzenleme de 19 Temmuz 1939 gün ve 2/11551 sayılı Bakanlar Kurulu kararnamesiyle yürürlüğe sokulan bir tüzükle icra kılınmıştır.

Halen yürürlükte olan bu tüzüktür (*)•

Esaslar:

Tüzüğün kabul ettiği sistem, yabancı filimler için ayrı, yerli filimler için ayrı uygulamayı gözeten ikili (dualiste) bir sistemdir. Ancak şekil ve prosedür bakımından ayrı görülen bu iki sistem, uygulanacak esaslar bakımından aynıyet göstermektedir.

Türkiye'ye sokularak halka gösterilmek istenen filimler, İstanbul ve Ankara'da gümrüğe gelince, sahipleri tarafından yapılan müracaat sonunda, buradan gümrük memurlarına tevdi olunarak getirilir; İdare'nin belirttiği bir yerde kontrole tabi tutulur; ve kontrolden sonra, tekrar gümrük memuru eliyle gümrüğe iade edilir. Yurda sokulması ve halka gösterilmesi karar altına alındığı takdirde, bu karar ibraz edilerek ve gümrük resmi ödenerek yurda sokulur.

(*) Bu mevzuatın dışındaki öğretici ve Teknik Filimler Hakkındaki Kanunla, bunun uygulanmasını düzenleyen tüzük, sansürle ilgili bulunmayan özel bir uygulama konusu teşkil ettiğinden burada ele alınmamıştır.

Ancak filmin kontrole getirilmesinden bir hafta önce, yapılacak müracaatlarda, bir beyanname ile birlikte bu filme ait senaryonun, söz ve şarkıların orijinal metni, filmle ilişkili mektup, kitap ve gazetelerin metinleri ile bunların Türkçeye çevrilmiş metinleri ve yine filmle ilişkili afişler komisyon üye adedinin iki misli (10 adet) olarak İdare'ye tevdi edilir.

İl kontrol komisyonları, Vali'yi temsil eden vilâyet erkânından birinin başkanlığı altında, İçişleri Bakanı adına Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtından bir yetkili ile, Emniyet Müdürünü temsil eden bir yetkili dışında, Basın - Yayın Genel Müdürlüğünü ve Millî Eğitim Bakanlığı'm temsil eden birer kişiden oluşur. Diğer Bakanlık ve sair kuruluşları ilgilendiren konularda bu kuruluşlardan da geçici (ad hoc) temsilci davet olunur! bunlar o filme mahsus olmak üzere, alınacak karara iştirak ederler.

Kararlar üyelerin tümünün iştirakile ve çoğunlukla alınır. Azınlıkta kalan üyeler, daha önce belgelerinin birer nüshasını bağlı bulunduğu merkezî kuruluşa yollamış bulundukları film hakkındaki olumsuz görüşünü bu kuruluşa bildirebilirler. Bu merkezî kuruluşlar temsilcilerinin görüşünü benimserlerse, İçişleri Bakanlığı'na filmin yeniden incelenmesi talebinde bulunabilirler.

Ayrıca İl Kontrol Komisyonlarında filmi reddolunan getirticinin ve çoğunlukla alınabilecek karar sonucu olarak ilgili üyelerin de 15 gün içinde ikinci derecede inceleme yapılması için İçişleri Bakanlığına başvurması kabildir.

Red olunan ya da şartla kabul olunan filimlerle ilgili kararlarda mutlaka gerekçe bulunmalıdır. Şartla kabul olunan filimlerden kesilen parçalar gümrüğe iade olunur.

Ankara'da teşkil olunan ve İl Komisyonlarının aldığı kararlara itiraz vaki olunca, bunları nihaî karara bağlayan Merkez Filim Kontrol Komisyonu, İçişleri Bakanını temsilen Bakanlık erkânından birinin başkanlığı altında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün, Genel Kurmay Başkanlığının, Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve Basın - Yayın Genel Müdürlüğü'nün birer temsilcisinden oluşur.

Gerek il komisyonları, gerekse merkez komisyonunun filimleri incelemesinde gözönünde tutacakları esaslar, adı anılan tüzüğün 7. maddesinde on fıkra halinde şöylece belirtilmiştir :

1 — Her hangi bir devletin siyasî propagandasını yapan;

- 2 — Her hangi bir ırk ve milleti tezyif eden;
- 3 — Dost devlet ve milletlerin hislerini rencide eden;
- 4 — Din propagandasını yapan;
- 5 — Millî rejime aykırı olan siyasi, İktisadî ve İçtimai̇ ideoloji propagandası yapan;
- 6 — Umumî terbiyeye, ahlâka ve millî duygularımıza mugayir bulunan;
- 7 — Askerlik şeref ve haysiyetini kıran ve askerlik aleyhinde propaganda yapan;
- 8 — Memleketin inzibat ve emniyeti bakımından zararlı olan;
- 9 — Cürüm işlemeğe tahrik eden;
- 10 — İçinde Türkiye aleyhinde propaganda vasıtası olacak sahneler bulunan filimlerin gösterilmesine müsaade olunmaz.

Hariçten getirtilen sinematografik filimlerden filim yapmak veya yaptırmak vazifesiyle görevli devlet dairesine alt filimlerle aile filimleri kontrol dışında tutulur-

Yerli filimler hakkında olunacak işlemin esasları şunlardır:

Türkiye dahilinde filim çekmek isteyenler, mahallin mülkî idare âmirine bu hususta bir dilekçe vererek: Filmin ne maksatla çekilmek istendiğini; filmin mevzuunun nelerden ibaret olduğunu; filmin çekilmesinden kimlerin sorumlu bulunduğunu bildirir; ve filmin senaryolarından altı nüshasını da bu dilekçeye ekler.

Valiliklerce İçişleri Bakanlığı'na yollanan bu senaryolar, yabancı filimleri ikinci derecede incelemekle görevli Merkez Filim Kontrol Komisyonunca incelenerek, yine tüzüğün 7. maddesindeki kontrol esasları gözönünde tutularak karara bağlanır. Bu karar, senaryonun filme çekilmesinde mahzur bulunmadığı, bazı söz ve sahneler çıkarıldıktan sonra filme çekilebileceği veya filme çekilmemesinin mahzurluğu olduğu şeklinde tecelli edebilir. Son iki durumda kararların gerekçeli olması lâzım gelir.

Filme çekilmesinde mahzur görülmeyen senaryolar hakkındaki karar ilgili vilâyete gelince, bu vilâyette ilgililere filim çekimine olanak sağlayan bir izin belgesi verilir. Bu belge verilirken filme çekilecek senaryo da zabıtaca tasdik olunur.

Evvelce Merkez Filim Kontrol Komisyonu tarafından tetkik olunan senaryolara göre çekilen filimler yine aynı komisyon tarafından incelenerek, filmde gerekli görülen değişiklikler yapılabilir.

Merkez Kontrol Komisyonunca incelenen senaryoların filme çekilmesinde veya halka gösterilmesinde ve yurd dışına çıkarılması uygun görülen filimlerin yurd dışına çıkarılmasında sonradan her hangi bir mahzur mütalâa edilirse, ilgililerin iş'arı üzerine bunlar hakkında olumsuz tasarrufta bulunmağa İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Aktüalite filimlerinin çekimi için ilgili valiliklerce, Türk vatandaşlarına daimî, yabancılara geçici izin belgesi verilir. Ancak bu filimler çekimden sonra il kontrol komisyonlarının incelemesine tabi tutulur.

Bunlardan renkli olup, banyoları hükümetin müsaadesiyle dışarıda yapılan filimler avdetlerinde aynı işleme tabi tutulurlar.

Daimî aktüalite filmi çekenler, her ay çektikleri filimlerin bir listesini İdare'ye tevdi etmekle mükelleftirler.

Her türlü filimlerin çekimi sırasında, gerekli hallerde, hükümetçe memur bulundurulabilir.

Gözleri bozacak derecede yıpranmış yerli ve yabancı filimlerin gösterimi her zaman yasaklanabilir.

II. Uygulamalarda Görülen Aksaklıklar:

A) Genellikle:

1) İl Kontrol Komisyonlarının oluşması bakımından bir başkanla iki üyenin İçişleri Bakanlığı mensuplarından oluşu; bu resmî sansüre tipik bir polis sansürü hüviyeti vermektedir. En ağır kontrolün polis eliyle yapılan kontrol olduğu gerçeği, bu durumun üzerinde durulmasını gerektirmektedir. (Ancak son yıllardaki uygulamalarda özellikle Merkez Kontrol Komisyonunun aldığı kararlar gözönünde tutulursa, İçişleri ve Emniyet mensuplarının dışında kalan üyelerin daha ziyade şiddet tarafı olduğu anlaşılmaktadır).

2) Yabancı filimlere iki dereceli kontrol uygulandığı halde, Türk filimlerine sadece bir dereceli kontrol uygulanması Türk film sanayinin aleyhine olmaktadır. Türk filimleri üzerindeki kontrolün da iki dereceli olması hakkaniyete uygun düşecektir

3) İstanbul ve Ankara illerinde yapılan kontrolün birinci derecedeki kontrolün, Tüzükle yetki verilmediği halde, bir emirle, Fuar zamanında İzmir’de de icra kılındığı anlaşılmaktadır. Bu ildeki kontrol faaliyeti de tüzükle tanzim edilmelidir.

4) Komisyonlarda tam üye ile toplanılmakta, ekseriyetle karar verilmektedir. Karar yine mürettep üye adedinin çoğunluğu ile alınmakla beraber, toplantı nisabının yeniden tanzimi uygun olacaktır.

5) İstanbul İl Komisyonunda geçici (ad hoc) olarak görev alması tüzüğün öngördüğü bir keyfiyet olduğu halde, I. Ordu müfettişliğinden bir subayın daimî görev almış bulunması, mevzuata tam bir uygunluk arz etmektedir (Ancak son yıllarda bu uygulamadan vazgeçildiği anlaşılmaktadır).

6) Kontrol ölçüsü olarak 7. maddede gösterilen öğeler elâstikiyet gösterdiğinden keyfi tasarruflara konu olabilir (*).

7) Filim yapmak veya yaptırmakla görevli bazı dairelerin (özellikle TRT Kurumunun veya üniversitenin bazı fakültelerinin) filimlerinin, tüzüğün âmir hükmüne rağmen kontrole tabi tutulduğu görülmektedir; bu uygulamalardan vazgeçilmelidir.

8) Televizyonda gösterilen haber filimleri ilkin kontrole tabi tutulmak istenmiş de; bu uygulamanın hizmette aksaklıklar doğurması üzerine Enformasyon Başkanlığı’nın teklifi üzerine televizyon haber filimleri üzerindeki kontrol kaldırılmıştır.

9) Bizde filimlerin kontrolünde çeşitli yaşlardaki çocukların durumu gözönünde tutulmaktadır. Mevzuatımız sadece bedenî sağlık yönünden çocukların sinemaya gidişlerini tanzim etmiştir. Sinemanın çocuklar üzerindeki kötü (nefaste) etkileri düşünülerek uygulamalara yeni bir veché verilmesi gereklidir.

10) Senaryo kontrolü; fikri, beşiğinde boğan bir uygulama olduğundan; Anayasa’ya aykırı bulunduğu kanısındayız. Bu uygulamanın terkedilmesi veya ihtiyarî tutulması yerinde olacaktır.

11) Aslında Komisyonların icra kıldıkları senaryo ve filim kontrolleri istişarî bir nitelik arzettiği halde; İdare’nin zımnî olarak kontrolle ilgili yetkilerini tüm olarak bu kurullara devretmiş bulunduğu anlaşılmaktadır.

(*) 7. maddenin on bendinde gösterilen esasların uygulamalarda ne yolda gözönünde tutulduğu hususu ayrı bir incelememize konu teşkil edecektir.

12) Filim çekilmesinin izne tabi bulunması ağır bir sistemin belirtisidir. Bunun da ihtiyarî tutulması uygun olacaktır.

13) Tüm yerli filimlerin ve itiraz sonucu getirtilen yabancı filimlerin kontrolünün Ankara'da yapılması bir güçlük doğurmaktadır; bunların, esas itibarile filim sanayi ve ticaretinin geliştiği İstanbul'da yapılması bir zaruret hükmündedir.

14) Yabancı filimlerle ilişkili bulunan kontrollerin haftada sadece dört gün icra kılınması keyfiyetinin, gelişmiş bulunan yerli filim sanayiinin isterleri gözönünde tutularak yerli filimlere teşmil edilmemesinin de gerekli bulunduğuna inanıyoruz.

15) Bir oturumda ikiden fazla filmin gösterilemeyeceği hakkındaki hüküm, aynı heyetin gerekirse günde iki oturumda dört filim görmesini öngörmüş bulunmaktadır ki; bu keyfiyet, kontrol komisyonu üyelerinin göz sağlığı bakımından sakıncalıdır- Bu sebepten kontrol edilmesi gerekli filimlerin arttığı dönemlerde (rush periods) iki ayrı komisyon kullanılması doğru olacaktır.

Esasen tüm kontroller İstanbul'da icra kılınacağına göre bu komisyonların taahhüdü zorunluğu da ortaya çıkmaktadır.

16) Filimlerin çekim ve gösterimini her safhada yasaklayan, tüzüğün 28. maddesinin Bakanlığa tanıdığı yetki, sık sık kullanılmamakla beraber; hukuka aykırı ve totaliter rejimlere has bir nitelik taşıdığından kaldırılmalıdır.

17) Tüzüğün 27. maddesine göre icra kılman senaryoya uygunluk kontrolü kanımızca yanlış uygulanmaktadır. Şöyle ki, daha önce senaryosuna göre çekimi uygun düşünülen filimler, bu kontrol sonunda reddolunamazlar; ancak tadel olunabilirler.

Senaryoya uygunluk, kontrol komisyonlarını keyfî tasarruflardan alıkoyar. Ancak senaryosuna uygun olduğu halde, filme çekilişi itibariyle kötü etki bırakan sahneler ve sözler de bazan - istisnaî olarak - filimden çıkarılabileceği gibi; senaryoya uygun olmasa bile, filme konan bazı söz ve sahneler kötü etki yapmıyorsa, filimden çıkarılmayabilirler.

Ancak, filme sokulan senaryo dışı söz ve sahneler, yapımcıyı belli bir ölçüde riske sokmaktadır.

18) Esasen antidemokratik bir uygulamaya konu teşkil eden tüzüğün 28. maddesinin verdiği yetkiyle filim çekiminin veya gösteri-

minin sonradan yasaklanması bakımından, kontrolleri İçişleri Bakanı namına yapacak kişilerin ilgili Bakanlıkların ileri gelen yetkililerinden teşkil olunarak; bu konuda evvelce olumlu karar veren Merkez Kontrol Komisyonunun görevlendirilmemesi daha uygun olacaktır.

19) Özellikle Türk filimlerinde, alınan karara aykırı gösterimlerde bulunulması yetersiz müeyyideyle karşılandığından suiistimaller ortaya çıkmıştır.

Filmin kontrol edilen nüshası idarece saklanamadığından yolsuz davranışların adli yoldan saptanması da kolay olmamaktadır.

Kontrolün fonksiyon ve gayesini sıfıra indiren bu gibi tutumların biran önce önlenmesine yarayacak tedbirler alınmalıdır.

B) İstanbul'daki Bir İncelemenin İzlenimleri:

Bu incelemenin yazarının 8-20 Haziran 1970 tarihleri arasında İstanbul filim yapımcıları ve getirticileri ile sinema kulüpleri mensupları, kontrol komisyonu üyeleri ve kontrollerle ilgili emniyet mensupları ile yaptığı görüşmeler sonunda kaydettiği gözlemler aşağıda gösterilmiştir :

1. Yabancı filim getirten kuramlardan Ulus Filim, Sunar Filim, Konak Filim, Ak-Ün Filim ve Fitaş mensupları filimlerde siyasal ve ahlaksal sansür uygulamalarından yakınmışlar; filimlerin fikir yönünden sansürünün Anayasa'ya aykırılığını iddia ettikleri gibi; ahlaksal sansürün, müstehcenlikten ziyade açıklığı gözettiğini; bizimki gibi cinsel içgüdüleri düzene sokulmamış bir toplumda açık filimlerin fayda sağlayan bir süpab, bir eğitim aracı olabileceğini; esasen bütün dünyada sinemanın, televizyonla rekabet etmek bakımından, açıklığa ve sekse yöneldiğini ileri sürmüşler; bu arada alınan kararların illerdeki uygunluk kontrollerinin bazan yeni bir sansür uygulaması şekline büründüğünü iddia etmişlerdir.

2. Yerli filim kuramlarından Erman Filim, Sine Filim, Millî Filim, And Filim, Kulüp Filim ve Reklâm Filim mensupları, Merkez Filim Kontrol Komisyonu'nun filimler üzerinde sıkı bir kontrol icra ettiğini; yasaklamalardan ziyade zararlı görülen kısımların çıkarılması şeklindeki uygulamaların daha insaflı olacağını; çağdaş bir kontrol düzenine şiddetle ihtiyaç bulunduğunu; Anayasa'ların bile değişebildiği bir zamanda filim kontrol mevzuatının değiştirilememesini ak-

lın almadığını ileri sürerek; daha önce Türk Filim Prodüksörleri Cemiyetinin hazırladığı ve Suphi Baykam eliyle lanse ettikleri kanun teklifinin; bu kez, geliştirilerek; devlet eliyle yeni bir düzenlemeye gidilmesini salık verdiler.

3. Türk Sinematek Derneği ve Türk Filim Arşivinin Görüşleri:

a) Türk Sinematek Derneği, görevlerinin dünyanın klâsik ve modern bütün ülke sinemalarının tanıtılması olduğunu; halbuki sansürün tutumunun özellikle siyasal yönü ağır basan filimleri yasaklamak şeklinde tecelli etmesinden ötürü bir çok ülkelerin sinemasını tanıtamadıkları gibi; programlarının da aksadığını; bu sebeple sansür uygulamalarına son verilerek, filimlerin de Basın ve Tiyatro gibi genel hükümlere tabi tutulmasını önerdiklerini; bu önerileri siyasal veya hukuksal sebeplerle yerine gelmediği sürece, hiç değilse bugünkü sistemin aksayan yönlerinin düzeltilmesi gereksinmesini duyduklarını; bu arada sinematek’de ve diğer sinema klüplerinde gösterilen filimlerin de kontrol dışı bırakılması gerektiğini düşündüklerini açıkladılar-

b) Türk Filim Arşivi, geçen yıl Arap ülkelerinden getirttikleri bazı filimlerin kontrolü bakımından güçlüklerle maruz kaldıklarını; bir Devlet Dairesi olarak filim getirtme ve gösterme görevini üstlenmekle, kontrol süreci dışında kalmaları gerektiğini düşündüklerini; çağdaş bir sansür düzenine şiddetle ihtiyaç duyduklarını ileri sürdüler.

c) İl Kontrol Komisyonu Başkan ve Üyeleri,

aa) Sansür öğelerinin Anayasa’nın öngördüğü kayıtlara uydurulmasını;

bb) Komisyonların formasyonu olan üyelerden kurulmasını;

cc) Kontrollerin tüm olarak İstanbul’da yapılmasını;

dd) Adlî itiraz mercileri gibi, İdarî itiraz mercilerinin de (özellikle kendi konularıyla ilgili olanların) illerde toplanmasının işlerde çabukluk ve tutarlılık sağlayacağını;

ee) Üyelere oturum hakkı verilmesini;

ff) Kontrollerin demokratize edilecek bir düzenlemeye bağlı tutulmasını;

gg) Kalite kontrolünün de ayrı bir süreç olarak ele alınmasını;

hh) Çocukları sinemanın kötü etkilerinden korumak için çeşitli kademelerde yaş tahdidi yapılmasını;

ii) Müeyyide fıkdanının giderilmesini;

jj) Aldıkları öğretici filim kararlarına belediye mercilerinin riayet etmelerinin sağlanmasını önerdiler.

d) İstanbul Emniyet Müdürlüğü İlgilileri :

aa) Kontrol sonunda alınan kararlara aykırı hareketlerin, müeyyidenin kifayetsizliği dolayısıyla süregeldiğini;

bb) Filim Kontrol Komisyonu üyelerinin sık sık değiştirilmemesini;

cc) İl ve Merkez Kontrol Komisyonlarının ayrı tutum ve içtihatlarının bertaraf edilmesini;

dd) Filim, kontrolü işlerinin tüm olarak İstanbul'a intikal ettirilmesini ;

ee) Kalite kontrolüne da imkân verilmesini;

ff) Öğretici filimlerin esas filimlerle birlikte gösterilmesi zorunluğunun yerine getirilmesinin sağlanmasını;

gg) Kontrol Komisyonu üyelerine oturum hakkı (hakkı huzur) tanınmasını;

hh) Komisyon üyelerine yol göstermek bakımından tüzüğün 7. maddesinin on bendinin nasıl uygulanacağı hakkında bir broşür hazırlanmasının faideli olacağını (*);

ii) Tümünün öğretici olduğu kadar altına alınan filimlerin, gümrük resmi gibi, belediye resminden de muaf tutulmasını;

jj) Yurd dışında çoğaltılabilen yerli filimlerin negatif kopyelerinin yurd dışına çıkarılmasının yasaklanması suretile dövizden mahrum kalınmasının önlenmesini ortaya koydular.

Bütün bu görüşleri tespit eden 9.7.1970 günlü raporun sonuç bölümü şöyle bağlanıyordu :

İncelememizle ortaya çıkan sonuçları üç grupta toplamak mümkündür :

(*) Bu konuda Türk idare Dergisi'nin gelecek sayısında yayınlanacak olan İncelememizin, bu talebi nispeten karşılayacağını umuyoruz.

- 1) Âcil Genel Sorunlar;
- 2) Kanun Yoluyla Giderilecek Sorunlar;
- 3) Bazı Teşekküllerin Özel Sorunları.

1) Âcil genel sorunlar içinde bütün ilgililerin üzerinde ittifak ettiği iki husus : Filimlerin İstanbul'da kontrolü ve komisyon üyeleri arasına sanayiden de temsilci katılmasıdır.

2) Kanun yoluyla giderilecek sorunlar içinde : Sansür ölçülerinin Anayasa'ya uygunluğunun sağlanması; kontrol komisyonu üyelerinin nitelikte olması; mümkünse kontrolün bir polis görevi olmaktan çıkarılması; çocukları sinemanın kötü etkilerinden kurtaracak tedbirlerin alınması; müeyyide fıkdanının telâfi edilmesi; filimlerin kontrol edilen nüshasının Devlet Arşivine mal edilmesi düşünülebilir.

3) Bazı teşekküllerin özel sorunları arasında : TRT'de olduğu gibi Türk Filim Arşivinin ve Türk Sinematek Derneği'nin göstereceği filimlerin kontrol dışında bırakılması; özellikle devlet dairelerine ait görevlerin başka devlet teşekküllerince denetlenerek Danıştay'da iki devlet dairesinin karşılaşmasına yol açacak uygulamalardan kaçınılması yerinde olacaktır.

B) Danıştay'ın Gelişen İçtihatları:

Evvelâ şunu işaret edelim: Bizde, filim ve senaryoların idari kurullarca reddinden dolayı Danıştay nezdinde dava açılması, bugüne kadar, pek sık görülen vakıalardan değildi.

Nitekim 1952 yılından 1968 yılına kadar geçen 16 yıl içinde 10 kadar yabancı filim, 3 yerli filim ve 9 senaryo davası açılmıştır (*).

Hal böyle iken, son bir yıl zarfında, sadece bizim bilirkişilik yaptığımız 2 yabancı, 2 yerli filim hakkında dava açıldığını gördük.

Bu dört filmin üçü, diğer sebebler arasında, senaryoya uymadığından; biri de sırf zararlı öğeleri içerdiğinde Merkez Filim Kontrol Komisyonu'nca reddolunmuştu.

Oysa, bu filimlerin, tüzüğün 7. maddesinin çeşitli bentlerine aykırılığından söz edilemezdi. Bunun içindir ki, bilirkişi raporlarıyla İdarî tasarrufların yersiz bulunduğunu belirtmek zorunda kaldık.

(*) Bu konuda bakınız: Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN, SİNEMATOGRAFİK HÜRRİYET (Doktora tezi), İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, 1968 Ankara, sh. 128 - 129.

Diğer yandan, bu filimlerle ilgili olarak, bilirkişiye tevcih olunan Naip Talimatlarında, «Bu filimlerle, bunların senaryoları arasında mübâyenet bulunup bulunmadığı; şayet mübâyenet varsa, buna rağmen, bu filimlerin bu halleriyle gösterilmelerinde mahzur bulunup bulunmadığının işaret olunması» keyfiyeti de vardı.

Filimlerle senaryoların uygunluk göstermeyen bölümlerini ayrıntılarıyla raporda işaret ettik; ancak filimlerin oldukları gibi gösterilmelerinde mahzur bulunmadığını da açıkladık.

Bu durumda Danıştay'ın ilgili dairesi, gerek yürütmenin durdurulması, gerekse davanın aslına dair kararlar bakımından olumlu davrandı.

Böylece yeni bir içtihat doğmuş oluyordu: Bir filim, senaryosuna uygun olmayan söz ve sahneleri ihtiva etmiş olsa bile, bu söz ve sahneler bizatihi zararlı öğeleri içermedikçe, filimden çıkarılmaları veya filmin sırf bu yüzden red olunması bahis konusu olamaz.

Bu, bizim, ötedenberi savunduğumuz: «Halkın karşısına senaryo değil, filim çıkar. Bizatihi filimde zararlı görülmeyen, fakat senaryosunda da bulunmayan söz ve sahneler mevcutsa, bunların mutlaka çıkarılması yolundaki olumsuz uygulamalara son verilmelidir» şeklindeki görüşe tıpatıp uyan ve belki de ilerde, senaryo sansürünün intiyarılığıne yol açacak bir içtihat sayılabilir.

III. Türk Filim Kontrol Sisteminin Değiştirilmesi Teşebbüsleri:

Yukarıda, esaslarını ve aksak yönlerini incelediğimiz Türk filim kontrol sisteminin değiştirilmesi hakkında vakit vakit çeşitli çıkışlar olmuştur.

Bunları iki başlık altında toplamak mümkündür:

1) Çeşitli sanayi çevrelerinin teşebbüsleri;

2) İdarî teşebbüsler.

1) Birinci kategoriye giren teşebbüsler şunlardır:

a) Yerli Filim Yapanlar Cemiyetinin hazırladığı «Türk Filimciliğinin Dertleriyle Çarelerine Dair Rapor» (1953) ;

b) Türk Filim Dostları Derneği tarafından hazırlanan «Türk Filimciliği ve Kalkınması İçin Halli Gereken Meseleler Hakkında Rapor» (1954);

c) Türkiye Filim imalcileri Derneği tarafından hazırlanan «Türk Filimciliğini Kalkındıracak ve Çağdaş Seviyeye Eriştirecek (Türk Filim ve Sinema Kanununun Gerekçesine Ait Temennilerimiz» adlı broşür (1958);

d) Türkiye Sinema Sanatçıları Derneği'nin hazırladığı «Türk Sinemasının Teşkilâtlandırılmasına Dair Ön - Rapor» (1961);

e) Bir sinema tenkitçisi, bir sinemasever hukukçu ve iki rejisörün hazırladığı «Sinema Ahlâk Yasası» ile getirilmek istenen oto - sansür teklifi (1963);

f) Çeşitli meslek teşekküllerinin İdarî çevrelere duyurduğu diğer görüşler (bunlar meyanında: İdare'nin 1962'de giriştiği bir İslâhat teşebbüsü dolayısıyla fikir ve görüşlerini bildiren «Türk Filim Prodüksörleri Cemiyeti» ile «Teşekkül Halinde - Türk Filim Endüstrisi Federasyonu»'nun görüşleri ve Baykam Kanun Teklifine esas teşkil eden Türk Filim Prodüksörleri Cemiyeti'nin Teklif Taslağı ve bu teklifin Millet Meclisi Turizm ve Tanıtma Komisyonunda müzakereleri sırasında dört kuruluşun «Prodüksörler Cemiyeti, Sine-İş Sendikası, Türk Filim Rejisörleri Birliği ve Stüdyo Sahipleri» hazırladığı Türk Sinema Sanayiini Kalkındırma Kanun Tasarısı ile getirilen teklifler anılabilir);

g) Çeşitli filim kurumları sahiplerinin imzalarıyla Başbakanlığa sunulan 23 Aralık 1957 tarihli dilekçe;

h) «Yerli Filim Yapanlar Cemiyeti», «Sinemacılar ve Filimciler Cemiyeti» ve «Türkiye Filim imalcileri Cemiyeti»'nin 5 Temmuz 1960 tarihli dilekçeleri .

2) İdarî Teşebbüsler :

a) İstanbul Valiliğinin 9/3/1944 tarihli arızası;

b) Filim ve Senaryoların İncelenmesine Dair 1948 tarihli Tüzük Tasarısı Taslağı;

c.) Basın-Yayın Umum Müdürlüğü ile Emniyet Genel Müdürlüğü'nün müştereken hazırladıkları 5/3/1949 tarihli protokol;

d) Filimlerin ve Filim Senaryolarının Kontroluna Dair Olan Tüzüğün bazı maddelerini değiştiren 27 Mart 1950 tarihli tasarı taslağı;

e) Filim Kontrol Mevzuatında yapılması düşünülen değişiklikler hakkında Emniyet Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan muhtıra;

- f) Nizamnamenin 7. maddesine bazı ilâveler yapılmasına dair 8/4/1954 tarihli tasarı taslağı;
- g) İstanbul Filim Kontrol Komisyonu'nun 23/8/1960 tarihli protokolü ve tadil teklifi;
- h) İstanbul Emniyet Müdürünün 1/9/1960 tarihli arızası;
- i) FFSKDN'nin 15, 19, 20 ve 27. maddelerinin tadil edilmesine dair 1960 tarihli tüzük tasarısı;
- j) Merkez Filim Kontrol Komisyonunun 21/1/1961 tarihli temennisi ve kabul ettiği bazı prensipler;
- k) Filim kontrollerinin İzmir'de yapılabilmesi için bir değişiklik tasarısı;
- l) Nizamnamenin 15. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki teşebbüs;
- m) Nizamnamenin 34. maddesinin değiştirilmesi hakkında 31/1/1961 tarihli teşebbüs;
- n) Nizamnamenin 5, 9 ve 17. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki teşebbüs;
- o) Filim Senaryoları ve Filimlerin Kontroluna Dair Yeni bir Tüzük hazırlanması için (1961/1962 tarihli) teşebbüs;
- p) Suphi Baykam'ın «Türk Sinema ve Filmciliğini Kalkındırma Kanun Teklifi»;
- r) Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın hazırladığı Sinema Kanunu Tasarı Taslağı;
- s) Genel Kurmay Başkanlığı'nın (sansür öğelerini genişleten ve İçişleri Bakanlığında bir Filim Kontrol Dairesi kurulmasını gözetten) 1966 tarihli bir tasavvuru;
- t) İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığınca hazırlanan 10/1/1966 tarihli tasarı taslağı;
- u) Basın Yayın Genel Müdürlüğünce hazırlanan 28 Şubat 1968 tarihli Sinema Kanunu Tasarısı Taslağı;
- v) Genel Kurmay Başkanlığınca hazırlanan 13 6/1966 günlü ve 6/6583 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyle yürürlüğe sokulan (olağanüstü durumlarda uygulanacak) Sansür Yönetmeliği'nin 6. maddesinde zikrolunan «Mülkî Sansür Örgütü» tasarısı taslağı.

Yukarıda (v) bendinde anılan Sansür Yönetmeliği dışında, gerek filmci çevrelerin teklifleri, gerekse İdare'nin hazırladığı taslaklar, mevzuat olarak statü kazanamamıştır.

Bunda, daha çok, siyasal sorunlarla alabildiğine meşgul bulunan icraî ve teşriî organların, Türkiye'mizde, sinemamızın sorunlarına. eğilecek zaman ve zemine kavuşmamış olması etkili olmuştur, denilebilir.

VI. Yeni Bir Sisteme Gidilmesi Zorunluğu ve Bu Sistemin Hangi Esaslar Üzerine Kurulabileceği:

Yukarıda arzolunan hususlardan ve ilgili çevrelerin iyice orta.' ya çıkan baskılarından, bugün artık yeni bir düzenlemeye gidilmesinin zorunlu bulunduğu anlaşılmaktadır.

Geçen yıl İstanbul'da yaptığımız incelemelere dair raporun sonuç bölümünde ve Sinematografik Hürriyet adlı doktora tezimizde hangi esaslar üzerine yeni bir sistem kurulmasının uygun olacağı hakkındaki görüşlerimiz belirtilmiştir (*).

Sonuç:

Anayasal görüşlerin ve tartışmaların ötesinde, bütün ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de demokratize edilmiş bir film kontrol düzeninin kurulması, bugün kaçınılmaz ve âcil bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Bunun gerçekleşmesinin artık daha fazla geciktirilmemesini dileriz.

(*) Bakınız a.g.e., sh. 211 -222.

İL VE İLÇE İDARE KURULLARI

Hazırlayan : **Ahmet ÖZER**

Mülkiye Müfettişi

I — Kurulların Hukukî Dayanağı ve Kuruluş Biçimleri :

a) İl İdare Kurulu : 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 57. maddesine göre kurulmuştur. İl İdare Kurulu, valinin başkanlığı altında hukuk işleri müdürü, defterdar, millî eğitim, bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım, tarım ve veteriner müdürlerinden teşekkül eder.

Vali, İdare Kuruluna başkanlık etmek üzere vali muavinini görevlendirebilir.

b) İlçe İdare Kurulu :

Aynı kanunun 58. maddesine göre İlçe İdare Kurulu, kaymakamın başkanlığı altında tahrirat kâtibi, mal müdürü, hükümet hekimi, ilk öğretim müdürü, ziraat teknisyeni ve veterinerden teşekkül eder.

II — İdare Kurullarının Kuruluş Amacı :

5442 Sayılı Kanunun 60. ıncı maddesine göre idare kurulları, İdarî, istişarî ve kazaî olmak üzere türlü kararlar alırlar.

Buna göre idare kurullarının amacını :

a) İdarî yönden :

İl genel idaresinin yetki genişliği ilkesine bağlı olarak il ve ilçenin çeşitli iş ve sorunlarını yine o il ve ilçe içinde karara bağlamak;

b) İstişarî yönden :

İl, ilçe ve Bakanlık düzeyindeki yöneticilerin alacakları kararlara ya da uygulamalarına o il ve ilçenin sorunlarını en iyi tanıyan kişilerden kurulmuş bir kurmay birimi niteliği ile ışık tutmak, danışmanlık yapmak.

c) Kazaî yünden:

Adli - İdarî yargı ayırımı temel düşüncesinden hareketle İdarî yargının görev alanına giren ve fakat üst kademe İdarî yargı yeri olan Danıştaya gönderilmesi gerekmeyen İdarî uyumsuzlukları mahallinde karara bağlamak, Şeklinde tarih etmek mümkündür.

III — İdare Kurullarının Görevleri:

Halen yürürlükte bulunan kanun, tüzük, yönetmelik gibi muhtelif mevzuatta idare kurullarına görevler verilmiş bulunmaktadır. Bu görevleri konularına göre aşağıdaki şekilde tanımlamak ve sıralamak mümkündür.

Sıra

No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
------------	--------------------------	----------------------

A — İL GENEL İDARESİ

1 — İptal davaları

- (1) İl idare şubelerinin, kaymakamların ve ilçe idare şubeleriyle bucak müdürlerinin, bucak meclis ve komisyonlarının, köy muhtarlarının yürütülmesi gerekli kararları aleyhine menfaati haleldar olanlar tarafından bu kararların esas, maksat, yetki ve şekil itibarıyla kanun ve tüzüğe muhalefetlerinden dolayı açılan iptal davalarına birinci derecede bakmak. İl idare k-
- (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 62)

- (2) İlçe idare kurulları kararlarına karşı itirazlara İl idare k-
ikinci derecede bakmak.
(5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 65)

2. Memurin Muhakematı

- (3) İlçe İdare k.
Kaymakam ile ilçe idare şube başkanları ve ilçe idare kurulu üyeleri dışında ilçenin bütün diğer memur ve müstahdemleri, bucak müdürleri ve bucaklardaki diğer memur ve müstahdemler, köy muhtar ve ihtiyar kurulu üyeleri hakkında birinci derecede;

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
	Vali, müşterek kararname ile atanan il merkez memurları, il idare kurulu üyeleri dışında il merkezindeki bütün memurlar ile, bağlı ilçelerin kaymakamları, ilçe idare kurulu üyeleri, ilçe idare şube başkanları, il ve ilçe belediye başkanları, il merkezine bağlı bucak müdürleri bucak memur ve müstahdemleri, köy muhtar ve ihtiyar kurulu üyeleri hakkında birinci derecede, lüzum veya men'i muhakeme kararı vermek.	İl idare k-
	(4 Şubat 1329 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Md. 4)	
	3. Nüfus İşleri:	
(4)	Yeni doğumları bir ay, ölümleri on gün, evlenmeyi onbeş gün içinde nüfus idarelerine bildirmiyenler hakkında para cezası vermek.	İl ve ilçe id. k.
	(2576 Sayılı Gizli Nüfusların Yazımı Hakkında Kanun. Md. 4; 14 Ağustos 1330 tarihli Sicilli Nüfus K. Md. 19, 22, 31, 33.)	
(5)	Gizli nüfus, silinmemiş ölüm veya kayıp, yazılmamış evlenme vakaları defterlerini süresi içinde tasdikli olarak vermiyen muhtar veya belediye başkanı ya da görevlendirdiği kimseler hakkında para cezası vermek; köyünde mektum nüfus ve silinmemiş ölüm ve kayıp ve yazılmamış, evlenme ve boşanma vak'ası bırakan muhtar ve ihtiyar kurulu üyelerine para cezası vermek.	İl ve ilçe id. k.
	(2576 Sayılı Gizli Nüfusların Yazımı Hakkında Kanun Md- 5)	
(6)	Kendini nüfusa kaydettirmiyen reşitlere para cezası vermek.	İl ve ilçe id. k.
	(2576 Sayılı K. Md. 1, 5435 Md. 2)	

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(7)	Makbul mazereti olmaksızın teklif edilen yazma işlerini kabul ve ifa etmeyenler, yazım memurlarının istediği malûmatı vermiyenler yahut gerçek dışı beyanda bulunanlar, gayri sahih vesaik gösterenler, kanunun tayin ettiği mecburiyetleri ifa etmiyen ve ettirmiyenler hakkında para cezası vermek. (3705 Sayılı Nüfus Yazımı Deneme Kanunu Md. 5)	İl ve ilçe id. k.
(8)	Kanunun tayin ettiği zaman içinde soyadını memurlara bildirmiyenler, bu iş için Hükümetçe verilecek vazifede ihmali görülen muhtar ve ihtiyar kurulu üyeleri ve belediyelerce memur edilenler hakkında para cezası vermek. (2525 Sayılı Soyadı Kanunu Md. 12)	İl ve ilçe id. k.
4. İl, ilçe ve bucak kuruluşları :		
(9)	İlçe kurulmasında, kaldırılmasında, başka bir il'e bağlanmasında, merkezinin belirtilmesinde, sınırlarının değiştirilmesinde mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 7267 Sayılı Kanunla Değişik Md. 2 - D)	İl idare k-
(10)	Bucak kurulmasında, kaldırılmasında, merkezinin belirtilmesinde, adlarının değiştirilmesinde, bir bucağın başka bir il veya ilçeye bağlanmasında mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - B, 7267 Sayılı Kanunla Değişik 2 - D)	İl idare k-
(11)	Mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi hakkında mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - B, 7267 Sayılı Kanunla Değişik 2 - D)	İl idare k-

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(12)	İl sınırlarının değiştirilmesinde mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - B, 7267 Sayılı Kanunla Değişik 2 - D)	İl idare k-

5. Sivil Savunma İşleri:

- (13) Sivil savunma hizmet teşkilâtı mükelleflerinden barıştaki eğitim, deneme ve tatbikat gibi görevleri sırasında ve bu görevleri dolayısıyla yaralanan, sakatlanan ve arızaya uğriyanlara iyileşinceye kadar geçen süre için mahalli indeksler gözönünde tutularak günde 10 liradan az, ve 25 liradan çok olmamak üzere tazminat verilmesini karara bağlamak.

(6 - 3150 Numaralı Sivil Savunma ile İlgili Şahsî Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü Md. 25)

- (14) El konulan veya satın alınan malların bedeli, kirası, ücreti veya tazminatını mahallî rayice göre takdir ve tesbit etmek.

(6 - 3150 Sayılı Sivil Savunma ile ilgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü Md- 110)

6. Askerlik İşleri

- (15) İlçeleri dışarısında olanların bulundukları mahal askerlik meclisine, sefaret veya konsolosluklarına son yoklamaları sırasında giden veya durumu hakkında bulundukları mahallerden sorulmuş olduğu halde sağlamlık ve tahsil durumları hakkında haber, son yoklama ve numara çekildikten sonra ilçelerine gelmiş olanların askerliklerine karar vermek; nüfustaki cetveller üzerinde düzeltme yapmak.

(1111 Sayılı Askerlik K. Md. 31)

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(16)	a) Vücutları askere yarayacak derecede büyümemiş olanların, b) Tedavi altında bulunanlar, tutuklu veya hapis olanlar, c) Yüksek okullarda öğrenimde bulunanlar, d) İki oğlu olup, birisi askerde bulunanların, askerlik çağma giren diğer oğlunun, kardeşinin muvazzaf hizmetini bitirinceye kadar ertesi yıla terki karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 35, 101)	İl ve ilçe id. k.
(17)	Yoklama kaçaklarından olup arkadaşlarının şevkinden evvel gelen veya ele geçenlerin numarasız asker edilmelerine karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 38)	İl ve ilçe id. k.
(18)	Hastalık veya muvakkat çürüklerin ertesi seneye terki karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 40)	İl ve ilçe id. k.
(19)	Bedenî kabiliyetleri askerlik yapmaya mani veya zamanla geçmiyecek veya tedavi ile iyileşmiyecek oldukları sıhî kurul raporu ile anlaşılanların askerlikten büsbütün çıkarılmalarına karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 41)	İl ve ilçe id. k.
(20)	Yaş tashihi yaptıranların askerliklerine karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 81, 84, 86.)	İl ve ilçe id. k.
(21)	Askerlik çağma girmiş olupta 20 yaşına girdiği sene mayısın 15- inci gününe kadar ilk yoklamasını yaptırmayanların 50 lira para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik Kanunu. 27.7.1970 gün ve 1315 sayılı Kanunla değişik Md. 17, ve 83.; Md. 5435 S. Kanun Md. 2)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(22)	İlk yoklamasını yaptırıp son yoklamasını mazeretsiz olarak yaptırmıyanların 75 lira para cezası ile cezalandırılmalarına ve numarasız askerliklerine karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 83, 5435 S. K. Md. 2)	İl ve ilçe id. k.
(23)	İlk ve son yoklama kaçağı durumuna düşenlerin numarasız askerliklerine ve 150 lira para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 84, 85 ve 5435 Sayılı K. Md. 2)	İl ve ilçe id. k.
(24)	Son yoklama kaçağı durumuna düşenlerin sıhhi kurul raporlarına göre ertesi yıla terklerine, askerlikten büsbütün çıkarılmalarına, numarasız askerliklerine ve askerî mahkemeye şevklerine karar vermek- (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 41, 86)	İl ve ilçe id. k.
(25)	Son yoklama sırasında ertesi seneye terki gerektirir okullarda okumakta olup ta bulundukları mahal askerlik meclislerine veya şubelerine tahsil dereceleri hakkında belge göndermeyenlerden 75 lira para cezası alınmasına karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 87, 5435 Sayılı K. Md. 2)	İl ve ilçe id. k.
(26)	a) Askerliğini bitirip terhis edilenlerin 3 ay içinde mazeretsiz olarak teskere veya cüzdanlarını askerlik şubelerine kayıt ettirmeyenlerden 15 TL. para cezası alınmasına karar vermek. b) İhtiyat yoklamasını kanunî süresi içinde mazeretsiz yaptırmıyanlardan 15 lira para cezası alınmasına karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 94 - A, 94 - B; 5435 Sayılı K. Md. 2)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(27)	Saklı nüfustan olup 20 yaşını doldurduktan sonra nüfusa kayıt olanların 75 lira para cezası ile cezalandırılmalarına, askerî mahkemeye şevklerine ve numarasız askerliklerine karar vermek. (1111 Sayılı Askerlik K. Md. 84, 86, 96, 101 ve 5435 Sayılı K. Md. 2)	İl ve ilçe id. k.
7. Sağlık İşleri		
(28)	Hıfzıssıhha meclislerince verilen kararların temyizi halinde bunları inceleyip kesin karar vermek- (1593 Sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu Md. 255)	İl idare k-
(29)	Tadilât, ıslahat ve tamirat yapılmadan mesken olarak kullanılmaları hıfzıssıhha meclislerince men olunan kararları tasdik etmek. (1593 Sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu Md. 257)	İl idare k-
(30)	1593 sayılı kanunun yayımı tarihinde mevcut olup civarında mukim halkın sıhhat ve istirahatini ihlâl eden birinci derecede gayri sıhhî müesseseler in nakli, icabında yıktırılma- bilmeleri için mahalli sağlık memurlarının raporu üzerine karar vermek. (1593 Sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu Md.	İl idare k
(31)	2290 Sayılı Kanunun 13. Md. ile belediye encümenlerine verilen görevleri, Yalova Kaplıcaları İşletme idaresinin uzuvları ve idare kuruluna verdiği görevleri yapmak. (3653 Sayılı Yalova Kaplıcalarının İşletilmesi ve Kaplıcaların İnkişafı Hk. K. Md. 2)	İstanbul İl idare k

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
8. Tarım İşleri:		
(32)	Bir bucak veya ilçenin tamamında veya bir kısmında, kuraklık, hastalık ve sair afet sebebiyle banka borçlarının tecil talepleri hakkında gerekçeli mazbata hazırlamak. (3202 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu Md. 47 - Ç)	İl idare k-
(33)	Ekicinin teslim ettiği afyon, ekim belgesinde yazılı miktara uymadığı takdirde noksanlığını tarım teşkilâtının raporu üzerine karara bağlamak. (3491 Sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu Md- 8 - 1)	İl ve ilçe id. k.
(34)	Çiftçilere verilen ve ilk mahsûl yılının harman sonunda bedeli tahsil edilecek olan tohumluklar için vadeye esas olacak harman mevsimi sonunun belirtilmesine karar vermek. (5254 Sayılı Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkında Kanun. Md. 6)	İl ve ilçe id. k.
(35)	Haksız kamulaştırılmış olduğu anlaşılan arazinin kıymet takdiri için teşekkül edecek komisyona iki üye seçmek. (4753 Sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Md. 30)	İl ve ilçe id. k.
(36)	Nalbant okulu veya kursundan belge almaksızın icraî sanat edenlerle, çalışma yerleri ve yaptıkları nal ve mıhlar gerekli teknik şartlara uymayanlar hakkında para cezası vermek. (3277 Sayılı Nalband Mektepleri ve Nalbantlık Hakkında K. Md. 6)	İl ve ilçe id. k.
(37)	Ziraat Odaları delege seçimlerinde sandık kurullarının kararları ve tutanakları tanzim işleri aleyhine sandık kurulları aracılığı ile ya-	İl ve ilçe id. k.

No:	Görevlerin Tamamı	Yetkili Kurul
Sıra		
	pılacak itirazları incelemek ve sonucu ilgiliye 3 gün içinde tebliğ etmek. (6964 Sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu Md. 44; 11999 Numaralı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Nizamnamesi Md. 19)	
	9 — Tapu - Kadastro ve İskân İşleri:	
(38)	Belediye sınırları dışında denizden doldurulacak yerler için muvafakat vermek. (2644 Sayılı Tapu K. Md. 8)	İl ve ilçe id. k.
(39)	Erbabı Vukufa takdir ettirilen değer pahalarını ikinci derecede tasdik etmek. (2644 Sayılı Tapu K. Md. 17)	İl ve ilçe id. k.
(40)	Aşiretlere ait olup devlete intikal eden ve muhacirlere, mültecilere, göçebelere, naklolanlara, topraksız veya az topraklı çiftçilere dağıtılıp tapuya bağlanması gereken araziden aidiyeti belli olmıyanların aidiyetlerini halletmek. (2510 Sayılı İskân Kanununun 2848 Sayılı Kanunla değişik 10/B. Md si)	İl ve ilçe id. k.
(41)	Devletin özel mülkiyetinde olmıyan ham topraklarından veya taşlık, pıra arlıklardan açılan yerlerin; ham topraktan açılmış ise bütün toprakları toplamının iskân haddinden fazla olup olmadığını, Devletin özel mülkiyetinde olan araziden imar edilen yerlerin verilmesinde sakınca olup olmadığını tayin etmek. (2 - 3642 - 25 Kadastro ve Tapu Tahriri Nizamnamesi Md. 25)	İl ve ilçe id. k.
(42)	Numuneleri Nizamnameye merbut defterden her cildin kaç sahife olduğunu tasdik etmek. (1012 Numaralı Tapu Sicili Nizamnamesi Md. 115)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(43)	Kanunun birinci ve ikinci maddesine göre verilecek gayrî menkullerin kıymetini takdir etmek. (13 Mart 1926 tarih ve 781 Sayılı Mübadeleye Gayrî Tabi Eşhastan Metruk Olup Hakkı İşkânı Haiz Olanlara Verilmiş ve Verilecek Emvali Gayrimenkule Hakkında Kanun. Md, 3)	İl ve ilçe id. k.
10 — İmar ve Kamulaştırma İşleri		
(44)	İslâh edilemiyecek ve ruhsat verilemiyecek binalar için Belediye Encümenince verilen yıkma kararlarına karşı ilgililerin 7 gün içinde itirazda bulunmaları halinde itirazı 15 gün içinde karara bağlamak. (6785 Sayılı İmar K. Md. 22)	İl ve ilçe id. k.
(45)	Belediye hudutlarına mücavir bulunan ve beldenin müstakbel inkişafı bakımından lüzumlu görülen yerlerde İmar Kanununun uygulanmasına karar vermek. (6785 Sayılı İmar Kanunu Md. 47)	İl idare k-
(46)	Devlet lehine kamulaştırmaya karar vermek. (6830 Sayılı İstimlâk K. Md. 5 - d)	İl idare k-
(47)	Aynı ilçe dahilinde müteaddit köyler ve belediyeler lehine kamulaştırmaya karar vermek. (6830 Sayılı İstimlâk K. Md. 5 - e)	İl idare k-
(48)	Bir il dahilindeki müteaddit ilçelere tabi köyler ve belediyeler lehine kamulaştırmaya karar vermek. (6830 Sayılı İstimlâk K- Md. 5 - f)	İl idare k-
(49)	Her yıl Ocak ayının ilk haftasında kıymet takdiri komisyonu üyelerini seçmek. (6830 Sayılı Kanunun 122 Sayılı Kanunla değişik. 10. Md. si)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(50)	Her yıl Ocak ayının ilk haftasında Asliye Hukuk Mahkemelerinde istimlâk işlerinde görev yapacak 15 ehli-vukufu seçmek. (6830 Sayılı Kanunun 122 Sayılı Kanunla değişik. 15. Md. si)	İl ve ilçe id. k.
(51)	Umuma ait sular ile hususî kanunlarla köye veya köylüye devir ve tahsis edilmiş köyün veya köylerin ötedenberi intifaida bulunan suları tahsis şeklini değiştirmek. (7478 Sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun Md. 11, 13)	İl idare k-
(52)	Sahipli veya köyün bedeli mukabili iktisap ettiği sularla diğer gayri menkulleri 6830 Sayılı İstimlâk Kanunu hükümlerine göre istimlâke karar vermek. (7478 Sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun Md. 12, 13)	İl idare k-
(53)	Suların akmasına engel olan binalar için takdir edilen kamulaştırma bedellerine yapılan itirazları karara bağlamak. (4373 Sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu Md. 2 -b)	İl idare k-
(54)	Afet sebebiyle oturulamıyacak duruma gelen binalar için alınacak yıkım kararına karşı itirazları inceleyip 15 gün içinde karara bağlamak. (7269 Sayılı Umumî Hayata Milessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun Md- 13)	İl ve ilçe id. k.

11 — Tekel İdaresine İlişkin İşler:

(55)	Tekel İdaresinin tuz ambarı olmayan il ve ilçelerde tuzun toptan ve perakende satış fiyatı ile ilgili Belediye Meclisi kararlarına karşı Te-	İl ve ilçe id. k.
------	--	-------------------

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
	kel İdaresinin veya satıcıların itirazlarını inceleyip 20 gün içinde karara bağlamak. (3078 Sayılı Tuz Kanunu Md. 14)	
12 — Çeşitli İşler:		
(56)	Tebliğ işinde görevlendirilecek memurlara verilecek zaruri masrafların miktarını her sene malî yıl başında o ilin merkez ve bağlı ilçeleri için ayrı ayrı tesbit etmek. (7201 Sayılı Tebligat Kanunu Md. 4)	İl idare k.
(57)	Dul ve yetimler tarafından tanzim ve imzaları ihtiyar kurullarınca tasdik edilecek beyan kâğıtları üzerine muhtaçlık mazbatası vermek. (5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu Md. 108)	İl ve ilçe id. k.
(58)	Muhtaçlık belgesi alanlardan bu hallerinin kalkmış olduğunu Emekli Sandığına bildirenler için Sandığın talebi üzerine muhtaçlığın kalkmış olduğuna dair karar vermek. (5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu Md. 110)	İl ve ilçe id. k.
(59)	Oyun âlet ve vasıtalarından belediye ve idarelerince alınacak resim miktarlarıyla ilgili belediye encümeni ve köy ihtiyar kurulu kararlarına vaki itirazları inceleyip karara bağlamak. (3434 Sayılı Oyun Alet ve Vasıtalarından Belediyelerce ve Köy İdarelerince Alınacak Resim Hakkında Kanun. Md. 7)	İl ve ilçe id. k.
(60)	Asker ailelerine yardım için köy, kasaba ve şehirlerde asgarî maişet haddini tesbit etmek. (4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun Md. 3)	İl idare k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(61)	Asker ailelerine yardım işleriyle ilgili belediye encümeni ve köy ihtiyar kurulu kararlarına karşı itirazları inceleyip karara bağlamak. (4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun. Md. 7)	İl ve ilçe id. k.
(62)	Hizmet sırasında kazalarda hasar ve ziyana uğrıyacak araçlara verilecek tazminatı mahalli rayice göre tesbit etmek. (5202 Sayılı Deniz ve Kıyılarda Görülecek Başıboş Mayın, Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlerin Yok Edilmeleri Hakkında Kanun Md. 6)	İl ve ilçe id. k.
(63)	Umumî hizmetlerden bir işin vücade gelmesi için halk yardımı toplaması arzu edildiğinde ne iş için ne miktar yardıma lüzum olduğuna ve yardımın ne kadar masraf ile toplanacağına karar vermek. (Cem'i İanat Nizamnamesi Md. 11,12,13)	İl ve ilçe id. k.
(64)	Kamu yardımını sūratle sağlamak amacıyla Köy İşleri Bakanlığı bütçesinde yer almış bulunan ödeneğin harcama yerlerini tesbit etmek. (1970 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Kararname 6-12754; Küçük Toplum Birimlerinin Teşebbüs Gücünün Geliştirilmesi Programları 2 - d)	İl ve ilçe id. k.
(65)	Sağır - dilsiz çocuğunu meccanen okula kaydettirmek isteyenlerin fakir ya da az gelirli olduğunu tesbit etmek. (M.E. Bakanlığının 11 Aralık 1954 gün ve İlk. Öğ. Gn. Md. 304500/50502 Sayılı Genelgesi)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(66)	Ortaklama idare olunacak suların tesbit ve ayırma işleri için kurulan komisyon kararlarına karşı yapılan itirazı inceleyip karara bağlamak. (28 Nisan 1926 tarih ve 831 Sayılı Sular Hakkında Kanuna Ek Kanun Md. 5)	İl ve ilçe id. k.
(67)	Alâkalıların, belediyenin varsa birliğin tesbit edilen masraf miktarına vaki itirazlarını inceleyip karara bağlamak. (28 Nisan 1926 tarih ve 831 Sayılı Sular Hakkında Kanuna Ek Kanun Md. 6)	İl ve ilçe id. k.
(68)	Sulh Hukuk Mahkemesi bulunmayan yerlerde Nüfus Sicil defterlerinin müşterek fasıllarını ve defterlerin kaç sayfa olduğunu tasdik etmek. (1330 Tarihli Sicilli Nüfus Kanunu Md.8)	İl ve ilçe id. k.
{ 69)	Kanunun tefhim ve tebliğine dair zabıtları muhafaza etmek. (29 Nisan 1336 tarih ve 2 Sayılı Hıyaneti Vatanıye Kanunu Md. 12)	İl ve ilçe id. k.
(70)	Kars ili, Iğdır, Tuzluca ve Oltu; Çoruh ilinin Artvin, Şavşat, Borçka kazalarında ve Kemalpaşa nahiyesinde yaylâ ve kışlak tahsisini yapmak. (2502 Sayılı Kars Vilâyetiyle Bay azıt, Erzurum ve Çorum Vilâyetlerinin Bazı Parçalarında Muhacir ve Sığıntıların Yerleştirilmesi ve Yerli Çiftçilerin Topraklandırılması Hakkında Kanun'un 5606 Sayılı Kanunla değişik 6- Md. si.)	İl ve ilçe id. k.
(71)	Askerlik Meclisi üyeliğine idare kurulu üyeleri arasından bir üye seçmek. (1111Sayılı Askerlik Kanununun 2850 Sayılı Kanunla değişik 21. nci Md. si)	İl ve ilçe id. k.

No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
Sıra		
(72)	Tereddüt edilen konularda istişarî mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İd. K. Md. 60)	İl ve ilçe id. k.
(73)	Kanunların verdiği yetkiye dayanarak kararlar almak, tedbir ve yasaklar koymak. (5442 Sayılı İl İd. Kanunu Md. 66)	İl ve ilçe id. k.

B _ MAHALLİ İDARELERE İLİŞKİN GÖREVLER

1 — Özel İdare İşleri:

- (74) Belediye encümeni ve köy ihtiyar kurulunun mazbataları üzerine mevzu tadilatın lüzumuna karar vermek.
(213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Md. 66) İl idare k.
- (75) Takdir, tahrir ve itiraz komisyonları başkan ve üyelerine yemin ettirmek.
(213 Sayılı Vergi Usul K. Md. 88) İl ve ilçe id. k.
- (76) Tabîî âfetlerden zarar gören vergi mükelleflerinin zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını tesbit etmek.
(213 Sayılı Vergi Usul K. Md. 115) İl ve İlçe id. k.
- (77) Tahrir, tadil işlemleri için bina ve çiftliklerin hangi köye bağlı olacağını köy ihtiyar kurullarının da rey ve mütalâasını alarak karara bağlamak.
(10848 Numaralı Bina Vergisi Tüzüğü Md. 17) İl ve İlçe id. k.
- (78) Kamu yararına çalışan imtiyazlı şirketler veya müteahhit veya emaneten hükümet tarafından icra edilecek imalât, inşaat ve bayındırlık için lüzumlu malzemenin temin edilebileceği araziyi tesbit etmek-
(9.2.1331 tarihli Menafî Umumiyye Müteallik Hususat İçin Efrada Ait Arazi ile Taş Ocaklarının Muvakkaten İşgali Hakkında Kanun Md. İl idare k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kımıl
(79)	Ocak açmak için ruhsat istiyenlerin taleplerini tahkik ve tetkik ederek ruhsat verilmesinde sakınca olup olmadığını karara bağlamak. (19 Mayıs 1319 Tarihli Taş Ocakları Nizamnamesi Md. 10 -13)	İl ve ilçe id. k.
(80)	Kamu yararına ilişkin hususlar için geçici olarak işgal edilecek kişilere ait arazi ve taş ocakları için bilirkişi tayininde taraflar 10 gün içinde anlaşamazlarsa bilirkişi seçmek. (9.2.1331 Tarihli Menafii Umumiyyeye Müteallik Hususat İçin Efrada Ait Arazi İle Taş Ocaklarının Muvakkaten İşgali Hakkında Kanun Md. 5)	İl ve ilçe id. k.

2 — Belediye İşleri:

- (81) 80 binden az nüfuslu beldelerin sınırlarını belirtmek hususunda mütalâa vermek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md. 5/A)
- (82) 80 binden az nüfuslu beldelerin sınırlarını belirtmek veya değiştirmek hususunda belediye meclisi kararını tasdik etmek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md. 5/A)
- (83) 80 binden fazla nüfuslu beldelerin sınırlarını tesbit etmek veya değiştirmek hususunda mütalâa vermek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md. 5/B)
- (84) Aynı ilçe içindeki beldeler veya köyler arasındaki sınır ihtilâfları hakkında esbabı mucibeli karar vermek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md- 6/2)
- (85) Aynı ilçe içindeki beldeler veya köyler arasındaki sınır ihtilâfları hakkında ilçe idare kurulunca verilen esbabı mucibeli karan tetkik ve aynen veya tadilen tasdik etmek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md- 6/2)

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(86)	Aynı ile bağlı muhtelif ilçeler içindeki belediye ve köyler arasındaki sınır ihtilâfları hakkında karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 6/3)	İl idare k.
(87)	Belde isminin değiştirilmesine karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 9)	İl idare k.
(88)	Belediye şubelerinin teşkili hakkında plebisit yapmak ve mazbata tanzim etmek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 1.0 2)	İlçe idare k.
(89)	Belediye şubelerinin teşkili hakkında karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 10/2)	İl idare k.
(90)	Belediye encümenlerinin kat'î lüzum halinde ihtiyaç maddelerinin azamî satış fiyatları ile kâr hadleri hakkındaki kararlarını tasdik etmek. (1580 Sayılı Belediye Kanununun 150 Sayılı Kanunla değişik 15/43 Md. si)	İl ve ilçe id. k.
(91)	25 seneden fazla müddet için yapılacak ikraz ve istikraz kararları için mütalâa vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 72)	İl idare k.
(92)	Belediye meclisine kat'î olarak verilen kararlar aleyhine yapılan itirazlar hakkında il merkezi olmıyan beldeler için karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K-Md. 73)	İl idare k.
(93)	İl merkezi dışındaki belediyelerin kanun ve nizamlara aykırı kararlarını inceliyerek tasdik veya iptal etmek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 74)	İl idare k.
(94)	Belediye başkanının encümen kararlarına itirazını birinci ve ikinci derecede incelemek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 87)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(95)	İlçe idare kurulu kararlarına ait itirazı incelemek ve karara bağlamak. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 87/2)	İl idare k.
(96)	İlçe belediyeleri belediye başkanı ile belediye encümeni arasındaki ihtilâfı inceleyip karara bağlamak. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 97/1)	İl idare k.
(97)	İlçe belediye başkanı ile encümen ve meclis arasındaki ihtilâf hakkında karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 97/2)	İl idare k.
(98)	Birlik müddetinin bitmesi veya birliğin ilgası hakkında karar vermek. (1580 Sayılı Belediye K. Md. 137)	İl idare k.
(99)	Birliğe dahil mahallî idareler arasında zuhur eden ihtilâfları tetkik ve halletmek. (1580 Sayılı Belediye K Md. 138)	İl idare k.

3 — Köy İşleri:

(100)	Köy kurulması, kaldırılması, köy ve mahalle adlarının değiştirilmesi hususunda mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - B; 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - B)	İl idare k.
(101)	Yeniden köy kurulması veya yerinin değiştirilmesi hakkında mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - D; 2 - C)	İl idare k.
(102)	Köylerin aynı ilçe içinde İdarî bağlılıklarının değiştirilmesi hakkında mütalâa vermek. (5412 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - Ç; 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - D)	İl idare k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(103)	Köylerin il ve ilçeler arasında bağılıklarının değiştirilmesi konusunda mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 -B; 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - D)	İl idare k.
(104)	Aynı ilçe içinde iki köyün birleştirilmesi veya birine ait mahallenin diğerine bağlanması hakkında mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - C; 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - D)	İl idare k.
(105)	Başka il veya ilçe içinde bulunan köylerin birbirine veya birinin mahallesinin diğer köye bağlanması hakkında mütalâa vermek. (5442 Sayılı İl İdaresi K. Md. 2 - B; 7267 Sayılı Kanunla değişik 2 - D)	İl idare k.
(106)	Aynı bucak içindeki ihtilafsız köy sınırlarını tetkik ve tasdik etmek. (442 Sayılı Köy Kanunu Md. 3)	İl ve ilçe id. k.
(107)	İlçe içindeki bütün köylerin sınırlarını gösteren ve tapu idaresince tanzim edilen defterin altım tasdik etmek. (442 Sayılı Köy Kanunu Md. 3)	İl ve ilçe id. k.
(108)	Aynı bucak içindeki ihtilâflı köy sınırları hakkında tetkikat yaparak kat'î olarak şuuruları çizmek. (442 Sayılı Köy Kanunu Md- 5)	İl ve ilçe id. k.
(109)	Köy muhtar ve ihtiyar kurulu üyeliğine seçildikten sonra seçilme niteliğini kaybeden muhtar ve ihtiyar kurulu üyeleri hakkında görevden çıkarma karar vermek. (442 Sayılı Köy Kanunun 286 Sayılı Kanunla değişik 33 Md. si)	İl ve ilçe id. k.

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kımıl
(110)	Vah veya kaymakam tarafından verilen ihtara rağmen köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer işleri yapmayan muhtarları görevden uzaklaştırmak. (442 Sayılı Köy Kanununun 286 Sayılı Kanunla değişik 41. Maddesi)	İl ve ilçe id. k.
(111)	Köy parasını harcamada fenalık ve yolsuzluğu görülen muhtar ve ihtiyar kurulu üyelerinden paranın tahsiline karar vermek. (442 Sayılı Köy Kanunu Md. 45)	İl ve ilçe id. k.
(112)	Mecburi işleri gördürmeyen, toplanması isteğe bağlı olmıyan paraları toplamayan köy muhtarı ve ihtiyar kurulu üyelerine 10 liradan 50 liraya kadar para cezası vermek. (442 Sayılı Köy Kanununun 5672 Sayılı Kanunla değişik 46. Maddesi)	İl ve ilçe id. k.
(113)	Bekçilere ücret olarak verilecek maddiyat ve ayniyatın mikdarını ve ihtiyar kurulu tarafından yapılan dağıtımını gösteren defteri tasdik etmek. (20 Temmuz 1330 tarihli Kır Bekçileri Hakkında Kanun Md. 5)	İl ve ilçe id. k.

C — MAHALLE İDARESİ

- (114) Bir belediye sınırı içinde mahalleler ihdası, ilgası, İl ve ilçe id. k. birleştirilmesine karar vermek.
(1580 Sayılı Belediye K. Md. 8)
(3 - 2412 Nolu Tüzük Md. 2)
- (115) Muhtar ve üye olmak için lâzım gelen şartların kaybedilmesi halinin tesbitine, muhtar veya üyelerden birinin istifasının kabulüne veya özürsüz olarak 15 günden fazla devamsız olanların müstafi sayılmasına karar ver-
- mek.
(4541 Sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve ihtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun Md. 19)

Sıra No:	Görevlerin Tanımı	Yetkili Kurul
(116)	Vazifelerini ifada ihmal ve terahi gösteren muhtar ve ihtiyar kurulu üyelerine vah ve kaymakam tarafından verilecek ihtara rağmen temerrüt edenlerin görevlerine nihayet vermek. (4541 Sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun Md. 18)	İl ve İlçe id. k.
(117)	Mahalle muhtar ve ihtiyar kurullarının görecekları hizmetler için hangi işlerden ne miktar harç alınacağını her malî yıl başında tesbit etmek. (4541 Sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun Md- 23 ve 3 - 2412 Nolu Şehir ve Kasabalardaki Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları Tüzüğü Md. 35)	İl idare k.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI PERSONELİNİN YURT DIŞINDA EĞİTİMİ OLANAKLARI VE İNGİLİZ TEKNİK YARDIM PROGRAMI UYGULAMASI

Sezai TAŞKELİ

Eğitim Uzmanı

Plan

- 1 — Giriş
- 2 — İçişleri Bakanlığı Personelinin yurt dışında eğitimi olanakları.
- 3 — İngiliz Teknik Yardım Programı uygulaması.
- 4 — Manchester Üniversitesi Denizaşırı Ülkeler İdarî Çalışmalar Bölümü.

1 — GİRİŞ

Küçük bir kavimden koca bir imparatorluk vücade getirmiş olan Osmanlı Devletinin çağının en ince idare san'atı örnekleri verdiği bir gerçektir. Lâkin aradan geçen yüzyıllar, sosyal ve iktisadî yaşayışla birlikte değişen koşullar karşısında AMME İDARESİ devamlı bir değişme konu olmuştur. Bugün çağımızda bu değişme ve gelişme çok daha, süratlenmektedir. Bu sahadaki uluslararası kuruluşların yoğun gayretlerine rağmen örnek bir AMME İDARESİ tipi henüz meydana getirilmiş değildir. Gerek uygulamaların ışığında, gerekse akıl ve mantık süzgecinde Amme İdaresinin genellik arzeden müşterek mahiyetteki prensipleri oldukça belirgin bir hale gelmiş olmakla beraber her sosyal bünyenin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Bu alanda çeşitli dünya uluslarının birbirlerinden öğrenecekleri bir çok tecrübe ve bilgiler vardır. Öbür taraftan bilimsel ve teknolojik gelişmeler İktisadî ve sosyal kalkınmada etkili bir araç olarak çağımızda önem kazanmaktadır.

İçişleri Bakanlığı Genel İdare Sınıfı personelinin görevlerindeki başarılarının Amme İdaresindeki son gelişmelerden haberdar olmaları ve yeni bilgilerle mücehhez bulunmaları nisbetinde artacağı

tabiidir. Üniversite yıllarında edinilen bilgiler ne kadar mükemmel olursa olsun zamanla eksik ve yetersiz kalacaktır. Kaldığı bugün gelişmiş ülkelerin kullandığı metod ve teknikleri geliştirmekte olan ülkelere artarak insan gücünü ve memleketin diğer kaynaklarını en etkili bir şekilde kullanmada sosyal değişim, İdarî reform ve istihdam gibi problemlerin yanısıra gerekli İktisadî ve sosyal politikayı uygulayacak ve projeleri mevcut kaynakları en iyi şekilde kullanarak yürütebilecek üstün nitelikli yöneticilere sahip olmak planlı kalkınma için son derece hayati bir önem taşımaktadır. Bunun içindir- ki Bakanlığımız personelinin, öncelikle yöneticilerin, uygun aralıklarla yurt içinde veya dışında eğitim görmelerinde büyük fayda ve zorunluluk vardır.

Halen Kamu Personelinin Eğitimi Sahasında;

- Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadî Enstitüsü ve Çalışma Bakanlığı Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü gibi resmî
- Türk Millî Prodüktivite Kurumu, Türkiye Hizmet İçi Eğitimciler Demeyi, Türk Belediyecilik Demeyi ve Türk Sevk ve İdare Demeyi gibi derneklerle,
- Çeşitli Üniversite ve Yüksek Okulların faaliyetleri,
- Bakanlıklar bünyesinde zaman zaman yapılan toplantı ve seminerlerin, İçişleri Bakanlığının tertiplediği Valiler Toplantıları ile yılda ortalama iki defa açılan Kaymakamlık Kurslarının sağladığı eğitim imkânları yurt içinde yapılan eğitime örnek olarak sayılabilir. Ancak bu eğitimlerin vüs'at ve katılanlara kazandırdığı bilgilerin değeri kolaylıkla tartışma konusu yapılabilir.

Bu arada akla gelen bir diğer som ise personelin yerli - yabancı, telif - tercüme Amme idaresi alanındaki neşriyatı devamlı takip edip edemediğidir. Bu açıdan bakılınca gerçekler maalesef iç açıcı değildir. Evvela, yerli ve yabancı literatürü tarayarak bu alanda en faydalı kitapların bir listesini çıkaracak; zamanla bu listede meydana gelecek değişiklikleri işleyip ilgililerin bilgisine sunacak; kitapları ayrıca bir malî külfeti mucip olmayacak tarzda okumak arzu edenlerin emrine amade bulunduracak yeterli ve devamlı bir kuruluşumuz yoktur. İkincisi, çoğu zaman yabancı dil bilgisinin yetersizliği yanında idarecilerimizin çok çeşitli, yorucu görevleri, hergün pek çok va-

tandaş dileklerine ve problemlerine çözüm yolu bulma zorunluğunun tevhit ettiği kafa yorgunluğu nedeniyle çoluk çocuklarına hasredecek vakitleri dahi olmazken, ne kadar okumaya düşkün olursa olsunlar, ciddi eserleri ele alacak halde değildirler. Onlardan ciddi eserler okumalarını beklemek bir hayaldir. Bu açıdan bakılınca da idarecileri zaman zaman görevlerinden ayırıp rahatlıkla ve huzur içinde kendilerini verebilecekleri bir yolda eğitime iştirak ettirmek zorunlu olmaktadır.

Yukarda sadece temas edip geçtiğimiz noktalar üzerine teker teker eğilmek ve sahifelerce yazmak pek tabii mümkündür. Ancak biz burada İçişleri Bakanlığının kendi personelini yurt dışında eğitime gönderme olanaklarını kısaca ele alıp İngiliz Teknik Yardım Programına ve Manchester Üniversitesi Denizaşırı Ülkeler İdarî Çalışmalar Bölümündeki Amme idaresi Kursuna değineceğiz.

2 - İÇİŞLERİ BAKANLIĞI PERSONELİNİN YURT DIŞINDA EĞİTİMİ OLANAKLARI

Bugün artık «Kendi yağı ile Kavrulan» bir ulus tasavvur edilemeyeceği ve bütün dünya milletlerinin Amme İdaresi alanında da birbirlerinin tecrübe ve bilgilerinden geniş surette yararlanabilecekleri genellikle kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu kanaatin sonucudur ki Birleşmiş Milletler Teşkilâtı içinde ve bunların yanında Amme İdaresi üzerinde uluslararası mahiyette faaliyetlerde bulunan kuruluşlar ve enstitüler vucude getirilmiştir.

Gerek uluslararası kuruluşlarca gerekse kalkınmış ülkeler hükümetlerince finanse edilen çeşitli programlar dahilinde her yıl sağlanan burslarla yurt dışında personel eğitimine imkân verilmektedir.

Amme idaresi sahasında yararlanılacak teknik yardımlar şunlar olabilir.

- a) Çok taraflı Teknik Yardım Kaynakları:
 - (EPTA) Genişletilmiş Teknik Yardım Programı.
 - (UNTA) Birleşmiş Milletler İhtisas Teşekkülü Programı,
 - (ILO) Uluslararası Çalış Teşkilâtı.
 - (UNESCO) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Teşkilâtı (İlmî eğitim - bilimsel araştırma yapacaklar için)

- (OECD) Ekonomik işbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı.
- (MTCE) Çok Taraflı Teknik işbirliği Fonu. (CENTO içine)
- NATO'nun Bilimsel Araştırmalara Yardım Fonu.

b) İki Taraflı Teknik Yardım Kaynakları:

- (AID) Uluslararası Kalkınma Teşkilâtı Teknik Yardımı.
- Fransız Teknik Yardımı.
- Federal Almanya Hükümeti Teknik Yardımı. (15 Ekim 1964)
- İngiliz Teknik Yardımı. (23 Eylül 1966)

Bunlardan başka Bakanlığın kendi bütçe imkânlarından yararlanılarak;

1 — 657sayılı yasanın 80. maddesinde söz edilen tüzük yürürlüğe girinceye kadar uygulanmasına devam edilecek olan 4489 sayılı Ecnebi Memleketlere gönderilecek memurlar hakkındaki kanunun

1. maddesi (b) fıkrasına göre maaşlı veya maaşsız olarak bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak amacıyla;

2 — Geçici görevle belli bir konuda araştırma ve inceleme yapmak üzere yurt dışına eleman gönderilmesi mümkün olmaktadır.

3 CENTO ÇERÇEVESİNDE İNGİLİZ TEKNİK YARDIM PROGRAMI UYGULAMASI

İngiltere ve Türkiye Hükümetleri arasında 23.9.1966 tarihinde yapılan anlaşma esaslarına göre yürütülen ve yukarıda belirtilen kaynaklardan birini teşkil eden bu programda İngiltere'nin Türkiye'ye uzman göndermesi, teknik malzeme yardımında bulunması ve Türk memurların İngiltere'de çeşitli konularda eğitim görmelerini temin edici burslar tahsis etmesi derpiş edilmekte ise de işçileri Bakanlığımız açısından sadece yılda 3 - 5 elemanın 6 ay ile 12 ay arasında değişen sürelerle İngiltere'de kurslara katılması imkânını veren burslardan yararlanılmaktadır.

İngiltere Hükümetinin «BRITISH COUNCIL» vasıtasıyla yürüttüğü bu burslardan yararlanmadaki usûl, anahatları itibariyle şöyle olmaktadır.

1. Bakanlıklar ve kuruluşlar önce genellikle yılın güz aylarında, hangi konularda - nekadar süreli - kaç adet burs istediklerini Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığına bildirmekte;

2. D.P.T. Müsteşarlığınca incelenen bu talepler uygun görüldüğü takdirde aynen veya tadilen listeye alınıp kuruluşa ve Dışişleri Bakanlığına bildirilmekte;

3. Bundan sonra Dışişleri Bakanlığı kanalından İngiliz Büyükelçiliği ile yapılan temaslar sonunda, seçilen konulara göre, İngiltere'nin bu konularda eğitim yapan Üniversite ve Enstitüleriyle bağlantı kurulmakta;

4. Nihayet kurumca gösterilen burs adaylarından, British Council'ce yapılan bir sınavda İngilizce dil bilgileri yeterli görülenler asıl aday olarak muamelelerinin tamamlanmasına başlamaktadırlar. Bu cümleden olarak:

a) Haklarında Bakanlığımız Müdürler Encümeni kararı, Bakanlık onayı ve Başbakanlık Dış Seyahatler Komitesinin muvafakati alınmakta;

b) Göğüs röntgeni v.s. sıhhi muayeneleri gerekmemekte;

c) Taahhüt ve kefalet senedi tanzimi istenmemekte;

d) Pasaport çıkartılması sağlanmaktadır.

5. Bütün bu işlemlerin tamamlanmasından sonra İngiliz Büyükelçiliğince kendilerine eğitime kabul edildiklerini ve hareket tarihini belirtir bir mektupla gidiş - dönüş uçak bileti verilmektedir.

6. Belirtilen gün ve saatte biletin ait olduğu hava yolları şirketinin (BEA) uçağı ile İngiltere'ye hareket eden kursiyer Londra'da terminalde (hava alanında değil) British Council'in bir görevlisince karşılanmakta ve daha önceden yer ayırtılan bir otele veya Hostel'e bırakılmakta, temas etmesi gereken kimseler ve yerler hakkında kendisine bilgi verilmektedir.

7. Ondan sonra kursiyerlerin bütün problemlerini sorup halledeceği yer British Council ve oradaki görevli «Program Organizatör»i olmaktadır.

8. Londra dışında bir yerde eğitim göreceksye yine tren bileti ve zarurî giderleri British Council'ce temin edilmekte ve eğitim göreceği yere en yakın British Council şubesi ile teması kurulmaktadır.

9. Kursiyelerin İngiltere'de kaldığı sürece iâşe - ibate - gezi ve her türlü malî konularda British Council ile irtibatı devam etmekte ayrıca

eğitim yönünden katıldığı kursun müdürü veya orada kendisine «Tutor» olarak tayin olunan öğretim görevlisi ile zaman zaman temaslarda bulunması gerekmektedir.

10. Eğitim süresi içinde veya sonunda yurda dönüşü gerektiğinde yine British Council'in bilgi ve muvafakati şart olup kendisine uçak bileti veya arzusunu daha önceden haber vermesi şartıyla tren veya vapur bileti British Council tarafından sağlanmaktadır.

11. Yurda avdetinde de Ankara'daki İngiliz Büyükelçiliği ile temasta bulunması ve katıldığı program ile İngiltere'de karşılaştığı problemleri hakkında kısaca görüş ve düşüncelerini bildirmesi icap etmektedir.

Tabiatıyla kursiyerlerin yurt dışında bulunduğu sürece kendi bakanlığı ile irtibatının devamı ve her üç ayda bir rapor vermesi; yurda dönüşünden itibaren 2 ay içinde de 3 nüsha daktilo edilmiş olarak nihayi raporunu Bakanlığa sunması gerekmektedir.

Benim İngiltere'ye kurs maksadiyle gönderilişim de aynı usûl ve şartlara göre cereyan etmiştir.

Şimdi İngiltere'nin Manchester Üniversitesi Denizaşırı Ülkeler İdarî Çalışmalar Bölümü ve burada açılan «Denizaşırı Ülkeler Hükümet Memurları için Amme İdaresi Kursu»nun çalışmaları ve kurs programının anahatları hakkında kısaca değineceğim.

4 - MANCHESTER ÜNİVERSİTESİ DENİZAŞIRI ÜLKELER İDARİ ÇALIŞMALAR BÖLÜMÜ) The Department of Administrative Studies)

Bu bölüm Manchester Üniversitesi içinde Asya, Afrika, Havai Adaları, Lâtin Amerika, Güney Pasifik ve Akdeniz ülkelerinin üst kademe yöneticileri için Amme İdaresi Kursları düzenleyip yürütmek üzere 1958 yılında ihdas edilmiştir. 1965 yılından itibaren ayrıca Lâtin Amerika ülkeleri yöneticileri için de Amme İdaresi Kursu açmaktadır.

Kursun başlanmasından önce Kurs Müdürü kursa çağırılanlara gönderdiği mektubunda şöyle demektedir: «Bu yıl Afganistan, Dubai, Dominika, Hongkong, Endonezya, Jamayka, Kenya, Malezya, Nepal, Nijerya, Sierra Leon, Tayland, Tirinidat ve Türkiye gibi çeşitli bir çok ülkelerden gelecek 18 üye ile tam bir kurs başlatmayı

ümit etmekteyiz. Böylece bizim de çok önemli olduğuna inandığımız değişik yetiştirme çevrelerinden (Background) gelen kimselerle tanışmak ve birlikte çalışmak fırsatına sahip olacaksınız. Bu 1969/1970 kursunun programı bu itibarla geçen yılki kursun programından gerek sınıf içi çalışmalar gerekse Lâtin Amerikalı Yöneticiler için açılan kursa katılanlarla birlikte yürütülecek olan sınıf dışı pratik çalışmalar yönünden bir hayli değişik olacaktır. Daha önceki yıllarda bu iki kurs tamamen birbirinden ayrı çalışmışken geçen yıl birleşik sindikeyt çalışmalarıyla zaman zaman birarada çalışmaları yönünden ilk adım atılmış ve her iki kursun kursiyerlerince bu usulün çok faydalı olduğu; bu tip çalışmalara mümkün mertebe fazla yer verilmesi tavsiye olunmuştur. Bu görüş ışığı altında sadece birleşik sindikeyt çalışmaları değil ayrıca seminerlerin, pratik ataşmanlaların ve bazı konulardaki (Amme İdaresi Prensipleri - İngiliz Hükümet Sistemi - Merkeziyet ve ademi merkeziyet... gibi) sınıf içi çalışmaların da birlikte yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Geçen yılki kursiyerlerimiz kadar sizlerin de bundan memnun kalacağınızı ve yararlanacağınızı ümit ederim...»

Önerilen bu şartlar altında Manchester'de 22 Eylül 1969 günü resmen başlatılan bu Amme İdaresi Kursuna Afganistan, Bahama, Dubai, Dominika, Hongkong, Endonezya, Jamayka, Malezya, Nepal, Sierra Leon, Tayland ve Türkiye olmak üzere 13 ülkeden 18 yönetici katılmıştır.

Kurs programı gereğince Sevk ve İdarenin Genel Prensipleri, Merkeziyet ve Ademi Merkeziyet, İdare ve Kalkınma, Amme İdaresi ve Management, Sosyal İdare, Mukayeseli İdare, Toplum Kalkınması, Kalkınma İktisadı, İngiliz İdare Sistemi, İstatistiğin önemi, İş Analizi, Dış Yardımlar ve Personel İdaresi konularında uzman konuşmacılar tarafından konferanslar verilmiş ve tartışmalar yapılmıştır. Arada 10 günlüğüne Londra'ya gidilerek «Civil Service Commission», «Ministry of Housing and Local Government», «Foreign Commonwealth Office», «Diplomatik Service Administrative Office», «Houses of Parliament», «Department of Economic Affairs» ve Institute of Public Administration» ziyaretle kuruluş ve çalışmaları hakkında bilgi alınmış ayrıca «Tayin, terfi ve hizmet şartları», Sevk ve İdare Hizmetlerinin prensipleri, şumülü, O ve M, İş Analizi, Kompütür ve Operasyonel araştırma» konularında seminer çalışmaları yapılmıştır.

Manchester'de keza üçer haftalık sürelerle «Çalışma ve Prodükivite Teşkilâtının çalışmaları» ile «Cehadle - Gatley County

Council'de Mahallî İdarelerin kuruluş ve çalışmaları mahallen tetkik edilmiştir.

Yine kurs çalışmaları arasında her kursiyer kendi görev sahası ve kurs konuları ile ilgili olarak seçeceği bir mevzuda 10.000 kelimedenden az olmamak şartıyla bir yazılı proje (Mütalâaname) hazırlayıp daktilo ederek kurs idaresine vermekle yükümlü tutulmuştur. Benim seçtiğim konu «İçişleri Bakanlığına ağırlık verilmek suretiyle Türkiye'de Üst Kademe Yöneticiler Eğitiminin Amacı, Organizasyonu ve Değerlendirilmesi» Olmuş ve bu mütalâanamem (İngilizce) kurs idaresine sunulmuştur.

Sınıf içi çalışmaların son safhasında da önce küçük çalışma grupları halinde sonra bütün kurs mevcudunun katılmasıyla yapılan çalışma ve toplantı şeklinde «Millî Kalkınmada İdarecinin Rolü» konusu ele alınarak bir nihayı rapor vücade getirilmiştir.

10 Mayıs 1970 tarihinden itibaren kurs programının son devresi 19 gün Kuzey İrlanda, 10 gün İrlanda Cumhuriyeti ve 15 gün de Kıbrıs'ta Genel İdare, Mahallî İdareler, Kalkınma Problemleri üzerinde mahallen görülüp tetkik edilmek şeklinde cereyan etmiş ve 20 Haziran 1970 tarihinde kurs fiilen son bularak kursiyerlerin Kıbrıs'tan doğruca yurtlarına dönmeleri esası uygulanmıştır.

İDARÎ MİLEYİYİDE VE İDARÎ CEZA HUKUKU

Sadrettin SÜRBEHAN

PLAN

- 1 - GİRİŞ
- 2 - İDARE KAVRAMI ve ANLAMI
- 3 - İDARE-HUKUK İLİŞKİLERİ
- 4 - İDARE - CEZA HUKUKU İLİŞKİLERİ
- 5 -MİLEYİYİDE ve CEZA KAVRAMLARI
- 6 - İDARÎ MİLEYİYİDENİN ÖZELLİKLERİ
- 7 - PARA CEZALARI
- 8 - PARA CEZASI SİSTEMLERİ
- 9 - İDARÎ MİLEYİYİDENİN YANINDA VE KARŞISINDA
Kİ GÖRÜŞLER
- 10 - TÜRKİYE'DE DURUM
- 11 - TÜRKİYE'DE PARA CEZALARI
- 12 - PARA CEZASI SİSTEMLERİ
- 13 - SONUÇ

GİRİŞ

İdare, bir icra organıdır. Mevzuatın yapılmasını emrettiği görevleri, verdiği yetkilere dayanarak yerine getirmeğe çalışır ve bu şekilde çeşitli işlem ve eylemlerde bulunur. Bu çok çeşitli işlem ve eylemlerden bir kısmı tam icrai niteliğe sahiptir. Yani idare, bazı konularda kararlar alır, bunları belli kalıp ve şekiller içine sokarak uygulamaya koyar. Ancak bazı hallerde idare, verdiği kararları uygulamaya koymakla kalmayıp, uygulamanın devamını kontrol eder ve gerekirse zor kullanır. Örneğin idare, kanunlarla konulmuş vergileri tahakkuk ettirir ve sonra tahsil eder. Eğer bu işlemlerde herhangi engelle karşılaşırsa idare, müeyyide kullanır, ceza verir.

Genellikle İdarî rejimlerin hakim olduğu Devlet sistemlerinde, her ne kadar bir kuvvetler ayrılığı, yasama, yargı ve yürütme erki bölünmeleri var ise de, bunların arasında görev ve yetki bakımından kesin çizgiler çizilmemiş ve özellikle toplum hayatı ve düzeniy-

le karşı karşıya bulunan, onun iyi bir şekilde işlemlerini sağlamak görevi içinde bulunan idareye, teorik olarak diğer erklerin kullanması gereken bazı yetkiler verilegelmiştir. Nasıl ki bir idare, tüzük ve yönetmelikler çıkarmak suretiyle kanunların açıklamasını yapmak gibi bir yasama yetkisine iştirak etmek durumunda bulunuyorsa, bazı hallerde kişilere ceza tayin ve tatbik etmek suretiyle de yargı erkine iştirak etmek zorunluğu bulunmaktadır. Böylece, idari ceza sisteminin aleyhinde bulunulsa bile, idarenin ceza verme, müeyyide uygulama yetkisi, bir vakıadır. Bu sebeple üzerinde çok tartışılan ve çeşitli görüşler ileri sürülen bir konu yani idarenin ceza verme yetkisi konusu ortaya çıkmaktadır.

İDARE KAVRAM VE ANLAMI

Dar anlamı ile idare, bir grup insanın, belli hedeflere yönelmiş teşkilâtli faaliyeti olarak tanımlanabilir. Demokratik rejimlerde Devlet olmanın temel gerekleri, genel ve günlük idare mekanizmasının kuruluş ve işleyiş hedefleri, insanlar ve toplumlardır. Mevzuatla tesbit edilmiş genel gayelerin uygulanması, insanların maddî ve sosyal ihtiyaçlarını tatmin edebilecekleri ortamı sağlama, toplumu insanca yaşanabilir bir seviyeye çıkarma, düşünce ve insanlara saygı, fırsatlardan eşitlikle faydalanma, idarelerin yerine getirmesi zorunlu görev ve ödevleridir. Ancak idare fenomeninin yani idare edenlerle idare edilenlerin farklı ülkelerde farklı coğrafi şartlara, siyasal tarihe, gelenek ve göreneklere sahip oldukları açıktır. Bu farklılıklar, İdarî sistemlerde de farklılık ve bazı özellikler meydana getirir. Bir Kara Avrupası sistemi, bir Anglo - Amerikan sistemi, idare hukuku alanında, değişik görüş ve kabullerin farklılıklarını ifade etmektedir. Kara Avrupası ve Türkiye’de İdarî rejim diye nitelendirilen bir sistem hakimken, İngiltere ve Amerika’da adlî rejim hakimdir. İdarî rejimlerinde idare, özel kişilerden farklı bir yönü yoktur.

Bir idare sistemi hangi nitelikte olursa olsun, idare veya idaresi için şunları tesbit etmek mümkündür :

- 1) İdare edenler - İdare edilenler dualizmi, sosyal bir vakıadır.
- 2) İdare, toplum hayatında hukuki bir fenomendir.
- 3) İdare, bir yönü ile teşkilât, diğer yönü ile faaliyet gibi iki şekilde tezahür eder.

- 4) İdare, kuvvetlerin ayrımı prensibinde, ayrı bir kuvvet olarak kabul edilir.
- 5) İdare, kendiliğinden, icrai kararlar alma yetkisine sahiptir.
- 6) İdare, aldığı kararları, yine kendisi yürütebilir.
- 7) İdare, bütün bu faaliyet ve teşkilâtı itibarıyla, idare hukuku denilen ayrı bir hukuka tabidir.
- 8) İdare, teşkilât ve faaliyetlerinin özellikleri dolayısıyla, ayrı bir yargı yerine tabi olmaktadır.

İDARE VE HUKUK İLİŞKİSİ

İdare, hukuktan çıkmamıştır, zira o toplumsal bir vakıa ve tezahürdür. İdare, insanların birbirleriyle ilişkileri ve toplumsal düzen gereklerinin korunması bakımından, toplumsal bir zorunlukla ortaya çıkmıştır. Hattâ o kadar ki, toplu bir halde yaşayan insanlar içinde, idare edenlerle idare edilenler diye toplumun katlara ayrılması, insan yaratılışının, mantığının ve psikolojik durumunun tabiatından ileri gelmektedir.

Diğer yönden hukuk, tabii olarak veya başka bir izah yoluyla, ilahi bir şekilde insanları kişisel veya sosyal bir şartlanma içinde bulundurur. Örf ve adet, ahlâk ve din kuralları, insanların içinde, sübjektif ve derunî bir şekilde bulunan, riayeti, iyiyi ve doğruyu bulduracak bir takım prensiplerin olduğunu göstermektedir. Ancak bütün bunların, ciddî ve resmî bir düzeye çıkması çok sonraları olmuş, insanlık ve hukuk tarihî, mülk devlet, polis devlet gibi bazı aşamalardan sonra hukuka bağlı devlet şeklini tesbit edebilmiştir.

Gerçekten büyük halk devrimleri, örneğin Fransız ve Amerikan ihtilâlleri gibi amacına ulaşmış toplumsal eylemler, kişiler arası hukuk bağlarından çok, Devletin hukuka bağlılığını titizlikle savunmuş düşüncelerin sonucu olmuştur. Artık idare edenler yahut Devlet, kayıtsız ve sınırsız yetkilerini bırakmakta, belli şekil ve usullere bağlı hukuk kurallarına riayet zorunluğu duymaktadır. Bu sebeple her hukuk devletinde temel haklar güvenliği, kanunların genelliği, kanunların Anayasaya uygunluğu ve idarenin yargı denetimine tabi bulunması hukuka bağlılığın şartlarından olmuştur. Böylece anlaşılmaktadır ki devlet ve onun bir erki olan idare, hukuk ile sıkı sıkıya ilişkilidir.

İDARE YE CEZA HUKUKU İLİŞKİSİ

İdarenin iki yönü olduğuna daha önce işaret etmiştir, idare, bir yönü ile çeşitli teşkilâtın, kamu kuruluşlarından ibarettir, idarenin diğer yönü ise, bu çok çeşitli kamu kuruluşlarının yine çok çeşitli faaliyetleridir. Toplumun belli amaçlara yöneltilmesi ve arzu edilen sonuçların alınabilmesi için Devlet, böyle bir ortamı sağlayacak kamu kuruluşları yapar. Toplum için faaliyet gösteren bu kuruluşlar, birer kamu tüzel kişileri olarak bir yandan idare hukukunun verdiği yetkileri kullanır, diğer yandan özel kişiler gibi özel hukuk alanına giren işlemlerde bulunur.

İdarenin özel hukuk alanında yaptığı tek veya çok taraflı işlemler, aynen hukukî yükümler hakkındaki hükümlere tabidir, idarenin kamu hukuku ile ilgili işlemlerinden dolayı sorumluluğu, yine hukukidir. Ancak bu sorumluluğun belli edilmesi İdarî yargı mercilerine aittir. Fakat bütün bu sorumlulukların cezaî niteliği yoktur. Bizim burada asıl üzerinde duracağımız husus, idarenin kişileri cezalandırabilmesi konusudur.

Gerçekten idare, toplum hayatının ve kişi ilişkilerinin kurulmuş bir düzen içinde geçmesini sağlama bakımından çok çeşitli faaliyette bulunur. Özellikle mevcut ilişkilerin bozulmaması, toplumda rahatsızlıkların doğmaması ve kişilerin anlaşmazlıklara düşmemesi için idarenin daha önceden bütün bunları düzenleyici tedbirler alması, pratikte olduğu kadar, doktrinde de rağbet bulmuş bir düşüncedir. Böyle bir görevi yüklenme suretiyle idare, bir çeşit zabıta mania, yani suçları ve anlaşmazlıkları önleme çabası faillerini cezalandırma yoluna da gitmektedir. Bu konuda Avrupa veya Anglo, Amerikan sistemi ayrılığı yoktur, idarenin, koyduğu tedbirlerin etkisini artırmak, ibrette sürat sağlamak, aksayan veya bozulan bir düzeni derhal tashih etmek bakımından bazı alanlarda ceza verme yetkisi özellikle tatbikatçılar nazarında, ilgi çekici olmuştur. Belediye ve trafik cezaları her ülkede gösterilecek en önemli örneklerdir.

Demek ki idare, ceza kanunlarıyla değil ama, ceza hukukuyla yakından ilgili bulunuyor. Filhakika ceza hükmü taşıyan bir takım özel kanunlar, cezalandırma yetkisi tanımakla, idarenin ceza sistemleriyle yakın bir şekilde ilişkisini kurmaktadır. O kadar ki, özel hükümler olmadığı takdirde idare, ceza kovuşturma ve uygulamasında, genel ceza kanunu ve usullerini dikkate almak zorundadır. Böylece idarenin bazı hallerde doğrudan ceza kanunu ile de ilişkisi kurulmaktadır.

MİLEYİDE YE CEZA KAVRAMLARI

Ceza denince, akla, müeyyide kavramı da gelir. Ancak kapsam itibari ile her iki terim arasında farklılıklar vardır.

Müeyyide, hukuk kurallarının kabul ve uygulanmasını zorlamak için kanunlara konulan ve ceza veya zarar verilme tehdidini taşıyan hükümlerdir. (Türk Hukuk Lügati)

Ceza ise, suç işlendiğinden dolayı bir kimsenin hayat, hürriyet, mal veya izzetinefsi üzerine Devletin bunları tahdit veya takyide* der mahiyette kabul ve uyguladığı tedbirlerdir, (T.H. Lügati)

Dönmezer - Erman'a göre ceza, «suç işleyende acı, elem ve ızdırap husule getirmek ve böylece İctimaî heyetin ademi tasvip hissiyatını ifade etmek üzere kazaî bir kararlar ve mesuliyet derecesiyle mütenasip olarak tatbik edilen korkutucu bir müeyyidedir.»

Erem'e göre ceza «suç işleyen bir kimsenin ıslahını sağlamak için Devletin kanunla tesbit ve hükümle tatbik ettiği tedbirlerdir.»

Şimdi bu tanımlamalara göre ceza ve müeyyidenin şu özellik ve unsurları olmaktadır.

Müeyyidenin özellik ve unsurları şunlardır:

1. Hukuk kurallarının kabul ve uygulanmasını sağlar.
2. Zorlayıcı niteliği vardır.
3. Mutlaka kanundan doğar.
4. Kişiyi zarar veya ceza verir.
5. Tehdid unsuru taşır.
6. Her zaman cezaî nitelikte değildir.
7. Cezadan daha genel bir kavramdır.

Cezanın özellik ve unsurları ise şunlardır:

1. Kanunun bir hükmünün ihlâlidir.
2. Zorlayıcı niteliği vardır.
3. Kanunda açıkça gösterilmiştir.
4. Kişide acı ve ızdırap yaratır.
5. Toplumun fiile karşı gösterdiği tepkileri karşılar.
6. Genellikle yargı makamları hükmeder.
7. Müeyyideden daha özel bir kavramdır.

Yukardaki unsurlara göre müeyyide ile ceza arasında şu farklar ortaya çıkmaktadır:

1. Müeyyide daha genel bir kavram olup cezayı da kapsar. Yani her ceza bir müeyyidedir, ama her müeyyide mutlaka ceza değildir. Örneğin tazminat kabilinden alınan paralar, bizatihi cezaî nitelik taşımazlar.
2. Müeyyideler, cezalarda olduğu gibi, her zaman acı bir ızdırıp doğurmazlar.
3. Her müeyyide toplumun tepkilerini karşılamak için konulmuş değildir. Ama her ceza toplumsaldır.
4. Cezalarda, engel kurallar olan içtima, iştirak, tekerrür, tecil gibi hükümler uygulanır. Halbuki müeyyide bunlar geçerli değildir.

İDARÎ MÜEYYİDE KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

İdarî müeyyide, idarenin aldığı kararlar ve ittihaz ettiği tedbirlerin kabul ve uygulanmasını sağlamak üzere kanunlara konulmuş zorlayıcı hükümlerdir.

İdarî müeyyidenin, yargı mercilerince uygulanan müeyyidelere nazaran bazı özellikleri vardır. Bu özellikler aynı zamanda İdarî müeyyidelerin karakterini de belirten niteliklerdir.

1. İdarî müeyyideyi uygulayan makamlar, yargı makamları gibi, tam tarafsızlık içinde olamazlar.
2. İdarî müeyyidenin uygulanmasında, baştan itibaren, belli ve düzenli bir muhakeme usulü yoktur. Hâlbuki adlî müeyyidelerde, ceza muhakemeleri usulü uygulanır.
3. İdarî müeyyidelerde suçluluk karinesi asıldır. Bu sebeple fail, suçsuz olduğunu isbat ile yükümlüdür. Halbuki genel ceza uygulamasında suçsuz olma esastır.
4. İdarî müeyyide uygulamasında bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu takdir yetkisi, gerek suçluluk ve gerekse suçluya uygulanacak müeyyidenin seçiminde kendisini gösterir. Disiplin cezaları gibi.
5. İdarî suçlular, fiilin işlenmesiyle tamam olur. Çokluk, suçta manevî unsur aranmaz. Yani İdarî suçlarda netice göz önünde tutulmaktadır.

6. İdarî müeyyide, bugün artık, belli bir miktar paranın Devlete ödenmesi suretiyle tezahür etmektedir.

Eski Devlet ve ceza hukuku anlayışında, İdarî müeyyidelerin, kişi hürriyetini tahdit suretiyle uygulandığı bilinmektedir. Hattâ Türk mevzuatında yakın zamanlara kadar, kamu alacaklarından ötürü, idare hapsen tazyik kararı vermekte idi. Modern hukuk anlayışında, İdarî müeyyidelerin cismani ceza şeklinde kullanılması, adalete uygun bulunmamıştır. Böyle bir anlayışa şu sebeplerden dolayı varılmaktadır :

1. Cismani ceza, müeyyide düşüncesinin ceza hukukundaki şeklidir. Dar anlamda, ceza hukukunun uygulanmasını, yalnız mahkemeler yapar. Bu bakımdan idarenin müeyyide uygulaması halinde bunun cismani ceza dışındaki bir şekilde, örneğin, para cezası şeklinde tezahür etmesi gerekir.

2. Ceza, diğer müeyyideler içinde, acı ve ızdırap vermesi bakımından, daha vahim bir müeyyidedir. Ani ve süratli bir kararla verilmesi, bir takım haksızlıklara sebep olabilir.

3. Cezanın vahim bir müeyyide şekli olması, onun uygulanmasında, kişilere daha çok teminat sağlanmasını gerektirir. Suçlunun kişiliğinin incelenmesi, suçun iyice tahkiki, tefsir ve kıyaslamaya gidilmemesi, cezanın iyi hesap edilmesi bir çeşit teknik sorunlar olarak ele alınmalı ve bunlara ihtisas sahiplerine bırakmalıdır. Halbuki idari makamların bu konularda yeterli ihtisasları olacağı kabul edilemez.

4. Yine cezanın vahim bir müeyyide olması ve suçluya teminat sağlanması düşüncesinin sonucu olarak, ceza uygulanmasında herhangi bir kötü kullanma ve kanun dışı etkiler olmamalıdır. Böylece cezanın bağımsız bir organ tarafından uygulanması gerekir. Halbuki idarenin tam bağımsız olması mümkün değildir. Bu sebeplerden ötürü idarelerin, müeyyideler içinde uyguladıkları ceza, para cezasıdır.

PARA CEZALARI

İdari müeyyideler para cezası şeklinde tezahür ettiğine göre, nelerin para cezası olduğu, para cezasının kriterleri, nitelikleri ve farklılıkları üzerinde bir miktar durmak gerekecektir. Gerçekten Türk mevzuatında çeşitli mali müeyyideler bulunmaktadır. Bunla-

rın hangisinin gerçek para cezası olduğu, hangisinin tazminat kabilinden bulunduğu açık ve seçik olarak belli olmamaktadır. Halbuki bir miktar paranın, bir kanun hükmünün ihlal edilmesi dolayısıyla ödenmesi sözkonusu olunca, ceza veya tazminat kabilinden olması şekillerinde, uygulama usullerinde ve neticelerinde bir takım özellik ve farklılıklar ortaya çıkacaktır. Örneğin para cezasında tekerrür kuralı uygulanırken, tazminat kabilinden olanlarda sözkonusu olamaz.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Türk hukukunda ve hatta doktrinde bu farklılıklar hakkında konulmuş kesin ölçü ve kurallar yoktur. Uygulama yapıldıkça, yüksek yargı makamları, Danıştay ve Yargıtay, bazı ölçüler zikretmekte veya koymaktadır. Henüz bunlar tam bir sisteme girmediği için, biz burada, benzerliği ve uygulamada faydalandığından, Fransız doktrininden söz edeceğiz.

Fransız doktrinine göre para cezaları başlıca, kamu para cezaları, hukuk para cezaları ve mali para cezaları olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

I — Kamu Para Cezaları (Amendes penales)

Asıl anlamı ile cezadır. Amacı, bozulan sosyal düzenin korunması ve sosyal tepkinin karşılanmasıdır. Ceza kanunlarına tevfikan verilen bütün para cezaları, kamu (hukuku amme) para cezası sayılır.

Bu duruma göre kamu para cezasının şu özellikleri olmaktadır:

- a) Kanunsuz ceza olmaz prensibi uygulanır.
- b) Para cezası kişiseldir.
- c) Suçlu ölünce ceza davası da düşer.
- ç) Suça iştirak halinde, para cezası suçlular arasında taksim edilmez.
- d) Başkasının fiilinden malen sorumlu olanlar, ayrıca para cezasına mahkûm edilemezler.
- e) Failini suçluluğu ortadan kalkınca, para cezasına hükmolunamaz.
- f) Para cezası miktarı suçluluk derecesine göre tayin ve takdir olunur.

g) Af vesair gibi cezayı ortadan kaldıran sebepler, para cezasını da kaldırır.

h) Para cezası, tecil edilebilir.

k) Para cezası, adli sicile geçer.

II — Hukuk Para Cezaları (Amendes civiles)

Bu çeşit para cezaları, cezai mahiyet arzetmez. Verilen ceza, devlete veya kişilere karşı yapılmış zararları karşılamak amacı güder. Kamu para cezalarında, kanunların suç saydığı bir fiilin cezalandırılması söz konusudur. Halbuki hukuk para cezalarında, yapılan fiilin suç niteliği yoktur. Bir kusur sonucu verilen zararın ödettilmesini gerektiren bir kanun hükmünün ihlâlidir. Bu bakımdan kamu para cezası ile tazminat kabilinden cezalar arasında bir ortalama (mutavassıt) olmaktadır. Bu çeşit para cezalarına, medeni kanunca öngörülenler, usulsüzlük cezaları, damga ve tescile ait cezalar girmektedir.

Hukuk para cezalarının özellikleri şunlardır:

- a) Ceza kanunundaki içtima ve iştirak hükümleri uygulanmaz.
- b) Zaman aşımı bakımından, Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir.
- c) Hapsen tazyik yoluna gidilemez.
- ç) Tecil edilmek söz konusu değildir.
- d) Ceza, adli sicile geçmez.
- e) Cezayı tahsil edenler, cezaları infaz eden makamlar değildir.

III — Mali Para Cezaları (Amendes fiscales)

Hâzineyi zarara sokan, özellikle vergilere ait para cezaları olup hem cezai hem hukuki nitelik arzeder. Bu bakımdan:

- a) Suçlu ile, önceden veya sonradan sulh olunabilir.
- b) Ceza götürü bir tazminat mahiyeti arzeder.

Mali para cezasının tazminat niteliğinden şu sonuçlar çıkar :

- a) Hukuken küçüklere ve malen sorumlulara da uygulanır.
- b) İçtima kuralları uygulanmaz. Yani cezalar birbirine zammedilerek hükmolunur.

- c) Ceza, suç failleri arasında taksim olunur.
- ç) Ceza, tecil edilemez.
- d) Sulh olma durumu hariç, hafifletici sebepler cezaya uygulanamaz.
- e) Cezanın tahsilini, ilgili daire yapar.

Mali para cezasının cezai niteliğinden şu sonuçlar çıkar :

- a) Ceza mahkemelerince hükmolunur.
- b) Suçlunun ölümü halinde, cezanın tahsili durur.
- c) Cezanın tahsili için, hapsen tazyik yoluna gidilebilir.
- ç) Zaman aşımı, ceza kanunu hükümlerine tabidir.
- d) Ceza, genel af halinde düşer.
- e) Cezanın hükmedilebilmesi için, suçluya zarar ziyan isnadına lüzum yoktur.
- f) Ceza, adli sicile geçer.

Yukarıda sözü edilen ayırım ve özelliklerden sonra bir para cezasının mahiyetini tayin için şu hususlara dikkat etmek gerekecektir :

1. Her para cezasına aslında ve önce, kamu para cezası olarak bakmalıdır.

2. Bir kanuna ceza koymaktan amaç, Devletin mali menfaatini korumak veya mefruz bir zararın ödettilmesi ise, para cezasını tazminat kabilinden saymak gerekir.

3. Bir suçun tenkili veya bir zararın ödettirilmesi amacı güdülmeksizin sırf bir kanun hükmünün yerine getirilmesi için tazyik vasıtası ise bu çeşit cezalar, hukuki veya inzibatı para cezalarıdır.

4. Bir para cezası hakkında kanun koyucunun amacı anlaşılmazsa cezanın genel ceza esaslarına uygunluğu araştırılıp ona göre karar vermek gerekecektir.

Fransız doktrininin bu ayırım ve kabulüne rağmen, para cezaları, kamu para cezaları ve tazminat kabilinden para cezaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunların özelliklerini, yukarıda sayılan

özelliklerden çıkarmak mümkündür. İdari makamlarca verilen kamu para cezalarına, idari para cezaları denir. Bu yönden idari cezalar, kanunların yasak ettiği bir fiili cezalandırma amacı güder. Ancak bazı idari para cezalarının tazmin ettirici bir özellik taşıdıkları da varittir. Özellikle mali mevzuatın müeyyidesi olarak kullanılan para cezalarında, Hâzinenin uğradığı zararı ödetirme amacı güdüldüğü gibi, bunların aynı zamanda tehdit ve cezalandırmaya da yönelmiş bulundukları açıktır. Böylece vergilendirme alanındaki idari para cezalarının diğer para cezalarından mahiyet itibariyle ayrılması, bunların ayrı çeşit bir idari para cezası olarak kabulüne yol açmıştır. İdarenin, bir kısım vergi suçlarında bizzat müeyyideye müracaatı, kendisinin sahip bulunduğu vergi yükleme yetkisinin tabii sonucu sayılmaktadır.

Bütün bu mütalâaları bir sonuca bağlamak istediğimiz takdirde şu hususları tesbit edebiliriz :

- 1) İdare, genellikle, kamu para cezalarını uygular ve o zaman cezanın adı, idari para cezası olur.
- 2) Ancak, vergi alanında olduğu gibi, bazı para cezaları sırf kamu para cezası olmaktan öteye, tazminat kabilinden de bulunur. Vergi Usul Kanunu, Gümrük Kanunu ve Belediye Gelirler Kanununda olduğu gibi.
- 3) Kanunlarda açıkça belirtilmediği takdirde, cezanın hangi mahiyette bulunduğunu, gözetilen amaca göre tayin etmelidir.
- 4) Eğer bir ceza idari merciler tarafından uygulanıyorsa, bu bir idari müeyyidedir.
- 5) İdari bir para cezası uygulanırken, eğer kanunda türlü bir esas ve usul konulmamışsa, sırf kamu para cezası niteliğinde olan cezalara, Ceza kanununun genel kuralları uygulanır.
- 6) Ceza, sırf tazminat kabilinden olup da kanunda başka türlü bir usul kabul edilmemişse, bu kere Borçlar Kanununun genel hükümleri uygulanmalıdır.
- 7) Ceza, hem kamu para cezası ve hem de tazminat kabilinden bulunmakta ve kanunda ayrıca bir hüküm yoksa, bu halde suç faili lehinde olan hükümlerin uygulanması, genel ceza kuralların.; daha uygun olacağı düşünülür.
- 8) Ceza uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi yapılırken kamu para cezası ve tazminat kabilinden olan cezaların özellikleri dikkate alınmalıdır.

PARA CEZASI SİSTEMLERİ

İdari müeyyideler para cezası şeklinde tezahür ettiğine göre, cezanın uygulanmasında çeşitli alternatiflerin olacağı düşünülebilir. Bu çeşitleri idari ceza hukuku literatüründe başlıca üç bölüm altında toplamak mümkündür.

A — Resen Para Cezaları.

Bu çeşit uygulama, daha çok vergileme alanında olmaktadır. Burada idare:

1. Kanuni bir vecibeye riyeti sağlamak, (Örneğin vergi beyannamelerinin zamanında verilmemesi)
2. Mükellefin kusurlu davranışını cezalandırmak, (Örneğin yanlış vergi beyanı gibi)
3. Uğranılan bir zararı ödetirmek,
için resen vergi cezası hükmetmekte ve tahsil etmektedir.

Vergileme alanı dışındaki para cezaları uygulaması da genellikle bu şekilde olmaktadır. Gerçekten kanım özel bir hüküm ve usul getirmemişse, izlenecek yol bundan ibarettir. Zaten ceza hukukuna uygun olan sistem de budur.

B — Uzlaşmalı Para Cezası.

Bazı hallerde idare, para cezası vermeye yetkili olmakla beraber, cezayı ödeyecek kişi ile bir uzlaşmaya varabilir. Bazı hallerde ise, bir yargı mercii tarafından para cezası verilmiş olabilir. Bu durumda da idare, mahkûm olması muhtemel veya olmuş kişi ile uzlaşma veya sulh olma yoluna bilerek belli bir miktar paranın ödenmesi hususunda anlaşabilir.

Böylece uzlaşma, yargı mercilerince çözümlenmesi gereken bir anlaşmazlığın, taraflar arasında anlaşma yapılmak suretiyle son bulmasıdır. Bu şekilde anlaşmazlığın çözümünde, yargı yolu iradi olarak bertaraf edilmektedir.

Uzlaşmaya özel hukuk terimi ile sulh olma da denebilir. Sulh olma ise, karşılıklı anlaşmaya dayanan bir akittir. Böylece aslında uzlaşma özel bir hukuk Müessesesi olmasına rağmen bir kamu hukuku olan ceza hukuku sistemine girmektedir. Halbuki cezalandırılma alanında kişi iradelerinin herhangi bir rolü bulunmamaktadır.

Bir suç faili ile suçtan zarar gören kimsenin aralarında anlaşmaları kamu kovuşturmasını ortadan kaldırmaz. Örneğin bir savcı, bir suç faili ile anlaşmak suretiyle kamu davası açmaktan veya açmış bulunduğu davadan vazgeçemez.

Ancak, özellikle mali mevzuatta böyle bir ayrıcalık tanınması ötedenberi kabul edilmektedir. Bu kabule gösterilen en önemli delil ise, suçtan Devlet veya toplumun değil, ilgili idarenin zarar gördüğü ve bu sebeple de suç failiyle bir ivaz karşılığında uzlaşma yetkisinin tanınmış olmasıdır. Buradaki ivaz, tabiatıyla, belli bir miktar paranın ödenmesi yani para cezası olmaktadır.

Demek ki uzlaşmalı para cezası sisteminin özellikleri şunlar olmaktadır :

1. İdare isterse, suç failini cezalandırmak için yargı mercilerine sevk edebilmektedir.
2. İdare isterse, suç failini yargı merciine sevk etmeden, uzlaşmaya gidebilir.
3. Yine idare isterse, yargı merciine sevk ettiği suçlu ile, hükümden önce veya sonra uzlaşma yapabilir.
4. İdare, suçluya ceza verilmiş olsa bile, cezanın takip ve tahsilinden vazgeçebilir.

C — .Ön ödeme :

Ön ödeme sistemi, aslında, uzlaşmadan farklı değildir. Yani faili yargı mercileri önüne götürmeden, müeyyidenin idari yoldan uygulanması sağlanmaktadır. Ön ödeme, kanunen önceden tesbit edilmiş belli miktardaki para cezasının suçlu tarafından ödenmek suretiyle, anlaşmazlığın yargı mercilerine intikal ettirilmemesidir.

Sistemin şu özellikleri vardır:

1. Para cezasının miktarı, önceden kanunla belli edilmiştir.
2. Bu sebeple suçlu, miktar üzerinde idare ile pazarlık yapamamaktadır.
3. Suçlu, belli miktar parayı, derhal idareye ödemeyi kabul veya reddedebilir.
4. Ön ödeme, bazen idare ve bazen de suçlu için ihtiyaridir.

5. Ön ödemeli para cezaları, tamamen kamu para cezasıdır. Uzlaşmada olduğu gibi tazminat mahiyetinde değildir.

Ön ödeme sisteminin hem genel ve hem de idari ceza hukuku bakımından bir takım faydaları vardır :

1. Bu sistem, cezada sürat yoludur. Çağımız düşüncesine de uygun bulunan sistem bu bakımdan tercih edilir.

2. Ceza, fail tarafından ödendiği takdirde iş, mahkeme önüne gitmek suretiyle uzamamış olur.

3. Mahkemeye gitmenin kişi bakımından, masraf ve külfet dolayısıyla, yararı bulunur.

4. Mahkemeye gitmeyen bu kabil davalardan ötürü iş yükü hafifler, devletin masrafları da azalır.

5. Kişinin mahkûmiyeti halinde, suç adli sicile geçer. Halbuki ön ödeme halinde böyle bir durum yoktur.

6. Kaldı ki kişi, haksız bir cezaya çarptırılacağına kanaat getirirse, cezayı ödemeyi reddederek, anlaşmazlığın yargı mercilerine intikalini isteyebilir.

İDARİ MÜEYYİDENİN YANINDA VE KARŞISINDAKİ GÖRÜŞLER

Bugün dünya ülkelerinde, genellikle, idari müeyyideler uygulanmaktadır ve bu bir vakıdır. En demokratik ve hukuka en çok bağlı siyasi rejimler dahi, idari müeyyidelerin, zararlarını dikkate almakla beraber, bir takım faydalarını da düşünerek, yasalarına dahil etmekte ve uygulamaktadırlar.

Nitekim idari müeyyidelerin KARŞISINDA olanlar, mahzur olarak şunları göstermektedirler :

1) İdarî müeyyideyi uygulayan makamlar, bağımsız nitelik ve kuruluşu sahip değildir. Bu sebeple uygulanan cezaların tamamen adil ve doğru olduğu iddia edilemez.

Gerçekten ceza uygulamasını genel olarak mahkemeler yapmaktadır. Mahkemelerin önemli bir niteliği, bağımsız olmalarıdır. Hiç bir makam ve kişi, mahkemelere, yargı görevinden dolayı emir, talimat veremez, tavsiyede bulunamaz. Bu anlamdaki hükümler,

bugün anayasa metinlerine geçmiştir. Böylece bağımsızlık ilkesi, ceza uygulaması yapan makamların her türlü etkiden uzak kalması görüşünü getirmektedir. Halbuki idari makamların tamamen bağımsız olmaları mümkün değildir.

2) İdari makamların bağımsız olmamaları, diğer bir sonucu yani tarafsız olamama sonucunu doğurur. Özellikle idari makama gelen kişilerin tayin, nakil, terfi gibi işlemlerinin tamamen siyasi ve idari makamların elinde ve inisiyatifinde bulunması, kişilerin tarafsız olamayacağına delil kabul edilmektedir.

Şu halde tarafsız olamayacak makamların da tarafsız nitelikte ceza verecekleri düşünülmeyebilir.

3) İdari müeyyide uygulamasında belli ve teminatlı bir usul yoktur. Halbuki genel yargı sisteminde, örneğin bir ceza muhakemeleri usulü vardır ve mahkemelerin buna riayeti zorunludur. Böyle bir usulün olmaması, kişiye kendini kolay ve etkili bir şekilde savunma imkânı vermez.

4) İdari müeyyidenin bir uygulama usulü olmamasının sonucu, ceza mahkemesinin aksine olarak, suç işlediği iddia olunan kişiye isbat külfeti yüklemektedir. Yani kişi suçsuz olduğunu isbat edecektir. Halbuki genel ceza uygulamasında suçsuzluk asıldır, kişinin suçlu olduğunu iddia makamı veya diğer iddia edenlerin isbat etmesi gerekir. Fakat idari müeyyidede, kişi suçlu olarak kabul edilmekte, suçsuzluğunu isbat ise kendisine düşmektedir.

5) İdare, fiilin tavsifinde hakime nazaran daha geniş bir takdir hakkına sahiptir. Ceza kanunları, kanunsuz suç olmaz derken, hakimi, bir fiilin suç olup olmadığı hakkında kıyas veya tefsir yoluyla bir takdir hakkı kullanmasını önemli derecede sınırlamaktadır.

6) Nihayet idari makamlar, bir fiilin suç olma niteliğinde kullandıkları takdir yetkilerini, cezanın seçiminde de kullanabilmektedirler. Örneğin disiplin cezalarında âmir, bir kaç ceza şeklinden bir tanesini seçip uygulayabilmektedir.

7) Nihayet fiilin ve ceza seçiminin serbestçe takdir edilmesinin sonucu olarak idare, suçun subjektif unsurlarını da dikkate alıp almamakta takdir yetkisini kullanmaktadır. Yani suç işlemekte kasdin, saikin, ceza sorumluluğunun etkileri, ceza verilirken gözemin - de tutulmayabilmektedir. Bu unsurların, verilen cezanın miktarında, azaltına veya çoğaltına şeklinde etkileri olacağı bilinmektedir.

idari müeyyidelerin YANINDA olanlar, bunların faydalarını şu şekilde açıklamaktadırlar :

1) Çağımızın en büyük özelliklerinden biri «sürat» kavramı ile ifade edilebilir, insanlar, toplumlar ve bu arada devletler, resmi ve özel bütün işlem ve ilişkilerinde süratli sonuç alma amacını başlıca hedef kabul ettikleri gibi çağımızın tekniği de bu beşeri arzuya uyarak mekanizasyonu hızlandırmak, gelişmeleri sürat esası üzerine kurmak çabası içinde olmuşlardır.

2) Belli kurallar ve kalıplar içinde olmak bakımından Devlet ve toplum ilişkileri sürate en az müsait bir ortamdır. Bunun sebepleri olarak şunlar düşünülebilir :

a. Toplum, daha çok, gelenek ve göreneklere bağlı bir organizmadır. Bunların sökülüp atılması, hiç değilse değişikliğe tabi tutulması bir hayli güçtür.

b. Toplum hayatı, sayısız hukuk kuralları ile düzenlenmiştir. Hukuka bağlı devlet sistemlerinde yeni hukuk kuralı koymak veya kuralı değiştirmek, parlamenter prosedürün ağır işleyen çarkına bağlıdır.

c. Nihayet tekniklere nazaran sosyal bilimlerdeki gelişme ve değişimler temposu çok ağırdır. Değişen hayat şartlarının yakından izlenmesi sosyal bilimlerce mümkün olmadığı gibi aksine bu gelişmeleri arkadan takip etmiştir.

3) Devlet ve toplum hayatında değişiklikler ve sürat arzusunun duyulması karşısında, hukuk kural ve müesseselerinin bu sürate ayak uydurması mümkün değildir. Denebilir ki devlet hayatında yasama, yargı ve yürütme (idare) erklerinin içinde en süratli hareket eden ve değişikliklere intibak edebilen erk, idaredir, idare, gerçekten, kanunların kendisine verdiği çalışma alanı, takdir hakkı gibi yetkileri kullanmak suretiyle daha hızlı ve daha elastiki, durumlara uyabilen bir nitelik gösterir. Maruf bir tabirle, adalet topaldır denir, ağır aksak yürür. Bunun anlamı adalet mekanizmasının ağır çalışması, geç karara varması ve hüküm vermekteki amacın etkililiğini kaybetmesi demektir. Özellikle ceza hukuku alanında «ibreti milessire» hedefinin, çok zaman, mahkemeler eliyle gerçekleştiği iddia edilemez. Örneğin yanlış park eden bir kişinin, kaldırımı işgal eden bir esnafın cezalandırılması, uzun kovuşturma ve cezalandırma prosedürüne tabi tutulduğu takdirde, fiilin tekrerrünü veya başkalarının da aynı fiilden sakınması gibi bir sonuç sağ-

laması mümkün olmadığı gibi aykırı davranışları menetmek suretiyle bozulan nizamı iade etmek de çok zor olur. Keza bir vergi mükellefinin zamanında beyanname vermemesi fiilini anında cezalandırmak mümkün olmazsa, ertesi yılın beyan zamanına kadar ceza görmemesi, çok muhtemel ki, kişinin aynı fiili tekrar işlemesi ve hatta etrafındakileri, teşvik etmiş görünmesi mümkündür.

İşte toplum hayatında, bazı fiillerin cezalandırılması, bozulan düzen ve ahengin sağlanması, ancak idare gibi süratli hareket edecek mercilerce yerine getirilebilir.

4) İdarenin tarafsızlık ve bağımsızlık teminatına sahip olmadığı, kısım, doğrudur. Gerçekten idarenin bir üst merci veya başkalarınca etki altına alınabileceği iddia edilebilir.

Ancak bu konuda, getirilen şekil ve usullerin önemli derecede rolü olduğunu unutmamak gerekir. Bir idari müeyyide kanunlara konulunca, bunun uygulanma şekil ve usullerinin de iyice tesbit edilmesi şarttır. Suç kabul edilen fiillerin tarifi ve sayılması, maddi hadisenin tesbiti, cezanın asgari ve azami haddinin tayini, zabıt, tebliğ, itiraz şekil ve yollarının belirtilmesi idari müeyyidelere daha çok açıklık getirecek ve kişilerin keyfiliklerinden kurtaracaktır. Eğer böyle bir yol ve yöntem mevcut olmasa idi, yargı mercilerinin de, ceza tayinin de tam bir tarafsızlık niteliğini devam ettirmelerinin şüpheli bulunacağı düşünülebilirdi.

5) idari müeyyide uygulamasında, isbat külfetinin tamamen sanığa yüklendiği iddiası doğru değildir. Denebilir ki, genel ceza kovuşturmasında da sanığın mahkemeye verilmesi suretiyle suç işlediği iddiası tamamen üzerine yıkılmış ve artık sanık kendisini temize çıkarmak durumunda kalmıştır. Yani burada da sanık, kendisine yapılan isnadın kaldırılmasına çalışacak ve böylece bir çeşit suçsuzluğunu isbat külfeti, üzerinde kalacaktır. Şu halde idari müeyyide ile adli müeyyide uygulamasında, isbat külfeti bakımından önemli bir farklılık kalmamaktadır.

6) İdari müeyyide uygulamasında takdir hakkının hakiminden daha çok olduğu da bir vaki'dir. Ama bu durumun, eşyanın tabiatı icabı olduğunu kabul etmelidir. Gerçekten idari müeyyidenin daha süratli olma şartını karşılayan bir tedbir olması, ona daha çok elastiki niteliğe sahip bulunması şartını vermektedir.

7) Keza idari müeyyidede, suçun sübjektif unsurlarının dikkate alınmaması ve sırf sonucun gözönünde tutulması iddialarını da

yukarıdaki mülâhaza ile karşılayabiliriz. Kaldı ki suçun sübjektif unsurlarının hiçbir suretle dikkate alınmadığı doğru olamaz. Örneğin, idarenin suç faili ile uzlaşmaya gidebilmesinde, suçun sübjektif unsurlarının bir faktör olarak kabulü her zaman mümkündür.

8) Nihayet idari müeyyidelerde çeşitli usullerin kabulü ve bunların geliştirilmesi, mahzur olarak sayılan bir takım şart ve durumların ortadan kalkması amacını gütmektedir. Örneğin uzlaşma ve özellikle ön ödeme sistemleri, bu yolda geliştirilmiş önemli prosedürlerdir. Vergileme alanında gelişen idari müeyyide uygulamaları, ceza hukukuna benzer (pseudo-penal) bir idari ceza hukukunun doğmasına sebep olmuştur.

Sonuç olarak yukardaki düşünceleri toparlarsak denebilir ki, bütün dünyada eski devlet ve idare sistemlerinin görüşleri dışında, daha modern ve hukuka bağlı bir idari müeyyideler sistemi gelişmekte ve bu gelişmeyi hayat ve toplum şartları zorlamaktadır. Özellikle yargı usullerinin çok ağır işlediği ülkelerde, bilinçli-bilinçsiz, doğan tepkiler, idari müeyyide veya idari ceza hukuku lehinde bir ceryan doğurmaktadır.

TÜRKİYEDE DURUM

Türk mevzu hukukunda ve içtihadında, idari müeyyideler, gerek doktrini ve gerekse yaşayan literatür olarak tam bir sisteme kavuşmamıştır. Bu sistemsizliği, idare hukuku ile ilgili yayınlarda ve idari kanunlarda müşahade etmek mümkündür. Ancak daha önceleri belirttiğimiz gibi, Türk mevzuatında idari müeyyideler ve bunların çeşitli uygulama şekilleri mevcuttur. Bu sebeple biz idari hayatta tezahür eden durumlara göre, idari müeyyideleri ve uygulamaları sisteme bağlamağa çalışmak suretiyle, Türkiye'deki bir çeşit idari ceza hukukunun çok kısa özetini yapmış olacağız.

İdari müeyyide kavram ve anlamında, Türk mevzuatı bakımından önemli bir ayrıcalık yoktur. Nazari bölümlerde açıkladığımız üzere, Türkiye'de de idari müeyyideler, idarenin aldığı karar ve ittihaz ettiği tedbirlerin kabul ve uygulanmasını sağlamak üzere kanunlara konulmuş zorlayıcı hükümler anlamına gelir. Keza özellikleri hakkında da aynı şeyleri söylemek mümkün olduğundan, başkaca bir izahda bulunmayı zait addetmekteyiz. Müeyyide, ceza, idari müeyyide, para cezaları hakkında yapılan açıklamaları Türkiye yönünden aynen kabul etmek gerekecektir. Zira yukarıda verilen izahat, dünya idari müeyyide literatürünün ortak nokta ve özellikleri dikkate alınarak aktarılmıştır.

PARA CEZALARI

Türkiyede idari müeyyideler, para cezaları şeklinde uygulanmaktadır. Cismani ceza yani hapsen cezalandırma veya baskı altında tutma şeklindeki müeyyide şekilleri, halen Türk mevzuatında bulunmamaktadır. Bilindiği üzere idari para cezası, idari müeyyidenin, belli bir miktar paranın, zorla da olsa, tahsil edilmesi şeklinde uygulanmasıdır.

Türkiyede para cezasının şekil ve özellikleri hakkında kesin bir ayırım yoktur. Ancak genellikle para cezaları, kamu para cezaları ve tazminat kabilinden cezalar olmak üzere iki kısma ayrılıyor. Bunun yanında üçüncü bir çeşit para cezası olarak medeni para cezalarından da söz edilmektedir. Vergi cezası, zamlı matrah, zamlı damga veya gümrük resmi gibi şekiller ve doğrudan idare tarafından uygulanan para cezaları medeni para, cezalan olarak nitelendirildiği gibi bunlara vergi suçu müeyyideleri de (sanctions fiscales) denilmektedir. (Ceza hukuku. Dönmezer, Erman - İdare Hukukunun umumi esasları. Onar.)

Gerçekten idari niteliği dikkate alınmadan yapılacak Lir araştırmada, Türk mevzuatında, yukardaki bölümlere uygun düşen para cezası çeşitlerinin mevcut olduğu görülür. Kamu para cezaları için Ceza kanunu, Ticaret kanunu, İcra iflas kanunu, Orman kanunu, Köy kanunu, Ölçüler kanunu, ve Hafta tatili kanunu örnek gösterilebilir. Bunun yanında Tütün inhisarı, Tuz inhisarı, Oyun kâğıtları, Barut ve Patlayıcı maddeler kanunu, Gümrük kanunu, Kaçakçılığın meni hakkında kanun, tazminat kabilinden verilen cezalar için örneklerdir. Bir düşünceye göre Vergi kanunları, Damga resmi kanunu, Hukuk muhakemeleri ve Ceza muhakemeler usulü kanunlarındaki para cezaları, medeni para cezası olarak kabul edilmektedir.

İdari para cezalarına gelince, yukarıda yapılan ayırımı bu konuda da dikkatle almak mümkündür. Yani idare, bazı durumlarda toplumsal bir tepkinin karşılanması için kamu para cezası, bazı durumlarda Devlete verilen bir zararın ödettilmesi için tazminat kabilinden para cezası ve yine bazı hallerde hem toplumsal tepki ve hem de Devlete, daha doğrusu hâzineye verilen zararın ödettilmesi için vergi para cezası uygulayabilir. I

I — Kamu para cezalarının idarece uygulanmalarına örnek olarak Umuru Belediyeye Mûteallik Ahkâmı Cezaiye hakkındaki 1608 sayılı kanunu, Toptancı Hallerinin sureti idaresi hakkındaki

80 sayılı kanunu, 6758 sayılı imar kanununu, hatta ihtirazi kayıtla, Askerlik, Nüfus ve Köy kanunlarını ve nihayet Karayolları Trafik kanununu gösterebiliriz. Örneğin 1608 sayılı kanuna göre, belediyece konulan tedbirlere veya yapılan tenbirlere aykırı hareket edenlere, maktu ceza belirtilmişse, zabıta memurunca makbuz mukabilinde ceza verilmektedir. Bu yetki, tabiatıyla, belediye encümenlerince de uygulanabilir. Keza 80 sayılı kanunun 4. cü maddesine göre, belediye encümeni 100-5000 lira arasında para cezası verebilmektedir.

Görülüyor ki bu kanunlara konulan idari cezalar, münhasıran kamu esenlik ve güvenliğini korumak amacı ile ilgili bulunmaktadır.

II — Tazminat kabilinden idari para cezaları için Gümrük kanunu ve çeşitli vergi kanunları örnek gösterilebilir.

Gümrük kanununun 143-152 inci maddeleri, kaçak olarak sokulmak istenen, değeri az gösterilen eşya hakkında yapılacak işlemleri göstermekte, böylece Devletin gümrük vergisi dolayısıyla al cağı vergi ziyamı önlemektedir. Vergi kanunlarında da çoğunluk aynı amaç gözetilmektedir. (Vergi Usul K. 352-353 md.)

III — Medeni (hukuki) para cezaları için vergi kanunlarının örnek gösterilebileceğini söylemiştik. Gerçekten bir para cezasının hem toplumsal gayeli ve hem de bir zararın ödttirilmesi anlamı güden nitelikte olması, medeni para cezasının özelliğı olmaktadır.

Nitekim Vergi Usul kanunu bu bakımdan karma nitelik gösteriyor. Bazen mükellefi, riayeti zorunlu bulunan bir duruma sokmak için cezalandırmaktadır. Örneğin vergi beyannamelerini kanun veya idarenin belirttiğı bir sürede vermeme durumu cezayı muciptir. Burada Devletin henüz bir zararı mevcut değildir, yalnız konulmuş bir düzenin bozulması söz konusudur. Para cezası verilmek veya böyle bir tehdidi kanun hükümleri arasına koymak suretiyle mükellefler, beyannamelerini zamanında vermektedirler. Diğer yönden yalan veya yanlış beyanda bulunmak da ceza tehdidi altındadır. Yalan beyanda bulunarak vergi matrahının az gösterilmesi hâzinenin daha az vergi almasına sebep olacak ve ortaya bir zarar çıkacaktır. Bu durumda verilen cezanın asıl amacı, Hâzinenin zararını ödttirmek olmakla beraber aynı zamanda mükellefin bu hareketi bir düzenin ihlâli kabul edilmekte, cezanın kamu cezası niteliğinde olma sonucu belirmektedir. Bu yönü ile Gümrük kanunu gereğince verilen cezaları kısmen kamu para cezası niteliğinde saymak mümkündür.

Sonuç olarak, bir para cezasını genellikle, bir bölüme sokmak, her zaman için mümkün değildir. Özellikle tazminat kabilinden para cezalarında kamu niteliği de aramak doğru sayılabilir. Burada önemli olan, bir para cezasının sırf şu veya bu çeşitten olması değildir. Önemli olan, verilen para cezasına uygulanabilecek genel kurallardır. Bir para cezası kamu para cezası niteliğinde ise, buna tekerrür kuralı uygulanabilir. Halbuki tazminat kabilinden bulunan para cezalarında bu kuralı uygulamak söz konusu olamaz.

PARA CEZASI SİSTEMLERİ

Türk mevzuatında idari para cezaları hükmü taşıyan kanunların koydukları sistem, daha önce belirttiğimiz üç çeşide yani resen ceza, uzlaşmalı para cezası ve ön ödeme sistemine uymaktadır. Bu bakımdan verilecek örneklerin bunlara göre seçilmesi gerekecektir.

I — Resen para cezalarına örnek olarak 1608 sayılı kanunla Toptancı Hallerinin sureti idaresi hakkındaki kanunu gösterebiliriz.

Gerçekten bu kanun hükümlerine göre belediye encümenleri, belediye ve kanun yasaklarına aykırı davranışta bulunanlara resen para cezası verebilmektedir. 1608 sayılı kanun gereğince maktu para cezaları zabıta memuru veya belediye başkanınca verilebilmekte ve makbuz mukabilinde derhal tahsil edilmektedir. Keza belediye encümenleri de maktu olmayan, azamî ve asgarî hadleri belirtilmiş olan para cezaları hakkında karar vermekte ve kendi organlarınca bu para tahsil edilebilmektedir.

Resen para cezalarının özellikleri şunlar olmaktadır:

- a. idare tarafından uygulanır.
- b. Cezanın tahsili idarece yapılır.
- c. Verilen cezadan dönmek mümkün değildir.
- ç. Cezanın tahsilinden vazgeçilemez.
- d. Verilen cezanın miktarı üzerinde de herhangi bir değişiklik yapılamaz.
- e. İdari ile failin verilen veya verilecek ceza üzerinde anlaşmaları mümkün değildir.

II — Uzlaşmalı Para Cezası.

Bu çeşit para cezası, özellikle, tazminat kabilinden yani Devletin zararının ödettirilmesi gereken para cezalarıdır. Bunun en belirgin örneği Vergi Usul kanunudur. 1963 yılında eklenen 1-10 uncu maddeler bunun şeklini göstermektedir. Sözü edilen maddelere göre vergi daireleri maddi hata, yanılma, bilgisizlik veya yetkili makamların yanlış mütalâaları sonucunda vergi beyanında veya ödemede kaçakçılık veya usulsüzlüğe düşmüşse, bu konuda uzlaşmaya gidilebilir. Bunun için mâliyede uzlaşma kurulları bulunmaktadır. Mükellefin bu kurullara başvurması ve uzlaşma istemesi gerekir. Durumu inceleyecek olan kurul, miktar üzerinde gerekli karar verir ve bu karar kesindir.

Uzlaşma sistemine diğer örnek olarak 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisarı Kanunu, 3550 sayılı bazı inhisar suçlarından doğan para cezalarından vazgeçilebileceğine dair kanun ve 4520 sayılı İspirto ve İspirtolu içkiler İnhisarı Kanunu gösterilebilir. Nitekim 3437 sayılı kanunun III. inci maddesine göre sulh ceza mahkemelerince ceza kovuşturması yapılan suçlar hakkında Gümrük ve Tekel Bakanının muvafakati ile hükümden önce veya kesinleşmiş olsun olmasın, hükümden sonra sulh olunabileceği gibi, bu para cezalarının takip ve tahsilinden de vazgeçilebilir. 4520 sayılı kanunun 39 uncu maddesi de aynı anlam ve sistemi kabul etmektedir.

Görülüyor ki buradaki uzlaşma, sulh olma anlamında özel bir hukuk Müessesesi olarak kabul edilmemelidir. Uzlaşma, bir kamu davasını düşürmekte veya davanın açılmasına engel olmaktadır. Bu sebeple uzlaşma, bazı mükelleflerce «Cezanın rızai ve peşin infaz şeklim ve diğer bazılarında da «hafifletici sebepler yerine geçen bir tedbir» olarak kabul edilmekte ve böylece bir ceza hukuku ve dolayısıyla kamu hukuku Müessesesi şeklinde mütalâa edilmektedir. Diğer yönü ile uzlaşma, ceza kanununda mevcut ve ceza hukukuna ait bir suç «idari bir suç», teknik anlamda cezayı da «idari bir müeyyide» haline getirmektedir. Bunun sonucu olarak uzlaşma, tamamen bir «idari tasarruf» niteliği kazanmaktadır. III

III — Ön ödeme sistemi.

Ön ödeme sistemi, uzlaşmalı cezanın daha değişik bir şeklidir. Aşağıda verilecek örnekten de anlaşılacağı üzere, ön ödeme tamamen bir kamu para cezası olup uzlaşmadan bazı ayrıcalıklar gösterir.

- a. Ön ödemede, uzlaşma olduğu gibi, suçlu para cezasının miktarı üzerinde pazarlık yapamaz.
- b. Ön ödemede, bazen suçlu bazen idare için ihtiyaridir.
- c. Nihayet uzlaşma daha çok Hâzinenin bir zararını ödettirme amacını güderken, ön ödeme sistemindeki ceza, kamu para cezası niteliğinde bulunmaktadır.

Mevzuatımızda bunun en belirgin örneğini, Karayolları Trafik kanunu ve Kaçakçılığın menî hakkındaki kanununda görmekteyiz. Ancak daha önce Ceza Kanununda da böyle bir sistem genel olarak kabul edilmiştir. Nitekim kanunun 119 uncu maddesine göre, «Kanunda hilâfı yazılı olmadıkça en çoğu elli liradan ibaret hafif para cezası tayin kılınmış olan kabahat failleri, duruşmadan evvel kabahat için muayyen para cezasının en yüksek haddini teşkil eden miktarı ile mahkeme masraflarını merciine ödeyerek âmme davasını ortadan kaldırabilir.»

Genel hüküm olarak konulan Ceza Kanununun bu maddesinin işleyebilmesi için :

- a. Suçun kabahat nevinden bulunması,
- h. Cezanın sadece hafif para cezası olması ve başka bir cezayı da gerektirmemesi,
- c. Para cezasının azami haddinin 50 lirayı aşmaması, (5434 sayılı kanun gözönünde bulundurularak)

Bununla beraber ceza hükmü taşıyan özel kanunların gerek suça gerek cezaya ait bulunan bu şartı, değişik olarak tayin etmeleri mümkündür. Örneğin 1608 sayılı kanun, ağır para cezasını gerektiren suç da dahi ön ödemeyi kabul etmektedir.

Türkiyede ön ödeme sisteminin en iyi örneğini Karayolları Trafik kanununda bulmaktayız. Kanunun 232 sayılı kanunla değişik 58 inci maddesi, 10, 15, 22, 43 ve 47 inci maddelerde gösterilen suçlar için ön ödemeyi kabul etmektedir. 58 inci maddenin 2 inci fıkrasına göre «Bu suçları işleyenler (yukarıda sayılan maddeler) haklarında tutulan zaptı tanzim eden yetkili memurlara, terettüp eden cezanın asgari haddini derhal ödemeleri halinde, haklarında takibat yapılmaz.»

Böylece adı geçen kanuna göre kabul edilen ön ödeme sistemi şu özellikleri taşımaktadır :

- a. Kanunda belli bir suç için, azami ve asgari para miktarı belirtilen bir ceza olmalıdır.
- b. Ceza, paradan başka birlikte veya alternatif olarak başka bir cezayı kapsamaktadır.
- c. Cezanın tertibi, bir idari makama ait olmalıdır.
- ç. Suç faili, ceza zaptının tutulmasından sonra para cezasını ödeyecektir.
- d. Bu ödeme derhal yapılacak, başka bir zamana bırakılmayacaktır.
- e. Ödeme, ceza zaptım düzenleyen memura yapılacaktır.
- f. Ödeme, kanunda gösterilen cezanın asgari miktarı kadar olacaktır.

SONUÇ

İdari müeyyideler, bütün itirazlara rağmen, Türkiyede ve dünyada mevzuat olarak vardır ve var olmakta devam etmektedir. Her ne kadar hukuka bağlılık ilkeleri, idari müeyyide sistemini kendisi ile bir çelişki olarak kabul etmekte ve sistemin ortadan kalkmasını arzu etmekte ise de, özellikle hukukçular tarafından yapılan bütün bu itirazlar karşısında, sistemi geliştirmek ve daha iyi bir şekilde devam ettirmek mümkündür. İdari müeyyidelerin yanında ve karşısındaki düşünceleri açıklarken, bugün idari müeyyidelerin devamındaki faydalara ve hatta zorunluğa ait hususları da belirtmiştik. Özellikle Devletçe konulan ve kamu düzenini ilgilendiren suç ve cezalarda, süratin sağlanması büyük bir üstünlük olarak belirtilmişti. Bulunduğumuz çağın ve bu çağa damgasını basan anlayışın özelliklerine ve genel ceza hukukunun ibret ve milessiriyet prensiplerine de uygun düşen «sürat» unsuru, gerçekten, çok önemli bir faktördür.

Diğer yönden hukuka bağlılık ilkesi, idari müeyyide sistemini zayıflatan bir düşünce olmamak gerekir. Aslında hukuka bağlılık, bütün eylem ve işlemlerin kanunlara dayalı olması ve kanun çerçevesi dışına çıkmamasını ifade eder. Bu arada idari eylemlerin yargı denetimine tabi tutulması da, hukuka bağlılıkta önemli bir ilkedir. Halbuki idari müeyyidelerin kanunlara dayalı olmaması ve-

ya yargı denetiminden uzak tutulması gibi bir düşünce söz konusu olmamaktadır. ,

Aksine idari müeyyideler, daha çok, kanunlardan doğma, onun çerçevesi içinde kalma gibi bir özelliğe sahiptir. Bir zararın ödettirilmesi bakımından özel hukuka yakınlığı olan uzlaşmalı para cezaları dışındaki kamu para cezası ve ön ödeme sisteminin, yargı mercilerine itiraz yoluyla gitmek gibi bir niteliğe sahip bulunmaları, hukuka bağlılığın en belirgin örneğidir.

Bütün bu yönleriyle, idari müeyyide düşüncesi ve uygulaması, toplum hayatının gelişmesinin bir zorunluğu olarak devam edecektir. Bunun bir takım faydaları olacağı da açıktır.

TURİZM AÇISINDAN KIYI VE ŞEHİRSEL TOPRAKLARIN DÜZENLENMESİNİN ÖNEMİ

Hazırlayan:

M. Sabri YORULMAZ

Çatalca Kaymakamı

«Bir bölgenin kendine özgü karakter ve ahenkteki tekrar yerine konamıyacak mimarî görüntüsünü bir yapı ile bozmak, yok etmekle çağımız tarih önünde ağır bir sorumluluk yüklenmektedir.»

M. VERHE

PLAN:

ÖNSÖZ

I — GİRİŞ

II — ŞEHİR VE KASABALARIMIZ

A — Yurdumuzdaki Şehir ve Kasabaların Tarihi Oluşu

B — Şehircilik İlkeleri

C — Şehir ve Kasabalar İmar Plânlarının Yapımı

D — İmar Plânlarının Yapısında Bu Eksiklikten Doğan Aksaklıklar

III — DENİZ VE GÖL KIYILARI

A — Genel İlkeler

B — Konuyu Düzenleyen Mevzuat

C — Konuyu Düzenleyen Kanunların Tarihçesi

D — Konuyu Düzenleyen İmar Mevzuatı

E — Konuyu Düzenleyen Genelge ve Kararnameler

F — Kıyı Güzelliğini Bozan Başka Bir Uygulama

IV — YABANCI ÜLKELERDEN GÜZEL ÖRNEKLER

A — Genel Açıklama

B — Belçika’da

I — Birinci Aşama

II — İkinci Aşama

C — Hollanda’da

D — İngiltere’de

E — Başka Ülkelerde

F — Avrupa Konseyinde bu Tür Çalışmalar

V — SONUÇ

ÖNSÖZ

Bu incelememde turistik emlâkin korunmasına değinmek istiyorum. Ülkemiz turistik kapital yönünden çok zengin bir oluşa iyedir. Turistik emlâk kavramı içine, görüler, doğal güzellikler, değişik çağlarla ilişkili tarihî kalıntılar, mimari eserler v.b. girer. Konunun çok geniş olması nedeniyle, burada sadece turistik doğal zenginliklerimizin korunmasına değinmek istiyorum. Turistik doğal zenginliklerimiz, Yurdumuzun üç yarımı çeviren, her yanı ayrı güzellikteki kıyılarımız, Anadolu’nun her yönündeki büyüklü, küçüklü göllerimiz, kıyılar üzerine sıralanmış şirin şehir ve kasabalarımızdır. Bu tür zenginliklerimiz Ülkemizin güzelliğine özellik veren yönlerden biri ve en önemli turistik kapitalim izdir. Yurd turizminin gelişmesi için bu kapitalin çok iyi korunması ve bozulmasına engel olunması gerekir. Halbuki gerçek tüm bunun tersidir. Büyük şehirlerimiz, nüfus artışı nedeniyle; doğal kaynakların değiştirilmesine, toprağın gün geçtikçe yeni donatımla dolmasına, endüstriyel kuruluşların en güzel kıyılarımıza yerleşmesine, sayıları gittikçe artan büyük yapılar yapılmasına maruz kalmaktadır. Bunun yanında kıyılarımız, göl kenarları ve benzer yerlerimiz, turistik otel, motel ve tatil köyleri kavramı altında, bununla hiç ilgisi olmayan biçimsiz yapılarla dolmakta; ayrıca arazi spekülasyonu nedeniyle ve kâr amacile onun bunun eline geçmektedir. Buna denetimsizliğin getirdiği biçimsiz konutları da katarsak, kayıplarımızın büyüklüğü kendiliğinden yüzeye çıkar. Bu uygunsuz uygulamalara bir son vermenin önemi açıktır.

Bu karmaşık duruma değinmek, turizm açısından konuyu eleştirmek, ve gerekli eğilmelerde bulunmak ve çözüm yolları göstermek istedim. Turistik il ve ilçelerde görev veren yöneticilere konunun önemini anlatmaya ve çözüm yollarının neler olduğunu açıklamaya çalıştım.

I—GİRİŞ

Turizm açısından büyük önem taşıyan doğal güzellikler, görüler yurdumuzun değişik yönlerine yayılmış durumdadır- Hemen her şehir ve kasabamız oluşu ile geçmişin tarihi bir kalıntısına ya da doğal bir güzelliğe iyledir. Bazısı sahil kenarında bulunmakta, bir kısmı Trakya ve Orta Anadolu'da belirli tarihi ve doğal değerleri taşımaktadır. Yurdumuzun üç yanını çeviren kıyılarımızın her alan ayrıntılı ve belirli bir güzelliğe iyledir. Anadolu'nun değişik yönlerine serpilmiş bulunan büyüklü, küçüklü göller ve bunların kıyıları ayrı bir güzelliكتedir. Bütün bu güzellikler ve görülerin turizm yönünden önemi büyüktür ve en değerli turistik kapitalimizdir. Bunların korunması ve turizm açısından değerlendirilmesi gereklidir. Bu değerlendirme iç turizm için olduğu kadar dış turizm için de gereklidir. Avrupa'da, özellikle Almanya'da millî gelirin artışı ile turistik giderler dengenin üstüne taşarak daha hızlı bir yükseliş göstermektedir. (1) Avrupa'da, özellikle Almanya'daki iklim oluşu, yurdumuzdaki iklimle karşılaştırılırsa bu tür turistlerin yararlanmalarına sunacağımız kıyılarımızın üstünlüğü kendiliğinden yüzeye çıkar. Yurdumuz için büyük değer taşıyan, turizm gelirimizin en önemli satış malını meydana getiren deniz ve göl kıyı ve kumsallarımız ve bu alanlarda bulunan şehir ve kasabalarımızın kendine özgü güzelliklerini korumak ulusal bir görev olarak belirmektedir. Bu nedenle, bu incelememde turistik kıyı şehir ve kasabalarımıza, kıyılarımıza değindim ve yabancı ülkelerde konu ile ilgili çalışmaları açıkladım ve son bölümde nelerin yapılması gerektiğini belirtmeye çalıştım.

II — ŞEHİR VE KASABALARIMIZ

A — Yurdumuzdaki şehir ve kasabaların tarihi oluşu

Yurdumuzdaki şehir ve kasabalar dünyanın en eski şehir ve kasabalarıdır. Homer'in İzmir dediğimiz Smyrna'da doğduğunu söylenir. 1

(1) Günter MENGES : DÎE TOURISTISCHE EKONSUMFUNKTION
DEUTSCHLANDS 1924 - 1957 - Berne. 1959, s: 47.

Eski adı Kalchedon olan «Kadıköy» ün Fenikeliler tarafından kurulmuş olduğu umulur. Milâttan önce 7. nci yüzyılda da Byzantion yani İstanbul Yunanlılar tarafından kurulmuştur. Karadeniz kıyısındaki eski adı Heraklea olan Karadeniz Ereğlisi, İonopolis - İnebolu, Sinope- Sinop, Amisos - Samsun, Kotyora - Ordu, Karesus - Giresun, Trapezus - Trabzon, Rizus - Rize, iki, üç bin yıllık eski şehirlerdir. Anadolu'nun güney kıyılarındaki Kalikarnassos - Bodrum, Attaleia - Antalya, Selenkeia - Silifke ve hiristiyan azizlerinden Paulus'un doğduğu Tarsus yine eski şehirlerdendir. İç Anadolu da uzun geçmişleri olan eski şehirlerimiz vardır.

11 ve 13. üncü yüzyıllarda Türkler gelip kale ve cami yapımları ile bu eski şehirlere bugünkü görüntülerini verinceye kadar, buralarda değişik diller konuşan uluslar oturmuşlar, değişik devlet, kültür ve dinler bu şehirlere egemen olmuşlardır-

Konya, Akşehir, Bursa ve İstanbul atalarımızın eli ve yönetimi altına alındıktan daha yüz yıl geçmeden büyük yapılarla yeni bir görünüş almışlardır. Atalarımız kuzeydeki köylü Slav uluslarla, güneydeki Afrika toplumlarının çoğundan büsbütün değişik biçim ve ölçüde şehirli, şehir plâncısı ve yapımcısı olmuşlardır.

Geçmiş çağlarda Çin'den İspanyaya kadar çeşitli ülkelerde bütün eski şehirler surla çevrilmiş bir pazardan ibarettiler. Bunlara gerçek anlamda şehir adı verilemez. Yakın Doğu, Akdeniz Bölgesi ve Avrupa şehirlerinde pazar ve sur'a üçüncü bir nitelik eklenmektedir: bu da prensin ya da Şehir Bey'inin burç ya da kale denilen sağlamlaştırılmış belirli alanıdır. Bu durumda kale, pazar ve sur Anadolu şehirlerinin belirli nitelikleridir. Şehrin çekirdeği genellikle kaledir. Zorunluluk durumunda şehirde oturanların son sığınak yeridir. Genellikle kale şehrin en yüksek yerine yapılırdı. Bursa, Manisa, Alaşehir, Bergama, Bodrum, Alanya, Afyon, Ankara, Trabzon, Erzurum, Van, v.b. da olduğu gibi kale şehrin en yüksek ve savunması en kolay yerine yapılmıştı.

Pazar, şehirde oturanların, civardaki köylüler ya da başka yerlerden gelen yabancı tüccarlarla alış veriş yaptıkları alanlardır. Çoğu kerre pazarlar yol kavşaklarında, kutsal alanlarda, göre yerlerinde, bol su kaynakları yanında, köprü başlarında, geçit ağzlarında, doğal sahil limanlarında kurulurdu. Fakat bu gibi pazarlar açık ve savunmasızdı. Bunun içindir ki genellikle düşman, komşu ve haydutlar tarafından baskınlara uğrardı.

Çevresindeki sur, yanında kale bulunan pazarlar zamanla şehir ya da kasabaya dönmüştür. Genellikle yurdumuzda şehirler bu oluşa iyedir. Bazan pazar sur'dan eskidir. Bu gibi şehir ve kasabalarda pazar alanı düzensiz ve bu alana çıkan yollar da köy sokakları gibidir. Bu gibi bir plân içinde kurulmuş olmıyan ve köy konutları gibi düzensiz yapıları kapsayan şehir ve kasabalara «Sonradan Olmuş Şehirler» adı verilmektedir- Bu şehir ve kasabalar çoğunlukla pitoresktir. Sokaklar kolaylıkla tanınmıyacak şekilde karışıktır. Fakat bir başkanın yönetim ve plânı içinde yapımı sağlanmış olan surla çevrili pazar, toplu bir sanat yapısı olarak şehir ya da kasabaya dönmüştür. Bu gibi şehir ve kasabalarda surlar oldukça düzenli, çember, kare dörtgen biçiminde yapılmıştır. Pazar yerleri de sur'a nazaran tam orta yerde bulunmaktadır. Pazara çıkan sokaklar düzenli ve birbirine dikey durumda kesişirler. Bu gibi şehir ve kasabalara «Bir Plân Çerçevesi İçinde Kurulmuş Şehir ve Kasabalar» adı verilmektedir. Plânlı şehir ve kasabalar genellikle koloni şehir ve kasabalarıdır. Eski Yunanlıların Anadolu'da, Romalıların Rhin ve Tuna kıyılarında kurdukları şehirler buna örnek gösterilebilir.

Görülüyor ki şehir ve kasabalar: kale, pazar ve sur'dan meydana gelmiştir. Pazar birçok insanları bir araya topluyor, kale ve surlar da bunları koruyor, gönül rahatlığı ve sükûn içinde çalışmalarını ve alış verişleriyle uğraşmalarını sağlıyordu.

Son yüzyılda ticarî ve sanayi gelişmeler, okullar gibi bilimsel yapılar, çeşitli kamu ve özel yapılarla şehir ve kasabalar büyümüştür. Ticarî ve sanayi çalışmaların şehirlerde yoğunlaşması nedeniyle buna ilişkin yapılar ve şehirlere gelen bu tür kişilerin konaklamaları için otel v.b. binalar şehirleri büyötmüştür.

Gerçekte şehrin: ticaret ve ulaşımı ile yönetimi, sanayi ve okulları ile, güzel sanatlarla ve ilme ilgi ve hizmetile bütün ülkenin üzerinde koruyucu, yararlı ve geliştirici bir rolü vardır. Fakat şehirlerin bu kabiliyetlerini korumak ve onları yükseltmek için ciddi ve yorulmadan sürekli ve plânlı bir belediye politik çabası gereklidir. Bu nedenle şehirciliğin iyi bilinmesi ve şehrin ya da kasabanın oluşunun göz önünde tutularak gelişiminin sağlanması gerekmektedir. Özellikle çağımızda bu sorun şehir plânlarının yapımında ön plâna geçmektedir.

B — Şehircilik İlkeleri

Şehircilik: şehir ve kasabaların kurulmasına ve düzenlenmesine, imarına ve güzelleştirilmesine, ekonomik, toplumsal, sağlık ve malî

sorunlarına ilişkin temelleri kapsayan bir bilimdir; diye tanımlanmaktadır.

Bu tanıma göre, şehirselsel bilim :

1° Şehir ya da kasabanın plân, yapı, yol ve alanlarına ilişkin işlerle ve bunların teknik sorunlarıyla;

2° Şehir ya da kasabada oturanların geçim araçlarını arttırmak ve iş yerleri ile ilişkilerini kolaylaştırmak gibi iktisadi sorunlarla;

3° Konut sorunlarının çözümü, kültür yapılarının kuruluşu ve devamını, eğlence ve dinlenme yerlerinin ayrılması, spor alanlarının ve bununla ilgili işlerin düzene konması gibi toplumsal sorunlarla;

4° Şehir ya da kasabaların sağlık işleriyle;

ilgilendirir- Şehir ve kasabaların nüfusları arttıkça buna eşit olarak sorunları da çoğalmaktadır. Özellikle, konut, beslenme, su, insan sağlığı, okul, ulaşım, çocuk bahçesi, yeşil alanlar, spor alanı, genel eğlence yerleri, kullanılmış madde artıklarını yok etme, kanalizasyon, elektrik, telefon şebekeleri, uygunsuz bina yapımlarının önlenmesi, trafik düzenlerini sağlayıcı çarelerden olan yeni yollar açımı gibi sorunlar yüzeye çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü için, şehir ya da kasabalarda bu tür yapıların düzenli bir şekilde yapılması gerekir. Bunun için de, bir plâna gerekseme vardır ve bu nedenle imar plânları hazırlanmıştır.

C — Şehir ve Kasabalar İmar Plânlarının Yapımı

Şehir ve kasabaların imar plânlarının hazırlanması için ilk önce o yerin şimdiki durumunu gösterir bir haritanın yapılması ve arazi üzerinde saptanması gerekir., Bunun ardından saptanan alanı belirten bir raporun hazırlanması gereklidir. Bu raporu İmar Komisyonu hazırlar. Bu Komisyon en büyük yönetim amirinin başkanlığında, belediye başkanı, il bayındırlık müdürü, belediye mühendisi ya da mimarı, belediye doktoru, Bakanlıkça seçilen bir jeolog, bir şehircilik uzmanı ve bir harita mühendisinden ibarettir. Komisyonca saptanan alanın belediyece krokisi yaptırılır ve yaklaşık bulgusu hazırlanır. Bunlar bittikten sonra şimdiki durumu gösterir haritaları yaptırılır. Bu harita şehir ya da kasabanın bugünkü durumunu, yolları, sokakların yönlerini, su ve elektrik dağıtım kuruluşlarını kanalizasyon v.b. gibi konuları gösteren bir haritadır. Bu olmadan şehir ya da kasaba-

nın imar plânı yapılamaz. Şehir plâncısı bu haritadan yararlanarak imar plânlarını hazırlar. Şehrin oturlan yerlerini kapsayan alanın, gelişme alanlarının ölçekleri değişiktir.

Bunun ardından imar ve yol doğrultu plânlarının yapılmasından evvel şehir ya da kasabanın fizikî, sosyal, ekonomik özelliklerine ilişkin belgelerin toplanması gerekir. Bu bir etüd ve araştırma işidir. Bu görev o yerdeki imar komisyonlarına verilmiştir. Bu komisyon o yerin en büyük yönetim amirinin başkanlığında, belediye başkanı, bayındırlık müdürü, belediye meclisince seçilen üç kişi, belediye mimarı, il sağlık, millî eğitim ve vakıflar müdürlerinden, belediye hekimi, o yerde bulunan sağlık ve sosyal kurumların başkanları, şehrin tarihi ve mimarisi konusunda eser yazmış ve inceleme yapmış olanlardan en az iki kişi ve tapu ve kadastro memurundan kurulmuştur. Bu komisyon şehrin coğrafi durumu, civarı, tarihî durumu, nüfus, eğitim, tarım, sağlık, ticarî ve İktisadî seyrüsefer ve ulaşım, eğlence durumları şehrin bugünkü durumu, toprak mülkiyeti vb. gibi çeşitli sorunları cevaplandıracak bir imar raporu hazırlar. Bu rapora dayanılarak imar plânı çizilir.

İmar plânı şehir ya da kasabanın gelecekte alacağı şekli gösteren bir plândır. Bu plânın amacı; belirli bir plân ve program içinde çalışmayı sağlamak, sonucu şehir ya da kasabayı güzelleştirmek ve orada oturanların rahat ve huzurunu ve refahım sağlamaktır.

İmar plânı genellikle bir kaç plân ve projeden meydana gelir:

1° Avan proje: şehrin ya da kasabanın ticaret ve sanat bölgelerini, yeşil alanları, okulları, hastaneleri, pazar alanlarını, spor alanlarını, çocuk bahçelerini, yol şebekesini, devlet dairelerini, oturulmakta ve yeniden oturulacak alanları gösterir.

2° İmar plânı: avan proje kesinleştikten sonra hazırlanır. Bu plânda, şehrin gelecekteki şeklini, durumunu ayrıntılarıyla görmek olanaklıdır. Yollar, yeşillikler, yapılar v.b. bu plânda görülebilir.

İmar plânlarının hazırlanmasında biri düzenleme ve öbürü genişletme olmak üzere iki prensip özellikle göz önünde tutulur. Bu yolla bir yönden var olan şimdiki durumda ve gelecekteki gereksemeleri uygun bir duruma sokulması; diğer yönden de var olana günün gerekme, kavramına ve gereksemelerine uygun bir şekilde, şehir parçaları katılması sağlanmış olur.

Genel şekilde yapılmış olan imar plânı, belediyenin gelir durumuna ve yıllara göre, parça parça uygulanır.

3° Ayrıntılar plânları: imar plânının onaylanmasından sonra 1/1.000 ve 1/500 ölçeğinde hazırlanır. Bu plânlar; şehrin gelecekte alacağı şekli, en ince noktasına ve ayrıntılarına kadar gösterir ve canlandırır. Ayrıntılar plânı iki türdür:

a) Gelecekteki durumu tanııtma plânı: şehrin gelecekte alacağı mimarî karakteri ve şehirciliğin özelliklerini belirtir. Şehrin tüm noktalarını, en ince ayrıntılarına kadar gösterir.

b) Uygulama plânları: imar durumlarının, eski şehir bölümü ile yeni şehir bölümünde ne yolla uygulanacağını gösterir.

4° Yol profilleri : şehrin ileride açılacak veya düzeltilecek yollarının genişliğini ve kesit türlerini gösterir, 1/200 ya da 1/100 ölçeğinde yapılır-

İmar ve yol doğrultu plânları düzenlenirken Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun oyunun alınması gerekmektedir. 9153 sayılı İmar Tüzüğü'nün 39. uncu maddesi: Millî Eğitim Bakanlığınca saptanmış eski yapıtların bitişik olmıyan yüzlerine, bu yapıtın temel kitlesinin yüksekliği kadar uzaklık içinde yapı yapılamaz. Şu kadar ki bu uzaklık on metreden az olamaz. Ancak Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun oyu alınarak bu uzaklık değiştirilebilir. İmar ve yol doğrultu plânları hazırlanmasında da eski yapıtlar ve arkeolojik alanlar yönünden bu Kurulun oyunun alınması gereklidir.

Ayrıca, İmar Tüzüğü'nün 40 ıncı maddesinde: İmar ve yol doğrultu plânı hazırlanmamış yerlerde, zorunlu nedenler olmadıkça, su kıyılarından, arkeolojik alanlardan, Devlet karayolu ekseninden en az 30 metre uzaklıkta özel yapı kurmalara yetki verilemez. Zorunlu nedenlere değer biçimi İmar ve İskân Bakanlığına aittir. İskele, rıhtım, bekçi kulübesi, istasyon yapısı, bakımevi, köprü gibi bu alanların kullanışı ile ilgili yapı ve kuruluşlar bu madde hükmünden ayrı tutulur.

İmar ve yol doğrultu plânı hazırlanan yerlerde su kıyılarından ne kadar uzakta özel yapı yapılacağını esasen bu plân göstermiştir. Bu nedenle, bu plânların yapılmamış olduğu belediyeler için kıyı şeridinden 30 metre bir uzaklık saptanmıştır.

Yukarıda, şehir ya da kasabalarda şimdiki durumu gösterir haritaları ve imar ve yol doğrultu plânlarının hazırlanmasında etüd ve

araştırma evrelerine değinmiş ve bu evrelerde yöresel imar komisyonlarının rolü, kuruluş ve görevlerini açıklamıştık. Şehir imar plânlarının hazırlanmasında bu komisyonların görevleri önemlidir. O şehir ya da kasabanın her türlü gelişimi ve yapıların düzenli yapılmasında, bu komisyonların önemli fonksiyonları vardır. Yukarıda kuruluşun açıkladığımız bu komisyonlarda mühendis, mimar, jeolog, şehircilik uzmanı, harita mühendisi, doktor, çeşitli hizmet örgütleri temsilcileri bulunmaktadır. Böyle olduğu halde turizm uzmanı yoktur. Halbuki turistik önemi olan bir şehir ya da kasabanın imar plânlarının hazırlanışında turistik kavramlar büyük önem taşır. imar mevzuatının hazırlanmış olduğu yıllarda turizmin öneminin bugünkü anlamda bilinmemesi ve yararlarının tam kavranmamış olmasından böyle bir uzmanın düşünülmediği kanısındayım.

D — İmar Plânlarının Yapımında Bu Eksiklikten Doğan Aksaklıklar

İmar mevzuatında bu konunun ön görülmemesi sonucu neler olmuştur? Bunu iki ayırimda incelemek yerindedir.

I — Şehir ya da kasabanın oluşu ile ilişkili konular

1° Şehrin oluşuna ilişkin ve ona özelliğini veren kale, sur, tarihî yapılar gibi eski kalıntılar, büyüyen şehirler için sıkıcı nitelik verdiği gerekçesiyle yıktırılmıştır. Ülkemizde bunun örnekleri çok fazladır- Esasta bu tür yapıların turistik önemi çok büyüktür. Bunları gezen yabancı turistler, eski çağları hatırlatan göz alıcı görülerle karşılaşmaktadır, özellikle genç ülkelerinde, eski sur'lu şehirler bulamıyan Amerikalılar bu tür kalıntıları görmekten hoşlanıyorlar.

2° Tarihî yapıların çevresinin açılması ve bu alanların o çağ oluşuna göre düzenlenmesi, çevre alanlarının o çağda kullanılan gereçlerle yapılması ön görülmemiştir, özellikle eski çağlardan kalan bir medrese, kitaplık, cami v.b. gibi eski yapıların çevre alanları beton ya da asfalt kaplanarak düzeltilmektedir. Yapıldığı çağda bu gereçlerin bulunmadığı düşünülürse, yapılan işin ne kadar yanlış ve bunları görmek için gelen, o yerin oluşunu incelemiş turistler için, ne derece şaşırtıcı ve imge kırıklığına uğrattıcı olduğu anlaşılır.

3° Turistik önemi olan bir şehir yada kasabada eski yapıların dış görünüşünü hiç bir yolla bozmamak ve bunu korumak gereklidir. İç bölümlerini mülkiyesi değiştirebilir, örnek: Paris'te tarihî değeri olan eski yapıların dış görünüşleri değiştirilemez, iç bölümlerinde de-

gişiklik yapılabilir. Dış yüzleri taşla yapılmış yapıların, dış yükleri kazınarak ya da yıkanarak temizlenir. Bizde ise durum başkadır. Taştan ya da ağaçtan yapılmış eski yapılar, yanlış şehircilik anlayışı nedende, tüm yıkılmış ve yerlerine yenileri yapılmıştır. Esasta bunların onarılarak eski görüleri ile korunmaları gerekirdi.

4° Turistik önemi olan şehir ya da kasabalarda yeniden yapılacak yapıların eski yapılar örnek tutularak ve bunları stilize ederek yapılması gereklidir.

II — Şehir ya da Kasabanın Gelişimi ile İlişkili Konular

1° Kıyı şehir ya da kasabalarında kıyı şeridinden başlayarak 50 ilâ 100 metrelik bir genişlik içinde hiç bir yapıya ruhsat verilmemeli ve imar plânları buna göre değiştirilmelidir. Bu toplumun yararlanmasına bırakılan alanlardır.

2° Yine, kıyı şehir ya da kasabalarında kıyı şeridinden 100 metrelik uzaklık dışında yapılacak yapıların kat sayısı sınırlandırılmalı ve denizi görmeyi engelliycek kat adedine ruhsat verilmemelidir. (2)

3° Kıyı şehir ve kasabalarında kıyıların kendine özgü yapı ve görüntüleri bozulmamalıdır. (3)

4° Konaklama kuruluşları çevresinde geniş otopark alanları yapılmalıdır.

5° Şehir ya da kasaba içinde yakın aralıklarla parklar yapılmalı ve bunlar daha çok iş merkezleri yakınında kurulmalıdır-

6° Trafik akınım kolaylaştırıcı geniş yollar yapılmalıdır.

(2) Arthur HAULOT: GENERALITES SURLE TOURISME - Stages de formation touristique. Edite par Commissariat General au Tourisme de Belgique - Bruxelles 1964, Cilt: I, s: 90 da şöyle demektedir :

Belçika için kıyıların bir kilometresi dahi çok önemlidir. Son zamanlarda Osten'de şöyle bir olay oldu, üstende Belçikanın bir numaralı turistik donatım merkezidir. Bir kaç kişi Ostende - Palace'ı yapmaya karar verdi. Fakat şehrin deniz kıyısında bulunuşunun önemi göz önünde tutulmuyarak, arazi spekülasyonu nedeniyle, 15 - 20 katlı ve 150 - 200 metreyi kapsayan bir uzunlukta denizi görmeye engel olan büyük bir yapı yapıldı.

(3) Her kişi Ostende'e bu mimarların yaptığı kocaman yapıları değil denizi görmeye gider. Littoral'ın en karakteristik niteliği küçük balıkçı kulübeleri olması ve deniz rüzgârlarının her kişinin sırtından geçmesidir. Ostende - Palace'da turizme hizmet etmek için yapılmıştı. Şu halde spekülasyon adı altında anlatılan turistik gerekseme, turistik gereçte dahi olumsuzluğa ve mantıksızlığa gitmektedir.

Bugün yurdumuzda özellikle turistik önemi olan büyük şehirlerimizde durum şudur :

1° Şehirlerimizin nüfusu doğum ya da göçlerle günden güne çoğalmaktadır.

2° Bunun sonucu şehirler kontrolsüz bir şekilde büyümektedir. Bu büyümeden bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır.

a) «Şehir Toprağının Açlığı» problemi yüzeye çıkmaktadır.

b) Gecekondu yapıları ile şehir görüleri bozulmaktadır.

c) Ticari amaçla, kat mülkiyeti halinde satışı için, taş, tuğla ve beton yığınlarından toplanmış, gösterişsiz, alelacele yapılmış, çirkin yapılarla şehir görüleri bozulmaktadır.

3° Şehirciler çok değerli tarihî alanları yok etmektedirler.

III — DENİZ VE GÖL KIYILARI

A— Genel İlkeler

Karadenizin en doğusundan başlayarak Suriye'ye kadar uzanan Anadolu Yarımadası ve Trakya Bölgesi kıyıları tatil ve dinlenme turizmi yapmak isteyenlere hiç bir ülkenin sunamayacağı kadar çok ve güzel kumsallar ve körfezlerle donatılmıştır. Her köşesi ayrı bir güzellikte olan deniz kıyılarımızın toplam uzunluğu 8.210 Km. dir. Anadolu kıyısı 6.375, Trakya kıyısı 786, adalar kıyısı 1.049 Km. uzunluktadır. (4)

Ayrıca, Ülkemizde, yurdun çeşitli yönlerine serpilmiş görüleri ve kıyıları ayrı güzellik ve değerde 49 göl, 5 geçici göl vardır. Büyüklü küçüklü bu göllerin yüzölçümleri toplamı 9816 kilometre karedir. (5)

Bütün bu deniz ve göl kıyıları değişik iklim oluşuna iyledir. Bazısı serin, bazısı sıcak iklim niteliklerini taşır. Hemen hepsinde var olan değişik özelliklerle tatil ve dinlenme turizmi yapacaklar için ülkesel yerler sayılır-

İnsanı tatil dönemine iten endüstrideki yorucu çalışmalar olur. Endüstrileşmede alet gibi rolünü yapan insan için tatil, 11 ayda tü-

(4) TÜRKİYE İSTATİSTİK YILLIĞI. 1964 -1965. Ankara s: 2

(5) TÜRKİYE İSTATİSTİK YILLIĞI. 1964 - 1965. Ankara s: 12

kenen akümülatörün tekrar doldurulması anlamına gelir. Bu nedenle içinde bulunduğumuz dönemin adı «Tatil Çağı» dır. (6) Çalışan kişiler, özellikle endüstriyel bölgelerde toplanmış grupların tatillerinde genellikle aradıkları dinlenme ve deniz sporlarıdır. Bu nedenle bu tür güzellikleri kapsayan kıyılar, sosyal turizmde önemli alanlar olarak belirlemektedir. Bunun içindir ki: «şimdi insanlar kum devrindedirler» (7) değimi çok yerindedir.

Ülke turizmi için bu derece büyük önem taşıyan bu tür kapitalin korunması ve daha iyi koşullar içinde kullanılmasının sağlanması problemi üzerinde durulmaya değer bir konu olarak belirlemektedir.

Kıyılarımızda bugünkü durumu şöyle özetleyebiliriz : Turizmin kârlı bir yatırım halini aldığı kanısında olan kişiler, kıyıları kapışmaya ve buralara derme çatma yapılar kurmaya başlamıştır. Bunlar ne iç, ne de dış turizm yönünden asgarî standartları taşımamaktadır. Uzmanlar kıyılarımızda «Gecekondu Turizmi» nin âfet haline gelmesi tehlikesine dikkati çekmişlerdir. Öte yandan, turistik imkânların gelişmesi yüzünden artan arazi değerlerinden yararlanmak amacile bu kıyılar büyük bir spekülasyon konusu olmaktadır. (8)

Ayrıca, her geçen gün görüyoruz ki Dünya'nın cenneti İstanbul'da sahillerden yararlanmak imkânları gittikçe daralmaktadır. Hafta tatili günlerinde genel plajlarda denize girmek bir sorundur. Hattâ Çekmece tarafında denize girebilecek yer aramaya çalışan bir vatandaş neredeyse Tekirdağ'ına kadar uzanmak zorunluğunda kalmaktadır. Bu halin vatandaşa verdiği üzüntü bir yana, sayılarının her gün artmasını dilediğimiz turistlerin kendilerine vadettiğimiz güneş, hava ve deniz yerine sadece, kızgın güneş altında şehrin kesif trafiği içindeki havayı teneffüs etmekten başka bir şey bulamadıklarını görmek, kendi üzüntümüzü de unutturmakta ve bizleri düşündürmektedir. (9)

Bundan başka Ege kıyılarında konaklama işletmeleri tatil sitesi anlayışının tamamen dışında plânsız, başıboş şekilde serpiştirilmiş

(6) CLUP MEDITERRANEE - Le Livre de Vacances - Paris 1968. s: 2

(7) Mr. DUWAERTS : L'ORGANISATION TOURISTIQUE REGIONALE - Stages de Formation Touristique - Bruxelles 1964, Cilt: VII, s: 11

(8) TURİSTİK SAHİLLERİ TECAVÜZDEN KORUMALIYIZ. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni No. 7 - 266 Temmuz 1966 sayısı s: 11

(9) SAHİLLERİMİZ VE TURİZM. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni No. 12 - 291 Mayıs 1967 sayısı s : 4

tir. Çeşme - Ilıca kısmı ile Kuşadası - Kadınlar Denizi bölgeleri gelişi güzel kuruluş yapıları nedeniyle tatil sitesinden beklenen sakinlik ve tenhalık havasını kaybetmiştir.

Ayrıca, konaklama yerlerinin denize çok yakın olarak inşa edilmesi Ege'de bir moda haline gelmiştir ki, bu konuda gereken tedbirlere baş vurulmalıdır. (10)

Değişik yayınlardan alınmış bu bir kaç yakınma büyük gerçekleri belirtmektedir. Ülkemizde deniz ve göl kıyılarının doğal güzelliklerini bozan yapımlar konusunda genel görünüşü şöyledir :

1° Turistik değeri olduğu beliren, ulaşım yolları yapılmış, güzel görülü kıyılar, turizm konusunda kâr olduğu kanısında olan kişiler tarafından kapışılmaktadır. İstek fazlalığı karşısında arazi iyeleri bunu bir spekülasyon konusu haline getirmiştir- Avrupa ülkelerinde bizden çok evvel bu tür durumlar ortaya çıkmış ve çözümlenmesi çok zor problemler yaratmıştır. (11)

2° Güzel görülü kıyılara turizm anlayışından yoksun kişiler, o yere gelecek iç ve dış turist sayısı, turistlerin türü (öğrenci, serbest iş yapanlar, iş adamları, konferansçı v.b.) ve her turistin harcama tutan hesaplanmadan (12) bir konaklama yeri yapımına girişmektedirler. Yapımlarda, yapıların dış görüntüleri yönünden çoğunda bir estetik ve araziye uyma ve o yerin güzelliğini bozmama prensipleri dikkate alınmadığından, kıyılar çirkin görülü yapılarla dolmaktadır. Bu konuda gösterilen ilgisizlik o yere olduğu kadar, yapı iyesine de zarar vermekte, rantabl olmıyan bir yatırım yapılmakta ve ulusal varlığın kaybına yol açmaktadır. (13)

(10)Doç. Dr. Ergim GÖKSAN: TURİZM EKONOMİSİ VE İŞLETMECİLİĞİ. 1968 Bornova s: 128-131.

(11)G. MESSIN: POLITIQUE DU SOL ET PSECULATION FONCIERE. Revue des Services Publics. Bruxelles 1957 N°s 1-2-3

(12)Pierre DEFERT: LE TOURISME. Berne 1960 s: 72

(13)Arthur HAULOT: GENERALITES SUR LE TOURISME. Edite par Commissariat General au Tourisme de'Belgique. Bruxelles. 1964, Cilt: I, s: 34 de şöyle deanektir :

Turistik endüstriye gerekseme alıcı imkânı var olduğu zaman görülür. Japonya'da olduğu gibi, herkesin hasır üzerinde yemek yediği yerde masa yapmak kazançlı bir iş değildir. Elektrik bulunmayan Berber çadırları için neon lâmbalar yapmak gereksizdir. Alıcı olmıyan yerde çalışma olmaz. Nerede ve nasıl alıcı bulacağımızı saptamaksızın, turistik endüstri yaratmak için meşgul olmamıza ihtiyaç yoktur.

3° Özel mülkiyet iyeleri:

a) Kişiler dinlenmek ya da oturmak için kıyılarda gelişi güzel yapılar kurmaktadır. Kullanılan yapı gereçleri uygun değildir. Kerpiç, taş ve çamur harçla yapılan dış görünüşleri düzgün olmıyan yapılar gibi. Bu tür yapılar o yerin güzelliğini bozmaktadır.

b) Turistik bir yer bazı kişilerce endüstri merkezi haline getirilmekte ve çevrenin turistik imkânı zedelenmektedir.

c) Yapılar kıyı şeridi üzerine kadar uzatılmakta ve kıyılardan genel yararlanma önlenmektedir. Bazan gelişi güzel kıyı doldurmalarına da rastlanmaktadır.

Bu uygunsuz durumlar konuyu düzenleyen kanun, tüzük ve yönetmelik ve kararname hükümlerinin boşluklarından ve bu hükümler konulurken o çağda turizm ilkelerinin bilinmemesi nedeninden ileri gelmektedir.

Konuyu düzenleyen mevzuat şöyledir.

B — Konuyu Düzenleyen Mevzuat

Deniz ve göller ne kişilerin ne de Devletin gerçek anlamda ve maddeten iye olmalarına imkân olmıyan sulardır. Bunların rekabesine iye olunamıyacağı gibi mülkiyetin altında bir kullanım da, ancak, üzerinde ulaşım ve ürünlerinden yararlanmak gibi sınırlı yararlanma haklarına dayanır.

Medeni Kanunumuzun 641 inci maddesi gereğince, denizlerle, göller Devletin hüküm ve kullanımı altındadır.

Devletin bu yerlerdeki mülkiyet hakkının kullanılma şeklini kamu kanunları belirler. Kamu kararma özgü olan bu yerlerde özel mülkiyet hükümleri yürümez. Özellikle, yerleşme, tutma ve ayırma ve zaman aşımı ile mülkiyet edinilemez- Bu yerlerin başkasına devri de yapılamaz.

Devletin malları da genel ya da özel olur. Devletin genel malları iki türdür:

1° Tüm kişilerin kullanılmasına yarayan, genel yararlarla ilişkin dediğimiz yerler ki, yollar, alanlar, köprüler, deniz ve göller v.b. dir.

2° Tüm kişilerin kullanmasına bırakılmış olmakla beraber kamu hizmetlerine özgü ve yönetime yarayan mallardır. Müzeler, hastahane, kütüphane, stadyumlar v.b. gibi.

Bu iki tür mal dışında Devletin özel malları vardır. Devletin kişi gibi aynı bir hakla iye olduğu yerlerdir. Bu tür yerlerde Devlet kişinin mülkiyet hükümlerine bağlıdır.

Sözü geçen deniz ve göller birinci türe girer. Medeni Kanunun 641 inci maddesinin kavramına giren sular, Devletin hüküm ve kullanımı altındadır, denilip, Devletin mülküdür denilmemesi, mülkiyet hakkının iyesine mülk eşya üzerinde tam bir oluştta verdiği kullanma gücünün büyük sularda düşünölemeyeceğinden ileri gelir. Demek oluyor ki, bu yerlerdeki kullanma ve mülkiyet gerçek olmayıp hükmdir; ve tüm kişilerin yararlanmasını sağlayan yönetime ilişkin ve düzenleyici bir tasarruftur.

C — Konuyu Düzenleyen Kanunların Tarihçesi

«Mecelle» bu tür sulan Devletin mülkü saymayıp bütün kişilerin ortak malı saydığı için; 1237 inci maddesinde: «Denizler ve göller mubahtır.» hükmünü koymuştur. Mubahın anlamı, başkasına zarar vermemek koşulu ile bu yerlerden tüm kişilerin yararlanmalarıdır. Bu yararlanma hakkından başka, balık avlama hakkı da vardır. Deniz ve göllerden bu genel yararlanmanın İslâm Hukukuna göre dayanağı şudur: Müslümanlar üç şeyde ortaktır : su, ot ve ateşte. (14)

Bu hukuka göre deniz ve göllerden yararlanma, güneş ve ayın ışığından yararlanmaktan ayrıntısızdır- Bu nedenle Mecelle'nin 1264 üncü maddesinde : «Herkes hava ve ziya ile intifa eylediği gibi deniz ve büyük göllerle dahi intifa edebilir» denilmektedir.

Özet olarak İslâm Hukukunda deniz ve göller tüm kişilerin yararlanmalarına ayrılmış ve yasaklanmamış mallardır.

İsviçre Medeni Kanunu yorumlayıcısı Rossel: «Sahibi olmıyan şeyler birtakım doğal varlıklardır ki, topluma ilişkin kalmalarında ülke için büyük yarar vardır, bu nedenle özel mülkiyet alanından dışta tutulmuştur» diyor.

Deniz ve göller üzerindeki bu hukukî durum, kıyılarında değişir. Deniz kıyısında tapulu mülkü olan kişilerin, tapu kayıtlarında ki sı-

(14)(El-müslimune şürekâen fis-selâseti: el-mâi vel-keîi ven-nari)

nırlarında «deniz kıyısı» deyimini bulunması durumunda, bunların helan denize ya da denizin bırakmış olduğu yerlere el uzatması ile parselleri içine almaları olanaklı bulunduğundan bu durumu önlemek amacıyla çare aranması zorunluğunda kaimmiş ve bu nedenle, bu tür yerlerin herhalde tapu kayıt ve senetlerine ilk önce ne büyüklükte ayrılmış ve devredilmiş ise kütüğe o büyüklükte yazılmasına ilgi gösterilmiştir. Bu yerin yüzölçümü belirtilmeden kütüğe yazılmaması temel tutulmuş ve tapu yönetimlerine genelgelerle duyurulmuştur. (15)

Cumhuriyetin ilânından sonra deniz kıyılarının korunması ve el koymalara meydan verilmemesi esası göz önünde tutulmuş ve 14 Nisan 1341 tarih ve 618 sayılı Limanlar Kanunu ile hükümler konulmuştur. Buna göre, liman başkanlığından resmî izin alınmadıkça, deniz kıyılarında iskele, rıhtım, kızak, kayıkane, tamirhane, fabrika, gazino, depo, mağaza ve genel deniz hamamları yapılamıyacağı ve liman başkanlığının yasakladığı yerlere moloz, çöp v.b. gibi şeylerin atılamıyacağını kesin olarak belirtmiştir.

Gerek eski hükümler ve gerek Cumhuriyet Hükümeti çağında yürürlüğe girmiş olan Limanlar Kanunu hükümleri ve son olarak Medeni Kanunun bununla ilgili esasları göz önünde tutularak hazırlanmış olan 2644 sayılı Tapu Kanununun (8) ve ardı sıra gelen maddeleri, denizden doldurma ve denizin bıraktığı alanların ne yolda mülkiyet altına alınabileceğini göstermiştir. Buna göre:

- İzin alınarak doldurulacak yerlerde izin alma yolları;
- izinsiz doldurulmuş yerlerde uygulanacak işlem;
- deniz kıyısında meydana gelmiş alanların ne yolda devredileceği;
- İyeli olan bir taşınmaz malın önü ve bitişiğindeki denizden doldurma işlemleri;

— Devlet ya da il ve belediyelerce yapılacak liman, dalgakıran yapıları ve temizleme ve taramadan meydana gelecek arazi;

hakkında hükümler koymuştur.

Fransız Kod Sivil'inin 538 inci maddesi: «Yollar ile hayvanların gidişlerine ve ulaşma yarayan deniz kıyıları Fransız Ülkesi parçalarından olup kimseye devredilemez» demektedir.

(15) Defterihakanî emaneti genel emirleri 17 Ekim 1329 tarih 65 sayılı.

Devletin hüküm ve kullanımı altında olduğunu yukarıda açıkladığımız deniz kıyıları ile göller Devletçe o yer belediyelerinin kullanımı altına geçirilebilir. Deniz ve göl kıyılarında «arazi iyesinin sınırını geçmeyen» meydana gelmiş olan çökelmeler ya da denizin kabarıp, inmesi sonucu olmuş iyesiz yerler Devletindir. Bu yerler bir şehir ya da kasabanın belediye sınırları içinde ise 1580 sayılı Belediye Kanununun 159 uncu maddesi uyarınca belediyeye ait sayılır.

Tapu Kanununun hükümlerine göre bu gibi çökelmeler ile gelgitten dolma yerler, bitişindeki taşınmaz malın iyesine yapılacak bildiriden başlayarak iki yıl içinde değer biçilecek eder ile almağa hakkı vardır; o yeri bu yolla alanların rıhtım yapma yetkileri vardır.

Bir taşınmaz malın sınırından biri «deniz kıyısı» olarak yazılı olup da o taşınmaz mal ile deniz arasında Belediyeler Kanununun hükümleri içinde genel bir kıyı yolu açılmamış olursa taşınmaz malın iyesinin mülkiyeti denize kadar uzanır. Bu durumda deniz kısmını doldurmamak ve yapımları denize uzatmamak koşulu ile her kişi mülkünün kenarında rıhtım yapabilir. Karşıt belirti bulunmadıkça amacın deniz kıyısında bir araziye iye olan kişinin mülkünün yatay alanı ancak denize kadar uzanır. Denizin başladığı yerden ötesi genel yarar adına Devletindir- Bundan olarak bir kişi izinsiz kıyıdan denize uzanarak, deniz üstünde iskele v.b. yapamaz.

Görülüyor ki deniz kıyısında arazisi olan kişinin deniz sınırı, denizle karanın birleştiği yerdir. Bu sınır kesin değildir. Özellikle açık denizlerde yükselme ve alçalmalarla deniz bazan araziye girmekte, bazan da çekilmektedir. Bunun için belirtilmiş çizgi, denizin yükselme zamanı çıkabildiği çizgi, arazinin kıyı sınırıdır. Bu çizgi dışında denizin getirdiği çökelmeler, yani denizin bırakıntısından ve çökmesinden dolmuş ve bırakılmış yerler, Devletin malıdır. Bu alanlar kişilere satılabilir. Ancak, 15 Aralık 1934 tarih ve 2613 sayılı Kadastro ve Tapu Tahriri Kanununa göre hazırlanmış olup 5 Aralık 1935 tarih ve 2/3642 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulmuş olan Kadastro ve Tapu Tahriri Yönetmeliğinin 26 ncı maddesi hükmünün de göz önünde tutulması gerekir. Bu maddenin 2 inci fıkrasına göre: Deniz, göl ve akarsulardan kendiliğinden meydana gelen yerler, Tapu Kanununun yukarıda yazılı 10 ve 14 üncü maddeleri hükümlerine göre işleme bağlı tutulmak üzere ilkönce hazine adına kütüğe geçirilir.

Görülüyor ki mevzuatta kıyılardaki özel mülkiyet iyelerinin yapılarını kıyıya kadar dayayarak yapmalarına engel olacak bir hü-

küm yoktur. Denizin yükselmesi anında, denizin çizdiği kıyı sınırı kıyıların güzelliğini korumak için yeterli değildir. Çünkü, özellikle açık denizlerde bu sınırın dışında yapı kurmak tehlikelidir.

Yurdumuz topraklarında özel ve kamu mülkiyetini düzenleyen mevzuatın bu kısa özetinden sonra deniz ve göl kıyılarında imar durumunu düzenleyen imar mevzuatına değinmek isterim.

D — Konuyu Düzenleyen İmar Mevzuatı

Yurdumuzda yapı düzenini sağlayan 1957 yılı başlarında yürürlüğe giren 9.7.1956 tarih ve 6785 sayılı İmar Kanunu ve buna ilişkin tüzük ve yönetmeliklerdir. Bu Kanun Yurdumuzda turistik çalışmalar başlamadan önce yürürlüğe konmuştur. Bu nedenle, bu konuda geniş bir düzenleme sağlamaz- Yalnız, (mücavir saha) kavramını getirmesi, bazı koşullarla turizm yönünden yararlı görülebilir. Belediye sınırlarına bitişik bulunan ve beldenin gelecek gelişimi yönünden gerekli görülen alanlarda, gerektiği ve lüzum görüldüğü durumda İmar Kanunu, tüzük ve yönetmelikleri hükümleri uygulanabilecektir. (İ.K. m: 47) Bu madde, İmar Kanunu hükümlerinin uygulanma alanların genişletmiştir. Esasta İmar Kanunu hükümlerinin uygulanma alanı belediye sınırları içinde kahr. Bir bitişik alanın «mücavir saha» içine alınabilmesi için ilgili belediyelerce saptanması ve ileri sürülmesi, il idare kurullarınca karara bağlanması, İmar ve İskân Bakanlığınca onaylanması gerekir. Ayrıca, bu bitişik alanın, başka bir belediye sınırına girmemesi de gereklidir. Belediyelerce İmar Kanununun 47 inci maddesi uyarınca ileri sürülecek bitişik alanların saptanmasında :

— Bu yerlerin, beldenin sosyal ilişkileri dolayısıyla gelecek gelişme alanı ya da sayfiyesi olduğu; ve bu nedenle ortak bir düzen altına alınması gerektiği;

— İmar Kanununun bu alanlarda uygulanmaması durumunda gerek iskân, gerekse şehircilik yönünden doğabilecek sakıncaların önlenmesi gerektiği;

— bu alanların topografik ve jeolojik durumları nedende imar koşullarının saptanmasına zorunluk bulunduğu;

— bu alanların şehircilik bakımından iskân dışı tutulması zorunluğu ile buralarda yapılara izin verilmemesi gerektiği;

gibi gerektirici nedenlerin bir ya da bir kaçma dayanılması gereklidir. Buna, belediyeler meclisleri karar verir. Bununla belediye sınırları yakınında düzensiz ve mevzuata aykırı yapımlara ve arsa spekülasyonlarına imkân ve fırsat verilmemek istenmiştir.

Bu yolla belediye sınırları içine, özellikle kıyı ve kasaba ve şehirlerinde bir çok yakın, hatta uzak alanlar alınmıştır. Fakat belediyelerin kontrolüne geçen bu alanlarda imar mevzuatının uygulanmasında bir takım güçlükler belirmiştir. En önemlisi, (16) belediyelerin teknik eleman sıkıntısı nedende bu alanların kontrolünü yapamamaları ve uygunsuz yapıların yine süregelmesine yol açılmasıdır.

Şehir ve kasabalar bitişik alanları dışında, kıyılar üzerinde köylerin sınırı içine bir takım alanlar girmektedir. Buralardaki arazide toprak düzenlenmesi ve doğal güzellikleri korumak konusunda 442 sayılı Köy Kanununda herhangi bir hüküm yoktur. 4759 sayılı İller Bankası Kanununun 7 inci maddesinde, köy imarile ilgili hükümler vardır. Buna göre:

— Köylerin kuruluş ve imar plân ve programlarının gerçekleşmesi için köye kredi sağlamak;

— Köy yönetimlerinin istemesi koşulu ile, harita, plân, proje, keşif ve etüdlerini yapacak ve yaptıracaktır.

Bütün bunlar köyün oturulan alanları içindir.

Ayrıca İmar ve İskân Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 9.5-1958 tarih ve 7116 sayılı Kanunda da köyün imarile ilişkili hükümler vardır.

— İmar ve İskân Bakanlığı, köylerin harita ve imar plânlarını hazırlar ya da hazırlatır. (Mad. 2/A)

— Bakanlık, yurdun yapısına uygun konut politikasını saptayacak ve bunun uygulanmasını sağlayacaktır. (Mad. 2/B)

— Bakanlık, köy imar plânları ve değişikliklerini - ilgili yönetimlerin istemi üzerine ve onun oyu alınarak - yapacak ve yaptıracak ve gerekli yardımda bulunacaktır. (Mad. 9/B)

— Bakanlık, köy plânlarının programları içinde hızla gerçekleşmesi için ilgili yönetimlerin isteği ile bunların uygulanmasını yapar-

(16) M. Sabri YORULMAZ: TURİZM VE İDARECİNİN ROLÜ. Türk İdare Dergisi. Yıl: 40, Sayı: 319, Temmuz - Ağustos 1969 s: 79

cak, yaptıracak, cesaretlendirecek ve denetliyecek, plân uygulaması yapacaklara yardım edecektir. (Mad. 9/D)

Bu konular da köyün oturan alanlarını içine almaktadır. Bununla beraber 7116 sayılı Kanunda öngörülen köyle ilgili bu hükümler, yazık ki, bugüne kadar hiç bir köyde uygulanmamıştır. (17)

Yukarıda açıkladığımız konularda açıkça belirttiği gibi imar mevzuatı şehir ve kasabalarda ve bunlara bitişik «mücvir saha» kavramı içine giren alanlarda uygulanmaktadır. Bu suretle şehir ve kasabalar ve bunlara bitişik olup mücvir saha içine alınmış alanlar dışında kalan turistik görülü kıyılarda uygulanacak her hangi bir imar mevzuatı yoktur.

E — Konuyu Düzenleyen Genelge ve Kararnameler

Bu nedenle İmar ve İskân Bakanlığı bu boşluğu bir genelge ile doldurmak istemiş ve 1.6.1968 gün ve 7.03/253-5702 sayılı genelgeyi yayınlamıştır. Bu genelgede: Belediye sınırları ve bitişik alanlar dışında, özellikle tarihî, turistik, doğal değerlerin bulunduğu yerlerde ve çevresinde yapılacak önemli sanayi kuruluşları ve turistik yapıların bir düzene bağlanması, imar çabalarının düzenlenmesi, bir yapı ve arazi kullanış nizamı kurulması için bu gibi kuruluşları yapmak isteyenlerin, önceden yönetim amirlerinden yetki almalarının sağlanması, bunun için de 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9 uncu maddesi ile verilen yetkilerden yararlanarak, işin izlenmesi ve ekli genelge örneğinin ilçede ilânı, istenmiştir.

Yeterli yaptırım gücünü kapsamayan ve özellikle ilçelerdeki teknik personel yetersizliği nedeniyle uygulanması çok zor olan bu genelgeden tam bir sonuç alınamamıştır.

Konuya geçici bir çözüm yolu bulmak amacile 12 Ocak 1970 tarih ve 7/52 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yayınlanmıştır- (18) Bu kararnamede :

Sahillerimiz ile göl kıyıları, tarihî ve turistik alanların fizikî plânlamaları yapılmaya kadar;

1° Deniz ve göl kıyıları,

2° Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca bildirilecek turizme elverişli sahalarda,

(17) Sadık ARTUKMAÇ: TÜRK İMAR HUKUKU. Ankara. 1969 s: 436

(18) 28 Ocak 1970 tarih ve 13411 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır, s: 1

3° Millî Eğitim Bakanlığınca bildirilecek tarihî bölgelerde,

Bulunan Devlete, belediyelere, özel idarelere, köy tüzel kişilikli ve arsaların, her ne suretle olursa olsun satılması, dağıtılması, yerine, katma bütçeli idarelere, İktisadî devlet teşekküllerine ait ara- kamp yeri olarak tahsis edilmemesi, irtifak hakkı tesisi suretile hakikî ve hükmi şahıslara intikal ettirilmemesi, fuzulî işgallere meydan verilmemesi,

4° Kamp yeri olarak hakikî hükmi şahıslardan arsa ve arazi satın alınmaması,

5° Bu yerlerde 2644 sayılı Tapu, 5516 ve 5963 sayılı Bataklıkların Kurutulması ve Bunlardan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun hükümlerinin saklı tutulması,

6° Âmme hizmetlerinin yürütülmesi maksadile kamu idarelerince kurulacak tesisler için vaki satın alma talepleri ilgili Bakanlıkça ve Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığının plân ilkelerine uygun mütalâaları alınmak şartile bu hüküm dışında, bırakılması;

Maliye Bakanlığının 19/12/1969 tarih ve 3307/3774-29101 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 12.1.1970 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Denilmektedir. Bu kararnameye göre deniz ve göl kıyılarında bulunan kamu örgütlerine ait arazi ve arsaların satışı, dağıtımı, kamp yeri olarak ayrılması, irtifak hakkı kurulması suretile gerçek ve tüzel kişiliklere geçirilmesi yasaklanmıştır. Kamu örgütleri bu alanlardaki kendilerine ait arsa ve araziye bu yollarla devredemeyeceklerdir. Ayrıca yine bu örgütler, bu alanlardaki gerçek ve tüzel kişiliklere geçirilmesi yasaklanmıştır. Kamu örgütleri bu alanlardaki kendilerine ait arsa ve araziye bu yollarla devredemeyeceklerdir. Ayrıca yine bu örgütler, bu alanlardaki gerçek ve tüzel kişilere ait arsa ve arazileri kamp yeri olarak satın alamıyacaklardır. Bundan başka, kamu örgütleri kendilerine ait bu tür arazi ve arsaların yersiz işgallerine de meydan vermiyeceklerdir. Bataklıkların kurutulması sonucu toprak elde etme işlemleri saklı tutulacaktır.

Bu konuda tek ayırma, kamu görevlerinin yürütülmesi amacile, kamu yönetimlerince kurulacak yapılar için olan satın alma istekleri, ilgili Bakanlık ve Devlet Plânlama Örgütü yetkililerinin plân ilkelerine uygun oyu alınmak koşulu ile gerçekleştirilmesidir.

Bu Kararname Devlet'e, belediyelere, özel idarelere, köy tüzel kişiliklerine, katma bütçeli yönetimlere, İktisadî devlet kuruluşlarına ait kıyılardaki arsa ve arazilerin gerçek ve tüzel kişiliklere geçirilmesini, bunlardan kamp yeri olarak satın alınmasını yasaklamış ve korunmasını öngörmüştür. Bu bir tedbirdir. Deniz ve göl kıyılarında gerçek ve tüzel kişiliklere ait arsa ve arazinin satışı ve yine bu kişilerce satın alınması; bu olmasa bile bu kişilerce bu tür arazilerde uygunsuz yapıların kurulması ve bunlarca doğal güzelliklerin bozulması durumunda ne yapılacaktır. Aslında kıyılar genellikle parsellenmiş ve kişilerin eline geçmiştir. Kanımca aslında bu tür araziler ve arsalar üzerinde durulması ve önleyici hükümler konulmalıdır.

F — Kıyı Güzelliğini Bozan Başka Bir Uygulama

Bu bölümü bağlamadan, önemi nedeniyle şu konuya da değinmek isterim. Kıyılardaki doğal güzelliklerin bozulmasına yol açan konulardan biri de şudur: Kıyı şeridinde ve gerilerinde ormanlık alanlardan, özellikle çam ve benzeri ağaçlarla kaplı yerlerden, geçirilen yollarda, geniş ve düz yol teknik kavramı açısından hareket eden mühendisler; turizme düzgün ve kısa bir yolla hizmet katkısında bulunmak düşüncesiyle, (19) güzel ve eski ağaçların kesilmesine yol açmışlar ve yol boyu doğal güzellikleri bozmuşlardır. Bu turizmin yanlış anlaşılmasıdır. Aslında, yolun ağaç güzelliğini bozmayacak alanlardan geçirilmesi gereklidir- Bu öngörülünce yolun kıvrıntılı olması sakıncası yüzeye çıkar. Bu, bu konuda ileri sürülebilecek bir eleştirme olabilir. Kanımca bu bir sakınca değildir. Çünkü, turistik

(19) Arthur HAULOT: GENERALITES SUR LE TOURISME. Edite par Commissariat General au Tourisme de Belgique. Bruxelles 1964, Cilt: I, s: 90 da bu konuda şöyle diyor :

1962 yıllarında, yol mühendisleri araba trafiğini kolaylaştırmak, Arden'lere daha rahat gidilmesini sağlamak amacile Brüksel'den başlayan bir otorut yapılmasını öngörmüşlerdi. Plânlar hazırlanmış ve yol boyu saptanmıştı. Bu yol Soignes ormanlarından geçiyordu. Bu orman toplum sağlığı yönünden çok önemlidir. Çünkü bir milyon nüfuslu bir şehirde oturanların, yakınında bulunan bu orman, hava almak ve yeşillığe gereksemeleri karşılıyordu. Burası, Brabant İlinin en önemli turistik alanlarından biridir. Mühendisler bu ormanda 50 metre genişliğinde bir yol açmaya ve yüzlerce kusursuz ağacı köklemeye karar vermişti. Fakat onlar için bunun hiç önemi yoktu, çünkü bu yol turistik dolaşımı kolaylaştıracaktı. Bu uygunsuz çaba Belçika Turizm Yönetimince zamanında önlenmiştir. Bu Belçika'dan bir örnektir; Fransa'da, İngiltere'de, İtalya'da ve başka ülkelerde de buna benzer olaylar geçmiştir...

yerlerdeki yollar gezinti yollarıdır, hız yolları değildir. Bu nedenle turistik bölgelerdeki ormanlık alanlardan geçirilecek yollar, kazalara yol açan dik açılar çizilmesinden kaçınılması koşulu ile eğri olabilir. Yurdumuzda bu yolla bozulmuş doğal güzelliklerin örnekleri çoktur.

IV — YABANCI ÜLKELERDEN GÜZEL ÖRNEKLER

A — Genel Açıklama :

Abideler ve görüler gibi turistik emlâkin korunması her ülke için büyük bir önem taşır. Görüler ve bütün eski çağlardan kalına yapı ve anıtlar Avrupa'nın kendine özgü güzelliklerinden birini teşkil eder. Bir şehirde oturanlar için iyi korunmuş bir mimarî bütünlük, uygar düşünüş, görünüş ve yaraşırlık dersi, kültür düzeyi yüceliğidir.

Ekonomik gelişme ve gittikçe artan nüfus yoğunluğu nedende, Avrupa'nın görüntüsünde büyük bir bozukluk beklenmektedir. Nüfusun artması doğal kaynakların değişmesini ve bunlardan faydalanmanın çoğalmasını gerektirmekte, sonuç olarak toprak gün geçtikçe artan yapı donatımı, endüstriye ilişkin kuruluşlar ile dolmaktadır. Bu gelişme orantısı ile tehditler artmakta ve görülerin bulunduğu alanların önemi ve anlamı gün geçtikçe artan bir ölçüde yüzeye çıkmaktadır.

Bir bölgenin kendine Özgü karakter ve ahenkteki, tekrar yerine konamıyacak mimarî görüntüsünü bir yapı ile bozmak, yok etmekle çağımız tarih önünde ağır bir sorumluluk yüklenmektedir (20).

Bu nedenle, bu tür güzelliklerin korunması konusunda Avrupa ülkeleri ortak bir çabaya girişmişlerdir. Doğal kaynakların korunması sorunu tüm Avrupa ülkelerinde ele alınmıştır. Paris'te 9-12 Ekim 1962 tarihleri arasında Avrupa ülkelerinin katılmas ile yapılan konferansta, bu sorunlar üzerine önemle eğilinmiş ve ilgilenen bütün uluslara şu öğütlemeye yapılmıştır :

«Her çağda ve her yerde mümkün olduğu anda görülerin ve doğal güzelliklerin karakter ve kusursuzluğunu korumak için inceleme-

(20) M. VERHE : PROTECTION DU PATRIMOINE TOURISTIQUE. Sites et Monuments - Organisation Touristique Propagande. Edite par Commissariat. General au Tourisme de Belgique. Bruxelles 1964, Cilt ; V, s : 1

ler yapmak ve gerekli tedbirleri almak çok önemlidir ve candan dilenir. Bu konuda, her ülkede bir İlişkiler Komisyonu kurulmalıdır» (21).

Birleşmiş Milletlerin bu çağırışı, daha önce bu tür çabalara girişmiş Avrupa ülkelerine, yeni bir hızla, konuya eğilmenin zorunluğunu belirtiyordu.

Doğal güzelliklerin korunması konusunda güzel çabalar yapmış olan ülkeler bundan çok iyi sonuçlar almışlardır. Yurdumuzdaki turistik emlâkın korunması konusundaki çabalarımıza örnek tutulabilecek ve bunlara katkıda bulunabilecek nitelikte görülen bazı Avrupa ülkelerinin bu tür çabalarını açıklamakta yarar vardır-

B — Belçika'da (22) :

Belçika'da toprağın düzenlenmesi zorunluğu şu ön yargılardan doğmaktadır :

1° Belçika yüz ölçümü küçük fakat nüfus yoğunluğu fazla bir ülkedir.

(21) M. VERHE : Aynı yazı, s : 4

(22) Bu bölümde yararlanılan yayınlar :

Ministere de Travaux Publics : ADMINISTRATION DE L'URBANISME ET DE L'AMENAGEMENT DU TERRITOIRE EN BELGIQUE -

Bruxelles. 1968 s: 3-14

L'Amenagement du Territoire en Belgique - EDITE PAR LE CENTRE D'ETUDES POLITIQUES ECONOMIQUES ET SOCIALES - Bruxelles. 1968

Principes d'Amenagement du Territoire et d'Urbanisme - EDITE CHEZ ART ET TECHNIQUE - Bruxelles. 1965

F. WASTIELS : GUIDE ADMINISTRATIF DE L'URBANISME ET DE L'AMENAGEMENT DU TERRITOIRE. Heule (Belgique). 1963

G. BRICMONT : AMENAGEMENT DU TERRITOIRE ET URBANISME Bruxelles. 1963

J. de SURAY : TRAITE PRATIQUE DU DROIT DE L'URBANISME ET DE L'AMENAGEMENT DU TERRITOIRE. 1969 GENT (Belgique) Les Cahier d'Urbanisme et d'Amenagement du Territoire - EDITE CHEZ ART ET TECHNIQUE. Bruxelles. s: 20

R. SENELLE, Prof, et Ph. Vanden BORRE : AMENAGEMENT DU TERRITOIRE ET URBANISME. Brugge (Belgique)

KANUNLAR :

1) Loi Sur la Conservation des Monuments et des Sites - Publiee au Moniteur belge du 5. Septembre. 1931

2) Loi Organique de l'Amenagement du Territoire et de l'Urbanisme. Du 29. Mars. 1962 - Publiée au Moniteur belge. 7. Avril. 1962

2° İleri bir endüstri sonucu yeni kuruluşlar gerçekleşmektedir.

3° Yeni kuruluşlar çok sayıda işçiyi gerektirmektedir.

4° Bu işçilerin genellikle turistik değeri olan alanlarda toplandıkları izlenmiştir.

5° Teknik gelişmeler artan bir sayıda fizikî dinlenmeyi gerektirmektedir.

Bu nedenlerle konu incelenince yapılacak işler şu şekilde belirmektedir :

1° Yeni kuruluşların kanal ve akarsu dolaylarında toplanmaması;

2° Çoğalan yapılarla şehir görülerinin bozulmamasının sağlanması;

3° Şehirsel nüfusun çoğalması sonucu tatilleri için evler ya da küçük tatil evlerinin az pahalı alanlar üzerinde nizam ve düzene uymayan fakat yapılmasına göz yumulan kuruluşlar;

4° Sorumlu kişiler, gelecek soyları düşünerek bu kapitali korumak için bütün güçlerde uğraşmalıdır.

Turistik emlakın korunması Belçika’da bu nedenlerle ötedenberi üzerinde durulan bir sorundur. Belçika’da toprağın düzenlenmesi sorunu iki aşamada ele alınmıştır ki, birinci aşama 1962 yılına kadar sürer. İkinci aşama 29 Mart 1962 de kabul edilen Şehircilik ve Toprağın Düzenlenmesine İlişkin Organik Kanunun yürürlüğe girmesile başlar.

I — Birinci Aşama

Belçika’da turistik kapitalin düzenlenmesine ilişkin ilk kanun 7 Ağustos 1931 tarihinde kabul edilen Abidelerin ve Görülerin Korunması Kanunu’dur. Bu kanun, çok sınırlı bir alanda kalmış ve ilgili konuları geniş ölçüde koruyamamıştır (23).

İkinci Dünya Savaşında ülkesi yıkılmış olan Belçika, 1940 yılında yıkılmış alanların ortak bir plana bağlanmadan yeniden yapılmasını kendi haline bırakmamak için çareler arıyordu.

(23) M. VERHE : Aynı yazı, s: 3

Bakanlıklar Genel Sekreterleri 12 Eylül 1940 tarihli bir kararname ile toprağın düzenlenmesi planlarının yapılması ve yapıların düzenli kurulmasına ilişkin yeni bir yönetim getirdi. Bu kararname 2 Aralık 1946 tarihli kanunla sağlaştıdırıldı. 1940 - 1944 yılları arasında Geçici Yönetim 1945 tarihinde bir Kral Kararnamesi ile kesin olarak Şehircilik Yönetimi kurduğı gibi bunu Kamu İşleri Bakanlığına bağladı (24).

2 Aralık 1946 tarihli kanunun getirdiğı hükümlerden yararlanan çok sayıda kommün (25) yeniden yapı planları hazırladı ve şehirselle yönetim servisleri yapıların denetimini sağladı. 1950 den sonra yerleşilmiş alanlar için genişletilmiş planlar kuruldu.

Ayrıca yine, 1946 yılında bir Şehircilik Yüksek Konseyi kuruldu. Bu Konsey bir Ulusal Plan Komisyonu kurdu. Bu komisyon 1947 de ülkedeki genel verileri toplamak ve bunları planlara bağlamanın uygunluğunu Şehircilik Yönetimine sundu. Bundan bir külliyyat kavramı doğdu- Bunun gerçekleştirilmesine 1948 de başlandı. Bu tarihte Şehircilik Yönetimini (le Service du Survey National) adı ile görüyoruz. Çalışanları coğrafyacı ve ekonomist olan bu servis, bütün yararlı kartografik belgeleri toplamak, Ulusal İstatistik Enstitüsü arşivlerinden ilgili konularda belgeler almak ve bir envanter yapmak yolunu tuttu. Bunun ardından elde edilen verileri haritalara yerleştirmek ve bunları yeni gelişmelere uydurmak geliyordu. Bütün bunlar yurt topraklarının düzenlenmesi sorununun incelenmesine sağlam bir temel hazırlıyordu.

Toprağın düzenlenmesi konusu aynı zamanda kültürel, güzellik ve bilim açısından ilgilenmeye değer, şehir ve başka görülerin ve doğal kaynakların korunması konusunu da içine alıyor ve bu konuda çalışmayı gerektiriyordu.

Bu servis 1948 den başlayarak iller şehirselle toprağın düzenlenmesi yönetimlerinin işbirliğı ile doğal kaynakların korunmasile ilgili kurum ve kişilerin de yardımlarile çıkardığı temel sorunlar üzerinde bir envanter yaptı. 20 Aralık 1950 yılında Kral Kararnamesile toplumun olurluna sunulan bu envanter güzel görülü yerlerdeki bozulmaları önlemekte büyük yarar sağladı.

(24) Le PLAN VERT : Publications Officielles - Bruxelles. 1958 s: 1-81

(25) Belçika'da belediyelere kommün denmektedir. Bizdeki belediyelerden ayrıntılı durumu nedenle bu değim yerindedir. Bunun için bu konuda belediye değimi yerine kommün kelimesi kullanılmıştır.

Ayrıca, tek kommün planları dışında planların hazırlanması kavramı ortaya çıktı. Komünler birliği formülü istenen sonucu vermediğinden benzer özellik gösteren bazı toprakların kullanılması ve düzenlenmesine ilişkin kesim (secteur) ve bölge (regional) planlarının hazırlanması eğilimi belirdi (26).

Hükümet 1948 den başlayarak iki şehir topluluğu için toprağı düzenleme planlarının hazırlanmasına karar verdi. Bu 1.000.000 dan fazla oturanı bulunan Brüksel (27) ve yaklaşık olarak 500.000 oturanı olan Liej'dir. Bu incelemeler iki grup şehircilik uzmanına verildi. Brüksel grubu toprak düzenleme planı hazırlayacak olan gruba Alfa (Alpha), Liej grubuna ise Cetvel (l'Equerre) denmiştir. Bu incelemeler 1954 de bitmiştir. İki grup plan sonucu, bu tür çabaları genelleştirmekti. 1955 de Hairaut, 1956 da Aşağı Lüksemburg (Bas - Luxembourg)'un incelenmesine başlandı.

Adı geçen yönetim 1958 de, yurdun değişik yönlerinin etüdlerine başlayabilmek için, bölgelere göre toprağın geçici bölümünü kuruyordu. Bölüm kıstasları değişti: Fizikî coğrafya, nüfus hareketleri, çalışan toplum, işçi hareketleri, işsizlik, endüstriyel uzmanlaşma, yapımların çokluğu vb.

Şehircilik Yönetimi toprağın düzenlenmesi plan ve projelerinin hazırlanmasını, anlaşmalı yolla, uzmanlaşmış etüd hazırlama gruplarına verdi. Bu gruplar bazan sorumlu bir kişinin yönetiminde ya da bu tür çalışmalar yapan dernek ve şirketler halinde çalışıyorlardı. Kurulan on iki ekip tam bir karakter düzeni içinde çalıştılar. Bu gruplarda dört tür uzman vardı: Ekonomist, coğrafyacı, sosyolog ve şehircilik uzmanları. Derinliğine çalışmalar sonucu doğan gereksemeye göre geçici olarak, jeoloklar, pedologlar, tarım mühendisleri, botanik uzmanları, ulaşım uzmanları, anlaşmalı olarak çalıştırılıyordu.

1955 den başlayarak ekonomik çevrelerin ilgisi, bölgelerin ekonomik gelişmeleri arasında var olan ayrıntılara, yönelmişti. Bu tür gelişme düzeyi içinde bölgeler arası ayrıntılara çare bulmak için, bu bölgelerin endüstriyel donatımları saptandı, aralarında bir ortaklık yaratıldı.

(26)E. PARENT : TECHNIQUE DES SURVEYS REGIONAUX. Bruxelles. 1952

(27)A. GERARD : LE PLAN D'AMENAGEMENT DE LA REGION BRUXELLOISE (Pages non numerotees) Bruxelles. 1958

II — İkinci Aşama

1 — Kanunun Büyük Prensipleri

1957 yılında parlâmenterler ve yetkili memurlardan kurulu bir komisyon «2 Aralık 1946 tarihli kanunun yeterli bir düzenleme getirememesi nedeniyle, Şehirsel Yönetimin etkili çabalarla her durumda şehir ve kırların uygunsuz yapılarla kaplanmasına yeter ölçüde engel olamadıklarına» karar veriyordu (28).

Ayrıca parlâmento, yine bu konuda, yapım izinleri yönünden Şehirsel Yönetimin kararlarına karşı baş vurma mercilerinin yokluğu, ifraz denetimlerinin eksikliği, bir toprağın düzenlenmesi planına ilişkin halk oyuna sunulmuş yayının yetersizliği; çok yaygın ve geniş zamanı kapsayan kamulaştırma tahminleri; şehirsel ölçüde sebep olunmuş zararların tazmini konusunda uygun bir sistemin yokluğundan, yakmıyordu.

29 Mart 1962 tarihli kanun ile yasama organı ülkeye, şehirciliğe ve ülke toprağının düzenlenmesine ilişkin, organik bir yönetim yolu armağan etti. Kanunun ilkelerini şu türlü özetleyebiliriz :

a) Ülke topraklarının düzenlenmesi devletin denetimi altında yürütülecek ve bu kommünlerin toprak düzenlenmesi planlarından ya da ifraz ve yapım izinlerinin verilmesinden hareket edecektir.

b) Kommünler kendi topraklarının düzenlenmesi planlarını yaparlar, Devlet bölge ve kesim planları yapar, il otoritesi fikir yolu ile araya girer.

c) Tüm kommünler (1965 sonlarında sayısı 2.588 dir) kanuna bağlanmıştır. Ancak bin kişinin altında oturan olan kommünler (1965 sonlarında sayısı 1.111 dir.) toprak düzenlenmesi planlarının yapımından ayrı tutulabilirler.

ç) Toprağın düzenlenmesi ortak bir çabadır. Uygun bir toprağın düzenlenmesi planı kamu sektörü (bakanlıklar, iller, kommün kuruluşları) ve özel sektör gibi tüm ilgililerin ortak çabaları sonucu gerçekleşebilir.

d) Bir toprağın düzenlenmesi planının içine yazılmış tüm kuruluşlar kamu yararı nedeniyle ve kamulaştırma yolu ile gerçekleştirebilir.

(28) Fr. WASTIEDS : GUIDE ADMINISTRATIF DE L'URBANISME ET DE L'AMENAGEMENT DU TERRITOIRE. Ed. Uga. 1963

rilir. Toprağın düzenlenmesi planları kamulaştırma ve ifraz belgeleridir-

e) Devlet yapılar üzerinde ulusal bir düzeltme yapacaktır. Kommünler düzeltmelerini bu ulusal düzene uydurmak zorundadır.

f) Şehirsel Yönetim tarafından uygun bulunmayan, kommün yönetimlerinin verdikleri yapı kurma ve ifraz izinleri ya da kommün toprağının bir parçasını kapsayan toprağı düzenleme planları için bu yönetim fikir yönünden konuya el koyar. Bu fikirler ilgili kommün için elverişli olmasa ya da koşullara bağılı olsa bile uymak zorunluğundadır.

Kommün toprağının bir parçasını düzenleme ya da ifraz planı uygun bulunduktan sonra da Şehirsel Yönetimin bunlar üzerinde denetim yetkisi vardır. Denetim sonucu uygunsuz bir durumla karşılaşırsa, yapılmakta olan işe ilişkin düzensiz izinleri bağılı tutar ya da hükümsüz bırakır. Buna karşı iki tür dava açılabilir. Birincisi ilgili il daimi encümenine, İkincisi Kral önünde.

g) Kamulaştırma ön görüldüğü durumlar ya da onaylanmış bir toprak düzenleme planı sonucu yapım ve ifraz yasakları nedeniyle mülkiyet hakkındaki kısıntılar karşılığı tazminat verilir.

2 — Komisyonlar Arası İşbirliğı

Toprağın düzenlenmesi konusu, Kamu İşleri Bakanlığına bağılı, Toprağın Düzenlenmesi ve Şehirsel Yönetim örgütünün yetkisi içindedir. Bu kuruluş bir Genel Müdürlük olarak yönetilmektedir. Ayrıca her ilde bir müdür bulunmaktadır. Belçika dokuz ile bölündüğünden, dokuz müdür görev yapmaktadır.

Adı geçen örgütün yanında Toprağın Düzenlenmesi Ulusal Komisyonu ve Ekspertler Komisyonu adile anılan iki komisyon görev yapmaktadır.

Toprağın Düzenlenmesi Ulusal Komisyonu 1965 Nisan ayında kurulmuştur. Görevi, toprağı düzenleme plânlarının kurulması konusunda genel fikirler ileri sürmek ve bu konudaki prensipler ve gelişme fikirleri üzerinde Bakanlık ile ilişki kurmak, Bakanlıkça kendisine yöneltilen sorular üzerinde fikirlerini açıklamak ve bir toprağı düzenleme plânı yapılması gereken bölge üzerinde fikir vermektir. Komisyon bir başkan ve 27 üyeden kurulur. Bu Komisyonun dokuz üyesi Merkez Ekonomik Konseyi, dokuzu iller daimî encümeni ve

dokuzu Kamu İşleri Bakanlığınca, tümü çift aday listesi halinde, ileri sürülür ve yarısı Kral tarafından dört yıl için atanır,

Ekisperler Komisyonu, biri Kamu İşleri Bakanlığı, biri Maliye Bakanlığını temsil eden üç üyeden kurulur. Komisyon toprağın düzenlenmesi konusuna ilişkin kamulaştırma plânları üzerinde fikirler verir-

Danışma Komisyonlarının kuruluşu kanunda şöyle ön görülmüştür; bunların kuruluşu: her bölge için bir komisyon; kommünlerin bir genel toprağı düzenleme plânının yapılması göreviyle yükümlü her kommün birliği için bir komisyon; Brüksel, Anvers, Liej, Gand ve Şarlrua topluluklarının her biri için bir komisyon, on bin ve daha çok oturanı bulunan kommünlerin herbiri için bir komisyon (29). Brüksel topluluğu Toprağı Düzenleme ve Danışma Komisyonu 1965 yılında, Liej deki ise 1968 de kurulmuştur. Kıyı Bölgesi Komisyonu 1967 yılında kurulmuştur.

Kurulduğu tarihten başlayarak bu komisyonlar Belçika'da toprağı düzenleme planlarının hazırlanmasında önemli bir görev yapmışlardır. Amaç, endüstriyel, ticaret, tarım alanlarında çalışanları ve mülk iyelerini v.b. gibi, özel büyük uğraşım grupları üyelerinin örgütlenmesi ve düşünülen toprak içinde her türlü çalışmayı yapanların koordinesinin sağlanmasıdır. Komisyon üyeleri Kral tarafından seçilmektedir. Bunlar ön proje ve toprağı düzenleme planlarını inceler, uygun düşünce ve oylarını açıklarlar.

3 — Toprak Düzenlenmesi Planları (les plans d'aménagement)

Toprağı düzenleme, ülkenin doğal güzelliklerini korumak amacile ekonomik, toplumsal ve estetik konularından hareket eden gerçekleri kavrar. Toprağı düzenleme planlarını önyargılarına, haritaları çizilmiş olsun ya da olmasın uyulması zorunludur.

Toprağı düzenleme planlarında kanun şunları ön görmüştür:

1° Ekonomik ve toplumsal nedenlerle yapısı ve özellikleri benzerlik gösteren ve Kralın belirlediği toprakları kapsayan bölgeler için (pour les regions);

2° İlke olarak bölgelerin ikinci kısmı kesimler için (pour des secteurs);

(29) Belçika'da 10.000 ve daha çok oturanı olan 174 kommün vardır.

3° Bir ya da birkaç kommünün topraklarının tümü için (komimin genel planı), (toprağı düzenleme genel planı);

4° Bir kommün toprağının bir parçası için düzenlenen özel toprağı düzenleme planı. Kanun şöyle ayırmıştır: Tam özel plan, sosyal meskenler ya da endüstriyel alanlar için plan ve yolların genişliğini belirleyen planın yerini tutan kısa özel plân; bu planın üzerinde yalnızca yolların sınırları gösterilir: Kısa özel plan genellikle parselleri ifraza yarar.

Bölge ve kesim planlarını hükümet yapar. Kral Toprağı Düzenleme Ulusal Komisyonuna danıştıktan sonra düzenleme planlarının uygulanacağı bölgeleri gösterir. Yöresel planları kommünler yapar; bu tür planlar o yer kommününce hazırlanır, merkez yönetiminin olurluna sunulur.

Toprağı düzenleme planlarının yapılmasında iki evreği kapsayan bir yöntem uygulanır. Projenin bir yapımcısı seçilir; kommünlerce seçmelerde Bakanın oluru gerekir. Yetkili komisyon - eğer var ise - ön proje hakkında oyunu açıklar; kesim ve kommün planları için Tarım Bakanlığının oyu aranır. Bundan sonra, plan geçici olarak uygun görülür- Bölgesel ve kesim planları halk oyuna sunulur. Ayrıca, kommün ve il yönetimlerinin düşünceleri vardır. Kommün planları halk oyundan sonra kommün meclisince kesin olarak onaylanır. Bölgesel planlar, Bakanlar Kurulunda görüşülerek uygunluğu onaylanır. Sonunda Kral planı kesin olarak onaylar.

Bir toprağı düzenleme planının düzeltilmesi, bir Kral kararnamesile uygun görülmüş ise, aynı yöntem uygulanarak yapılır.

Onaylanmış plan uygulanması için, ilgili kommün yönetimine verilir.

Toprağı düzenleme planlarına en yüksek ölçüde yumuşaklık verebilmek için bir alt planın o yerle ilgili bir üst planı, özüne zarar vermeden değiştirebilmesi öngörülmüştür. Örnek olarak: Bir kommün planı bir kesim planının bazı hükümlerini değiştirebilir. Başka yönden kanun toprağı düzenleme özel planlarının ikincil hükümlerini; özellikle, yapıların yüzölçümünde ve yerleştirilmesinde ya da kullanılan yapı gereçleri yönünden, aykırı davranışları kabul ediyor.

Tüm toprağı düzenleme planları temelde, devlet, iller, kommünler ve kommün birliklerince yapılacak kamulaştırmalara yarar. Kamulaştırmayı yapacak yönetimler bu zorlama yolundan hangi amacı ger

çekleştireceğini seçmekte bu alanlarda serbesttir. Bugün şehircilik ve endüstriyel gelişme açısından olumlu ölçülerle amaçlarını saptamış; bundan olarak kamulaştırma yolu ile ya da satın alarak toprak edinmiş ve orada toprağı düzenleme işlerine girişmiş, bir düzüne kommün birliği vardır. Kanun planların gerçekleştirilmesi için imkânları birleştirmede özel inisiyatif yaratmıştır. Örnek: Bir mahalledeki konutların yenilenmesi gibi. Yönetim kamulaştırmayı ifraz edilerek özel kişilere satılmış parsellerde yaparak ön alabilir.

Yönetim 1962 den başlayarak kesim planlarının kurulması için incelemelere başladı. Bunlar bölgeler düzenleyici planlarında daha tam ayrıntılıdır.

Bugün, tüm ulusal topraklar Kral Kararnamesile belirtilmiş olan 48 kesime bölünmüştür. Bunlardan 19. unun sınırları kararnamede saptanmış fakat değiştirmek zorunluğunda kalınmış ve plan projelerinin hazırlanması yönetimin dışında, anlaşma ile güvenilir gruplara verilmiştir. Projeleri yapacak gruplar elemanları ya şehircilik uzmanı ve mimarlardan ya üç üniversiteye bağlı araştırma merkezlerinden ya da toprağın kommünler arası düzenlenmesinde uzmanlaşmış şirketlerdir- Bu planlar çabuklaştırılmış bir yolla, bununla beraber bölgeler ve merkez otoritelerinin geniş ölçüde düşünceleri alınarak yapıldı

Bu suretle kesim planlarında gruplanan toprak bölümleri içine bu tür bir toprağı düzenlemeyi gerektirecek ortak benzeyiş gösteren kommün toprakları girer ve onlara yönelir. Brüksel kesimi bir araya gelerek kurulmuş 19 kommünü içine alır. Haute Fagnes - Eifel kesim planı içine giren alanlar benzer özellikler gösterir.

Diğer kesimler planlarına giren kommünlere gelince, bunlar görev nedende bir ya da bir kaç gelişme kutuplarında, bu kutuplarda bir çıkar ya da yarar kademesi izleyerek girmişlerdir. Bu kademeler bir çok görev ölçüleri ile belirlenmiştir: Sanayi önemi, kesim servislerinin iş adedi, sağlık donatımı, öğretim ve kültür donatımları v.b. gibi.

Bu suretle bugün Belçika toprakları, 20 bölgeye, bu bölgeler 48 kesime, kesimler ise kommünlere bölünmüştür. Böylece Belçika bölge, kesim ve kommün topraklarını düzenleme planlarını yapmış ve bütün ülkenin en küçük yönetim bölümüne kadar tümünün toprağını bir plana bağlamış bulunmaktadır.

Bu zor çalışmalar sonucu bugün Belçika'da, neyin nereye yapılacağı toprak düzenlenmesi planlarıle saptanmıştır. Doğal güzelliklerin

korunması konusunda bu çaba çok önemlidir. Nereye bir gençlik yurdu, nereye bir tatil köyü, ya da otel ve motelin yapılacağı önceden saptanmıştır. Ayrıca doğal görülenle korunması gereken araziler, bu yolla korunmaktadır. Şehirsiz parklar, dinlenme yerleri, plâjlar da saptanmıştır. Bunun yanında, binaların görünüşünü korumak konusu da ele alınmış ve yeniden yapı yapmak, eski bir yapıyı yıkmak, yapı şeklini değiştirmek, onarmak, yöresel belediye yönetimlerinin iznine bağlı kılınmıştır. Bu izin; Kralın, ulusal toprakların tümü, bir kesimi, belirtilmiş bir şehire, sınırları saptanmış bir alana, kommünlere ya da bir kısım kommüne uygulanacak; sağlamlığı, güzelliği, sağlık ve yangına karşı korunma koşullarına, yöresel doğal güzellikler yönünden uygunluğu sağlanmış yapıları gösteren kararnamesi, uyarınca verilebilir.

Ayrıca kişiler, izinsiz arazilerindeki ağaçları kesemezler ve toprak engebelerini arazinin görünüşünü bozacak şekilde değiştiremezler.

Bu konuda ön görülen kamulaştırmaların karşılığı iyelerine ödenir.

Özet olarak Belçika’da yapım konusunda tam bir düzen sağlanmıştır.

C — Hollanda’da

Hollanda’da doğal kaynakların korunması konusunda yetkili komisyon Doğal Kaynakların Korunması Federasyonudur (30)- Bu federasyon kum dağlarının ve büyük odun arazilerinin satın alınmasını sağlamaktadır. Konumuza fazla bir katkıda bulunmayacağı gerekçesiyle bu örgüte fazla değinilmemiştir.

D — İngiltere’de (31)

İngiltere’de doğal güzellikler, eski ve ilgi çekici yapılar gibi turistik kapitali korumak amacıyla kurulmuş bir dernek vardır. Ulusal Emanetleri Koruma Derneği - NATIONAL TRUST adile anılan bu kuruluşu, adı nedende bir hükümet örgütü gibi düşünmek olanaklı ise de, gerçekte hükümetle hiç ilgisi olmıyan, bürokrasiye katlanmı-

(30)Hollanda dilinde adı: DE VERENIGING TOT BEHOUD VAN NATUURSCHOON EN NATUURMONUMENTEN. dir.

(31)Londra’da yayınlanan: Mr. Clough WILLIAMS ELLIS’nin : ON TRUST FOR THE NATION - adlı kitabından alınmıştır.

yan bir dernektir. Yaklaşık olarak 75 yıl önce kamu yararına değer veren kişiler tarafından, gönüllü olarak, yaptıkları kişisel bağışlarla kurulmuştur. Kuruluş çağında hükümet desteğinden tüm yoksundu. Bu kişisel girişme iyeleri, Britanya'nın doğal zenginliği ve güzelliği ile, tarihsel varlığı ve adetleri üzerinde, onları benimsemek yönünden, kendilerine de bir pay düştüğünü kavrayarak ve başka kişilerin de yararlanmalarını sağlamak amacile bu tür alanların korunmasına bir çıkar yol aradılar. Bu çabalar boşa gitmedi. İlk adımı attıkları 1895 yılında Merionethshire kıyısında dört buçuk dönümlük bir arazinin alınması kamu oyunda çok olumlu bir etki bıraktı ve amaçlarındaki güç ve içtenlik o derece kendini belirtti ki, parlamento bu örgütü kanunen tanıdı, bazı özerklikler ve bazı ayrıcalıklar verdi. Bundan başka bu alanda işlerinin herhangi bir şekilde karışmalardan korunması için bazı kolaylıklar sağladı. Bu örgütün parlamento tarafından tanınmış olduğu 1907 yılında yayınlanan National Trust Kanununun şu maddesi ilgi çekicidir :

«Ulusal Emanetleri Koruma Derneği ulusun yararı için doğal güzellikleri olan araziye, yapıları, sürekli şekilde korumak amacile kurulmuştur. Araziyi korumak konusunda olabildiği kadar oraya özgü doğal görülerle, varolan yaratık ve bitkilerin korunmasında çaba gösterir.»

Ulusal bir önemi olan bu özlü iş değişik başka ülkelerde hükümet adına yapılabilir. Fakat özel kuruluşlara sürekli bir yetki veren İngiltere hükümeti, bu davranışı ile gerçekten çok olumlu bir iş başarmıştır. Zira ufak çapta vergi ayrıcalıkları dışta tutulursa, tüm giderleri, bu örgüt ile ilgili kişilerce sağlanmaktadır.

1946 dan önce bu örgütçe harcanan paralar kamu yararına büyük değer veren kişilerin bağışlarıyla yapıliyordu. Doğan güçlükler nedende 1946 dan sonra hükümet, Maliye Bakanlığı aracılığı ile bir bildiri yayınlayarak, kişilerin bağışları kadar bir yardımın da Hâzinece yapılacağını açıkladı.

Bu örgüt gün geçtikçe edinme ve bağışlarla türlü arazi ve yapılara iye oldu. Bu arada Dovedale, Stonehenge, Runnymede, Tintagel gibi alanlar, geçmişle ilgili Lacock, Blickling, Barrington ve Moretons gibi yapılar söylenebilir. İngiltere'nin peysaj ressamı Constable'in doğduğu yer olan Flatford Mili, Wordworth'ın evvelce oturduğu konut olan Grasmere kıyısındaki Dove kulübesi, tarihte, edebiyatta, bilim alanında unutulmaz birer varlık olan Newton, Cleridge, Kipling,

Wolfe, Shakespeare, Churchill, Bernard Shaw v.b gibi kişilerin doğdukları ve yaşadıkları yerler de dernek tarafından satın alınmıştır.

Ayrıca dernek yapıların iyesi olan kişiler değil, yapının mimarî değerini göz önünde tutarak, bazı yerleri satın almıştır. Örnek : Gloucestershire'deki Blaise köyü ile çevresindeki kulübeler, köye özgü anıtlar, eski köy salonu, avlular, papaslara özgü yapılar, kilise ve pazar alanı bu eserlerden bir kaçıdır.

İngiltere 244.000 kilometre kare genişlikte küçük bir adadır. Burada 54.213.000 nüfus oturmaktadır. Nüfus yoğunluğu çok yüksektir. Bu kalabalık nüfus çoğunlukla şehirsel alanlarda toplanmıştır. Şehirlerdeki nüfusun artması sonucu, nakil araçlarında gelişme ve bundan doğan şehirsel gürültü, endüstriyel gelişim ve yapıların yoğunlaşması şehir havasında bozukluklar, burada yaşayan kişilerin kirlara, temiz havalı yerlere giderek başlarını dinleme sorununu yaratmıştır. Ayrıca, şehirsel bu gelişmeler, güzel görülü alanların ve eski güzel yapıların maddesel ve ticarî amaçlarla buraları ele geçirme ve uygunsuz yapılarla ve değiştirmelerle bozulmasına yol açıyordu. İşte Ulusal Emanetleri Koruma Derneği bu tür olayları önlemek amacile kurulmuştur. Bu dernek gelişmelere karşı bir kuruluş değildir. Tersine bu tür gelişmenin yerinde uygulanması amacını güder. Örnek : Ulaşım yollarının yapımı gerekiyorsa bunun ağaçları keserek, benzer davranışlarda bulunarak uygulanmasından çok uygun çözüm yolları bulunmasından yanadır. Bu tür bir alanda bir elektrik üretim merkezi yapılacaksa, yapının o çevredeki başka yapılarla gerçek bir uyum kuracak görünüşte olmasını; bir yerde bir çok yapı yapılması gerekiyorsa, onların mimarî yapısının, boyalarının o yerdeki yapılara uygunluğunu aramaktadır.

Bazı alanların gelişme planının dışında kalmaları durumunda Ulusal Emanetleri Koruma Derneği bunları korumasına alarak bu alanların kamunun serbestçe yararlanabileceği ve kendi öz malı gibi tutacağı yerler olarak ayırmayı üstün tutar. Özellikle örnek : Dovedale'e giden yolu, bir çok araçların geçebileceği geniş bir şose yapacak yerde, yüzyıllardan beri üzerinde binlerce kişinin dolaştığı ve yosunlu kayaların çerçevelediği Dove Nehri boyunca uzanan yılankavi dar bir yol olarak korumayı üstün tutar. Grasmere dolaylarındaki Silver Fell'de herhangi bir yapıma izin verilmez-Çünkü bu örgüt eskiden kalan keçi yollarının kapsadığı güzelliklerle korumuştur.

Gelişen şehirsel ve kırsal yapıda motorlu araç yolları, tren yolları, fabrikalar ve yapıların da bulunması gereklidir. Fakat tüm bun

ların olabilen ölçüde, var olan doğal çerçevenin içinde, göze dokunmayacak bir uygunluk içinde yapılmasını aramaktadır.

Derneğin korumasına girmiş eski bir şato, ya harabe ya da tarihsel bir konak, geçmişte yaşamış büyük bir kişi ile ilişkili yapı ya da küçük bir kulübe orijinal görünüşüne gerektiği kadar yakın bir durumda korunur. Bu tür yapıların temelleri, dış görünüşleri, döşeme biçimleri ve başka güzellikleri olduğu gibi korunur. Bazen müze olarak kullanılır, bazan dinlenme yeri olarak korunur, ya da yalnızca kökeni ve ilgili olduğu niteliğin yapısına dayanarak bulunduğu yerin güzelliğine katılmas ile yetinilir.

Eski çağlarla ilgili şato ve konakların bir çoğu gençliğe özgü oteller ve dinlenme merkezleri olarak ayrılmıştır. Dovedale'deki ilam Hail ve Motlock dolaylarındaki Willersley Şatosu böyledir. Burada gençler ucuz konaklar ve doğal kaynaklardan yararlanırlar.

İngiltere'de bu kuruluşa benzer birçok dernek vardır. Fakat hiç biri Ulusal Emanetleri Koruma Derneğine benzemez. Örnek olarak; Eski Yapıları Koruma Derneğidir. Bu dernek özellikle tarihsel ve mimarî değeri olan yapılarla ilgilenir. Bu tür yapıların ve yapıldığı gereçlerin, en iyi bir durumda nasıl korunacağını araştırır. Doğal aşınmalara çare arar ve bozulmalarını önlemek için çaba harcar. Bu tür yapıların değiştirilmelerini kendi yapacağı gibi, uzmanları aracılığı ile öğüt vermekle de sağlar. Bu derneğin kendi öz malı olan arazi ve yapı yok gibidir. Üyelerinin verdikleri aidat ve bağışlarla yaşar.

Diğer bir örgüt 1926 yılında kurulmuş olan İngiltere Köylerini Koruma Derneğidir. Bu dernek İngiltere köylerinin doğal güzelliklerinin korunması, şehrsel ve kırsal görülerin bozulmaması için ortak çaba harcanması, eski yapıların güzellik ve rahatlığının korunması ile ilgili konularda ya doğrudan doğruya ya da üyeleri aracılığı ile dolaylı yoldan gereken öğütlemeye ve bilgi verilmesini sağlamaktadır. Bu amaçların toplumca iyice kavranması için kamu oyunu uyandırmak, hazırlamak ve bu yolda eğitmek görevini yapar-

Başka bir kuruluş 1937 yılında Georgian mimari biçiminde şehirleri planlaştırma konuları üzerinde kamu oyunu uyandırmak ve eğitmek amacını güden «Georgian Group» adlı bir kuruluş vardır. Bu örgüt adından da anlaşılacağı gibi bu tür mimarî biçimde olupta bugün var olan yapıların korunması ve onarımı konusunda öğütlerde bulunur.

Gerek Ulusal Emanetleri Koruma Derneği ve gerekse bu dernekler tam bir uyum içinde, yardımlaşarak konularına giren doğal güzellikler ve eski yapıların korunmasında ortak çaba harcamaktadırlar. Bu özel örgütlerin arkasında hükümet 1930 yılından başlayarak belediyeler içi ve dışı planlarının hazırlanması ve ulusal toprakların düzenlenmesi planlarının yapılması çabasına başlamıştır.

E — Başka Ülkelerde

Fransa ve Hollanda gibi Batı Avrupa'nın bir çok ülkeleri de 1930 - 1935 yıllarından başlayan şehir ve kasabalar içi ve üstü ülkesel toprağın düzenlenmesi planlarının yapımına başlamış ve bugün çoğulca bitirmiş durumdadırlar.

F — Avrupa Konseyinde Bu Tür Çalışmalar

Şehrsel görülerin ve doğal kaynakların korunması ve konu ile ilişkili toprağın düzenlenmesi planlarının hazırlanması uluslar üstü kuruluşlarca da ele alınmıştır. Avrupa Konseyi İstışarî Asamble'nin Strasburg'da 12 -17 Mayıs 1969, 21. inci oturum devresinde (32) Toprağın Düzenlenmesi ve Yöresel Yönetimler Komisyonu raportörü Gerhard Flamig toprak düzenlenmesi politikasıyla ilgili olarak 1968 Mayıs'ında kabul edilen ana raporun muhtevasını genişletecek iki rapor sunmuştur. Birinci rapor, tarih ya da sanat yönünden önem taşıyan site ve yapıların bakımı ile ilgili yöresel yönetimlerin sorumlularına değinmiştir. Şehircilerin çok değerli tarihi alanları mahvettikleri sık sık görülmektedir. Rapor bu gerçeği göz önüne alarak, devlet ve belediye makamları arasında bir işbirliği kurulması gereğine işaret etmektedir. Devlet, belediyelere sübvansiyon ve teknik danışmalarla yardım etmeli ve anlaşmazlık durumunda da yargıcı görevi yapmalıdır. Fakat tabii, esas sorumluluk belediye makamlarında bulunmalıdır. Raportör, 1969 Kasım'ında toplanacak Bakanlar Konferansı ile Yöresel Yönetimler Konferansı arasında bir işbirliği yapılarak, belediyeler düzeyinde geniş bir haberleşme kampanyası açılması dileğinde bulunmuştur. Gerhard Flamig bu plana Kültür ve Eğitim Komisyonunun da dahil edilmesi ve belediyeler, yöresel makamlar, hükümetler ve üye olmıyan Avrupa hükümet örgütleri arasında daha sıkı bir işbirliğinin sağlanması öğütlemesinde bulunmuştur.

Asamble, temsilcilerine, Asamble'nin görüşlerini, Kasım ayında Brüksel'de toplanacak Bakanlar Konferansına bildirme yetkisini veren 408 sayılı kararı kabul etmiştir- Site ve yapıların bakımından doğrudan doğruya sorumlu olan makam Bakanlar Konferansıdır. Asamble, söz konusu kararda, belediyeler ve yöresel makamların oynamaları gereken rolü hükümet makamlarının açıkça tanımlarının uygun olacağını belirtmiştir. Ayrıca devletin rolünü de yeniden belirlemek yerinde bir davranış olacaktır. Devlet yardımlarda bulunmalı ve söz konusu makamlar arasında bir anlaşmazlık çıktığı zaman yüksek yargıcı görevi yapmalıdır.

Gerhard Flâmig'in Toprak Düzenlenmesi ve Yöresel Yönetimler Komisyonu adına hazırladığı ikinci rapor, şehirlerin kontrolsüz bir şekilde büyümesinin önlenmesi gereğini belirtmiştir. Flâmig tarafından bildirilen sayılar, şehirlerde yaşayan nüfusun gelecek otuz yıl içinde Fransa'da iki katma çıkacağını, Federal Almanya'da ise 1985'e kadar bütün nüfusun yüzde 75'i şehirlerde yaşayacağını, gün geçtikçe daha büyüyecek olan «şehir toprağının açlığı» nı ortaya koymaktadır. Bu durum, modern gereksemelere uydurulmuş kanunlar sayesinde kontrol altına alınarak, geliş güzel spekülasyonlar önlenmelidir. Her ne kadar hukuk sistemlerinin değişik oluşu bir Avrupa politikasının belgelemesini güçleştiriyorsa da, raportörün kanısına göre, bütün endüstri ülkelerinde kullanılabilecek Avrupa ilkelerinin yaratılması imkânsız değildir.

Bu suretle rapor, mülkiyet hakkını her zedeleme karşılığında uygun bir tazminat ödenmesi kuralını koymaktadır. Rapor daha sonra yapı alanlarının kıtlığı ve spekülasyona karşı uğraş çareleri öğütlemekte ve belediyelere, muhtaç oldukları arazileri elde edebilecek malî imkânlar sağlamak için izleyecekleri yol hakkında telkinlerde bulunmaktadır.

Gerhard Flâmig'in ikinci raporu, özellikle büyük şehirlerde gün geçtikçe daha az kullanılabilen kavramların yerine yeni kanunların konulması gereğini belirtmekte, her belediyede bir arazi defteri ile, bir de arazi fiyatlarını gösteren listenin bulunmasını öğütlemektedir. Bu suretle kamu tekniğini şehir ve köy planlaması dolayısıyla ortaya çıkan yeni problemlere uydurmak olanaklı olacaktır. Bu ise, uzmanların kanısına göre apaçık bir zorunluktur.

Asamble 556 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu kararda şunlar ileri sürülmektedir :

— Modern toprak politikasına, sorumluluk ve şehir planlaması uygulanmasında arazi mülkiyetinin rolü gibi kavramların sokulması;

— Belediyelerin, yönetimlerindeki alanların geliştirilmesi için, planlar hazırlamaları;

— Şehircilik ve Yöresel Sorunlarda işbirliği Komisyonunun, bütün problemleri teker teker inceliyerek, sonuçlar çıkarmasını sağlamak ve hükümetlerin ulusal kanunlarını hazırlarken, bunlardan yararlanmalarını olumlu kılmak;

— Şehircilik ve arazi politikası alanındaki bilgi ve deneylerin değişti için Avrupa Konseyi içinde bir sistem kurulması.

Asamble'nin 408 ve 556 sayılı kararları 12 Aralık 1969 tarihinde, Paris'te Bakanlar Komitesinin 45. oturumunda (33) görüşülmüştür.

Tabiatın Korunması

Bakanlar Komitesi, toprak düzenlemesinden sorumlu Bakanların Avrupa Konferansında, hükümetlerden, toprak düzenlemesi sırasında tabiatın korunması sorununu da dikkate almalarını istemiştir.

Tabiatın korunması sorunu, yöresel kalkınma planlarındaki diğer faktörler kadar önemsenmelidir. Doğal, kültürel ve tarihî kalıttan sayılan bölgelerin güvenliğini sağlamak üzere, bunların sınırlandırılmaları gerekir. İşte bu bölgelerin, yöresel planların bünyesel unsurları haline gelmesi ve artık hiç bir değişikliğe uğramaması gerekir-

Delegeler, doğanın ve doğal kaynakların korunması ile ilgili Avrupa Komitesinin 8. oturumu hakkındaki raporu incelendikten sonra, komitenin şu iki ileri sürmesini kabul etmişlerdir :

— 9-12 Şubat 1970 tarihleri arasında Strasburg'da bir Avrupa Koruma Konferansının toplanması;

— Avrupa Doğayı Koruma yılı çerçevesi içinde gösterilen çaba ile ilgili bir gezici serginin düzenlenmesi.

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konferansının, tabiatı koruma ve her çeşit yaratığın yaşaması ve insan için gereken ekolojik dengeyi kurtarma yolunda izlenecek ortak politikanın gerçekleştirilmesi amacile kabul ettiği bildirinin popüler metninin bir milyon nüsha olarak

(33)AVRUPA KONSEYİ BÜLTENİ. Bakanlar Komitesinin 45. oturumu. Bonn 1970 s: 72

yayınlanmasını onaylamıştır. Bildiride, çevrenin gittikçe daha çok zehirlenmesi (topraktan düşüncesizce yararlanma, hava ve suların kirletilmesi problemi v.b.) dolayısıyla alınması gereken çarelerle ilgili öğütlemeler de belirtilecektir. Bakanlar Komitesi Avrupa Doğayı Koruma Merkezince hazırlanan bir sirkülerin sekiz dilde yayınlanmasını da onaylamıştır.

Şehircilik

Bakanlar Komitesi, Avrupa şehirciliğinde topraktan yararlanma sorunu ile ilgili 556 sayılı öğütlemeyi inceledikten sonra, hükümetlerden, bu öğütleme ile ilgili düşüncelerini sormağa karar vermiştir.

Böylece önceki bölümlerde, değişik ülkelerde özel örgütler ve devlet aracılığı ile doğal kaynaklar, güzel görülerin ve eski yapı ve anıtların korunması açıklanmıştır. Ayrıca iki yön çabanın güzel örneği veren Belçika ve İngiltere’deki uygulamalar üzerinde bekinmeyle durulmuştur.

V — SONUÇ

Önceki bölümlerde etraflıca değindiğimiz turistik yerlerdeki, özellikle kıyılarda bulunan şehir ve kasabalar;

- çirkin görülü yapılarla;
- en güzel görülü yerlerde endüstriyel kuruluşlarla;
- gecekondu yapılarla;
- şehir kıyılarındaki sulara sınayî ve şehir artıkları dökülerek;
- tarihi kalıntılar yıkılarak ya. da çevresi uygunsuz yapılarla kapatılarak;

bozulmakta ve güzel görüleri zedelenmektedir. Şehir ve kasabalar dışında, den az ve göl kıyıları üzerindeki turistik doğal güzellikler ise;

- arazi spekülasyonu nedeniyle;
- turistik otel, motel gibi turizm anlayışından uzak konaklama yapıtlarile;
- kıyılardan geçirilen yollarla;

doğal güzellikler bozulmakta, kıyıların değeri kaybolmakta, genel yararlanmalar önlenmektedir. Bu akımın süregelmesi, kıyıların ve güzel görüli şehir ya da kasabaların bozulması sonucunu doğuracaktır. Konuya bir an önce eğilmek ve yapılacak işlerin biran önce yapılması zorunludur.

Doğal güzellikleri ve turistik değeri olan kıyılarımıza özel elamanların gelişi güzel yapılar yapması gelecekte düzeltilmesi güç sorunlar doğuracaktır. Yukarıda açıkladığımız bu verilerin önlenmesi yurdumuz topraklarının tüm ya da turistik bölgelere ayrılarak, öncelik verilmek suretile, parçalarda irdelenmesi ve toprak düzenlenmesi planlarının yapılması yolu ile olabilir. Bu konuda yapılması gerekli işler kanımca şunlardır :

1J° İlk planda bir kanun getirilerek, deniz ve göl kıyılarında, şehir ve kasabalar içi araziler de dahil olmak suretile, kıyı şeridinden başlayarak 100 metre genişlik içinde, bütün kıyı şeridinde, hiç bir özel ve kamu yapısının yapılmaması sağlanmalıdır.

2° Türkiye topraklarının toprak düzenleme planları, bir an önce, yapılmalıdır. Konunun güçlüğü karşısında kıyıları ve turistik alanları bölgelere ayrılır ve bölgelerin turistik önemine göre bir öncelik tanınabilir. Bunun için de :

a) Bu konuyu yüklenecek bir kamu örgütüne gerekseme vardır. Kanımca konu esasta İmar ve İskân Bakanlığının görevi içindedir- 9/5/1958 tarih ve 7116 sayılı Kuruluş Kanunu İmar ve İskân Bakanlığı temel birimleri içinde, bu Bakanlığa bağlı Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü örgütünü getirmiştir. Bu Genel Müdürlüğün görevleri içinde; yurdun İktisadî, sosyal, fizikî, turistik ve diğer özelliklerine göre saptanıp öncelik verilen bölge planlarını yapmak, şehir ve kasabalar imar planları ile değişikliklerinin yapılması v.b. vardır.

Toprak düzenlenmesi planlarının yapımı bu kuruluşun görevidir. Bu Genel Müdürlüğün adının Toprak Düzenlenmesi ve Şehir Yönetimi Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmesi; ya da yeni bir örgüt olarak bu Bakanlıkta organlaşması olanaklıdır. Planlama ve İmar Genel Müdürlüğünün bölümleri: Bölge Planlama Dairesi, Harita Dairesi, Şehircilik Dairesi, Kamu Kuruluşları Dairesi, Muamelât Dairesidir. Bu daireler içinde bu tür çalışmayı sağlayacak bir reorganizasyon yapılması, var olan mühendis, şehircilik uzmanı, harita mühendisi ve jeologlara, turizm uzmanlarının katılması ile pekleş-

tirilebilir. İller kuruluşunda aslında var olan İl İmar Müdürleri, illerde bu örgüt adına görev yürütürler.

b) Bu kamu örgütü yanında, Bakanlığa fikir verecek ve danışımı sağlayacak, Belçika’da olduğu gibi, bir Toprak Düzenlenmesi Ulusal Komisyonu kurmak yararlıdır. Bu örgütün bir grup üyesi, ilişkili İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım, Ulaştırma, Turizm ve Tanıtma, Orman Bakanlıklarınca, diğer grup üyesi toprağı düzenlenecek illerin, il genel meclislerince ; üçüncü grup üyesi, İmar ve İskân Bakanlığınca, iki kat üye sayısı olarak, ileri sürülür ve bunların yarısı Bakanlar Kurulu kararla seçilir. Bu kuruluş yanında, toprak düzenlenmesine ilişkin kamulaştırma konusunda, İmar ve İskân Bakanlığında kurulmasını öngördüğümüz örgüte, fikir verecek olan, biri İçişleri, biri Maliye ve biri İmar ve İskân Bakanlığınca seçilmiş üç kişilik bir Ekspertler Komisyonu kurulmalıdır.

c) Ayrıca toprak düzenlenmesi yapılan her bölge, şehir ve büyük belediyeler için bir Danışma Kurulu kurulmalıdır.

Bu örgütler birlikte toprak düzenlenmesi için yürüteceklerdir. Kamu sektörü yanında bu örgütlerin kurulması, endüstriyel, ticaret, tarım alanlarında çalışanlarla, mülk iyelerinin fikirlerinin katılmasını sağlamak içindir. Toprak düzenlenmesi planları bir müteahhide verilerek yaptırılabilir.

Bu yolla Belçika’da olduğu gibi bölge, kesim ve belediyeler toprağı düzenleme planları yapılmalıdır. Turistik yerlerdeki şehir ve kasabalar imar planları, bu plan içinde tekrar gözden geçirilerek düzeltilmelidir.

d) Önceki, Belçika’da bu tür düzenleme konularında gördüğümüz, yapıların yöresel doğal güzelliklere uygunluğunu sağlamak yolu ile yapılması, doğal güzelliklerin bozulmaması ve neyin nereye yapılacağını önceden saptanması önemlidir. Belçika’da bu tür çalışmaların yurdumuzda da, özellikle turistik alanlarda, uygulanmasında büyük yarar vardır.

3° İngiltere’de yararlı turistik çabalar gösteren «National Trust» gibi demek bünyesindeki örgütün benzerinin yurdumuzda da kurulması yararlı ise de, bizde demek çalışmalarından türlü nedenlerle, genellikle olumlu sonuçlar alınmadığından, böyle büyük bir örgütün kurulmasını öne süremiyorum-

4° Ayrıca şehir ve kasaba yapılarının düzenlenmesinde devlet ve belediyeler arası bir işbirliği kurulmalıdır. Devlet, belediyelere sübvansiyon ve teknik danışma konusunda yardım etmeli ve anlaşmazlık durumunda yargıcı görevi yapmalıdır. Esas sorumluluk belediyelere aittir.

5° «Şehirsel toprağın açılığı» sorunu, modern gereksemelere uydurulmuş kanunlar sayesinde kontrol altına alınabilir. Bu çerçevede içinde geçeköndü problemlerine de bir çözüm yolu bulunabilir (34).

6° Yapılması öne sürölen tüm planlamalar sonucu, mülkiyet hakkında her zedeleme karşılığında, uygun bir tazminat ödenmesi kuralı kabul edilecektir.

Bunlar yapılmaz ise sonuç ne olacaktır? Bunu Max GMUR'un «Otelcilik» adlı yazısından (35) şu önemli bölümü aynen vererek açıklamak isterim.

«Değişik ölkelerde şunu izledim ki, bir şehirde ekonomik yönden ilk hasta tüccar otelcidir. Bu haksız olayın nedenini aradım, çünkü otelci bir yerde başarılı olup olmayacağını bilmeden kapital yatıran ilk tüccardır. Halkın gelebileceğı düşünölür, arazinin kıymeti artar. Arazi iyesi otelcinin tehlikeye attığı sermayeden yararlanır. Otel orada yapılırsa, bütün kuruluşlar ve mağazalar kazanır. Halk gelince, yeni mağazalar kurulur ve herkez otelcinin yaptığı ilk çabadan yararlanır. ilk krizde, otelci çabalarının bütün meyvesini kaybeder. Otelcinin yarattığı sükseden diğerlerinin faydalanmasını önleyecek tek şey, kanımca, bir bölge satın almaktır. Bütün bir vadi, ya da bütün bir dağ. Şayet güzel bir sahiliniz varsa ve herkezin oraya gelip bir parça arazi satın almasını kabul ediyorsanız, yapılan şeyler plansız olacak ve sahiliniz hem güzelliğinden, hem de birliğinden kaybedecektir. Bir defa parçalanın, yıpranan bir yeri eski güzel durumuna getirmek için yıllar gerekir. Buna şu örneğı göstermek isterim: Zürih Gölü kıyısında bir arazi, hemen hemen bir yarım ada, içinde bir kaç kişi oturuyordu. Bu araziden bir parça satın alan bir kişi beni çağırdı ve bu arazi üzerinde ne yapabileceğini sordu.

(34) Pierre DEFERT : LE TOURISME. Berne 1960 s: 122 de bu konuda : «Gizli işsizlikten endüstri merkezlerine yapılan akınlar önlenir. Bu konuda elde edilen sonuçlar arasında; köyden şehire akının durması yanında, eskiden işsizlik nedeniyle şehire giderek ilkel koşullar içinde kalanların yeniden köylerine dönmesi için hazırlanan imkânlar da gösterilebilir.

(35) Max GMUR : L'HOTELLERIE. Editâ par Commissariat Genâral au Tourisme de Belgique. Bruxelles 1964 Cilt: 3, s: 29, 30, 31

Gittim, gördüm- İnşa edilmiş küçük bir otel vardı. Bu durumu ile işe yarayabilecek hiç bir şey yapılamazdı. Bütün adayı satın aldığı takdirde imkânlar çok geniştir. Planlarımızı hazırlayarak ilgili yönetimlere verdik. Bunlar bir sermaye iyesinin böyle büyük bir işe girmesi fikrini benimsemediler. Bu memleketin sosyal düşüncesine aykırıdır. Onlar, büyük servetlerin büyük felâketlere yol açacağı kanısındadır. Bütün araziye neden almak istediğimizi açıkladım. Her şeyi tam bir şey yapmak gerekmektedir. Küçük bir otel, en fazla 20 odalı, manzaraya uygun küçük bir motel; bir tarafta dağ ve kar, diğer tarafta yirmi dakikalık Zürih şehri, istenildiği zaman şehirde bir kahveye gidilebilir. Yapım halinde oturut boyunca bir gezinti yapılabilir. Lüks bir villâ, fevkalâde bir görü, ağaçlar ve su hayvanları. Sanıyorum ki, modern insan için çok çekici bir fikir. Doğayı tanımayan ve görmek için durmayan insan için önemli bir yer. 300 - 400 arabalık bir parking - arazi geniş -, büyük bir park, aylık ya da onbeş günlük kiralamak üzere 60 bungalovdan oluşmuş iki köy, lokanta, küçük bir ticaret merkezi; fotoğraf, kartpostal, spor malzemesi, pul, hatıra eşyası satılacak yerler. Bir spor klübü; deniz kayağı ve kürek. Sonuçta ilgili yönetimler planı çok beğendiler ve bize yardım edeceklerini açıkladılar. Fakat fikri açıkladılar, yayıldı ve herkez arazi almağa başladı. Birdenbire müşteriyi karıştırmak tehlikesi ile karşı karşıya geliniyordu ki, bu bir yerin kalitesini düşürür. Bu şekilde işe girmeme imkân yoktu. Bütün arazinin bize verilmesi için beklemeye karar verdim.

Bazan projeler mahvolur- Bir defa daha açıklıyorum: Ülkede hemen genel planlar yapılmalı ve kıyıların parçalanmasına izin verilmemelidir. Filân mıntıkanın ucuz turizm için olduğunu, gençler için olduğunu ya da sportif turizm için olduğunu evvelden görmek gerekir. Fakat her kişinin kendi başına bir şey yapmasına izin verilmemelidir. Burada hükümetin araya girmesi kuraldır. Uzun zamana bağlı tam bir plan gereklidir. Turistik doğal kapital bir defa harap olduğu uzun zaman tekrar yerine getirilemez.»

Bu nedenle ülkemizde turistik kapitali, özellikle kıyıların ve .güzel görülü şehir ya da kasabalarımızın hemen toprak düzenleme planlarının yapılması, hangi kuruluşun, ne büyüklükte ve görüntüde, nereye kurulması gerektiğini göstermek ve hangi alanın, hangi turizm türü için olduğunu önceden saptamak, bundan sonra özel kuruluşlara burada yapı yapmak üzere için vermek gerekir. Konunun en önemli yönü de budur.

UYUŞTURUCU MADDE VE İLACA BAĞIMLILIĞIN CEZA, İNFAZ VE TRETMAN YÖNLERİ

Dr. Mustafa T. Yücel
Ceza ve Tevkif Evleri Genel
Müdür Yardımcısı

PLAN

- I. Giriş
- II. Cezaî Tanzim ve Kontrol
- III. İptilâ Kavramı
- IV. Tretman
- V. Tretman Personeli
- VI. Tretman Kavramı
- VII. Sonuç

GİRİŞ :

Uyuşturucu madde ve (ilâcın) sinir sistemini etkiliyerek duyuları azaltan veya yok eden bir nitelikte olduğu belgindir. Uyuşturucu madde kullanımı ne kadar uzun süreli ve alınan miktar ne derece yüksek olursa, sinir sistemindeki tahribatta o derece derin olur. Bu konuda, beyin sinirlerindeki duyarlık ve direncin önemi büyük olup; bazı kişilerde hızlı değişimler meydana gelebilir.

Son yıllarda, ilâç - müptelâsı sayısında beliren artış neticesi bir epidemden söz edilmeğe başlanılmıştır. İlâç - müptelâsı deyimine, uyuşturucu madde ile birlikte psikotropik maddeler (alkol müstesna) bağımlılığın her nevi girmektedir.

Modern muhabere ve bilgi vasıtalarının bizatihi kendisi uyuşturucu madde epidemisinin nedenleri olarak gösterilemezse de, epideminin büyümesine yardımcı olduğu; bu duruma, toplu göçler ve işçi hareketlerinin etkili olması yanında, turizm ile hippiler ve bitniklerin memleketlerarası seyahatlarının rol oynadığı belirtilebilir. 1 Ekim 1970 tarihinde Türkiye Cezaevlerinde bulunan 155 yabancı

uyruklu suçludan 101 nin uyuşturucu madde suçlusu olması ve yabancı memleketlerde suç işleyen vatandaşlarımıza ait 1 Şubat 1964 tarihinden 17 Mart 1967 tarihine kadar gelen mahkûmiyet fişleri sayısı toplamı, 20 739 un % 2 sini uyuşturucu madde suçlusunun teşkil etmesi oldukça ilginçtir.

Dünya çapında, uyuşturucu madde müptelâlığına değin veriler konusunda gerçekçi olmak oldukça güçtür. Uyuşturucu madde ve ilâç suistimali yasaklanmış olduğundan, bu konudaki veriler sübjektif unsurları içine alan bir kaç tahminin ötesine gidememekte ve bu netice de ilmilikten yoksun kalmaktadır. Bununla beraber, bazı tahminlere aşağıda yer verilmiştir:

Afyon bakımından, her yıl tıbbî ve İlmi kullanım için ihtiyaç duyulan miktar 800 - 900 ton civarında ise de, bir kaç yıl öncesi Merkezi Narkotik Daimî Meclisince yapılan tahmine göre, gayrî kanunî pazarlama için istihsal olunan afyon miktarının 1 200 ton olduğu belirmiştir. Milletlerarası Narkotik Kontrol Meclisinin görüşü, bu miktarın daha fazla olduğu merkezindedir. Kako liflerine duyulan ihtiyaç miktarı 300 ton ise de, resmî olarak belirtilen verilere göre, her yıl istihsal edilen 'miktar 12 000 tondur. Gerçekte ise bu miktarın 30 000 ton olduğu tahmin edilmektedir. Netice olarak, Dünya da istihsal edilen miktarın % 98 i hiç bir yararlı gayeye hizmet etmemektedir. Esrar (cannabis) bakımından ise, sıhhatli bir veri vermek kabil değildir. Esrar, tropik bölgelerden İskandinavya'ya kadar Dünyanın her yanında yetiştirilmektedir. Ekseri memleketlerde lif ve tohumu için yetiştirilen bu maddenin büyük bir yüzdesinin gayrî kanunî gaye için yetiştirildiği belirgindir. Hindistan ve Pakistan'da koca-karı ilâcı olarak kullanılan esrardan modern tıpta yararlanma söz konusu değildir.

Psikotropik maddeler bakımından, normal tedavi için ne ölçüde kullanıldığı hususunda elde veri mevcut değil ise de; 10 yıl öncesine dek bu maddenin bilinmediği bölge ve memleketlere yayıldığı görülmüştür. Avrupanın bazı memleketleri ile Afrika'nın tropik bölgeleri bu arada yer almaktadır. Bunun nedenleri olarak, daha tehlikeli ilâç formlarını kullanma yolunda beliren temayül; gayrî kanunî trafik konusundaki verilerin işaret ettiği üzere, afyonun yerini eroinin, marijuana'nin ise esrarın aldığı; nisbi olarak, psikotropik maddeleri kullanma konusunda bir temayülün belirdiği ve özellikle, amphetamines ve sentetik hallüsjenlerin görüldüğü belirtilebilir.

İran ve Tayland gibi memleketlerde erooinman sayısının son on yıl içinde kaydettiği artış nedeniyle ciddi bir sorunun mevcudiyeti ileri sürülmüştür. Bu memleketlerdeki müptelâ sayısının binlerce olduğu tahmin edilmekte ve görülen artış kontrol altına alınmadığında, geometrik dizi şeklindeki artış neticesi, bir nesile ait nüfusun üçte birinin etkileneceği ileri sürülmektedir. Bu memleketlerin geniş ölçüde etkilenmesi neticesi, diğer memleketlere sirayet vasıta ve kaynağı olabileceği göz önünden uzak tutulmamalıdır.

Kako liflerinin Andes'teki Hindistan nüfusunun iki ilâ dört milyonu tarafından, özellikle, çalışma çağında bulunanlarca, çiğnendiği tahmin edilmektedir. Esrar yönünden bir değerlendirme, halen, bir könjektürden öteye gidemeyecek ise de, bu maddenin kullanılışındaki suistimal gözönüne alındığında, 20 milyon insanın esrardan etkilendiğini belirtmek aşırı bir iddia olmayacaktır.

Polis istatistiklerine göre, Türkiye'de en fazla kullanılan uyuşturucu madde nevi olarak esrar yer almakta olup; yıllar itibarıyla, bu maddeye değin polis istatistikleri aşağıdadır :

<u>Yıl</u>	<u>Kullananların sayısı</u>
1966	954
1967	1056
1968	1256
1969	1980

Polis istatistiklerinin gerçek durumu aksettirmekten yoksun olduğu kriminolojik bir olgu olarak belirtilebilir. Karanlıkta kalan tiryakiler bir tarafa bırakıldığında bile, durumun gerçekçi olamayacağı, Bakırköy Akıl ve Sinir Hastalıkları Hastanesince son altı aydır öngörülen tatbikat açısından da belirgindir: polis tarafından sokakta bulunarak hastaneye getirilen şahısların ailesi veya yakınları ile yapılan mülakat neticesi uyuşturucu madde kullandıkları anlaşıldığında durum savcılığa intikal ettirilmemektedir.

Psikotropik maddelerin, merkezî sinir sistemi müsekkini olarak suistimaline ise, endüstriyel memleketlerde ve Güney - Doğu Asya'da şahit olunmuştur. Tahrik edici maddeler ve özellikle amphetamines bakımından, İsveç'te aşıkâr bir suistimal mevcut olup; bu neviden suistimalin İngiltere, U.S.A. ve ekseri Afrika memleketlerinde

artış kaydettiği müşahade edilmiştir. Amphetamines'in Türkiye'ye de sızdığı 7-9 Ekim 1970 tarihlerinde Avrupa Konseyinin Uyuşturucu Maddeler ve İlaça Bağımlılığın Cezaî Yönleri konusundaki Alt - Ekspertler Komitesinin İstanbul'da yaptığı toplantıda, Prof. Dr. A. Songar tarafından belirtilmiştir. Hallusijenler, örneğin L.S.D. gelişmiş memleketlerde yaygınlık göstermekte ise de gelişmekte olan memleketlere de sızrama riski gözönünde tutulmalıdır.

Uyuşturucu madde sorununun en önemli yanlarından birids bu sahada yapılan kaçakçılıktır. Bu kaçakçılık ve trafik, milletlerarası seviyede geniş, zengin ve profesyonel suçlu grupları tarafından organize edilmekte; elebaşları ender olarak yakalanıp, ceza görmektedir. Trafik mekanizması, liderleri, finansman yönünden destekleyicileri, toptancıları, nakliyecileri, mahallî dağıtıcıları ve en son olarakta ufak satıcıları (ki bunların ekserisi müptelâ kişiler) içerisine almaktadır.

Mevcut yasaklayıcı normlar karşısında, uyuşturucu madde - müptelâsı maddeyi temin edemediğinde, hastalığı tarafından cezalandırılmakta, maddeyi temin edip yakalandığında ise, adli organ tarafından cezalandırılmaktadır.

CEZAİ TANZİM VE KONTROL — Uyuşturucu maddeyi kullananlarla, trafiğini yapanları aynı suçlu ailesinin üyeleri olarak görmek ve cezaî müeyyideler açısından düşünmek hatalı bir siyasettir. Müptelalık sorunu sosyal bir tehlike ve kötülük olarak düşünölmek gerekir; ve ekseri müptelâlar da ekonomik ve sosyal yetersizlikler içerisinde olduklarından, bu kişilere yöneltilecek tretman metod ve tekniklerde prensip itibariyle ekonomik ve sosyal nitelikte olmalıdır. Aksi takdirde, yarardan ziyade zarar ika edilmiş olacaktır.

Uyuşturucu madde problemi yönünden farklılaştırılmış ceza tatbiki yerinde olup; ağır cezalar, trafikçiler için; daha az ağır cezalar taşıyıcılar için; ufak çapta trafikle meşgul olanlara daha fazla derecede hafifletilmiş cezalar - kendilerinde bu maddeyi kullanmış ise, hapis cezasına alternatif tedbirler, örneğin erteleme ile zorunlu tedaviye şevkinin ön görölmesi; kullananlar için sosyal bir müeyyide olarak, zorunlu tedavi formu söz konusu edilmelidir.

Türk Ceza Kanununda, farklılaştırılmış bir ceza sistemi mevcutsa da, ön görölen cezalar her suç nev'i bakımından oldukça ağırlık arz etmektedir. Kanunda sadece müptelâ kişiler bakımından salahlı tıbben tebeyyün edinceye kadar hastanede muhafaza ve tedavisi

kabul edilmiş olup, esrar alışkanlığına tutulan kişilerin Adli Tıp Müessesesinin 13 Mayıs 1970 günü ve 8093. A/7031 sayılı kararı ile iptilâ kabul edilmemesi neticesi, bu kişiler için sosyal bir tedavi tarzı olarak hastane yerine cezaevine gönderilmesi ön görülmüş bulunmaktadır.

Hiç şüphesiz yasak edilen maddenin kullanma maksadiyle, kişi üzerinde bulundurulması suç olarak kalmalıdır; aksi takdirde, cemiyet müdahale imkânına sahip olamayacağı gibi müptelâ kişileri tedaviye de sevkedemeyecektir. Uyuşturucu madde müptelâsı cemiyet için bir tehlike olup, diğerlerini de etkilemek suretiyle, yeni müptelâların doğumuna sebep olmaktadır. Bu durum, Türkiye bakımından oldukça önemli bir faktör olarak belirmektedir; zira, uyuşturucu madde kullanımına arkadaş etkisiyle başlanıldığı sosyolojik bir olgu olarak aydınlık kazanmıştır, Hiç şüphesiz bu nevi suçların sosyal tedbirler ile kontrol altına alınmak yöntemi takip edilmeli, polis, adli organ ile yasama organı bu ihtiyaçtan bilgili kılınmalıdır. Bunun önemi aşağıdaki açıklama ile daha belirgin hale gelecektir.

Cezaevinde veya akıl hastanesinde uyuşturucu maddeden zarurî olarak tecrit edilmiş ve bu maddeyi uzun süre kullanmamış bir kişinin müesseseyi terkinde bu maddeyi Israrla kullanmasının nedeni konusunda tatminkâr bir cevap bulmak kabil olamamaktadır. Yalnız, tarih potası içerisinde bu hareketi kontrol altına almayı hedef tutan çeşitli memleketlerdeki yasa tatbikatının yeteri kadar etkili olmadığı belirtilebilir.

Uyuşturucu madde müptelâlığın otoritesi, hukukun otoritesinden daha yoğun ve etkili olmakta; uyuşturucu madde için arzu duyulduğunda, bu arzunun yasama yoluyla, baskı ile silinmesi kabil olamamakta; taksitle adam öldürme planını yürüten satıcı için, hiç bir ceza ve hattâ ölüm cezası pek fazla ağır bir ceza olarak belirmemektedir.

Tarih sürecinde, Türk Ceza Kanunundaki hükümler açısından bir değerlendirmeye yer vermek amacıyla (elde mevcut) İstatistiki verilere aşağıda yer verilmiştir.

**Türk Ceza Kanunu maddelerine göre, ceza mahkemelerince
mahkûm olanların dağılışı.**

YIL	MADDE 403-404)	TOPLAM
1952	231/1939	2.170
1953	271/1901	2.172
1961	243/693	936
1962	260/830	1.090

1953 yılında Türk Ceza Kanununda yapılan tâdil ile, uyuşturucu maddeyi izinsiz olarak memlekete sokmak ve satmak 1 yıldan 5 yıla, uyuşturucu maddeyi kullanmak ise 2 aydan 6 aya kadar hapis cezasını müstelzim iken, birinci şıktaki cezalar 10 yıldan az olmamak üzere (satanlar için 5 yıldan az olmamak üzere ağır hapis) ve ikinci şıktaki ceza ise, 3 yıldan 5 yıla kadar olarak ön görülmüştür. Diğer bir ifade ile, her suç neviî için ön görülen cezalar artırılmıştır.

Uyuşturucu madde satan ve kullananlar miktarının bir an için memlekette sabit olduğu kabul edildiğinde, yukarıdaki verilerin ışığında ve Türkiye nüfusunun 1953 yılından bu yana kaydettiği artış karşısında, Türkiye’de uyuşturucu maddenin bir problem olmaktan çıktığını ileri sürmek doğal bir netice olarak belirmektedir.

Zahiri görünüş bu olmakla beraber, Ceza Kanununda ön görülen ağır cezalarla bu suçların önlendiğini ileri sürmek gerçekte bağdaşamıyacaktır.

Herşeyden evvel uyuşturucu madde kullananların kesin tedavi tarzlarının bilinmediği 1953 yılı ve öncesi, cezaların az olması ve bu şahısların diğer suçlulara nazaran daha fazla mükerrir olmaları neticesi beliren devir karşısında kullananların fazla olduğu belirmekte idi; bugün ise cezaların ağırlığı neticesi kullanan veya satan suçlu, uzun süre cemiyetten uzaklaştırılmakta ve mahkemelere intikal eden dava ve suçlu sayısı da o nispette azalmaktadır. Durum böyle olmakla beraber, yukarıda belirtildiği üzere istatistiklerin gerçek durumu (karanlık sayı nedeniyle) aksettirmediği de şüphe götürmez bir nitelik arz etmektedir. 1969 yılı içerisinde cezaevlerine uyuşturucu madde suçlusu olarak 1436 kişinin girmiş olması da ihmal edilemeyecek bir duruma işaret etmektedir.

İPTİLÂ KAVRAMI — Türk Ceza Kanununda uyuşturucu madde kullananlara verilecek ceza bakımından da madde nevî yönünden bir fark gözetilmemiş ve esrar kullananda aynı cezaî müeyyide tehdidi altında bırakılmıştır.

Bu münasebetle, Adli Tıp Müessesesi Reisliğinin, yukarıda sözü edinilen kararı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Meclişçe, esrar kullanmanın iptilâ yaratmadığı belirtilmekte ise de, bu hususta bir deyim limbosundan ileri gidilmediğini belirtmek; kullananların tecrit edilmeleri halinde sadece ruhi mahrumiyet arazi göstermeleri yanında, şahsiyet ve sosyal yaşantı fonksiyonunda beliren intibaksızlar neticesi esrarın da iptilâ yarattığını söylemek gerçekçi bir ifade olacaktır. Bu konuda cemiyet yönünden önem arz eden husus, madde kullanmanın şahsın sosyal hayatını etkileyip etkilemediğidir. Yazarın kanısına göre, Meclişçe bu husus ihmal edilmiş bulunmaktadır.

İngiliz ruh hekimlerinden Dr. P.H. Connell'inde görüşü bu merkezde olup, iptilâ deyimine fazlaca ehemmiyet verilmemesini tavsiye etmektedir.

TRETMAN — Uyuşturucu madde kullanılmasının başarılı bir şekilde terkinin sağlanması, tıbbî sosyal gözetimi içine alan devamlı bir kontrolü gerektirmektedir. Kontrol vetiresi, cezaevi veya hastanede ön görülen tretman sonrası cemiyette de devam eden rehabilitasyon faaliyetlerini (psikiyatrik, ailevî, eğitsel ve meslekî) de içine almalıdır. Uyuşturucu madde kullananların cemiyette uzun süreli olarak korunması (aftercare) şüphe götürmez bir ihtiyaç olarak belirmektedir. Halihazırda, cezaevi müesseselerinde suçlular eğitsel faaliyetler yanında atölye çalışmaları ile sanat eğitimine tâbi tutulmakta; cezaevi cemiyeti ve daha sonra cemiyette nasıl yaşanılması gerektiğini öğrenmektedirler, ilâve olarak, cezaevine uyuşturucu madde girmemesi için devamlı kontrol ve aramalar yapılmaktadır. Yakın bir gelecekte, tahliye edilen uyuşturucu madde suçlularının cemiyette gözetim ve bakımı, Cezaların infazı sırası ve sonrasında hükümlülerin korunmasına dair kanun tasarısının kanunlaşmasıyla sağlanacaktır.

TRETMAN - PERSONELİ - 1965 tarihli Cezaların İnfazı 1 bıkındaki Kanunla, uyuşturucu madde suçlusu için özel müesseseler ihdas edilmiş ve bu müesseselerde özel bir tretman nevi uygulanması planlanmış bulunmaktadır. Hiç şüphesiz bir programın yarar gösterip göstermemesi, personele dayalı olmakta ve

halihazırda özel yeteneklere sahip infaz personelinin olmaması nedeniyle, islâh olmuş sabık - uyuşturucu madde hükümlülerinin İslah elemanı olarak bu müesseseler de kullanılması gereği akla gelmektedir. Bu nevi bir tatbikat Türkiye yönünden yeni olmayacaktır. Türkiye Cezaevlerinin bir kaçında eski hükümlüler usta olarak atölyelerde çalışmak; ve bu atölyelerdeki suçluların disiplin yönünden arz ettiği problemler diğer sivil ustaların bulunduğu atölyelere nazaran ihmal edilebilir bir durum göstermektedir. Hiç şüphesiz uyuşturucu madde kullanan veya müptelâ kişilerin tedavisi, tamamıyla, profesyonel veya sabık - müptelâ kişilerin arenası değildir. Etkili bir tretman, akademik diplomalara dayalı olmadığı gibi uyuşturucu madde tecrübe etmişliği de dayalı bulunmamaktadır.

TRETMAN KAVRAMI — Bu münasebetle, tretman münasebetini tanımlamak yararlı olacaktır. Bir tretman münasebeti, iki veya daha ziyade kişinin birbirlerini eşit insanlar görerek, karşılıklı hürmete dayalı, birbirlerine karşı sorumlu bir ilgililik içerisinde, bu münasebete katılan şahısların şahsi gelişmesini ön gören bir vetiredir. Yukarda belirtildiği üzere, personel azlığı nedeniyle tretman münasebetinin ikiden ziyade kişiyi içine alması ve grup çalışması şeklinde belirmesi bir ihtiyaç olarak belirmektedir. Bu çalışmalarda, kişilerin kendilerine hürmet ve saygılarının sağlanması veya restore edilmesi gerekmektedir. Bu vetirede, yardımcı kişi (terapist, sabık - müptelâ, sosyal hizmet uzmanı veya arkadaş) kendisine yardım edilen kişi kadar değişmekte ve gelişmektedir.

Tretman kavramının bu şekilde yorumlanması, geleneksel anlamından daha geniş ve dinamik bir nitelik arz etmektedir. Sabık - müptelânın, bu çerçevede fonksiyona girebilmesi için, herşeyden evvel, hareketleri yönünden kendisi ve yardım edeceği kişi bakımından devamlı gelişme ile karşı tarafa sorumlu bir ilgi duyma şeklinde beliren felsefeye inanmış olması; değişime hazır; hatalarını kabullenir, samimi; sözleri ile hareketleri arasında uyumluluk bulunması; yardım edeceği kişiyi dinleyebilme yeteneğine sahip olması gerekmektedir.

Sabık - müptelâ'nın diğer tretman personeline nazaran avantajlı durumu, müptelâ olan bir kişinin ihtilâflarını hissedebilmesi ve bu kişinin içinde bulunduğu ezinti ve azabı tecrübe etmiş olmasındadır. Bununla beraber, sabık - müptelâ deyimi bir etiketten ibaret olup, doktor, psikolog, sosyal hizmet uzmanı etiketlerinde olduğu gibi etiketle birlikte kişinin özel ve iş hayatında liderlik vasıflarına

sahip olması; sorumlu ve muvazenede bir kişi olarak sevebilmesi, samimi olması ve diğerlerini de aynı yöne yöneltebilmesi gerekmektedir.

Gerçekten islah olmuş bir müptelânın, kendi iyileşimini tamamlamış tecrübeli ve kendisini normal yaşantıya adanmış olması nedeniyle, başkalarına yardım edebilme yeteneğine de sahip olabileceğini belirtmek yerinde olacaktır.

Cezaevlerinde ön görülen tedavi formu olarak grup çalışmasından yararlanmanın yerinde olacağı ve bu hususun Türk Cezaevlerinde tretman yönünden planlandığını belirtmek yerinde olacaktır. Grup çalışması ve tartışmasında suçluların rehber nezaretinde birbirlerine yardım etmesi gaye edinilmiş; grup tartışmasında yer alan konuların yatakhanelerde de konuşulması ve bu suretle birbirlerini etkilemeleriyle kendileri ve diğerleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmış olacaktır.

Cezaevi müesseselerinde verilen konferans ve öğütlerde alışkanlıktan kurtulmanın şahsın kendi iradesine bağı olduğu kişinin kendisini kurtarma yolunda çaba sarf etmesi gereğı belirtilmektedir. Grup çalışmaları ile, hiç şüphesiz daha etkili bir tretmana gidilebilecektir.

Uyuşturucu madde müptelâlığının hastalık veya suç olarak kabullenilmesi hususu artık münakaşa konusu olmaktan çıkarak müptelâlığın bir hastalık olduğu ekseri memleketler tarafından kabul görmüştür. Konu, daha ziyade, hastanın zorunlu olarak hastaneye şevki hususuna yönelmiş ve Milletlerarası seviyede münakaşa ve tartışma konusu olmuştur. Türk ruh hekimlerinin ekserisi, zorunlu olarak hastaneye sevk lüzumuna kani olup; hastanın, ancak bu şekilde tedavi altında tutulabileceğini ileri sürmektedirler. Memleketimizdeki normatif düzenleme bu şekildedir. Tabiatıyla, zorunlu olarak hastaneye şevkin altında, mühim olmamakla beraber, suç olmaklıkta yatmaktadır.

Bakırköy akıl ve sinir hastalıkları hastanesinde müptelâ kişilerin tedavisi aşğıdaki şekilde yapılmaktadır.

Ekseri hallerde, toksik madde ani olarak kesilerek (hızlı sevrage) tedaviye başlanılmakta; vücuttaki toksik maddenin bir an evvel atılması gayesiyle hastaya müşhil verilmekte; şiddetli krizlerde bazı hipnotikler ve nörovejatatif sistemi regule eden ilâçlara başvurulmaktadır.

Abstinans devri, bu suretle, geçtikten sonra tedavinin ikinci faslı olan ruhî tedavi gelmektedir. Gerçekte, bu tedavi severage'den evvel başlayarak hasta iyi oluncaya kadar, tahminen 4 - 5 ay kadar devam etmektedir.' Bu devrede hasta kontrol altında çalıştırılmakta ve kırılan itimadı ve cemiyete karşı olan güvensizliği grup psikotera pisi ile giderilmeğe çalışılmakta ve aynı gayenin tahakkuku için servis içi rehabilitasyon çalışmaları yapılmaktadır. Servis içi faaliyet olarak, şimdilik, montaj işleri yapılmakta; hastaların dışarıya çıkarılmaları mahzurlu görüldüğünden hastane içinde çok daha geniş nitelik arz eden rehabilitasyon çalışmalarından yararlanmaları mümkün olamamaktadır.

Hastaneye son on yıl içerisinde yılda ortalama 350 - 400 hasta intikal etmekte olup; bu hastaların müesseseyi terklerinde tedavileri kesinlikle bilirmiş olmalarına rağmen, hastaneyi terklerinden iki - üç ay sonra tekrar hastaneye geldikleri tespit edilmiştir. Anlamsız bir paradoks ifade eden bu öneri müessese sonrası sosyal gözetim ve bakım servislerinin tekâmül etmemiş olmasından ileri gelmektedir.

Fazla miktarda esrar kullanmış hastalarda şizofreniye benzer reaksiyonlar belirmekte ve hasta toksik maddeye bağımlılıktan kurtarıldığında bu reaksiyonlar da zail olmaktadır. Çeşitli uyuşturucu maddeleri kullanmış kişilerde ise, sara benzeri durumlar belirmektedir. Bunlarında tedavi sonucu kaybolduğu hastane hekimleri tarafından belirtilmiştir.

SONUÇ Memleketimizde sosyal ve ekonomik intibaksızlık ve yetersizliğin tezahürü olarak beliren müptelalık hali, yukarıda belirtildiği üzere, ekseriya arkadaşın etkilemesi neticesi tezahür etmektedir. Cemiyette bu kişileri esrarkeş gibi deyimlerle etiketlemekte ve cemiyetten psikolojik ve maddesel olarak tecrit ettiklerinden müptelâ kişinin tedavisi memleketimiz yönünden oldukça ciddî bir sorun olarak belirtilmektedir. Tedavi yönünden mühim olan husus, hastanın abstinans sonrası uzun süreli olarak sosyal tedaviyle birlikte, gerektiğinde psikiyatrik tedaviye tâbi tutulması gereğidir.

Sonuç olarak, uyuşturucu maddenin doğurduğu sorunlar sadece ceza hukuku ile çözümlenebilecek nitelikte olmayıp; bu konuda diğer sosyal müessese ve organlara büyük bir sorumluluk düşmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

Advisory Committee on Drug Dependence: Cannabis(Home Office report) Her Majesty's Stationary Office, London 1968).

Cameron, D.C.: Abuse of Alcohol and Drugs: Concepts and Planning
Who Chronicle 1970

Cook, S.J. et al: **The Social Background of Narcotics Legislation** (Addiction Research Foundation, Sept. 1969).

Eddy, N.B.; Halbach, H.; Isbell, H. and Seevers, M.H.: Drug dependence : its significance and characteristics. **Bull. Wld Hlth Org., 1965 32.**

Phillipson, R.V. (ed.): **Modern Trends in Drug Dependence and Alcoholism.** (Appleton Century Crift, NewYork 1970).

Richman, A.: Follow-up of criminal narcotic addicts. **Canad. Psychiat. Ass. J. 11 (1966).**

Schuster, C.R. and Thompson, T.: Self - administration of and behavioral dependence on durgs. **Ann. Rev. Pharmacol. 9. (1969).**

Steinberg, H. (Eki.) **The Scientific Basis of Drug Dependence (Churchiill, London 1969).**

Underleider, J. T. and Fisher, D.D. : Halucinogenic drugs and their psychiatric implications, **New Physician 17 (1968).**

TERCÜMELER

İNGİLTERE’NİN DEĞİŞEN HARİTASI (1)

Çeviren

Orhan ZAİM

Tetkik Kurulu Müşaviri

Mahallî idareler hakkında 1966 -1969 yılları arasında hazırlanmış kraliyet komitesi raporunda «Mahallî İdareler sadece vatandaşlara hizmet arzeden kuruluşlar değildir. Aynı zamanda İngiliz demokrasisinin en vazgeçilmez unsurudur. İdarî kuruluşun yeniden düzenlenmesi sırasında bu öge eskisinden daha önemle önerilerimizde yer alacaktır» denmektedir.

Bugün yürürlükte bulunan İdarî örgütlenme coğrafî, sosyal ya da İdarî bakımdan mantıkî değildir. İdarî örgütlenmelerin yeniden düzenlenmesi düşüncesi, esas görevlerin icrası bahasına acaba demokrasiye yönelmiş tehditler getirmekte midir? Örneğin, seçmenlere doğrudan sorumlu olmayan yeni ulaştırma idaresinin, eyaletin gözetimi altında, görev yapması konusunda karara varılmıştır. Buna karşılık Lord Redcliff - Maud, Kraliyet komisyonu, üç yıllık yoğun çalışma sonunda, geçen yıl açıklanan en az karşı çıkmaya konu olabilecek, başarılı ve demokratik bir örgütün kurulabileceği iddiasındadır. Raporu hazırlayanların vardıkları en önemli yargı, mahallî idarelerin belli başlı görevlerini yapan örgütlerinin birleştirilip, müşterek bir idare altında toplanabileceği idi. Öneri mahallî idarelerin personel yönetimi, sağlık, sosyal konutlar, eğitim Örgütlerinin tamamını, şehir planlaması, ulaştırma servisleri gibi çevresel özellikler taşıyan örgütleri kısmen kapsıyordu. Bu konuda değişik düşünüşe sahip (böyle bir komisyonun kurulmasını hükümete öneren) Mahallî İdareler ve Sosyal Meskenler Bakanlığı ile «The Guardian» eski yazarlarından ve komisyon üyesi Mr. Derek Senior aşağı yukarı adı geçen rapor kadar detaylı önerilerde bulundular. Mr. Senior’un en çok üzerinde durulan eleştirisi, Maud’un 1

(1) The Economist dergisinin 14-20 Haziran 1968 tarihli sayısından çevrilmiştir. S: 19-21

raporunda yer alan, müşterek idarenin planlama örgütünün sorumluluğu ile ilgilidir.

Büyük metropoliten alanlar için (1965 yılında yürürlüğe giren Büyük Londra İdaresi, ikinci bir meclisle yersel hizmetlerin bir elden yapılmasını büyük ölçüde gerçekleştirmişti), mahallî idarelerin hizmetlerin bir idare altında toplanması fikri yeni kurulacak örgütler için tutarlı olamamaktadır. GLC diye anlandırılan ve geniş oranda kırsal bölgeleri de kapsayacak olan üç yeni metropol alanda da, hizmetlerin bir elden toplanmasını öngörmektedir ki bu olumludur.

Her yerde görülen, 1888 ve 1894'lerde yapılan yeniden düzenlemeye dayanan, kasaba - ilçe (town - County) örgütlenme biçimi ortadan kalkacak, kasaba ve ilçeler yeni bölgeler içinde eritilecek, böylece 20. asrın gerçeklerine ters düşen engeller bir hamlede aşılabacaktır. Bu yeni kurulacak bölgeler eyaletlere (2) gevşek bağlarla bağlanacaktır. (İngiltere adası 8 büyük eyalet «Providence» ayrılacak ve güney doğu eyaleti ülkenin nüfusunun % 40'ını kapsayacaktır.

Eyalet meclisi, mahallî idarelerin seçimle gelmiş organları tarafından seçilecek (iki dereceli seçimle) ve bu meclis mahallî idareler arasında hakem rolünü oynayacaktır. Merkezî hükümete danışarak, eyalet meclisi fizikî ve ekonomik planların esaslarını çizebilmek gibi önemli yetkilerle teçhiz edilecektir. Bölgenin çevresel planlarının eyalet planlarına uygun olması gerekmektedir. Eyalet Meclisi sakat çocuklar için okullar, yüksek okullar gibi özellikle taşıyan hizmet kuruluşlarının kurulacağı yerleri tayin edebilecektir. Bütün bu yetkilere rağmen, eyalet meclisi bazı uzman ve danışmanlara da sahip olmasına ve özel projelere (bir opera binası yapılması gibi) para sarfetme yetkisi bulunmasına karşılık, kendisi hiç bir hizmeti yönetmeyecek ve yapamayacaktır. Bütün bu düşüncülere rağmen, mahallî idarelerin eyalet içinde eritilmesine kadar, ortada büyük boşluklar kalmaktadır.

Komisyon başkanının teklifinde yer alan diğer önemli bir nokta, metropoliten alanlar dışında kalan bölgelerdeki, kasaba (borough), İlçe (Parish) ve şehir (District) mıntıklarındaki seçimle gelen meclisler halk istediği takdirde, var olmaya devam ede-

(2) Providence : Dilimizde kaynakların akıllıca idaresi karşılığı ise de, yazıda taşıdığı anlam bakımından eyalet olarak tercüme edilmiştir. (Çev. notu)

çektir. Tabîî bu kuruluşların gelecekteki görevleri esaslı surette sınırlanmış bulunacaktır. Bu meclislerin mevcudiyeti, halkın düşünüş ve arzularını yeni idareye aktarması bakımından faydalı olabilecektir. Böylece Tolpuddle halkı yeni bir belediye binası, ya da York'lular dinlenme ve eğlence mahalleri için daha çok harcama yapmak istiyorlarsa ve arzuları eyalet meclisince de uygun bulunursa, istekleri yerine getirilecektir.

Mahallî idarelerin pek çoğunda ideal bir ünitenin ölçüsünün ne olduğu tartışılmaktadır. Komisyon böyle bir ölçünün mevcut bulunmadığına karar verdi. Mahallî idarenin ölçüsü, fizikî planlamaya yetecek kadar geniş ve şahsiyeti bulunan bir personel grubuna sahip olabilecek kadar küçük olmalıdır. Metropoliten alanlar haricinde yeni çizilen harita bir milyon üstünde nüfusu ihtiva eden Sheffield ve Güney Yorkshire'e alanı 195.000 mil kareden değişen Halifax'dan Exeter ve 2227 mil²den Devon'a, 93 mil²'ye sahip Sunderland ve doğu Durham'a kadar değişik ölçüleri ihtiva etmektedir. Kişi başına yapılan harcamalar Brighton ve Orta Sussex'te 65,8 İngiliz lirası, Halifax'ta ise 28,4 İngiliz lirası olarak değişmektedir. Bu farklılıklar ekstrem gibi görünmekte ise de mevcut sistemle karşılaştırıldığında durumun daha iyi olduğu anlaşılabacaktır. Sonuç olarak komisyonun yaptığı araştırma, ünitenin büyüklüğü ile başarılı olması arasında bir oran kurmanın mümkün olmadığını göstermektedir.

Buna rağmen ayrıntılar garip görünmektedir. Bu haritanın herkes bir köşesini eleştirecektir. Örneğin komisyonun mahallinde mantıkî ve uygun karşılanacağını belirtmesine rağmen, Riding'in yeniden düzenlenmesi pek ciddi eleştirilere konu olmaktadır. Orta Lancashire ve Güney Hampshire hızla artan nüfusu, yakın bir gelecek gözönüne alınarak, sınırlarının geniş tutulması da eleştirilere hedef olmaktadır. Sınırların yeniden gözden geçirilmesi imkânı önerilen projede yer almaktadır. Projenin uygulanmasından beş yıl sonra sınırlarda değişiklikler yapılabilecektir. Ancak bu değişikliklere eyalet meclisi karar verecektir.

Eğitim hizmetleri, üzerinde en çok tartışma yapılan konudur. Verilerin ağırlığı ve Eğitim ve Bilim Bakanlığının önerileri, eğitim birliklerinin (Authority) en az beşyüz bin nüfusu kapsaması yolundadır. Ancak bu ölçüde bir birlik, özelliği olan uzman ve danışmanı, «full-time» istihdam edebilir. Halbuki 1968 sayımı esas tutularak hazırlanan, Maud raporunda yer alan birliklerin yarış]

bu ölçüden küçüktür. Komisyon üyelerinin eğitim sisteminde mevcut büyük karışıklıkları yokettikleri doğrudur. Fakat bu arada, kendi tercihlerinden büyük ölçüde eğitim birliklerini parçalamak doğru mudur? Mr. Derek Senior yeni eğitim sistemini, mahallî idareler yuvasında doğmamış ve fakat paraya doymak bilmeyen guguk kuşuna benzetmektedir. Diğer vergi oranlarından çok yüksek olan, eğitim hisselerinden doğan mahallî gelirleri merkezî eğitim organına devrini öngören proje, Maud'un demokrasiyi yaygınlaştırmak ve güçlendirmek iddialarına karşı düşmektedir. Yeni sistem bazı çelişmelere düşmüş görünmektedir. Örneğin mevcut LEA'larm en iyisi olan Batı Riding'i parçalara bölməsi, Maud eğitim ünitelerinin başarı şansım azaltmaktadır. Eğitim birlikleri arasında iş birliği yapılması ve özel servislerin paylaşılması ile Maud'un düşündüğü eğitim sistemine ulaşılamiyacaktır.

Mahallî idareler mâliyesinin sorunları komisyona tevdi edilmiş görevler arasında değildi. Diğer taraftan mahallî idarelere daha bağımsız gelir kaynakları sağlanması için, mükemmel bir tartışma fırsatı ortaya çıktı. Gerçekte projenin en önemli noktası budur. Zira gelir kaynakları yeterli olmazsa, mahallî idareler eyalet bütçesine el uzatacaklardır. 1900'lerden bu yana mahallî idarelerin harcamaları safi millî hasılanın % 5'inden % 15'e yükselmiştir. Merkezî hükümet bugün mahallî idarelere harcamalarının yansı oranında yardım yapmaktadır. 1970 -1971 yılında bu oranın % 57'ye ulaşacağı beklenmektedir. Kraliyet Amme İdaresi Enstitüsü Komisyonla anlaşarak, merkezî hükümetin toplamakta bulunduğu taşıt lisans, şoför ehliyet ücretleri ve akaryakıt istihlâk resimlerinden gelen gelirlerin % 14 ünün mahallî idarelere verilmesinin gerektiğini açıkladı. Bu ise merkezî hükümetle mahallî idareler arasındaki ilişkilerde bir devrim yaratacaktır.

Bugün mevcut sistemin en sıkıcı yönlerinden biri, projelerin finansmanı için borç teminidir. Komisyon bu konuda mahallî idarelerin hazırlayacağı 5 yıllık plânda, projelerin yer almasını ve merkezî hükümetin ekonomik duruma ve başlıca sektörlerden hangilerine yapılacak yatırımın oranım ve ölçüsünü idarenin kararlaştırmasını önermektedir. Bu ödeneklerin mahallinde nasıl kullanılacağı eyalet meclisi ile mahallî idare meclisince karşılıklı tartışılacaktır. Bu ödeneğin bir miktarı (ne kadarı belli değil) mahallî idarece ihtiyat olarak ayrılacaktır.

Mahallî idarelerin yatırımlarında millî standartların korunması merkezî hükümetin üçüncü görevi olacaktır. Ancak merkezî

hükümet mahallî idarelere yaptığı yardımları kısarsa (şu ya da bu nedenle) bu kontrolü nasıl yapabilecektir? Carî harcamalar için yapılan ödemelerde bu husus nasıl sağlanabilir? Bugün mevcut sistemde mahallî standartların korunmasında alınan sonuç yüz güldürücü değildir. Hakikaten seçmenleri bilinçlendirmek, onların oyları ile idareyi kontrol altına almak ve mahallî idarelerde demokrasiyi canlandırmak için gelecekte yapılması gerekli pek çok şey vardır.

Maud'un önerilerini uygulamak yeni İngiliz hükümetinin görevi olacaktır. Erken yapılacak genel seçimlerle, arzulu işçi partisi bu önerilerin 6974'e kadar uygulama fırsatını bulacaktır. (3)

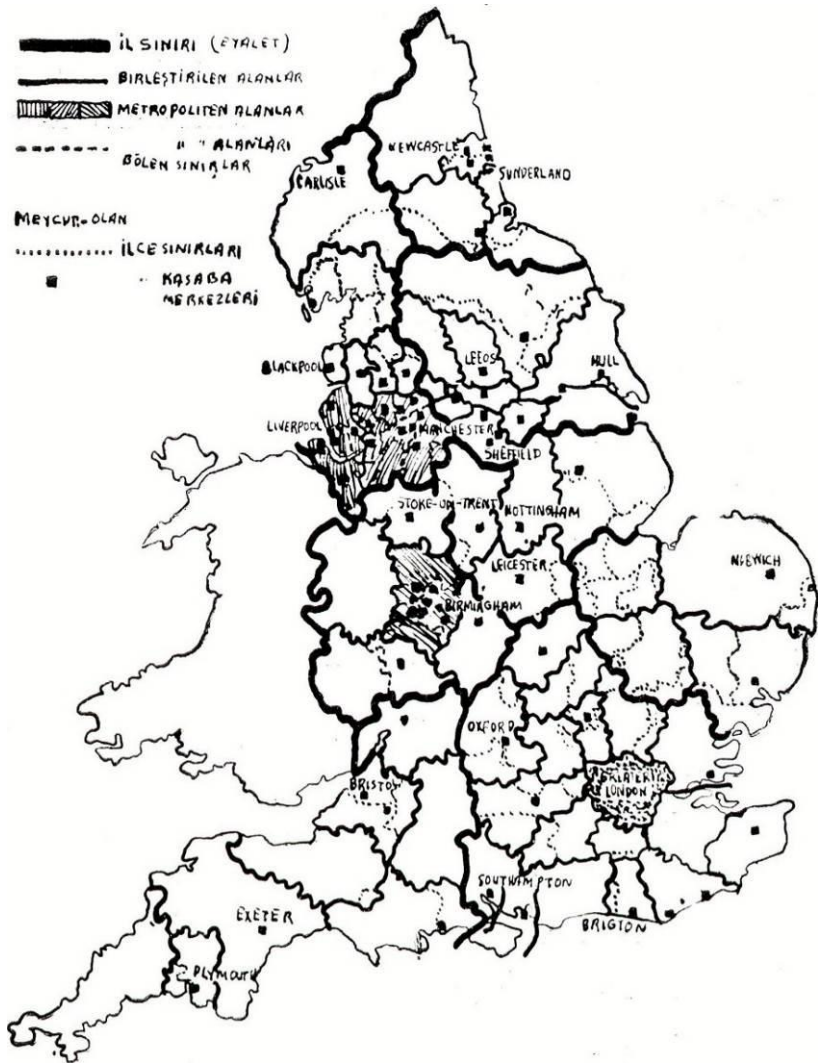
Maud'u bütün kalbiyle destekleyen Mr. Wilson mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesi işinin öne alınmasının gerekli olduğunu ilân etti ve bu konuyu seçim platformu olarak ele aldı. Mahallî idareler ve Sosyal Meskenler Bakanını hafif bulan Başbakan Devlet Bakanlığına Mr. George Thomson'u atadı ve yeniden düzenleme işinin başına getirdi. Mr. Thomson'un görevi mevcut 45 ilçeyi (County), 79 bucağı (County - borough), 227 kasabayı (non - county borough), 449 şehrsel bölgeyi (Urban districts) dolaşmak ve yükselen feryatları dinlemektir.

Bir İskoç olarak Mr. Thomson İngilizlere ne yapacaklarını söylemek için iyi seçilmişti (!) Buna karşılık Başvekil İskoçya'ya bir İngiliz'i göndermeye cesaret edemezdi. Esasen onların Kraliyet Komisyonu da bu yılın başında raporunu yayınladı. İskoç Kraliyet Komisyonu, Maud komisyonuna benzememekte ve mahallî idareler bataklığına batmış olmakla ün yapmıştır.

Wales belki bir prence sahipti ama bir kraliyet komisyonu yoktu. Wales mahallî idareleri yapılan tekliflerin çoğuna yanaşmadı. Son projedeki altı ilçe ve 35 bölge meclisinin Maud önerisine prensipler bakımından, uzaktan yakından bir yakınlığı yoktur.

Sonuç olarak Wales'ın İngiliz Kraliyet Komisyonu dışında bırakılması konusunda varılan yargının ne kadar tutarsız olduğu ortaya konmuş oldu.

(3) Makale 1969 Haziran'ında yazılmıştır.

İDARÎ COĞRAFYA

İNEBOLU İLÇESİ İDARÎ COĞRAFYASI

Yaşar ERMAN
Gölcük Kaymakamı

PLAN :

- 1 — Coğrafi durum
 - a) İlçenin yeri ve sınırları,
 - b) Doğal ve jeolojik yapısı,
 - c) Akarsuları,
 - d) İklimi,
 - e) Bitki örtüsü,
- 2 — Tarihi durum
- 3 — İdarî teşkilât ve personel durumu
- 4 — Nüfus ve yerleşme durumu
- 5 — Ekonomik durum
 - a) Tarım,
 - b) Hayvancılık,
 - c) Ormancılık,
 - d) Ticaret ve sanayi,
 - e) Turizm.
- 6 — Kültürel ve sosyal durum.
- 7 — Sağlık durumu
- 8 — Bayındırlık ve ulaşım durumu
- 9 — Mahallî hizmetler
- 10 — Sonuç.

1 — Coğrafi Durum :

a) İlçenin yeri ve sınırları :

inebolu, Kastamonu ili'ne bağlı bir ilçe olup, il merkezinin 89 kilometre kuzeyinde Karadeniz kıyısındadır. Batı Karadeniz bölgesinin Karadeniz'e doğru yaptığı büyük çıkıntının batı köşesini teşkil eden Kerempe burnunun hemen doğusundan doğu istikametinde Bozkurt ilçesi ile sınır teşkil eden Değirmencikler mevkiine kadar uzanan yaklaşık olarak 50 kilometre uzunluk ve ortalama 12 kilometre genişlikteki bir alana yayılır. Bu alan içerisinde yüzölçümü 599 kilometrekaredir. Doğusunda Bozkurt, batısında Cide, güneyinde Küre ve Azdavay ilçeleri bulunur. Kuzeyini Karadeniz sınırlamıştır.

b) Doğal ve jeolojik yapısı :

İlçe ve çevresi tamamen dağlık bir bölgede kurulmuştur. Rakım O dan 1100 metreye kadar değişir, ilçe merkezi de O dan 150 metreye kadar yükselen engebeli bir alanda kurulmuştur. Kıyıya paralel olarak uzanan ve hemen kıyıdan itibaren yükselen İsfendiyar dağları silsilesi sarp yamaç ve geçilmesi güç derin, dar dereler meydana getirir. Bu süsilenin doğu kısımları daha yüksek olup batıya doğru alçalır ve yayılır. İlçenin batı güneyinde ve en yüksek noktayı teşkil eden Kavşak tepesi 1158 metredir. Dağlar kıyıya paralel olduğundan kıyılar düz denecek kadar az girintili çıkıntılıdır.

inebolu arazisi jeolojik bakımdan genellikle rüsubî tabakalardan meydana gelmiştir. Kuzeyde, üst ve orta krestase flişi ve gene kuzeyde bu tabakaların arasında sahile paralel olarak volkanik sahra tabakaları ile güneyde jurasit fliş ve şistin bazı çeşitleri de mahdut ve ufak sahalar halinde alt kretas üst jurosik tabakalarına rastlanmaktadır. Tecezziler ağırdır. Yer yer kalker kayaları ve taşlık kısımlar vardır. Bu sebepten toprak sathî olduğundan bilhassa şiştik arazilerde orman açmalarının sonucu olarak toprak kaymaları ve erozyonlar husule gelmektedir.

c) Akarsuları :

İlçede nehir veya ırmak niteliğinde akarsu yoktur. Yazın suları azalan ve hepsi de Karadeniz'e dökülen küçük çaylar vardır. Bunların başlıcaları doğudan itibaren Gemiciler çayı, Adıyaman çayı, Manasır çayı, İkiçay, Kızılkara çayı, Özlüce çayı, Kayran ça-

yı ve Doğanyurt çayıdır. Bu çayların memba taraflarında alabalık da bulunur.

d) İklimi :

İnebolu'ya Karadeniz'in ılımlı ve bol yağışlı iklimi hakimdir. Yazları sıcakça, kışları ise ılık geçer. Kışın yağışlar fazladır ve daha ziyade yağmur şeklindedir. Kar da yağarsa da, sahil şeridinde çabuk erir, yüksek yerlerde uzun süre kalır. Bahar aylarında çok sis olur. Yaz kısa, fakat çok güzel geçer. Sonbaharı da güzeldir ve uzunca sürer. Hakim rüzgârlar kible lodos, batı ve batı karayel ve doğu poyrazdır.

1965 -1969 yıllarına ait. 5 senelik ortalamalar :

	Suhunet	Nem %	Yağış M2 Klg.	Basınc mb	Bulutluluk 10/10
Ocak	6.2	74	113.5	1007.6	7.6
Şubat	6.0	74	86.6	1009.1	6.7
Mart	7.0	80	106.5	1008.8	7.3
Nisan	10.3	79	68.2	1006.8	6.5
Mayıs	15.5	79	40.4	1007.9	5.2
Haziran	19.1	75	54.5	1006.4	4.4
Temmuz	21.5	72	15.4	1005.9	3.5
Ağustos	21.7	74	43.6	1005.4	3.5
Eylül	18.3	75	76.9	1008.7	4.1
Ekim	14.2	78	103.6	1011.6	5.1
Kasım	12.7	74	115.9	1010.7	6.0
Aralık	10.3	71	128.6	1006.7	7.2

e) Bitki örtüsü

İnebolu dağlık bir bölge olduğu kadar dağları da gençlikle ormanlarla kaplıdır. Daha ziyade kayın, gürgen, çam ve göknar içerisinde % 98 ini kayın teşkil eder. Ayrıca kavak, meşe, kızılâğaç ve kestane de ana ağaç türleridir. Denize bakan yamaçlarda da daha

çok orman gülü (Rodedondron) denilen ağaççıklar bulunur. Ancak, vaktiyle daha sık ve açmalar, gerekse isabetsiz kesimler dolayısıyla azalmış ve orman içlerinde ve kenarlarında birçok açıklıklar meydana gelmiştir. Ormanların dışında kalan yerlerde bitki örtüsü olarak meyve ve sebze bahçeleri vardır. Elma, armut, erik, kiraz, ceviz ve fındık başlıca meyveleri teşkil eder.

2 — Tarihî durum :

Çevre tarihî, eski bir yerleşme yeri olarak İsa'dan çok öncelere, hattâ taş devrine kadar uzanır. İlk sahiplerinin Sümer'lerin bir kolu olan Gas'lar olduğu anlaşıyor. (M.Ö. 1400 - 1300). Sonra Etiler'in eline geçmiştir. (M.Ö. 1300-1200). Daha sonra Dor'lar (M.Ö. 1200-1100). Paflagonyalılar (M.Ö. 1100 - 700) gelmiştir. Paflagonyalılar zamanında ismi Abuno Teichus olduğu anlaşıyor. M.Ö. 700-64 yılları arasında sırasıyla Kimriler, Lidyalılar, İranlılar, Kapadokyalılar, Pontuslar, Galatyalılar, Bretemler gelip geçmiştir. M.Ö. 64'te Romalıların, Roma İmparatorluğunun ikiye bölündüğü M.S. 395'te Bizansın hakimiyetine geçmiştir. Bizans zamanında adı Yonopolis olmuştur. Daha sonra doğudan gelen Danişmentler M.S. 1100'de buraları almış, Selçuklularla Danişmentler arasındaki mücadeleden yararlanan Bizanslılar 1207 -1213 arasında buraları tekrar zaptetmişse de Selçuk kumandanı Hüsamettin Çoban 1213'te ele geçirmiştir. Bu devirde adı İnebolu olmuştur. 1309'da Candarların eline geçmiş, Candarlar zamanında bazı kardeş kavgaları olmuş, bu arada Yıldırım Bayezit 1392'de Süleyman Paşa'nın beyliğine son vermiş ve daha sonra Timur tarafını tutan İsfendiyar Bey sınırlarını genişletmiştir. Nihayet 1460'da Fatih Sultan Mehmet Candaroğulları Devletine son verip buraları kesin olarak topraklarına katmış ve çevrenin birliğini sağlamıştır.

İnebolu, Kurtuluş savaşı ve Cumhuriyetin ilk yıllarında çok önemli olaylara sahne olmuştur. Kurtuluş Savaşının merkezi olan Ankara'nın Karadeniz'e bağlantısını İnebolu sağlamış, Kurtuluş Savaşına katılan Ordu mensupları ve önemli kişiler İnebolu üzerinden Ankara'ya ulaşmışlardır. Dıştan ve içten temin edilen her türlü savaş malzemesi Ankara'ya buradan sevk edilmiştir. Düşman savaş gemilerinin tehdit ve bombardımanlarına rağmen bütün bunlara göğüs germesini bilen İnebolulular Kurtuluş Savaşı boyunca 7'den 70'e kadar, kadını erkeği, kayığı, öküzü, atı, kağnısı, arabası ile fedakârane çalışmış ve canından kıymetli bildiği savaş malzemesini taşıyarak Kurtuluş Savaşı'na en büyük desteği sağlamıştır. 9/Hazi-

ran/1921 de Kılış ve Panter isimli iki düşman savaş gemisi İnebolu önlerine gelerek şehirdeki silâhların ve subayların teslimini istemişlerse de bu talep reddedilmiş , bunun üzerine düşman gemileri bombardimana başlamıştır. Bütün bunlar İneboluluların azim, cesaret ve gayretinden hiçbirşey eksiltememiştir. 9/Haziran her sene İnebolu'da o günler canlandırılmak suretiyle Şeref ve Kahramanlık günü olarak kutlanmaktadır. İneboluluların ve bilhassa kayıkçıların bu fedakârlık ve kahramanlıkları Türkiye Büyük Millet Meclisinin de takdirine mazhar olmuş, yüce meclisin 11/2/1924 tarihli toplantısında İnebolu Mavnacılar Loncasına bir kıta beyaz şeritli İstiklâl Madalyası verilmesi kararlaştırılarak bu madalya ve vesikası 9/4./1924'de loncaya tevdi edilmiştir.

Cumhuriyet tarihinin en önemli olaylarından biri olan Şapka Devrimi de büyük kurtarıcı Atatürk tarafından İnebolu ve Kastamonu'da açıklanmıştır. Bu maksatla Kastamonu ve İnebolu'ya gelen Atatürk, 25 - 28/Ağustos/1925 tarihlerinde İnebolu'da kalarak, Türkocağı (Şimdi Halkevi) nda 27/Ağustos) 1925 perşembe günü tarihî şapka ve kıyafet nutkunu söylemişlerdir. Eşsiz Kahraman Atatürk'ün İnebolu gezisi, bütün heyecan ve canlılığını korumakta, İnebolulular Ata'yı bağırlarına Basmanın zevk ve hatırasını yaşatmaktadırlar. Bu münasebetle her sene 25/Ağustosta şapka devrimi şenlikleri düzenlenmektedir

3 — İdarî teşkilât ve personel durumu :

İnebolu 1289 (1873) yılındanberi ilçedir. Zaman zaman bağlantı ve ayrılmalarla ilçe hudutlarında değişiklik olmuştur. Halen merkez bucağından başka Doğanyurt (Meset) isimli bir bucağı vardır. İlçenin 103 köyü olup bunların 73 ü merkez bucağı, 30 u Doğanyurt bucağına bağlıdır. Köylerin 99unda köy kanunu uygulanmaktadır Yalnız ilçe merkezinde belediye teşkilâtı vardır. Belediye 1282 (1866) yılında kurulmuştur. Kasaba merkezi 9 mahalleden ibarettir.

İlçede mevcut İdarî teşkilât ve personel durumu şöyledir:

a) Bakanlıklara bağlı kuruluşlar:

Adalet: Savcı, 2 savcı yardımcısı, ağır ceza başkanı (İlçede mürettep ağır ceza mahkemesi vardır), 5 hakim, 3 başkâtip (Biri geçici yetkili noter muavini), 9 kâtip, 1 icra memuru, 3 mübaşir, 3 odacı, cezaevi müdürü, kâtip, 4 gardiyan.

Millî Savunma: Askerlik şubesi başkanı P. Alb., 1 prs. Bnb., - yedek personel teğmen, 1 sivil daktilo memuru.

İçişleri: Kaymakam, tahrirat kâtibi, tahrirat kâtibi refiki, bucak müdürü, nüfus memuru, 2 nüfus kâtibi 2 odacı 1 şoför.

Emniyet : Emniyet âmiri, komiser, 7 polis memuru (Biri trafik), 3 bekçi (Kadro 10 olup 7 si boştur), 1 sandalcı, 1 odacı.

Jandarma: İlçe jandarma birlik komutanı Yzb., 3 astsubay, 5 uzman çavuş.

Maliye: Malmüdürü, muhasebe şefi, veznedar, tahakkuk servis şefi, vergi memuru, vergi me. yardımcısı, tahsil me. yardımcısı 3 tahsildar, dava takip memuru, gelir daktilosu, 2 odacı, 1 bekçi.

Millî Eğitim : İlköğretim : İlköğretim müdürü, ilköğretim müdür yardımcısı, 2 ilköğretim müfettişi, kâtip, 160 öğretmen (asil, vekil, er, geçici ve eğitimci olarak), 9 hademe.

Orta öğretim: İnebolu lisesi; müdür 2 müdür yardımcısı, 14 öğretmen, kâtip, 2 hademe.

Doğan yurt Ortaokulu: Müdür, 2 öğretmen, 2 hademe.

Meslekî Teknik öğretim: Kız Enstitüsü ve ona bağlı Ana Okulu: müdür, 8 öğretmen, kâtip, 2 hademe. 1 gezici köy kadınları kursu: 1 öğretmen.

Halk ve çocuk kütüphanesi : 1 memur, 1 hademe.

Bayındırlık: Karayolları 152. şube şefliği: Şube şefi, makine şefi, muamelât memuru, 2 ambar memuru, mutemet, sağlık memuru, sürveyan, bahçıvan, 13 bekçi, 13 şoför, 5 akaryakıtçı, 6 atölye personeli, 4 greyder operatörü ve 4 yağcısı, 3 dozer operatörü ve 3 yağcısı, 6 bakım greyderi operatörü, 2 yükleme operatörü, konkasör operatörü, kompresör operatörü, yapı ustası, 14 düz işçi.

Cide inebolu - Abana yol şantiyesi: (Yaz aylarındaki personel durumu) Şantiye şefi, mutemet, 2 şoför, sürveyan, 4 dozer operatörü ve 4 yağcısı, 1 greyder operatörü ve yağcısı, 2 kompresör operatörü, 15 - 20 işçi.

Sağlık ve sosyal yardım: Hükümet tabipliği (Boş), kâtip, gezici sağlık memuru, 2 köy ebasi, odacı, şoför.

Devlet Hastahanesi: Baştabib (Operatör), yönetim memuru, ambar memuru, eczacı teknisyen, eczacı kalfası, 1 ebe, 4 hemşire, 1 hemşire yardımcısı, 23 hizmetli.

Sıtma Eradikasyon: Şube şefi, 3 sağlık savaş memuru, odacı.

Sahil Sağlık idaresi: İdare memuru, odacı.

Gümrük ve Tekel : Gümrük Muhafaza Kısım Amirliği, Kısım amiri, 2 muhafaza memuru.

Gümrük İdare memurluğu : Gümrük kısım amiri vekâlet etmektedir.

Tekel: İdare memuru, satış ambar memuru, transit memuru, 3 hizmetli, 2 daimî işçi. Doğanyurt tekel memurluğu: İdare memuru, odacı.

Tarım: Ziraat teknisyenliği: Ziraat teknisyeni, ziraat teknisyen yardımcısı, köy teknik ziraat öğretmeni, ev ekonomisti, odacı.

Hükümet Veterinerliği: Veteriner hekim, sun'i tohumlama teknisyeni, odacı, şoför.

Meteoroloji: Meteoroloji istasyonu müdürü, 3 telsizci, 2 rasat memuru, odacı, bahçıvan, Doğanyurt yağış istasyonu memuru.

Ulaştırma: P.T.T.: Müdür, şef, 11 memur, 15 hizmetli.

Liman Başkanlığı: Liman başkanı, odacı.

Fenerler Memurluğu: Memur, fener bakıcısı, Kerempe fenerinde 2 bakıcı, Kerempe sis düdüğünde 3 personel.

Denizcilik Bankası: Acenta.

Devlet Hava Meydanları: R/Far istasyonu (Hava Seyrüsefer yardımcısı istasyonu) : Meteoroloji müdürlüğüne yöneltilmektedir.

Orman: İşletme müdürü (Orman Yük. Müh.), Orman Yüksek Mühendisi, orman mühendis muavini, 4 orman teknikeri, orman memuru, avukat, 2 muhasebeci, muhasebe memuru - mutemet, veznedar - ambar memuru, 4 kâtip ve mutemet, daktilo, 4 depo memuru, 4 depo bekçisi, 2 telefoncu, telefon ve hat bakıcısı, 3 şoför, 4 seyis, 2 hademe, arabacı, gece bekçisi, idare memuru, 2 ölçme ve kesim memuru, 25 muhafaza memuru.

b) Başbakanlığa bağlı kuruluşlar :

Diyanet: Müftü, 15 imam hatip, 11 vekil imam hatip, 7 müezzin kayyum, kur'an kursu öğreticisi, odacı.

Tapu: Tapu sicil memuru, kâtip, odacı.

c) Kamu İktisadî teşebbüsleri :

Etibank: Küre Bakırlı Pirit İşletmesi Müessesesine bağlı İnebolu yükleme tesisleri: şef, tahmil tahliye şefi, havaî hattı ustabaşısı, kırıcı tesisleri ustabaşısı, 35 işçi, 5 kişilik yükleme ekibi, 2 hizmetli, 2 odacı, 2 bekçi.

Sümerbank: Sümerbank satış mağazası; Mağaza şefi, veznedar, 3 tezgâhtar.

Toprak Mahsulleri Ofisi : Ajans müdürü, muhasebeci, veznedar, depo memuru, tartı memuru, 2 bekçi.

T.C. Ziraat Bankası: Müdür, muhasebeci, amir, 2 şef muavini, 2 veznedar, 4 memur, 2 daktilo, 2 takip memuru, 3 hizmetli.

d) Kamu kuruluşları :

Tarım Kredi Kooperatifleri: Gemiciler tarım kredi kooperatifi, Müdürü, Doğanıyurt Tarım Kredi Kooperatifi: Muhasebeci.

Elma Satış Kooperatifi: Kuruluş halinde.

e) Meslekî Kuruluşlar :

Ticaret ve Sanayi Odası: kâtip muhasebe memuru, ticaret sicili memuru V.

Ziraat Odası: Personeli yoktur.

f) Mahallî idareler :

Özel İdare: Özel idare memuru, gelir memuru, tahsil memuru, tahsilât kâtibi, 4 tahsildar, odacı.

Belediye: Başkan, muhasip, başkâtip, kâtip, varidat tahakkuk memuru, masraf tahakkuk memuru, iki tahsildar, 2 zabıta memuru, ebe, sağlık memuru, hukuk müşaviri, 5 itfaiye eri, 3 itfaiye şoförü, temizlik memuru, temizlik şoförü, 13 temizlik işçisi, inşaat ustabaşısı, 2 mezbaha kesicisi, tellâl, 2 odacı.

Elektrik Su İşletmesi: İşletme şefi, tahakkuk memuru, tahsildar, 2 su memuru, su işçisi, 6 elektrikçi.

Köyler: İlçe'ye bağlı 103 köy mevcut olup bunlardan 99 unda köy kanunu uygulanmaktadır.

g) Bankalar :

Türkiye İş Bankası: Müdür, muhasebeci, şef, 3 memur, veznedar, 2 hizmetli.

Garanti Bankası: Müdür, şef, şef muavini, 2 memur, veznedar, 2 hizmetli.

h) Kamuya yararlı başlıca demek ve kuruluşlar :

Halkevi, Kızılay şubesi, Türk Hava Kurumu Şubesi, Lise Pansiyon Derneği, Lise yapma ve Yaşatma Derneği, İnebolu Spor Kulübü, Turizm ve Tanıtma Derneği, Öğretmenler Derneği, Türkiye Öğretmenler Sendikası, Şoförler Derneği, Esnaf Kefalet Kooperatifi, Şoförler ve otomobilciler nakliyat ve yardımlaşma kooperatifi.

4 — Nüfus ve Yerleşme Durumu :

İnebolu bir sınaî bölge olmayıp toprağı da çok kıt olduğundan, şehirleşme de görülmemektedir. Bu yüzden nüfus artışı çok azdır. Zaman zaman nüfusta azalma da olmuştur. Aşağıdaki tablo bu konuda bir fikir verir:

Bucak ve				
Yıllar	Kasaba Nüfusu	Köyler Nüfusu	TOPLAM	
1927	5675	41863	47538	
1935	5085	45474	50559	
1940	4294	44697	48991	
1945	4302	15551	19853	Abananın ilçe olarak
				ayrılması dolayısıyla az-
1950	4533	27911	32444	alış vardır. Gemiciler ve
				civarındaki 12 köyün İ-
				nebolu'ya bağlanması ile
				artış vardır.
1955	5568	30030	35598	
1960	5873	34406	40279	
1965	5935	34770	40705	

1965 nüfus sayımının kesinleşmiş rakamlarına göre 5935 olan ilçe merkezi nüfusunun 2955 i kadın, 2980 i erkek, 34770 olan bucak ve köyler nüfusunun 18540 ı kadın, 16230 u erkektir. 1960, 1965 nüfus sayımları rakamlarına göre yıllık nüfus artış oranı % 0,2 gibi Türkiye ortalamasından çok düşüktür. Buna karşılık yine 1965 sayımına göre Nüfus yoğunluğu 68 olup Türkiye ortalamasının çok üstündedir.

Geçim imkânlarının çok kıt oluşu bir kısım nüfusun geçici veya devamlı olarak büyük şehir ve sınaî merkezlere göç etmesine sebep olmaktadır. Mevsimlik göçler bilhassa köysel çevrelerden olmaktadır. Toprağın çok kıt ve arazinin çok arızalı oluşu büyük ve toplu yerleşmeye imkân vermemektedir. En az köy nüfusu 109 (Ayvat köyü), en çok köy nüfusu 803 (Çakırlı köyü) olup bu nüfus da birbirinden oldukça uzak parçalara bölünmüştür. 103 köy toplam olarak belli başlı 304 yerleşme noktasına dağılmıştır. Bu dağınıklık, kamu hizmetlerinin köylere götürülmesinde birtakım güçlükler yol açmaktadır.

İlçe merkezindeki evler genellikle ahşap ve iki üç katlıdır. Sıhî ve kullanışlı olan evler kiremit veya taşla örtülüdür. Betonarme ve yarı kâgir binalar da vardır. Köy evleri de genellikle katlı, ahşap, karkas, çanti veya çita üzerine sıva şeklinde yapılmış, taban ve tavanları tahtadır. Çoğunluk birden çok odalıdır. Çatısı taş veya kiremitle örtülüdür. Ormanlık ve yüksek yerlerdeki evlerin çatıları ise genellikle, çam kütüklerinden yapılarak elde edilen ve pedevra denilen tahtalarla örtülüdür.

İlçe dahilinde göçebe aşiret yoktur.

5 — Ekonomik durum :

Anadolu'da karayollarının henüz gelişmediği; ve ticaretin daha çok kervanlarla yapıldığı sıralarda İnebolu Kuzey Anadolu'da oldukça geniş bir bölgenin ticaret merkezi durumunda idi. Ticarî mallar İstanbul'dan deniz yoluyla İnebolu'ya gelir, oradan çevre il ve ilçelere dağılırdı. Keza civarın çeşitli ürünleri de İnebolu'dan deniz yoluyla İstanbul ve yurt dışına kadar gönderilirdi. Bu hal İnebolu'da büyük bir ticarî canlılık yaratırdı. Kasabada halen mevcut fakat çoğu boş duran birçok yapı eski ticarî merkezin birer delilidir. Ancak son yıllarda Anadolu'da çoğalan karayolları ve araçları birçok il ve ilçeyi diğer sanayi ve ticarî merkezlere doğrudan bağlamış, taşıma-

da sür'atlilik de önemli bir rol oynamıştır. Bu durum inebolu ile olan ticarî ilişkileri çok azaltmış ve artık inebolu sadece kendi imkânları ile başbaşa kalmıştır.

İlçe ekonomisi, şartların yetersizliğine rağmen bugün daha çok tarıma dayalıdır.

a) Tarım :

Tarıma elverişli toprak çok kıttır, ilçede çiftçi ailesi başına 10 - 40 dekar tarım arazisi düşmektedir. Tarımsal üretim ancak 3 - 6 aylık ihtiyacı karşılamaktadır. Bu yüzden bilhassa köylerden iş merkezlerine mevsimlik göç olmaktadır. Üretim miktarı hava şartlarına bağlı olarak yıldan yıla da farklı olmaktadır. Meyvecilik ve bilhassa elmacılık kısmen gelişmekte ve bir elma satış kooperatifi kuruluş halindedir. Tarımsal mücadele de bilhassa meyvecilikte iyi sonuç vermektedir. Kimyevî gübre yayılmakta olup 1969 yılında 507 ton azotlu, 184 ton fosforlu gübre kullanılmıştır. Meksika menşeli Penjoma buğdayı ekimi, sıcak yastıkta sebze fidesi yetiştirme işleri yapılmaktadır. 1969 yılında 300 adet zeytin dikimi yapılmış, 300 meyve ağacına ve 500 menengice aşı yapılmıştır. Tohum temizleme için 5 yerde triyör çalışmaktadır.

1969 yılında üretilen başlıca ürünler ve miktarları şöyledir:

Elma	400	ton	Buğday	2000	ton
Armut	800	»	Arpa	750	»
Ayva	30	»	Çavdar	150	»
Ceviz	150	»	Mısır	1000	»
Fındık	60	»	Bakla	10	»
Kestane	800	»	Patates	2000	»
			Domates	500	»

1969 yılının kurak geçmesi sebebiyle üretim miktarı bilhassa yazlıklarda düşük olmuştur. Ürünlerin bir kısmı mahallen istihlâk edilir. Bilhassa patates, elma, armut, ceviz, fındık ve kestane dışarı sevkedilir.

b) Hayvancılık :

inebolu coğrafi yapısı ve bitki örtüsü itibarile kesif bir mer'a hayvancılığı yapılmasına elverişli değildir. Daha çok evde ve ahırda yapılan inekçilik ön planda gelmektedir, ilçe nüfusunun et, süt, yo-

ğurt ve kısmen tereyağı ihtiyacı bu eskilde karşılanabilmektedir. 1968 yılındanberi bölge inekçiliğinin jersey sun'i tohumlaması ile ıslahı için yapılan çalışmalar başarı ile devam etmekte olup bunun, önümüzdeki yıllarda inekçiliği çok daha verimli bir hale getireceği muhakkaktır. Ancak, yeri kamulaştırılmış olan sun'i tohumlama tesislerinin bir an evvel yapılması zarurîdir. Kümes hayvanları yetiştiriciliği de oldukça ilerlemiştir, ve bölge ihtiyacından fazla üretilen yumurta dışarı sevkedilmektedir.

Teşkilatlanmamış olmasına rağmen bölgedeki su ürünleri avcılığı da her geçen yıl gelişmekte ve tutulan balıklar zaman zaman komşu ilçelere ve il merkezine ve hattâ bilhassa kalkan balığı İstanbul'a kadar sevkedilmektedir. Son yıllarda bilhassa palamut ve kalkan avcılığı oldukça ilerleme kaydetmiştir.

Hayvan hastalıklarından şarbon, şap ve yalancı tavuk vebası gibi hastalıklar zaman zaman görülmekte ise de yapılan aşılama larla bunlar önlenmektedir.

ilçe çevresinde 1969 yılında mevcut büyük ve küçük baş hayvan cins ve miktarı şöyledir:

Koyun	12456	At	508
Kıl keçi	2004	Katır	1310
Tiftik keçi	1927	Merkep	1842
	19040	Kümes hayvanları	22500
Manda	78		

c) Ormancılık :

İnebolu'nun ekonomik ve sosyal hayatında orman çok önemli bir yer tutmaktadır. Orman, çevrenin ikliminden turizmne kadar her sahada rol oynamaktadır. İlçe yüzölçümünün % 50 si ormanlık sahadır. Vaktile daha sık ve geniş olan ormanlar çeşitli sebeplerle ve zamanla azalmış, birçok yerlerde açıklıklar meydana gelmiştir.

İlçenin orman varlığı şöyledir:

Koru (Hektar)			Baltalık (Hektar)		
Normal	Bozuk	Toplam	Normal	Bozuk	Toplam
3369	6772	10141	4930	20362	25292

İnebolu orman işletmesinin yıllık etası tomruk ve direk olarak 22000 m³ tür. Ayrıca yakacak olarak 21472 ster odun istisal edilir.

Orman içi ve civarı köylüler orman yolu inşaat ve tamiratında, tomruk istihsal ve nakliyatında çalıştırılmakta, bu suretle diğer işlerle birlikte köylüye bir milyon liranın üzerinde para ödenmektedir. Ayrıca ilçe merkezindeki kereste şeritlerinde tüccarların çeşitli işletmelerden satın aldığı 60.000 m³ e yakın tomruk imâl edilmektedir. Bu imalât işlerinde 120 kişiden fazla işçiye çalışma imkânı sağlanmakta, ayrıca kamyon ve deniz nakliyatında da külliyetli miktarda iş temin edilmektedir.

d) Ticaret ve sanayi :

Evvelce de belirtildiği gibi İnebolu bir zamanlar geniş bir bölgenin çok hareketli bir ticaret merkezî iken, karayollarındaki gelişme sebebiyle sonradan bu önemini kaybetmiştir. Toprağın kıt, büyük iş sahalarının da bulunmayışı sebebiyle geniş bir tüketici kitle teşekkül edememiştir. Bu yüzden ticari hareketlilik de belli bir ölçüde kalmıştır. Yine de İnebolu'nun merkezî durumu itibarile, haftanın Salı ve Cumartesi günleri kurulan pazarı oldukça canlı ve hareketli geçer. Yaz aylarındaki turist akınıyla bu canlılık daha da artar.

İnebolu ve civarının pirit madenî, şeker, kereste, elma, armut, kestane, patates, yumurta, keten tohumu, bezir yağı, kendir ve urgan gibi ürünleri daha ziyade deniz yoluyla İnebolu üzerinden dış ülkelere ve diğer illere gönderilir. Yine İnebolu ve civarının çimento, demir, bakkaliye eşyası, zahire, un, jüt, maden kömürü ve gübre gibi ihtiyaç maddeleri de deniz yoluyla İnebolu'ya gelir.

İnebolu Ticaret ve Sanayi Odası ihracat ve ithalât hacminin artması neticesinde ve 1880 yılında kurulmuştur.

İlçede halen Ziraat, İş ve Garanti Bankaları faaliyettedir.

İnebolu'da sınaî tesis olarak 15 bıçkı evi ve bir de Küre Bakırlı Pirit işletmesinin yükleme tesisleri vardır. Pirit madenleri 21 Km. uzunluğundaki havaî hatla İnebolu limanındaki tesislere taşınır. Burada kırıldıktan sonra kayıklar vasıtasile gemilere yüklenir. Yılda 100 -110 bin ton Almanya ve İtalya'ya 10 -14 bin ton da Sulfirik asit için İzmit Kâğıt Fabrikasına sevk edilir. Bıçkılar, pirit tesisleri ve diğer işyerlerinde, 200 civarında işçi çalışmaktadır. Çatalağzından gelen elektrik enerjisi şehre bağlanmış olup, küçük sanayide bir gelişme beklenmektedir.

e) Turizm :

Gelir kaynakları kıt olan İnebolu'nun turizm imkânlarının çok elverişli oluşu, son yıllarda bu yönde bir gayret ce gelişmeye yol açmıştır. İnebolu'da eski bir yerleşme yeri olarak Türk İslâm Çağı öncesine ait tarihi eserlere rastlanmakta ise de, asıl turistik özelliği deniz kıyısında oluşudur. Denizin ve ormanın kucaklaştığı bu şirin belde her mevsimde yeşilliğini ve güzelliğini korur. Eğlenmek, dinlenmek, görmek ve öğrenmek ihtiyacında olan herkesi tatmin edecek kadar temiz otel, lokanta, eğlenme ve dinlenme tesisleri vardır. Kısa sürmekle beraber çok kalabalık, canlı ve hareketli geçen turizm ve deniz mevsiminde her türlü yiyecek, içecek, sebze, meyve ve balık bol ve ucuzdur. Halkı çok medenî ve misafirperverdir- Asayiş durumu iyidir. Turistler İnebolu'da hiç yabancılik hissetmez ve rahatsız olmazlar. Turizm ve Tanıtma Demegi ile Belediye kendilerine büyük ölçüde yardımcı olur. Mevcut otellere ilâve olarak özel idarenin turistik oteli de tamamlanmıştır. Lüzumu halinde evler pansiyon olarak turistlerin hizmetine sunulmaktadır. Lokantaları temiz, tatminkâr ve ucuzdur. Gazino ve aile bahçelerinin bir kısmında caz bulunur ve çeşitli eğlenceler düzenlenir. Plâj ve tesisleri büyük rağbet görmekte ve ihtiyacı karşılayamamaktadır. Kumu temiz ve incedir. Esasen sahil boyunca hemen her yer doğal güzellikleri itibarile dinlenme, eğlenme, kamp kurma ve denize girmeğe elverişlidir. Gemiciler, özlüce ve Doğanyurt turistik bakımdan gelişme imkânlarına sahiptir. inebolu ve çevresinin yol problemi çözümlendiği takdirde burası yurdumuzun belli başlı turizm merkezlerinden biri olacaktır.

6 — Kültürel ve Sosyal Durum :

İlçede okuma yazma oranı % 40 civarındadır. 1969 -1970 öğretim yılında ilçe merkezinde 5, köylerde 85, köylere bağlı mahallelerde de 10 olmak üzere 100 ilkokul öğrenime devam etmektedir, ilçe merkezindeki okullara 460 erkek, 399 kız olmak üzere 859, köy okullarına 3898 erkek, 2560 kız olmak üzere 6458 ve toplam olarak 7317 öğrenci devam etmektedir. Bu okullarda 110 asil, 19 vekil, 26 er, 3 geçici öğretmen ve 2 eğitimden olmak üzere toplam 160 öğretmen görevli bulunmaktadır. 9 köyde halk dersanesi vardır.

Lisede 304 erkek 133 kız olmak üzere 437 öğrenci, 17 öğretmen, 1969 - 1970 ders yılında açılmış olan Doğanyurt bucağı ortaokulunda 42 erkek, 6 kız olmak üzere 48 öğrenci ve 3 öğretmen bulunmaktadır.

Kız Enstitüsünde 63 öğrenci, Akşam Kız Sanat Okulunda 167 öğrenci, Enstitüye bağlı Ana Okulunda 16 öğrenci vardır. Kız Enstitüsü ve Ana Okulunda 9 öğretmen görevlidir- Çaykırı köyündeki köy kadınları kursunun da bir öğretmen ve 20 kadar öğrencisi vardır.

Mahallî dernek tarafından yönetilen ve civar köy ve ilçelerden gelen öğrencilerin ihtiyacını karşılayan Lise Pansiyonunda halen 41 öğrenci bulunmakta, bu miktar bazan 60'ın üzerine kadar çıkmaktadır.

İlçe merkezindeki Halk ve Çocuk Kütüphanesinde 5315 adet kitap ve dergi bulunmakta ve kütüphaneye bilhassa öğrenciler ilgi göstermektedir.

İnebolu'da Hakkın Sesi ve İnebolu isimli haftalık iki gazete yayınlanmaktadır.

İnebolu'da evvelce Doğan Spor ve Güneş Gençlik Klüpleri varken 1967 de iki klüp birleştirilip İnebolu Spor Klübü kurulmuştur. 1968 - 1969 ve 1969 -1970 futbol sezonunda mahallî amatör lig maçlarına katılan kırmızı siyahlı İneboluspor, iki senedir üst üste bölge amatör futbol şampiyonu olmuştur. İnebolu futbol sahası da islâh edilerek daha elverişli bir duruma getirilmiştir.

İnebolu bir sınaî merkez olmadığından yoğun bir sosyal faaliyet de yoktur. Geçici veya devamlı olarak iş bulmak üzere bilhassa köylerden bir kısım halk sanayi merkezleri ve büyük şehirlere gitmektedir. Bunların bir kısmı oralarda daimî yerleştiği gibi, bir kısmı da mevsimlik olup ilkbaharda gidip sonbaharda dönmektedirler. Bilhassa yaz aylarındaki turist akınıyla beraber bu gidiş gelişler ilçenin belli başlı sosyal hareketliliği olur.

İlçe merkezi Çatalağzı'ndan gelen elektrik enerjisine bağlanmış olup, ihtiyacı karşılamaktadır. İçme su tesisleri yetersizdir ve yeni bir proje üzerinde çalışılmaktadır. Kanalizasyon kısmen vardır. İlçe merkezinde 3 hamam mevcut olup, bunların ikisi faaldir. Bir kapalı, bir de yazlık sinema vardır. 1. sınıf 3, 2. ci sınıf 2 olmak üzere 5 lokanta, 8 ahçı; 1 turistik, 3 birinci sınıf, 9 2. ci sınıf olmak üzere 13 otel toplam 400 yatak ihtiva eder. Ayrıca 3 yazlık gazino, 2 aile bahçesi, 2 dondurma bahçesi, 4 balıkçı lokantası ve kır kahvesi vardır-

9 Haziran Şeref ve Kahramanlık günü, 1 Temmuz Denizcilik Bayramı ve yarışmaları, 25 Ağustos Şapka Devrimi şenlikleri ile

futbol müsabakaları, ayrıca okul müsameleri, faal kuruluş ve derneklerden Halkevi, Turizm Derneği, Öğretmenler Derneğinin zaman zaman düzenlediği aile toplantıları ve eğlenceler ilçede bir canlılık yaratmakta, gerek İnebolululara, gerekse turistlere hoş vakitler geçirtmektedir.

İnebolu folklorunda Heyamola'nın özel bir yeri vardır. Eskiden yelkenli gemilerde yapılan uzak seferlerde gemiciler yelken çekme, toplama, kürek çekme, gemilerin kıyıya çekilmesi gibi çalışmaları bir tempo dahilinde yaparlardı. Bu hareketler müzikli bir oyun haline getirilmiştir. Bilhassa verimli bir sefer dönüşü sevinç ve neşe içerisinde söylenir ve oynanırdı. Şimdi de, millî günlerde oynanmaktadır. Bu oyunda 8-10 gemici kollarını birbirinin beline atarak daire şeklinde adeta kenetlenirler. İkinci bir grup da bunların omuzuna çıkarak aynı şekli alır ve bir kule haline gelirler. Bu dairenin ortasında yer alan kuvvetli ve davudi sesli bir denizci de türkünün sözlerini okuyarak oyunu idare eder. Kule hem kendi etrafında döner hem de hareket eder. Beyitlerin sonundaki (Yamo heyamo mola heyamo) sözleri hep birden yüksek sesle tekrarlanır. Son sözler de daha hafif bir beraberlik temposunda söylenir ve oyun biter. Atatürk'ün İnebolu gezilerinde de gösteriler yapan heyamola ekibi Atayı çok neşelendirmiş ve duygulandırmıştı.

Türkünün sözleri şöyledir :

Mola heyamo
Yamo heyamo mola heyamo
Bismillâhnan başlayalım
Biz bu işi işleyelim
Bu yıl burda kışlayalım
Helessa yelessa
Bir gemim var boyu uzun
Gider yazın gelir güzün
Bu sefere yoktur sözüm
Mola heyamo yamo heyamo
Mola heyamo
Bir gemim var boyda bosta
Dip ambara koydum posta
Selâm söylen eşe dosta
Helessa yelessa
Heyamola yessa yessa
Mola heyamo yamo heyamo

Bir gemim var gabya bağlar
 Gabyadan göründü dağlar
 Yari gördüm gönlüm ağlar
 Helessa yelessa
 Heyamola yessa yessa
 Sarayburnundan geçerken
 Al yeşil sancak çekerken
 Yar doldurup ben içerken
 Helessa yalessa
 Heyamola yesa yesa
 Helessa sallim yessa
 Helessa sallim yessa
 Helessa sallim yessa
 Yesa yesa yesa...

7 — Sağlık durumu :

İnebolu merkezi vaziyeti itibarile civar ilçelerin sağlık ihtiyaçlarına da cevap vermek durumundadır. Bilhassa pazar kurulan salı ve cumartesi günleri civarın bütün hastaları İnebolu'ya gelir. Ne yazıkki ilçe bilhassa hekim yönünden çok yetersiz durumdadır. Halen Devlet hastanesinde bir tek operatör kalmış olup, Hükümet ve Belediye tabibliklerine de vekâlet etmektedir. Dahiliye, nisaie ve çocuk mütehassısları ile Hükümet tabibine gerek İnebolu ve gerekse çevre bakımından şiddetle ihtiyaç vardır- Halen mevcut 50 yataklı hastahane 1885 yılında yapılmış olup çok köhneleşmiştir. Yine 50 yataklı yeni ve modern bir hastahane yapılmaktadır ve 1971 yılında faaliyete geçecektir.

İlçenin sağlık durumu normaldir. Bulaşıcı hastalık yoktur. Mevsim icabı ilk ve sonbaharda gripal enfeksiyon görülmektedir. Koruyucu aşılar yapılmaktadır.

İlçede Sıtma Eradikasyon Şubesi varsa da sıtma tesbit edilmemiştir.

İlçe merkezinde bir serbest diş tabibi, iki eczane vardır.

8 — Bayındırlık ve Ulaşım Durumu :

İlçe merkezinde şahıslara ait yeni inşaat çok azdır. Daha ziyade eski binalar tamir ve İslah edilmektedir. Buna karşılık son yıllarda resmî inşaat olarak özel idare bir turistik otel ve yeni bir kaymakam

evi yaptırmış, lise ek pavyon inşaatı tamamlanmış, 50 yataklı hastahane inşaatı da tamamlanmak üzeredir. Mahallî dernekler tarafından yine liseye ayrıca 8 dersanelik ilâve yapılmış, lise pansiyonu onarılarak yeniden faaliyete geçirilmiş, turizm derneği deniz kıyısında bir yazlık gazino ve çocuk bahçesi yapmış, futbol sahasına tel örgü ve kapalı soyunma yerleri yapılmıştır. İlçe hükümet konağı yarı ahşap ve çok eski bir binadır. Dairelerin bir kısmı kiradadır. Hükümetin konağının esaslı onarım ve tadilâta ihtiyacı vardır.

İnebolu - Kastamonu yolu yaz kız trafiğe açıktır. İnebolu - Abana yolu standart bir yol olmayıp kışın zaman zaman kapanmaktadır. İnebolu - Cide yolunun yapım çalışmaları devam etmektedir. Bu yolun İnebolu - Özlüce arası trafiğe açılmış olup, Özlüce'den sonraki kısımlarda çalışılmaktadır. Bu yollar karayollarının bakımı altındadır.

19- cu yüzyılın ikinci yarısında İnebolu - Kastamonu yolu Anadolu'nun iç kısımlarından Karadeniz'e ulaşan tek yol haline gelmiş ve inebolu hareketli bir ulaşım merkezi olmuştur. Anadolu'nun bir çok yerlerine gidecek insanlar, ticarî, askerî malzeme ve mallar deniz yoluyla İnebolu'ya gelir ve oradan Kastamonu yoluyla diğer il ve ilçelere dağılırdı. Keza buraların ürünleri de İnebolu'dan deniz yoluyla sevk edilirdi. Evvelce İnebolu açık bir liman olmakla beraber gemiler yükünün büyük kısmını boşaltır ve yük alırlardı. İnebolulu kayıkçılar bu yükleme ve boşaltmadaki cesaret ve maharetleri ile büyük ün yapmışlardır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra karayollarının çoğalması illeri doğrudan ticarî merkezlere bağlamış, araçların sür'ati dolayısıyla ulaşım trafiğinin yönü ve yeri yavaş yavaş değişerek İnebolu - Kastamonu yolunun önemi mahillileşmiştir. Bununla beraber bu yol islâh edilip standart hale getirildiği takdirde turistik yönden değer kazanacaktır. Keza sahil yolu da tamamlandığında bütün Karadeniz sahil trafiği İnebolu'dan geçeceği için yine bilhassa turistik bakımdan İnebolu'ya büyük ölçüde yararlı olacaktır.

Haftada bilhassa Sah ve Cumartesi günleri olmak üzere ortalama 10 otobüs İnebolu'dan İstanbul'a yolcu götürür ve her hafta yine aynı miktar otobüs İstanbul'dan İnebolu'ya yolcu taşır. Her gün Kastamonu'ya 6 minibüs; Sah ve Cumartesi günleri iki, diğer günler bir otobüs veya minibüs Abana, Bozkurt'a gider gelir. Yaz aylarında doğrudan her gün Ankara'ya karşılıklı bir otobüs gider ve gelir. Turizm mevsiminde ihtiyaca göre hepsinde artış olur.

İnebolu barınak limanı en çok 2000 tona kadar gemilerin sığınmasına, rıhtıma yanaşıp yükleme ve boşaltına yapmasına elverişlidir. Daha büyük tonajlı gemiler liman dışına demirleyip kayıklar vasıtasile yükleme ve boşaltına yaparlar. Liman epeyce dolmuş olup temizlenmesi şarttır. İnebolu limanına 2 - 300 ton arasında değişen 157 adet tekne kayıtlıdır. Hopa aralık postası 15 günde bir İnebolu'ya uğrar.

İnebolu P.T.T. merkezinde 200 lük bir telefon santrali vardır ve P.T.T. merkezi 24 saat çalışır. Merkeze bağlı Gemiciler Şubesinde 20 lik, Doğanyurt şubesinde 10 luk bir santral bulunmaktadır. Ayrıca Özlüce, Kayran ve Cide'ye bağlı İlyasbey köylerinde birer acente vardır.

9 — Mahallî Hizmetler :

Özel İdare : İlçe merkezinde biri 8, biri 6, biri 5 ve 2 si de 2 derslikli olmak üzere 5 ilkokul bulunmaktadır. Evvelce ilkokul iken tamir edilip 1/8/1964 tarihinde Halk ve Çocuk Kütüphanesi haline getirilen bir bina ve bu binaya ait olup yazlık sinema olarak kiraya verilen bahçesi vardır. Yeniden bir kaymakam evi yapılmıştır. Turistik otel de tamamlanıp 5 seneliğine kiraya verilmiştir. Özel idare memurluğu hükümet konağında kira ile oturmaktadır.

Belediye : Çatalağzından gelen elektrik enerjisi mevcut şebekeye geçici olarak bağlanmıştır. Şehir şebekesi yeniden yapılmaktadır, içme suyu yetersizdir. Yeni bir isale hattı projesi ile bu miktarının çoğaltılmasına, mahallî suların onaranına çalışılmaktadır, imar planı da yeniden yapılmaktadır. Kanalizasyon kısmen vardır. Fenni bir mezbaha yapılmasına çalışılmaktadır. Belediye kendine ait bir binada oturmaktadır, ihtiyacı dışındaki diğer gayrimenkulleri kiraya vererek değerlendirmektedir. 1970 yılı belediye bütçesi 962.967,— lira, elektrik ve su işletmesi bütçesi de 522.412,— liradır.

Köyler : Köyler küçük, dağınık ve fakir olduğu için bütçeleri de yetersizdir. Arazinin çok sarp oluşu, bilhassa köy yolları yapımını güçleştirmektedir- Her sene bir program dahilinde bir miktar köy yolu yapılmaktadır. Bilhassa son yıllarda yol için köylünün gerek para gerekse insan gücü yardımı hissedilir derecede altmıştır. Köylerin yarısına yakın bir kısmına motorlu araç gidebilmektedir. Halen 43 köyde yeterli, 35 köyde yetersiz içmesuyu vardır. Yine programa göre her sene suyu olmayan birkaç köye içmesuyu getirilmektedir. 103 köyden 18 köyde okul yoktur. Bunlara da programa göre sıra ile okul

yapılmasına çalışılmaktadır. 3 köy kendi imkânlarıyla elektriğe kavuşmuştur. Etibank 24 köyün elektrik projesini tamamlamıştır. Köy telefon birliği tarafından 6 köye telefon bağlanmıştır. İller Bankası yardımıyla Gemiciler köyünde bir gazino inşa edilmiş, Doğanyurt bucağındaki de tamamlanmaya çalışılmaktadır. Yine Doğanyurt bucağındaki köy konağı onarılarak yeni açılan ortaokula tahsis edilmiştir.

10 — Sonuç :

İnebolu ilçesini çeşitli yönleriyle tanıtmaya çalıştık. Kurtuluş Savaşında Anadolu'nun giriş kapısı, Atatürk'ün Şapka Devrimini ilân ettiği bu tarihi belde, bir zamanlar çok önemli bir ticaret merkezi iken sonradan değerini kaybedip ekonomik yönden bir çöküntüye terk edilmiştir. Tabii şartları ve imkânları yetersiz olduğundan, devletin de yardımıyla uygun bir sınaî tesis kurulup dolayısıyla bir iş sahası yaratılmalıdır. Yol problemi halledildiğinde, turistik yönden büyük bir gelişme de olacaktır.

Karadeniz illerinin il merkezleri, Kastamonu hariç, hep sahilindedir. Sinop'tan Zonguldak'a kadar uzanan geniş bir bölgede ise hiç il merkezi yoktur. Coğrafi, ekonomik ve İdarî ilişkiler bakımından İnebolu merkezî ve elverişli bir durumdadır. Bu itibarla İnebolu bir il merkezi olarak bölgenin ihtiyaçlarına cevap verebilir. İnebolu'yu bir il olarak görmek samimi temennimizdir- Esasen bu şirin beldenin il olmak hakkıdır ve buna lâyıktır.

HABERLER

• **İçişleri Bakanı Haldun Menteseoğlu Bakanlığın 1971 Malî Yılı Bütçesinin Cumhuriyet Senatosunda Müzakeresi Münasebetiyle Bir Konuşma Yaptı.**

İçişleri Bakanı Haldun Menteseoğlu, İçişleri Bakanlığı 1971 malî yılı bütçesinin, Cumhuriyet Senatosundaki müzakereleri münasebetiyle bir konuşma yapmıştır.

Bu konuşmada aşırı uçlarla mücadelede uygulanan yönteme değinen Bakan, bu konuda şunları söylemiştir :

«Biz hangi taraftan gelirse gelsin, kanunları çiğneyip hiçe sayanların karşısındayız ve daima karşı olacağız.

Biz aşırı sağın ve aşırı solun da karşısındayız. Çünkü aşırı sağ ve aşırı solu da müşterek bir gayede görüyoruz. Geyeleri millî, lâyük, sosyal hürriyetçi ve demokratik düzenimizi, Cumhuriyetimizi yıkmaktır.

Biz Atatürk'ten feyiz almış, ilkelerini benimsemiş kişiler olarak daima anarşist güçlere karşı olacak ve onlarla mücadele edeceğiz.»

İster iktidarda, ister

Yiğit KIZILCAN

Yayın Müdürü

muhalefette olsun siyasî rakiplerin hiçbir zaman birbirlerine hasım gözü ile bakmamaları gerektiğini, aksine bir metodu uygulamanın, demokrasimizin icabından olamayacağını belirten Bakan, daha sonra personel kanunu ve uygulaması karşısında idarecinin durumuna, değinerek bu konuda şöyle konuşmuştur :

«657 sayılı kanun muvacehesinde idarecilerimizin amaçlarında bir dengesizlik olmuştur. Bu dengesizliği giderecek kanunlar ile yan ödemeler ve iş güçlüğü gibi ek ödenekleri tanıyacak kanunlar, önümüzdeki günlerde Meclislere gelecektir.

Hatta, idarecilerin ayrı bir sınıf olma durumları tesbit edilmiş ve Maliye Bakanlığı ile mutabakata varılmıştır. Görülüyor ki, biz hiçbir zaman idareci arkadaşlarımızın taleplerine karşı olmadık- Biz onların talepleri ile, onlarla beraberiz.

Ben idareci arkadaşlarımı, yanlış bir harekette bulunmaktan tenzih ederim.

İdareci, Türk Devletinin ve Hükümetinin temsilcisidir. Bu bakımdan idarecilere düşürülen gölgenin tasvipkârı olamayız.»

Daha sonra Türkiye Cumhuriyet Devletinin bir hukuk devleti olduğunu, hiç bir zaman Anayasa'nın çerçevesinin aşılmadığını ve kanunların çiğnenmediğini belirten Mentешеoğlu, iktidarın kanunsuz hiç bir işlem yapmadığını, jandarma ve polise kanun çerçevesi içinde vazife yaptırıldığını, huzurda jandarması ve polisi ile Türk Zabıtasına, fedakârane çalışmasından dolayı teşekkür ettiğini açıklamıştır.

Haksızlığı şiddetle reddetdiklerini, icraatlarının hesabını her zaman şerefle vermeğe hazır olduklarını ifade eden Bakan, öldürülen gençlerin yakalanan suçlularını tekrar açıklamıştır.

Konuşmasının sonunda rejim meselesine değinen Bakan, bu konuda şunları söylemiştir :

«Rejimler, bir kaideye dayanılmazsa ayakta durmaz, yürümez ve rejimlerin gereği yapılmazsa Anayasa dışına çıkmış olur.»

• **İçişleri Bakanlığı Memurları Yardımlaşma Derneği Genel Kurulu Toplandı.**

İçişleri Bakanlığı Memurları Yardımlaşma Derneği Genel Kurulu olağan toplantısı 20 Ocak 1971 Çarşamba günü saat 14.00 te Bakanlık Konferans salonunda yapıldı.

Tüzük gereğince 100 üyenin

gelmesi nisap için kafi görüldüğünden Dernek Başkanı Nihat Üçyıldız tarafından kongrenin açılışı yapıldı ve kongre divanı için seçime geçildi. Yapılan seçim sonunda Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Müşavir Muavini Fuat Eren'in Divan Başkanlığına seçildiği görüldü. İkinci Başkan ve kâtiplerin seçilmelerini müteakip gündemdeki konuların görüşülmesine geçildi.

Gündemin ikinci maddesi gereğince Yönetim Kurulu Faaliyet Raporunun okunması gerekiyordu. Yönetim Kurulu Başkanı ve Dernek Başkanı Nihat Üçyıldız Faaliyet Raporunu okudu.

Kongreye katılan üyelere teşekkür etmekle söze başlayan Üçyıldız, derneğin 1970 -1971 dönemi faaliyetleri ile bu faaliyetlerin sonuçlarını geçen yılla mukayeseli bir şekilde arzedeceğini bu suretle üyelerin derneğin yıllık faaliyetleri ve bugünkü durumu hakkında bir bilgiye sahip olacağını söyleyerek dernek ve lokanta faaliyetlerini ayrı ayrı açıkladı.

Yapılan açıklamaya göre, derneğin kâfi mizana istinaden Öğretmenler Bankasında 133.675,47 lira, Vakıflar Bankasında 37.752,38 lira, Ziraat Bankasında 20.537,90 lira, İş Bankasında 13.900,68 lira olmak üzere-

re 205-866,43 lira banka mevcudu vardır. Bu durum 31 Aralık 1970 tarihine göredir.

Raporda belirtildiğine göre, üye adedi geçen yıl 483 iken bu yıl 533'e çıkmış, bu suretle 50 kişilik bir artış olmuştur.

Dernek Başkanı, raporda üye tasarruflarının da arttığını ve 1970 yılında 606.493,02 lira olan üye tasarrufunun 727.797,80 liraya ulaştığını bu suretle bir yıl içinde 121.304 liralık bir artış olduğunu söyledi.

Daha sonra derneğin güvenilir ve faydalı bir müessese olarak faaliyetlerini sürdürdüğünü belirten Üçyıldız, maaş ve ücretlerin % 2 sinden az olmamak üzere alınan biriktirme parası ile emekli keseneklerinin yeni Personel Kanununun uygulanması sebebiyle ayarlanması gerektiğini, bunun için Yönetim Kurulunun bu konuyu gündemin bir maddesi olarak kongreye getirdiğini, alınacak karara göre işlem yapılacağını söyledi.

2,5 yıldan beri tesis edilmiş olan emeklilik fonunun dernek ana sermayesine uygun olarak müsbet yönde geliştiğini belirten Başkan, bu fonun 1970 yılında 82.676,46 lira artış göstererek 185.918,64 liraya yükseldiğini, bu dönem içerisinde eski üyelere on kişinin emekli olduğunu ve bunlara toplam olarak dernek tüzüğüne göre

4.386,16 lira emeklilik

ikramiyesi ödendiğini, emeklilik fonundaki gelişmenin fon tesis edilirken yapılan hesaplara uygun bir seviyede bulunduğunu, derneğin beş yılın sonunda bu konudaki taahhütlerini rahatlıkla yerine getirebileceğini ifade etti.

Tüzük gereğince dernek kârından yapılan ilâve ile birlikte sosyal yardım fonu toplamının 40.088,10 lira olduğunu açıklayan Üçyıldız, 70 kişiye 100 liradan doğum yardımı, 2 kişiye 2000 liradan ölüm yardımı, 2 üyeye 500 er liradan çocuk ölüm yardımı, bir üyeye 1000 lira eş ölüm yardımı ve 13 bin küsürlürlük ilâç ve tedavi yardımı yapıldığını, ancak ilâç ve tedavi için verilen yardımın 250 liradan, talep fazlalığı sebebiyle, 100 liraya indirilmesinin üyeler arasında hoş karşılanmadığını, üyeler arasında yapılan sondaj neticesinde sosyal yardımların yararının anlaşılması üzerine üyelere ölüm yardımı dahil her ay 3 ve 5 lira civarında sosyal yardım fonu keseneği alınmasının Yönetim Kurulunca uygun görüldüğünü, bunun sonucu olarak yardım tavanının 100 liradan 200 liraya çıkarıldığını, gelecek idare heyetlerinin fon mevcudu yeterli görüldüğü takdirde, yardım miktarını artırabileceklerini söyledi.

Mesken fonunda da 13.330 liralık bir artış olduğunu belir-

ten Başkan, bu fon mevcudunun 19.290 liraya gıkmış bulunduğunu, bir üyeye yıl içinde 3600 lira mesken kredisi verildiğini, bu fona kongrenin tasvibine sunulan 1971 yılı bütçesiyle 50.000 liralık bir ilâvenin dernek sermayesinden yapılmasının derpiş edildiğini ifade etti.

Mal mübayaa ve tevzi işlelerinden de söz eden Üçyıldız, geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da mal mübayaa ve tevzi işlerine devam edildiğini, ancak arzu edildiği şekilde bir satış mağazası açmanın, müsait bir yer temin edilememesi nedeniyle, bu yıl da gerçekleştirilemediğini açıkladı.

Ödünç para verme işlerinin aralıksız devam ettiğini belirten Dernek Başkan, derneğin bu konudaki amacının üyelerin hayat pahalılığı dolayısıyla içinde bulundukları sıkıntılı durumun giderilmesinde onlara yardımcı olmak olduğunu, geçen yıldan devreden 675.313 liralık borcun tahsil edildiğini, aynı yıl içinde üyelere 769.771 lira ödünç olarak verildiğini ifade etti.

Bundan sonra Derneğin gelir ve gider durumuna değinen Üçyıldız, Derneğin bir yıllık faaliyetleri sonucunda 83.174 lira kâr elde ettiğini, idare masrafları ve eşhas zimemi karşılığı ve diğer masraflar olarak 8.575,38 lira düşüldükten sonra yıllık net kârın

74.598,73 lira olduğunu, tüzük hükümleri uyarınca net gelirin % 30'u olan 22.679,36 liranın emeklilik fonuna, % 20 si tutarındaki 15.119 liranın sosyal yardım fonuna götürüldüğünü ve geri kalan % 50 sinin de % 5 oranında tevzi edilip üyelerin hesaplarına işlenmek üzere ayrılmış bulunduğunu açıkladı.

Daha sonra lokanta işletmesine değinen Dernek Başkanı, 1970 - 1971 yılı içerisinde de lokantanın ıslâh ve geliştirilmesi faaliyetlerine devam edildiğini, temiz ve kaliteli yemek çıkarılmasına ve servisin muntazam bir şekilde de yapılmasına gayret edildiğini, muhtelif sebepler dolayısıyla bu çalışmaların Derneğin en önemli uğraşlarından biri olduğunu, alınan bulaşık yıkama makinesinin bu yıl içerisinde faaliyete geçirildiğini, fiyat artışları ve mesai saatlerindeki değişiklikler sebebiyle lokantada yemek yiyenlerin miktarında çok büyük artış olduğunu, bu miktarın 700 kişiye ulaştığını, esasen müsait olmayan şartlar altında çalışmakta olan lokanta idaresinde acil bir takım tedbirlere gidilmesinin zaruret haline geldiğini, yemek yiyenlerin iki gruba ayrıldığını ve yemek saatlerinin ayarlandığını, servisin zamanında yapılmasını sağlamak amacıyla dışardan üç işçi alındığı, ancak

siman bu tedbirlerin izdihamı önliyemediğini, bu itibarla tedbirlerin daha da genişletilmesi gerektiğini, lokantanın malî olanaklarının müsait olamaması nedeniyle alınacak diğer tedbirler için genel kurulun karar vermesinin gerektiğini, yeniden seçilecek idare heyetinin bu kararları uygulayacağını ifade etti-

Lokantanın gelir ve gider durumuna da değinen Başkan, lokanta gelirinin devlet yardımı dahil 275.270,48 lira olduğunu, buna mukabil lokanta giderlerinin 314.258,49 liraya çıktığını, yemek yiyenlerin toplamının 122.805 olduğunu, bu duruma göre yemek maliyetinin ortalama olarak 260 kuruş civarında bulunduğunu, fiat artışları göz önünde bulundurulduğu takdirde lokanta işletmesinin devamına imkân bulunmadığını, bu sebeple genel kurulun bu konuda bir takım kararlar alması gerektiğini açıkladı.

Faaliyet raporunun okunmasından sonra Denetçiler raporu okundu ve daha sonra raporlar üzerinde görüşmelere geçildi.

Demek İdare Heyetinin faaliyetleri muhtelif konuşmacılar tarafından eleştirildi. Bazı konuşmacılar Derneğin çalışmalarını takdirle karşılarken bir kısım konuşmacılar ise derneğin kendilerine buz dolabı vermediklerinden yakındılar.

Raporlar üzerindeki konuşmalar bittikten sonra her iki rapor oya konarak kongrece tasvip edildi ve yönetim kurulu ibra edildi.

Dilek ve temenniler konusunda da bir çok konuşmacılar söz aldı ve çeşitli dilekler ortaya kondu.

Personel Kanunu uygulaması, nedeniyle aidat nisbetlerinde değişiklik yapılması teklifi kongrece kabul edilmeyerek yine eski nisbetler üzerinden kesinti yapılması uygun görüldü.

Bundan sonra eski Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan 1971 yılı dernek bütçesi ile lokanta bütçesi kongrenin tasvibine sunulurak kabul edildi.

Kabul edilen bütçeye göre Derneğin 1971 yılı gelir bütçesi

1.268.093 lira, gider bütçesi ise

1.268.093 lira olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi bu bütçe ile mesken kredisi taleplerini karşılamak üzere dernek ana sermayesinden 50.000 liranın tahsisi kabul edilmiştir.

Kabul edilen lokanta bütçesine göre 1971 yılı lokanta geliri 225.001 lira, 1971 yılı gideri ise 378.600 lira olarak tahsis ve tesbit edilmiştir. Bütçedeki açıklığın devlet yardımı ile kapatılacağı belirtilen bütçe kararında bu yardımın sağlanamaması halinde İdare Heyetinin ye-

mek fiatlarına zam yaparak bu açığı kapatacağı açıklamıştır.

Gündemin son maddesi gereğince yapılan seçim sonunda, Nihat Üçyıldız, Süleyman Devicioğlu, Cezmi Vural, Muzaffer Yıldırım, Mahmut Aktaş, Mustafa Dural, Şevki Dede Yönetim Kurulu asil üyeliğine seçilmişlerdir. Denetçiliğe ise Fikri Gökçeer, Naci Doğançay ve Ertuğrul Öztürk seçilmişlerdir.

İdare Heyeti kendi arasında yaptığı iş bölümünde Nihat Üçyıldız'ı tekrar başkanlığa getirmiştir. Görev alan arkadaşlarımızı tebrik eder başarılı olmalarını dileriz.

• Türk İdareciler Derneği Olağanüstü Kongresi Yapıldı.

Bundan evvelki sayımızda yapılacağından söz ettiğimiz ve gündemini verdiğimiz Türk İdareciler Derneği Olağanüstü kongresi 10 Ocak 1971 Pazar günü saat 10.00 da Kızılay Genel Merkezi salonunda toplandı.

Merkez ve taşradan bir çok idarecinin katıldığı kongrenin açış konuşmasını Türk İdareciler Derneği Genel Başkanı Ertuğrul Siler yaptı.

Kongreye katılan üye ve delegelerle kardeş meslekî teşekküllere teşekkür etmekle konuşmasına başlayan Siler, Yönetim Kurulu raporunun kongreye sunulacağını, ancak

doğabilecek kötü, yersiz ve isabetsiz düşünceleri ve yanlış anlaşılmalara önlemek için bazı noktaların açıklanmasında zorunluluk bulunduğunu ifade ederek bu konuda şunları söyledi:

«... bu kongre, basit ve iptidai heyecanların ortaya çıkardığı ani bir kaynaşma değildir.

Bilâkis bu teşebbüs, soğukkanlılığı şair edinmiş, haysiyetli bir mesleğin mensuplarının, kendi özelliklerinden doğan titiz endişelerin ışığı altında, en köklü meşruiyet ve nizam duygusunu yüreklerinde taşıyarak en yüksek bir şuur ve beşerin göstereceği ileri bir sabır, teenni ile ulaştığı ve bütün mensuplarının iradesine dayandığı, doğruluğuna ve zaruriliğine yürekten inandığı asil bir karardır.»

Türk idarecisinin varolduğu gündenberi hiçbir zaman yurduna, milletine, Devletine ihanet etmemiş: vekarı, dürüstlüğü ve çöşkun yurtseverliği ile Türk milletinin, Türk Devletinin ve bütün Anayasa kuruluşlarının güvenine lâyık olduğunu, belirten Siler, Türk idarecisinin tarihi boyunca bu kadar haksızlığa düşmemiş, bu kadar unutulmamış ve Devlet hayatında bu kadar hafife alınmamış olması nedeniyle böyle olağanüstü bir kongreye gidildiğini, personel kanununun meslek bakımından

yarattığı huzursuzluğun oldukça eskilere uzanmakta olduğunu, dernek olarak meslek mensuplarının kaderlerinin vebalini taşıdıklarını, aylardanberi birbirine ekli bir çok çalışmalar içinde bulunduklarını, Bakanlık koridorlarından Meclis salonlarına kadar geliştirilen bütün çalışmaların büyük bir itidal içinde en demokratik metotlarla, dürüstlük ve açık kalplilikle gerekli ikaz ve telkinlerin yapılmış olduğunu, Türk İdarecilerinin niçin bir meslekî haysiyet davası ile Türk Milletinin huzuruna geldiği nedenine deyinerek Türk Devlet hayatında idarecinin Devletin ve onun müşahhas timsali olan Hükümetin varlığına ve meşruluğuna sebep teşkil eden, herkes tarafından hürmete layık ali mefhumlarla yoğrulmuş, bu bütünden ayrı mütalâa edilmesine imkân olmayan nev'î şahsına mahsus bir meslekî muhteva içinde yer aldığını ifade etti.

Daha sonra idarecinin çalıştığı her yerde temsil ettiği Devlet ve Hükümetin maddî fonksiyonlarının yerine getirmekle kalmayıp aynı zamanda onların şeref, haysiyet ve itibarının da mümessili olup bu yüzden idarecinin mesleği şeref ve haysiyetini Devletin şeref ve haysiyeti ve itibarı ile denk tutmak itiyadında olduğunu ifade eden Süer, İdarecinin meslekî

şahsiyetin dokusunda; ahlakın, faziletin, şeref ve haysiyetin altın telleri ile yapılan örgülerin müstesna bir yeri olduğunu, bütün Devletlerin idarecilerinde bilgi, tecrübe ve kabiliyetin yanında yukarıda temas edilen meziyetlere de önemli bir yer verdiklerini, idarecilerin taşıdıkları bu manevî değerlerin ve şereflerin yüklendikleri çok büyük sorumlulukların adeta manevî mükafatı gibi olduğunu Türk İdarecilerinin İmparatorluktan Cumhuriyete, Cumhuriyetten bu güne kadar Türk toplumu içinde gerek temsil ettiği müesseseler tarafından gerekse hizmetinde bulunduğu vatandaş kitleleri gözünde, bu manevî hasletlerin öz sahibi olarak itibar görmüş ve bütün gayreti ve kabiliyeti ile bu müstesna şerefe layık olmaya çalışmış bulunduğunu belirterek Milletimizin karanlık devrelerinde, İmparatorluğun yıkılış devri ile Milli Mücadele sıralarında Türk İdarecisinin bu haysiyet ve anlayış içinde hareket ettiğini Atatürk'ün Türk İdarecilerini öven vecizesinde dile getirdiği gerçeğin bu olduğunu, gerçek bu iken personel kanununu hazırlayanların bunu görmediklerini, bu itibarla genel merkezin meseleyi bir haysiyet meselesi olarak kongreye getirdiğini ve meslekî haysiyetimize uygun bir sınıf ve sınıfımıza ve sorumluluğumu-

za denk maddi imkânlar istendiğini açıkladı.

Konuşmasının bundan sonraki kısmında eşitlik ve hukukun üstünlüğünün yeni Türk Anayasasının temel prensiplerinden olduğunu belirten Siler, Personel kanununun geçici ek 8. maddesiyle bu eşitliğin bozulduğunu, bazı sınıflara müktesep haklar kaidesine uyarak hak ettikleri maaş derecelerini esas alıp intibaklarının bu dereceler üzerinden yapıldığını, kıdem ve terfilerinin günü gününe göz önünde bulundurulduğunu, başka sınıflarda ise ek geçici 2. madde gereğince işlem yapıldığını, kanun, müktesep haklar, hukukun üstünlüğü, eşitliği gibi prensiplerin bir tarafa itildiğini, kadroların maaş derecelerinden geride kalmasının idarecilerin ve memurların hatasından ileri gelmediğini bunun vebalinin hak eden memura maaşına denk kadro vermeyenlerin olduğunu, memurların emekli keseneklerinin, vergilerini kadroları üzerinden değil maaşları üzerinden ödediklerini, külfette müsaviliğin nimette de müsaviliğin mantıki icabı bulunduğunu açıklıyarak idareci ve memurların ulaştıkları maaş derecelerini özel kararnamelerle zıplıyarak, atlıyarak değil yurdun dört bucağına yıllar boyu güç sarfederek ter dökerek adım adım basamak basamak kazandıklarını

söyledi.

Geçici ek 2. Maddenin maaşı kadrosundan yüksek olan memurları 4-5 sene kıdemlerinden ve belli olmayan bir zamana kadar da terfi haklarından mahrum bıraktığını ifade eden Ertuğrul Siler mezkur maddeden yalnız idarecilerin değil aynı şekilde müktesep hakları ihlal edilen yüzbinlerce memurun ızdırıp çektiğini ve şikayet ettiklerini, hak olmayan yerde reform olmayacağını, idareciler olarak Anayasa ve müktesep haklara saygı gösterilmesini istediklerini, kongrenin konuları inceliyerek bundan sonraki çalışmalara ışık tutacak direktifleri lütfedeceğini yol gösterir ve direktifler verirken mes'uliyetten, kanunilikten ve nizam duyusundan ayrılmayacak sokaktan devşirilmiş, 1970 Türkiye'sinde kullanıla kullanıla aşınmış, itibarsız metodlara iltifat edilmeyeceğini, mesleğin şeref, haysiyet ve karına layık itidal, ağır başlılığın her zaman, her işte olduğu gibi bu günde burada rehber olmakta devam edeceğini belirterek konuşmasını bitirdi.

Bu konuşmadan sonra kongreyi idare etmek üzere kongre Başkanlık Divanı seçimi yapıldı. Başkanlığa Merkez Valisi Enver Kuray, ikinci Başkanlığa Akhisar Kaymakamı Turan Be-

yazıt, katipliklere de Yılmaz Cemal Bor ve Gürbüz İpek seçildiler. Atatürk ve rahmete kavuşmuş idareciler için üç dakikalık saygı duruşundan sonra Dernek Genel Sekreteri Sadrettin Sürbehan yönetim kurulu raporunu okudu

Türk idarecilerinin tarihte ilk kez meslek haysiyetlerini, meş-ruhak ve menfaatlerini korumak için olağanüstü kongre halinde bir araya geldiklerini raporda belirten Sürbehan, şimdiye kadar normal toplantılar şeklinde toplantılar ve kongreler yapıldığını, meslektaş-larının her hal ve şartta vekar ve onurlu olmanın örneğini verdiklerini, böyle bir tutum ve davranışın sebebinin ise, mülki idare amirliği mesleğinin, Türk kamu idaresindeki önem ve değerinin herkesçe kabul ve teslim edildiği düşüncesi olduğunu, Türk idarecilerinin geçmişte büyük tarihi fonksiyonlar ifa ettiklerini, batı uygarlığına geçiş dönemlerinde, temel müesseselerin kuruluşunda, cumhuriyet devresinde Atatürk devrimlerinin uygulanmasında, yerleşme ve sürdürülmesinde fedakar ve öğretici olduklarını, çok partili sistemde denge unsuru olduklarını ifade etti.

Türk idarecisinin gerek tarihsel fonksiyonu ve gerekse yakın zamanlarda bu ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında oynadığı güçlü rol dolayısıyla, kendilerinin önem,

ağırlık ve sorumluluklarının herkesçe teslim edileceği düşünce-sinde bulunmalarının haklı görül-mesi gerektiğini, son olayların bu düşüncüyü yıktığını, bu itibarla kötü durumun tartışmasını yapmak ve gerekli kararları almak üzere toplanıldığını, Türk Devletin ve hükümetlerinin temsilcileri, kamu idaresinin temel unsurları ve önderleri olan idarecilerin haklarının teslim edildiği inancı içerisinde olmak istediklerini, bugüne kadar bu inancın idarecilere verilmediğini belirten Sürbehan, bugünkü Türkiye'nin içinde bulunduğu çok yönlü sorunlar ve çalkantılara değinerek, ülkenin huzur ve ve güven içinde bulunması, kişilere daha iyi bir yaşam sağlanmasının en büyük arzuları olduğunu, söyledi.

Daha sonra, Personel Kanunu ile bunu tedil eden 1327 sayılı kanuna değinen Sürbehan, Perso-nel Kanununu değiştiren kanunun hazırlanmasında Devlet Personel Dairesine yer verilmemesini yererek, tecrübesiz ve yeteneksiz kimselere kanunun hazırlatıl-masının bir çok aksaklıklar ortaya çıkardığını, bugünkü sızlanma ve haksızlıkların meydana çıktığını ifade etti.

Personel kanununda değişiklik yapan 1327 sayılı kanunun çok büyük bir gizlilik içinde hazırlandığını belirten Genel Sek-

reter, kanunun getirdiği değişikliklere geç ittila kesbedildiğini, buna rağmen 15 Mayıs 1970 te idarecilerin özellik ve niteliklerini belirten bir muhtıra hazırlanıp ilgili yerlere verildiğini, tasarı Bakanlar Kurulunca görüşülürken gerekli teşebbüslerin yapıldığını, meclis bütçe komisyonundaki çalışmaların takip edildiğini açıklayarak tasarının meclislerdeki safahatını ve bu sıralarda Dernek ve diğer meslekî kuruluşların çalışmalarını tarihleriyle belirtti.

Daha sonra kanunun lehimize çıkması için gayret sarfeden Senatör ve Milletvekillerine teşekkür ettiklerini belirten Sürbehan, Meclislerin yeni faaliyet döneminde tekrar çalışmalarının başladığını, bu arada tazminatların ödenmesi, için Bakanlığa örneği Dernekçe hazırlanan dilekçelerle müracaat edildiğini, red cevabı verilmesi üzerine Daniştayda dava açmak üzere hazırlık yapıldığını, bundan sonra izlenecek yolun kongrece tesbiti için olağanüstü kongreye gidildiğini, açıklayarak yeni kanundan neler beklendiğini, bize neler getirdiğini ve durum karşısında görüşlerinin neler olduğuna değindi.

1327 sayılı kanunun amacını Maliye Bakanı Mesut Erez'in beyan ve Hükümet gerekçesine istinaden açıklayan Sürbehan, kanunun ilkelerinin, Devlet

Personelinin hukukî ve mali statülerini birleştirmek, tek ücret ödemesi ve ücretlerde denklik yaratmak, değişen katsayı uygulamak, istihdamda yatay ve dikey hareketlilik sağlamak olduğunu, bu amaç ve yenilikler çerçevesi içerisinde kanunun idare amirlerini ayrı bir sınıf olarak kabul etmeyip genel idare hizmetleri sınıfı içerisinde tıpkı katip, daktilo, sekreter ve odacı gibi kabul ettiğini, tazminatları kaldırdığını, kadro düşüklüğü nedeniyle intibaklarda kayıplar olduğunu, üst derecelere yükselme olanaklarının önemli derecede kısıtlandığını, sınıf ve tazminat konularının yalnız idarecileri ilgilendiğini bunun dışında kalanların ise bütün memurları ilgilendiğini ifade etti.

Mülki idare amirlerinin ayrı bir sınıf olarak mütalaa edilmiyerek diğer sınıflara sokulamayan personelle birlikte bir torba içine konulmasının idareciler için haysiyet kırıcı olduğunu belirten Sürbehan, idarecilerin özellik ve niteliklerinden söz ederek bu konuda şunları söyledi:

«İdareci, Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki kalkınmasına öncülük eder.»

İdareci, Türk Devletinin ve hükümetlerinin temsilcisidir.

İdareci, yurdun güvenlik ve esenliğini sağlayarak, huzur içinde yaşanabilir bir ortam sağlar.

İdareci, Devletin bütün hizmet ve çalışmalarını halka götüren baş unsurdur.

İdareci, Devlet gücünü, şefkatini ve gönlünü, vatandaşın gönlüne sevgi ve saygı ile yerleştiren kişidir.

İdareci, demokratik düzen içinde, insan hak ve hürriyetleriyle beraber sosyal adaleti de sağlayacak plânlı kalkınma hareketlerinin en büyük sevk ve idare unsurudur.

İdareci, köy, belediye ve özel idarelerin, Devletin genel idaresiyle ahenk içinde çalışmalarını sağlayan murakabe ve vesayet fonksiyonu icracısıdır.

İdareci, mesai saati, bayram, tatil bilmeden her yerde ve her zaman görev yapan bir insandır.

İdareci, teşkilâtı olmayan, mercii bulunmayan, sorumluluğu kabul edilmeyen işlerin düzenleyicisi ve yürütücüsüdür.

Nihayet idareci, bütün kamu hizmetlerinin en yüksek seviyede koordinatörüdür..»

Sayılan ve daha bir çoklarını da belirtmek imkânı bulunan bu nitelik ve özelliklerin ayrı bir sınıf olarak idare amirlerinin kabulüne yeterli görüldüğünü, buna tarihî fonksiyonu da ekleyince başkaca

nitelik aramağa gerek olmadığını açıklayan Genel Sekreter, sınıf olmak için ne gibi ölçüler olması gerektiğinin belirtilmesinde yarar olduğunu, kamu idaresinin prensiplerinin, Türk idarecisine mevzuatla verilmiş statü ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal realitesi, mülki idare amirlerinin ayrı bir sınıf haline getirilmesini zorunlu kıldığını, belirterek tazminat konusuna değindi ve Türkiye'de ilk defa temsil ödeneği ve tazminata müstahak görülen idareciler olarak yeni kanunun bu tazminatı kaldırmasının büyük üzüntüsü içinde bulunduklarını, mülki idare amirlerinin yaptıkları görev, karşı karşıya bulundukları sorumluluk ve bunların Devlet için taşıdığı önem ve ağırlığın isabetli bir şekilde takdir edilerek, üniversite öğretim üyeleri, hakim ve savcılarla birlikte idarecilere de maaşlarından ayrı olarak bir ödenek verilmesinin kabul edildiğini, bu nitelik ve özelliklerin 1078 sayılı kanunun çıktığı 1968 yılından sonra mevzuat ve Türkiye'nin koşulları bakımından değişmediğini, personel kanunu ile bütün yan ödemeler kalktığına göre bunun bazı meslek grupları için yapıldığı gibi bir takım ek göstergelerle telafisinin mümkün olduğunu, Türk idarecisi-

nin, personeli geçim endişesinden kurtarmak için çıkarılan kanunla mağdur edilmiş bulunduğunu, kazanılmış hakların elinden alındığını, evvelce aldığı net maaş miktarlarından 100 ilâ 300 lira daha noksan almasına sebebiyet verildiğini söyledi.

Daha sonra hakimlerde olduğu gibi idarecilere de bir kanun gereği olarak, gösterge üstü uygulaması yapılması gerektiğini söyleyen Sürbehan, meslek kuruluşları ve meslektaşların baskı ve etkileri ile yapılmak istenen yan ödemeler sisteminin yetersiz ve avutucu bir özellik taşıdığını, iş riski, iş ve teminindeki güçlük gibi hususların yalnız idarecilere değil, bütün kamu personeline uygulanabilecek yan ödemeler olduğunu, bu suretle yan ödemelerin Devlet personelinin ortak özelliklerine hitap ettiğini, halbuki mülki idare amirlerinin kendilerine has vasıfları ve bu vasıfları dolayısıyla Türk Devlet hayatında, Türk tarihinde, Türk sosyal hayatında vaz geçilmez yeri bulunduğunu iddia ettiklerini, gösterge üstü uygulaması hakkındaki talebin sırf maddiyat ve para meselesi olarak anlaşılmamasının hatalı olduğunu, bazı personele hangi sebep ve saiklerle gösterge üstü uygulaması yapılıyorsa, aynı sebeplerin fazlasıyla idarecilerde olduğunun nazara alınarak aynı statünün

uygulanması gerektiğini, bu isteğin altında ayrı bir sınıf olma davasının yattığını ifade etti.

Kadro ile intibak konusuna değinen Genel Sekreter kadro verilmemesi nedeniyle işgal edilen kadroya göre intibak yapılmasının bir çok haksızlıklar doğurduğunu, bütün bu aksaklıkların giderilmesi için Türk İdareciler Derneği, Mülkiyeliler Birliği, Mülkiye Müfettişleri Sendikası ve İşçileri Memurları Sendikasının var güçleri ile çalışmakta olduklarını, meslek kuruluşlarının, meslektaşları bu mesleğe intisap etmiş olmanın umutsuzluğundan, Türk idarecisinin, haysiyet kırıcı durumlara düşürülmüş olmanın utancından kurtarmak azim ve kararında olduklarını, güven birlik ve beraberlik beklediklerini söyledi-

Daha sonra gündemdeki maddeler üzerinde görüşlerini açıklasınlar diye üyelere söz verildi. Söz alanlar fazla olduğu için konuşmaların uzamaması amacıyla 5 er dakika ile sınırlandırıldı. Bu arada AnıtKabire çelenk konulması için bir heyet seçildi

Konuşmacılar daha ziyade Personel kanununun mülki idare amirleri için haysiyet kırıcı niteliği üzerinde görüşlerini açıkladılar ve bunların derhal

düzeltilmesi gerektiği noktasında birleştiler. Bu arada bazı konuşmacılar da meslek teşekküllerinin daha azimli bir çalışma yapmalarını istediler.

Görüşmelerin sonlarına doğru bir kısım meslektaşların teklifleriyle kongrenin dağılmasından sonra kongrece tesbit edilen hususların ve alınan kararların uygulanması için bir komite seçildi. Dokuz kişiden kurulu olan bu komite idarecilerin ayrı bir sınıf olması, tazminatların kaldırılması ile düşer olunan maddi zararın giderilmesi, intibakların düzeltilmesi gibi konularda Maliye ve İçişleri Bakanlığı nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunacak, gerektiğinde konuların Meclislerde izlenmesini yapacak ve gerçekleşmesine çalışacaktır. Bu konularda zaman zaman zaman meslektaşlara da bilgi verecektir.

Kongre çok olgun bir hava içerisinde devam etti ve kongrenin sonunda Atatürk'ün Zafer Meydanındaki anıtına bir çelenk konulması kabul edildi. Meslekdaşlar toplu halde Zafer Meydanına giderek çelenk koymuş ve saygı duruşunda bulunarak dağılmışlardır.

Aynı akşam saat 18.30 da Anadolu Kulübünde bir kokteyl verilmiş ve meslektaşların sohbet etmeleri sağlanmıştır.

Kongre tarafından kuruldu-

ğunu söz konusu ettiğimiz komite kongrenin kendisine tevdi ettiği görevleri şu şekilde sıralamıştır:

«I—Mülki İdare Amirliğinin Bucak Müdürlüğü, Kaymakamlık, Valilik yapanlarla, bu sıfatı kazandıktan sonra İçişleri Bakanlığının merkez ve taşra kuruluşlarında çeşitli görevlerde çalışan personeli kapsayan ayrı bir sınıf olarak 657 sayılı kanun içerisinde gerçek yerlerini alması,

II — Mülki İdare Amirlerinin ellerinden alınan kazanılmış haklarının iadesi,

III — 1327 sayılı Kanunla alt üst edilen personel rejminin yeni baştan düzenlenerek Mülki İdare Amirlerinin Devlet için taşıdığı değer, temsil sıfatları ve fonksiyonlarının güç ve riskli yönleriyle dengeli bir statüye kavuşturulmaları.

IV — Mülki İdare Amirlerine tarafsız ve bağımsız olarak görev yapma ve çalışma güvenliğinin sağlanması ve atanma ve değerlendirilmelerine ilişkin objektif esasların kabul ettirilmesi,

V — İl ve İlçe örgütlerine her türlü hizmet olanaklarının sağlanması,

VI — Kaymakamların il özel idarelerine ilişkin görevleri karşılığına ücret almalarının teminidir.»

• **Kitaplığımıza Gelen Kitaplar Mer'a, ve Yayda Davaları, Köy Orta Malları, İdarî Sınır Anlaşmazlıkları**

Yargıtay I. inci Hukuk Dairesi Üyesi Ali Arca ve İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşaviri Tevfik İmsel tarafından yazılan «mer'a ve Yayla Davaları, Köy Orta Malları, İdarî Sınır Anlaşmazlıkları» adlı kitap içindekiler önsöz ve sonuç kısmı hariç 621 sayfadan ibarettir.

Kitabın önsözünde toprağın önemine değinilmekte ve bir devlet için en başta gelen unsurun toprak olması nedeniyle toprakla ilgili, ihtilaf ve anlaşmazlıkları halletmek üzere bir Toprak Hukukunun doğduğu, mer'a ve yaylaların hayvancılığın gelişmesini sağlayan ve ulusal ekonomiyi güçlendiren topraklar olduğu için bu konuyu düzenliyen hükümlerin de Toprak Hukuku içinde yer almasının gerektiği, yurdumuzda, özellikle geçimi hayvancılığa bağlı olan köyler için mer'aların büyük hayatî önemi olduğu, zira köyün var veya yok olmasının mer'a ve yaylaktan yararlanmasına bağlı olduğu, bu itibarla bu topraklar nedeniyle yıpratıcı anlaşmazlıkların ve silâhlı çatışmaların meydana geldiği, konunun dün olduğu kadar bugün de büyük bir önem taşıdığı

belirtilerek yaylak ve mer'alarla ilgili olarak bir çok kanunlar bulunduğu, bunların yanısında anlaşmazlıklara çözüm yolu getiren Yargıtay İçtihatlarının da bulunduğu açıklanmaktadır.

Çeşitli kanunlarda yer alan perakende hükümlerin kitapta bir düzen içinde incelendiği belirtilen önsözde, böylece dağınık ve geniş olan konuya toplu bir şekilde bakmak imkânının sağlandığı, ayrı bir bölümde derlenen Yargıtay İçtihatları ile, konunun pratik yönden de açıklığa kavuşturulmuş olduğu, kitabın bu bakımdan nazarî ve amali bir değer taşıdığı ifade edilerek yazarlarının başarısı öğülmüştür.

Kitabın sunuş kısmında, idareci ve hukukçuların meslek hayatlarında karşılaştıkları ve toplum hayatı üzerinde derin izleri bulunan İdarî sınır anlaşmazlıklarının altında yatan gerçek çekişme konusunun mer'a yaylak ve kışlak ile köy orta malları olduğunun görüldüğü, bu itibarla kitapta yasa hükümleri ile Yargıtay ve Danıştayın konu ile ilgili kararlarının toplandığı, ilgili kitapların incelendiği belirtilerek konuların kitapta nasıl bir ayırım içinde sıralandığı açıklanmıştır.

Hukukçular, idareciler ve bu konu ile ilgili köy ve belediye tüzel kişilikleri ile halka, özellik-

le tatbikatçılara bu konuda her zaman güvenle başvurabilecekleri, akla gelebilen her soruyu cevaplandırmaya çalışan bir kitap hazırlandığı belirtilen sunuşta, kitabın her türlü eleştirmeye açık olduğu, daha geniş, daha derin ve daha isabetli görüşleri kapsayan eserlerin yazılmasına yol açacağı ifade edilmiştir.

Kitapta konular üç ayırımda incelenmektedir

Birinci ayırım Mer'a ve Yayla Davaları, Köy Orta Malları konularını kapsamaktadır. Birinci Bölüm, Konuya giriş, İkinci Bölüm, Konu Bakımından Toprak Hukukunu içine almakta ve burada, Eski Toprak Rejimi adı altında İslâm Hukuku, Selçuklular Devri, Osmanlılar Devri ayrı ayrı incelenmekte ve Osmanlı Devri de Arazi Kanunnamesinden önce ve Arazi Kanunnamesi Devri diye ayrılarak açıklanmakta ve Arazi - i Memlûke, Araiz-i Emiriye, Sahih vakıflar, metruk topraklar ve ölü topraklar incelenmektedir.

İkinci bölüm içinde mütalaa edilen Yeni Toprak Rejimi de keza Medeni Yasa Hükümleri, Köy Kanunu Hükümleri, 474 Sayılı Yasa, 2502 Sayılı Yasa İskan Yasaları, Belediye Yasası, Tapu Yasası, Kadastro ve Tapu Tahriri Yasası, Çiftçiyi Topraklandırma Yasası, Orman Yasaları, Tapulama Yasaları, 5917 Sayılı

Yasa gibi konuları açıklamaktadır.

Üçüncü Bölüm, Tanımlamaya ayrılmıştır. Burada Mer'anın, Yayla (yaylak)' ın kışlak'ın genel olarak köy orta malının tanımlamaları yapılmaktadır.

Dördüncü Bölüm, Mer'a yayla, ve köy orta mallarının ortak özellik ve niteliklerini kapsamakta ve burada, mer'aların tescil konusu olmayacağı, süre aşımının işliyemeyeceği, özel mülkiyet konusu olmayacağı, mer'a üzerinde tesis kurulamayacağı, sulh olunamayacağı, mer'anın kendisi ve kullanma sekimin değiştirilemeyeceği konuları açıklanmakta ve mer'aların vergi ve ücrete bağlı olmadığı, ispat yükümünde özelliği bulunduğu, gösterilerek, mer'aların kiraya verilme sorunu ve kamulaştırma konusu işlenmektedir.

Beşinci Bölümde, Mer'a yayla ve köy orta mallarının mahiyeti ve hükümleri konuları incelenmekte ve burada, kullanma ve yararlanma hakkı, dava hakkı, tazminat isteme hakkı konuları açıklığa kavuşturulmaktadır.

Altıncı Bölüm, Mer'a yayla ve kışlak orta mallarının ısbatı (tahsis - özgülleme) başlığını taşımakta ve burada, genel olarak tahsis, tahsis (özgülleme)

belgeleri, tahsis niteliğinin kazanılması ve özellikleri, tahsis belgesinin kapsamı ve koşulları, kadim yararlanma gibi konular incelenmektedir.

Yedinci Bölümde, açılacak davaların mahiyeti ve nitelikleri ayrıntılı bir şekilde işlenmekte ve burada, elatmanın ve çekişmenin önlenmesi davaları, tapu iptali davaları, yıkma ve sökme davaları, tazminat ve ecrimisil davaları, kamulaştırmadan doğan davalar açıklanmaktadır.

Sekizinci Bölüm, yaylak, kışlak ve baltalık yerlerin özellik ve ayrıcalıklarını başlık almakta ve burada, özellikleri, baltalık davaları işlenmektedir.

Dokuzuncu Bölümde, diğer köy ortamları açıklanmakta ve burada, köy orta mallarının ayırımı yapılarak, umumun yararlanmasına ayrılan köy orta malları ile kamu hizmetlerinde kullanılan köy ortamları, köy orta malı dışında kalan yerler ayrı ayrı incelenmektedir.

Onuncu Bölüm, köy orta malları üzerindeki kaynaklar ve akarsular başlığını taşımakta ve burada, durgun sular, yer altı suları, akar sular ayrı ayrı işlenmektedir.

Onbirinci Bölümde, mer'a ve yayla davalarında usul sorunları açıklanmakta ve burada, görev, yetki, dava açma yeteneği, davaya

ardalık (halefiyet), vekille temsil, davaya katılma, dava üzerinde anlaşma, gıyap, dava süresini geçirme, keşif ve bilirkişi, tanık dinletme, yargılama gideri ve vekalet ücreti, kanun yolları, kesin hüküm, yargılanmanın tekrarlanması (iadei muhakeme) gibi konular detaylı olarak incelenmektedir.

Onikinci Bölüm, köy orta mallarına karşı işlenen suçlar başlığını taşımakta ve burada, Türk Ceza Kanununa göre, suçun basit işlenişi, suçun ağırlatıcı şekli, yapılan zararın değerine göre ceza, görevli mahkeme ve 5917 Sayılı Yasaya göre durum açıklığa kavuşturulmaktadır.

İkinci Ayırım, İdarî Sınır Anlaşmazlıklarına ayrılmış ve konular beş bölümde işlenmektedir.

Birinci Bölüm, köy sınırlarının tesbiti ve anlaşmazlıkların çözülmesi başlığını taşımakta ve burada, aynı bucağa bağlı iki veya daha fazla köy arasındaki sınırların tesbiti ve çıkacak anlaşmazlıkların çözülmesi, ayrı bucaklara, ilçelere ve illere bağlı köyler arasındaki sınır tesbiti işlemleri ve anlaşmazlıkların çözülmesi konuları açıklanmaktadır.

İkinci Bölümde, belediye sınırlarının tesbiti, belediyelerle

köyler arasında çıkacak sınır anlaşmazlıklarının çözülmesi işlenmekte ve belediye sınırlarının tesbiti, belediyelerle köyler arasında çıkacak sınır anlaşmazlıklarının çözülmesi konuları bu genel başlık altında açıklanmaktadır.

Üçüncü Bölüm, yeniden köy kurulması, yerlerinin değiştirilmesi, fek ve ilhaklar başlığını taşımakta ve burada, yeniden köy kurulması veya yerinin değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi veya ayrılmalari, bir köyün veya köylerin veyahut da köy kısımlarının belde haline getirilmesi, bir beldenin bazı kısımlarının ayrılarak ayrı bir belde haline gelmesi, bir beldenin tamamının diğeri bir belde ile birleşmesi, bir beldenin bazı kısımlarının komşu bir beldenin içine girmesi, köylerin ve köy kısımlarının bir belde sınırı içine girmesi, bir beldenin bir kısmının bağımsız bir köy haline gelmesi konuları işlenmektedir.

Dördüncü Bölümde, il ilçe ve bucak sınırlarının tesbiti ve uyuşmazlıkların çözülmesi konusu işlenmekte ve burada, il, ilçe ve bucak sınırlarının tesbitine ilişkin kanunî ve kazaî hükümler, merkez heyetlerinin çalışma esasları hakkında muhtıra gibi konular açıklığa kavuşturulmaktadır-

Beşinci Bölüm, İdarî yargı

yolları başlığını taşımakta ve burada, İdarî yargı usulüne ait hükümler, yürütmenin durdurulmasına ilişkin hükümlerin yaratacağı hukukî sonuçlar, iptal davaları ve hukukî sonuçları, muhakemenin iadesi ve karar düzeltilmesine ilişkin ve kazaî hükümler konuları ayrıcalıklarıyla işlenmektedir.

Kitabın Üçüncü Ayırımı konu ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi yorumları, içtihadı birleştirme kararları, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurul ve Daire Kararlarına hasredilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yorumları bu ayırımın Birinci Bölümünde, içtihadı Birleştirme Kararları İkinci Bölümünde, incelenmiştir.

Yargıtay ve Danıştay Genel Kurul Kararlarının açıklandığı Ayırımın Üçüncü Bölümünde, Köy Kanunu ile ilgili kararlar, 474 Sayılı Yasa ile ilgili kararlar, İskân Yasaları ile ilgili kararlar, Belediye Yasaları ile ilgili kararlar, Çiftçiyi Topraklandırma Yasası ile ilgili kararlar, Orman, Mer'a konusu ile ilgili kararlar, Tapulama Yasası ile ilgili kararlar, Köy Orta Mallarının özelik ve nitelikleri ile ilgili kararlar, kiralama sorunu ile ilgili kararlar, kamulaştırma ile ilgili kararlar, tahsis ile ilgili kararlar, kadim yarar-

lanma ile ilgili kararlar, elatmanın önlenmesi davalarıyla ilgili kararlar, sınırında mer'a yazılı tapu ve vergi kayıtlarının geçerliliği ile ilgili kararlar, tapu iptali davalarıyla ilgili kararlar, yıkma ve sökme davalarıyla ilgili kararlar, tazminat ve ecrimisil davalarıyla ilgili kararlar, yaylak ve kışlak ile ilgili kararlar, diğer köy orta mallarıyla ilgili kararlar, köy orta malları dışında kalan yerlerle ilgili kararlar, akarsu ve kaynak ile ilgili kararlar, usul sorunları ile ilgili kararlar, köy orta mallarına karşı işlenen suçlar konusundaki kararlar açıklanmıştır.

Bunlardan başka kitabın sonuna kanun maddelerine göre tanzim edilmiş bir arama cetveli ile bibliyografya konmuştur.

50 lira bedelle satılmakta olan bu yararlı kitaptan edinmek isteyenlerin yazarlarının adresinden temin etmeleri mümkündür. •

• Kaçakçılık Mevzuatı

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Başkanı Cevdet Menteş, 7. Ceza Dairesi Üyesi Adil Sanal, 5. Ceza Dairesi Üyesi Hakkı Egeseli tarafından yazılan bu eser Gümrük Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı, Tekel Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı, Uyuşturuca Maddeler Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı gibi ana konuları kapsamaktadır.

Kitabın Önsözünde, kaçakçılık suçları ile ilgili bütün

mevzuatı, uyuşturuca maddeler kaçakçılığı, 1177 sayılı Tütün ve Tekeli Kanununu da kapsayan eserin değişen içtihatları değerlendirilmiş olarak açıkladığı ve bu bakımdan meslektaşlara yararlı olma amacı taşıdığı, kitabın 1964 yılında yayımlanan ve tatbikatçılara ışık tuttuğuna inanılan Gümrük ve Tekel kaçakçılığı, Mevzuatı ve Tatbikatı adlı kitabın ikinci bir baskısı olmadığı, kitapta kanun maddelerinin altına lüzumlu açıklama ve düşüncelerin yazılmış olduğu, her madde ile ilgili Anayasa Mahkemesi Kararları,, Hükümet karar ve tebliğleri, Yargıtay içtihadı Birleştirme, Ceza Genel Kurulu ile Özel Dairenin en yeni karar ve içtihatlarının tarihlerine göre konmuş bulunduğu, kaçakçılık mevzuatı maddeleri ile diğer kanunlara olan yollamaların ayrıca işaret edilmiş olduğu belirtilerek kaçakçılık dava dosyalarını inceleyen

7. Ceza Dairesine yıllar itibariyle intikal eden dava dosyası adetleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

Önsözde bu konuda yapılan açıklamaya göre, sözü geçen daireye, 1964 yılında 1127, 1965 de 1828 1966 da 2035, 1967 de 1735, 1968 de 1524,1969 yılının

9. ayı sonuna kadar 1432 kaçak-

kaçakçılık dava dosyası intikal etmiştir.

Bu rakamların işlenen kaçakçılık suçlarının % 40'ı bile olmadığı belirtilen önsözde, yurdumuzdaki kaçakçılık suçlarının seneden seneye artmakta bulunduğu açıklanarak bu nedenlerle kitabın uygulayıcılar ve ilgililer için yararlı olduğu ifade edilmiştir.

Kitabın birinci kısmında, Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun Genel Hükümleri, Aramalar, Cezaî Hükümler, Gümrük ve İnhisarlar Kaçakçılığına ait Cezaî Hükümler, usuli Hükümler, Teşkilât ve Ek Maddeler genel başlıkları altında incelenmektedir.

İkinci Kısımda, Gümrük Kanunu, Genel Hükümler, Geçici Kabul Rejimi, Verginin Geri Verilmesi ve Erteleme, Gümrük işlemleri, Rejimler, Antrepo Rejimi, Transit Rejimi, Çıkış Rejimi, Sınır Rejimi, Gümrük Sınırları ve Gümrük Komisyoncuları, Iskan Kanunu genel başlıkları altında açıklanmaktadır.

İkinci Kitapta, Tekel Kaçakçılığı mevzuatı ve tatbikatı incelenmekte ve burada, Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu, Genel Hükümler ve Tütün Ticareti ile ilgili Hükümler başlıkları altında açıklanmaktadır. Daha sonraki kısımlarında ise İspirto ve

İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu, Çay Kanunu, Tuz Kanunu, Tuz Kanunu Hükümlerinin Tatbik Suretini Gösterir Talimatname gibi konular işlenmektedir.

Üçüncü Kitapta, Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı incelenmektedir. Burada, Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu, Ekim bölgelerinin tesbiti ile ilgili Yönetmelik açıklanmaktadır.

Daha önce de izah edildiği gibi her maddenin altına ilgili daire kararları, Anayasa Mahkemesi kararları, Yargıtay ve Danıştay kararları konmuş ve ayrıca bu konularla ilgili yönetmelik ve tüzüklerle kaçakçılıkla ilgili Uluslararası andlaşma metinleri kitapta yer almaktadır.

Yapılan açıklamadan da anlaşılacağı gibi kitap uygulayıcı ve ilgililer bakımından çok yararlıdır.

888 sayfadan ibaret olan kitap 95 lira, bedelle satılmaktadır. Edinmek isteyenler yazarların adresinden temin edebilirler.

• Hukuk İçtihatları Lügati (Alfabetik ve Sistematik Hukuk İçtihatları Külliyyatı)

Avukat Muzaffer Şamiloğlu tarafından yazılan «Hukuk içtihatları Lügati» (Alfabetik ve

Sistematik Hukuk İçtihatları Külliyyatı) adlı eser 847 sayfa olup Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Maliye itiraz komisyonu, Federal Mahkeme kararları, Adalet Bakanlığı tamim ve mütalâalarını içine almaktadır.

Kitabın önsözünde, hukuku alâkadar eden binlerce içtihadı havi eserler yayınlamasına rağmen, dava ve hadiselere uyabilen içtihat ve kararları bulma güçlüğü'nün nazara alındığı, kitabın hukuk sahasında ve tatbikatta azamî kolaylığı temin edecek şekilde alfabetik ve sistematik olarak hazırlandığı, kitap için 1929 yılından 1969 yılına kadar Adalet Bakanlığı ve Barolarca yayınlanan dergilerde hukukçular tarafından yayınlanan bir çok eserlerde ve Resmî Gazetede yer alan onbinlerce içtihadın tetkik ve gözden geçirildiği, bu içtihatlar içinde birbirine benzeyenlerin kitaba alınmadığı ancak müstakâr içtihatların seçildiği, hukukun gelişimi bakımından ve mukayese için uygulama kabiliyeti olmayan, ancak mühim sayılabilen az miktarda içtihadı da kitapta yer verildiği açıklanmıştır.

Kitabın kullanışlı olması, lügat gibi taşınması ve hemen hemen herkesin yararlanması amacıyla içtihatların konularına göre 114'e ayrılarak incelen

diği, faydalı olur düşüncesiyle her içtihadın altına mehzazının gösterildiği belirtilen önsözde, 7340 adet içtihat ve kararı içine alan kitabın yararlı olacağı beyen edilmektedir.

Kitapta konular alfabetik sıraya göre bir ayırıma tabi tutulmuş ve adli müzaharet, aciz vesikası, akıl hastalığı, altın, alacak, milli piyango, ücret, akitler, aktin feshi, şartnameler, mukaveleler, sözleşmeler, avans, aval, avarya, ayıp, hile babalık, velâyet, hesap, tanıma borç, borcun nakli, borçtan kurtulma, Bakanlıklar, belediye, bankalar gibi konuların tanımlama ve açıklamaları hukuk yönünden yapılmak suretiyle kitaptan yararlanma içtihatların ve ilgili kararların katkısı ile daha da kolaylaştırılmıştır.

Ayrıca, çocuk, çiftçi, cezai şart, temyiz kudreti delil, defter, define lûkata, eski hale getirme, evrak, ehli-vukuf, fen ehli, noter, evlâtlık, evlenme, evlenmenin feshi, butlan, ecrimisil, feragat, kabul, fuzuli işgal, fatura, faiz, fitre giyap kararı, gaiplik, gayrimenkul, müdahalenin men'i, sükna hakkı, satış vaadi, tescil, konuları detaylı olarak ve yukarıda sözü edilen içtihat ve kararlarla birlikte incelenmektedir.

Kitabın daha sonraki kısmında, hakim, savcı, hakem, hü-

küm, ilâm, ilâmların icrası, kanun, karar, hasım, husumet, haciz, haksız, fiil, hapis hakkı, hibe, haksız iktisap, iktisap, imza, adli tıp, istihkak, ihtiyatı tedbir, iadei muhakeme, islâh, ısrar, istifa, intifa hakkı, istihlâk, tezyidi bedel, tenkisi bedel, iştirâ halinde mülkiyet, ikametgâh, izalei şuyû, taksim, itiraz, iptal, ihtiyatı haciz, icra, iflâs, konkordato, icra imkân tazminatı, mal beyanı, cebri icra, tehiri icra, iş, işçi, hizmet, istirdat, inşaat, ihale, taksit, alım, satım, ifa, ikrar, kabul, kaziyei muhkeme gibi konular keza etraflı ve icthatlarıyla birlikte işlenmiştir.

Daha sonra kitapta, keşif, komşu, komşu hakkı, köy işleri, kayyım müşavir, kefil, kefalet, kefalet mektubu, komisyon, kira, kira akdi, kira alacağı, kaptan, donatım, mühür, masraf, harç, mukaddemei beyyine, merci tayını, müddetler, süreler, mehil, müşterek mülkiyet, miras, mirasçılar, varis, tasarruf nisabı, tereke, tenkis, mahfuz hisse, mütemmim cüz, madenler, mer'a, yaylak, kışlak, harman yeri, mezarlık, muvazaa, mümessil, müruruzaman, nafaka, nikah, nişanlanma, nüfus, navlun, nakliye konuları ayrı ayrı ve örnek içtihatlarla ve kararlarla birlikte incelenmektedir.

Ayrıca kitapta, orman, ölünceye kadar bakma mukavele, piyango, pey akçesi, protesto, re-

kâbet, rehinler (menkul - gayrimenkul), selâhiyet, senetler bonolar, çekler, su (kaynak), hark, sulh, sukutu hak, sigorta, şahadet, şehitlik, şuf'a, şirketler, kooperatifler, cemiyetler, tebliğ, tatil, tavzih, temyiz, tashihi karar, tevhid, tefrik, tashihler, teferruat, tazminat, (zarar, ziyan, zimmet), tahliye, ticaret, ticarî muameleler, tellâl, simsar, takas, trampa, vazife, vekil, vekâletin nez'i, vekâlet ücreti, avukat, vakıf, veraset, tesis, tekke, vasi, vasiyetname, vesayet, yemin, yol (mürur hakkı), geçit, zilyetlik, gibi konular keza ilgili örnek içtihat ve mahkeme kararları ve tamimler çerçevesi içinde karar özetleri de dercedilerek işlenmektedir.

Kitabın baş tarafına kısaltmalar cetvelinden başka bir de bibliyografya konmuş bulunmaktadır.

Ciltsize 70 lira, ciltlisi 80 lira bedelle satılmakta olan kitap uygulamacılar ve ilgililer için çok yararlı görülmektedir.

Edinmek isteyenlerin, Muzaffer Şamiloğlu - Avukat - İzmir Caddesi No. 34/7 Ankara adresinden temin etmeleri mümkündür.

• Polis Magazin Dergisi

Mithat Engin Viranyalı tarafından aylık olarak çıkarılmakta

olan «Polis Magazin» adlı dergi 48 sayfa olup, tamamen zabıta ve idareyi ilgilleyen yazı ve makaleleri kapsamakta ve ayrıca günün konuları ve aktualitesi ile ilgili sorunları dile getirmektedir. Telif yazılar yanında ilginç görülen bazı çevirilerin de yayınlandığı dergi yararlı görülmüştür.

Örneğin Aralık 1970 tarihli nüshasında, zabıta ile ilgili bazı haberlerin dışında, Dr. Fazıl Küçük'ün «Kıbrıs Türkünün Mücadelesi», Mithat Deniz'in «Dikkat Salgın Var», Mehmet Kültenin «Gaziantep Merkez Kaşkolü», Nuri Tandoğan'ın «İstanbul Emniyet Müdürlüğü 5. Şube Müdürlüğünde bir Saat», başlıklı yazıları ile Tümgeneral Hüseyin Işık'ın «Polis Köpeği Tisza'nın Başarısı» adlı çevirisi. Jandarma Dergisinden alınan «Önleyici Kolluk Görevi» yazısı yer almaktadır.

Ayrıca, Jandarma Albayı Fikret Gülersoy'un «Dünün Bugünün Jandarması», Kemal Özüm'ün «Türkiyede Dolmuşçuluk ve Sorunları», Ordonat Yarbay Mustafa Dağcı'nın «Jandarma Teşkilâtında Ordu donatım Hizmetleri Yürüten Birlikler Na sil Kurulmalıdır.» yazıları dergiye girmiş bulunmaktadır.

Polisle ilgili tefrikalara ve sohbetlere de yer verilen dergi, zabıtayı olduğu kadar idareci ve

diğer ilgilileri de yararlandıracak niteliktedir.

Nüshası 2,5 liraya satılmakta olan derginin yıllık abone bedeli 30 liradır.

Dergiye abone olmak isteyenler Talâtpaşa Bulvarı, Sağanak Apartmanı No. 154/19 Dört Yol-Ankara veya İstanbul Bölge Müdürlüğü - İstiklâl Caddesi No. 364/18 Beyoğlu - İstanbul adreslerine müracaatla temin edebilirler.

• 9 Belediye Personelinin Eğitimi

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğretim Üyesi ve Türk Belediyecilik Derneği Sorumlu Müdürü Doçent Dr. Nuri Tortop tarafından yazılan «Belediye Personelinin Eğitimi» adlı eser, 190 sayfadan ibarettir.

Kitabın sunuş yazısında da belirtildiği gibi yazar bu eserde şimdiye kadar Türkiye'de yapılan belediye personeli ile ilgili eğitim çalışmalarının bir envanterini vermekte ve ayrıca bu eğitimin değerlendirilmesini yapmaktadır. Belediyelerin ilgili oldukları yurt dışı kuruluşlar ve bu kuruluşların belediyelere sağladığı olanaklar da eserde incelenmiştir.

Henüz özel bir araştırma konusu yapılmamış olan bir alanda böylesine derinliğine yapılmış bir inceleme ve araştırma dola-

yısıyla yazarının tebrike layık olduğu keza sunuşta belirtilmiş bulunmaktadır.

Kitabın Sunuş, Kısaltmalar, Çizelgeler, ve Önsöz'den sonra gelen Giriş kısmında, Belediyelerin kısa tarihçesi, Belediye Kanunu ve Belediye Sayıları, Belediyelerde çalışan personelin önemi konulan yer almaktadır.

Kitabın Birinci Bölümünde, Eğitimin önemi ve Türkiye'de Belediyelerin Personel Durumu, başlığı altında, eğitim ve önemi, Türkiye'de belediyelerin personel sayısı ve dağılımı, belediyelerde çalışan personelin öğrenim durumu, personelin belediye hizmetlerine giriş şekilleri, belediye personelinin hizmet içi eğitim durumu, belediye personelinin eğitimi zorunluluğu, belediye personelinin eğitimi ile ilgili kuruluşlar, Türkiye'de belediyecilik alanında eğitim teşebbüsleri gibi konular, ayrıntılı bir şekilde işlenmektedir.

İkinci Bölüm, Yabancı Ülkemde Belediye Personelinin Eğitimi genel başlığını taşımakta ve burada, Fransa, Birleşik Amerika, Almanya, İngiltere, İsveç, İran ve diğer ülkelerdeki (Asya-Afrika, İsrail, Finlandiya, Hollanda Norveç) uygulamalar ve hususiyle Fransadaki Ulusal Belediye idareciliği Okulu, Belediyecilik incelemeleri Ulusal Derneği, Lille İdarî Geliştirme ve

Yetiştirme Merkezi, Strasbourg Pratik İdare Okulu, Crolles Sosyal ve Belediye (Communal) Yetiştirme Merkezi gibi kuruluşlardaki eğitim olanakları incelenmektedir.

Üçüncü Bölümde, Türkiye'de Bazı Bakanlıklar ve Kuruluşların Belediye Personelinin Eğitimi ile ilgili Çalışmaları başlığı altında, imar ve iskân Bakanlığı, iller Bankası, içişleri Bakanlığı, Türkiye ve Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi kuruluşların eğitim konusundaki çalışmalarına değinilmektedir.

Dördüncü Bölüm, Türk Belediyecilik Derneğinin Belediye Personelinin Eğitim Alanındaki Çalışmaları başlığını taşımakta ve burada, Türk Belediyecilik Derneğinin Kuruluş ve amaçları belediye başkanları kursları, belediye başkanları bölge toplantıları, sevk ve idare kursları, küçük belediyelerin başkanlarını yetiştirme kursu, büyük belediyelerde şehirleşme sorunları konferansı, Türkiye'de Metropolitan idareler toplantısı, belediye katipleri kursları, Türk Belediyecilik Demeği Kongreleri, tiler ve Belediyeler Dergisi Som - Cevaplar (yazışma yolu ile eğitim) konuları işlenmiş bulunmaktadır.

Beşinci Bölümde, Belediyelerin Eğitimi genel başlığı altında, İstanbul Belediyesi, Ankara Belediyesi, İzmir Belediyesi, diğer belediyelerin eğitimi, belediyelerin yurt dışı ilişkileri konulan ele alınmakta ve incelenmektedir.

Kitabın Altıncı Bölümü, Belediye Personelinin Yetiştirilmesinde etkili olan Uluslararası Kuruluşlar başlığını taşımakta ve burada, Avrupa Konseyi Mahallî idareler Konferansı (Conference Europeenne des Pouvoirs Looaux), Avrupa Ödülü (Prix de l'Europe), Belediyelerarası Mübadele Planı (Echanges Intermunicipaux), Avrupa Mahallî idareler Konferansının kuruluş ve toplantıları, komisyonlar, yayınlar, Uluslararası Şehirler ve Mahallî idareler Birliği (U.I.V. - I.U.L.A), Avrupa Komünleri Konseyi (Conseil des Communes d'Europe), Kalkınma için Bölgesel işbirliği (R.C.D.), Diğer uluslararası kuruluşlar ele alınarak bunlara ait etraflı bilgiler verilmektedir.

Kitabın yedinci ve son bölümünde, Yeni Personel Rejimi ve Belediye Personelinin Eğitimi başlık olarak alınmakta ve burada, memurları ilgilendiren temel yasalarda eğitim konusu, Devlet Personel Dairesi Kuruluş Kanunu, Devlet Memurları Kanununda belediye personelinin eğitimi

konusu, belediye personelinin Devlet Memurları Kanunu kapsamına alınması çalışmaları, işlenmekte ve sonuç seçme, bibliyografya, eklerle kitap son bulmaktadır.

Ayrıca kitabın baş tarafına kısaltmalar cetveli ile çizelge ler cetveli konmuş bulunmaktadır.

Yazar kitabın önsözünde, belediyelerin güçlü olmadığını, güçlü olmanın belli başlı iki unsurunun mali kaynak, ve yeterli sayıda ve nitelikte eleman olduğunu, bu iki yönden de belediyelerin sıkıntı içinde bulunduğunu, bu durumun belediyelerin kendilerine verilmiş olan görevleri yerine getirememeleri sonucu doğurduğunu, bu sıkıntının yalnız belediyelerde değil bütün İdarî kuruluşlarda çekildiğini açıklayarak insan gücü açığının kalkman ülkelerde karşılaşılan önemli sorunlardan biri olduğunu belirtmekte ve araştırmalarının nedenlerini şöyle açıklamaktadır :

«Bu araştırmamızda, belediyelerimizde halen çalışan personelin eğitim durumunu ortaya koymak, yabancı ülkelerde benzer kuruluşlarda belediye personelinin nasıl yetiştirildiklerine dair örnekler vermek, Türkiyede çeşitli örgütlerce yapılan eğitim çalışmalarının bir envanterini ortaya koymak ve

belediye personelinin eğitim derecesinin yükseltilmesi için bazı çözüm yolları getirmek amacını güttük.»

Kitabın önsözünde de belirtildiği gibi yazar araştırmaları sırasında yurt içi teşkilât ve kuruluşlardan başka yurt dışı kuruluşlardan da muhabere yolu ile aldığı bilgileri mukayeseli bir şekilde vermiş ve dip notlarında bunları göstermiş bulunmaktadır.

Açıklanan yönleri ile kitap belediyelerimiz, idareci ve uygulayıcılarımız için çok yararlı niteliktedir.

15 lira bedelle satılmakta olan kitaptan edinmek isteyenlerin Türk Belediyecilik Derneğinden temin etmeleri mümkündür.

• Kaybettiklerimiz

Mehmet Oral'ı kaybettik

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü emrinde çalışmakta olan Mehmet Oral, 11 Eylül 1970 tarihinde vefat etmiştir.

1331 yılında Hacıbektaş ilçe sinde doğmuş olan merhum, 1943 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiş ve idarecilik mesleğini seçmiştir.

Sıra ile çeşitli görevlerde bulunan Oral, bu arada, aşağıda gösterilen kuruluşlarda görev ifa etmiştir :

28/2/1941-1/5/1953 yılları arasında Ankara Özel İdare Yeğenbey ve Merkez Şubelerinde memur olarak bulunmuştur. Bu tarihlerde Hukuk Fakültesini bitirmiş bulunduğu askere gitmiş ve askerliğini yedek subay olarak ifa ettikten sonra tekrar memurluğa geçmiştir.

31 Ocak 1946 yılında Ankara il'i Şifre Memuru Refikliği yapan merhum, 22 Mayıs 1946 tarihine kadar bu görevde kaldıktan sonra, 1 Haziran 1946 dan 24 Ekim 1948 tarihine kadar Kırşehir ve Çorum İl'leri Maiyet Memurluklarında bulunmuştur.

Daha sonra Kaymakam olan Oral, 28 Ekim 1948 tarihinden 23 Ocak 1950 tarihine kadar, Şuhut Kaymakamlığında, 29 Ocak 1950 tarihinden 1 Temmuz 1950 tarihine kadar İdil Kaymakamlığında, 2 Temmuz 1950 tarihinden 9 Kasım 1951 tarihine kadar Şırnak Kaymakamlığında, 16 Kasım 1951 tarihinden 7 Mart 1953 tarihine kadar Beşiri Kaymakamlığında bulunduktan sonra, 12 Mart 1953 tarihinden 6 Ağustos 1954 tarihine kadar Anamur Kaymakamlığı, 31 Ağustos 1954 tarihinden 2 Nisan 1957 tarihine kadar Şefaatli Kaymakamlığı yapmıştır.

4 Nisan 1957 tarihinde Sivas Hukuk İşleri Müdürlüğüne atanan merhum burada 2 Ağustos 1957 tarihine kadar kalmış ve daha sonra 2 Ağustos 1957 tarihinden itibaren 5439 sayılı kanuna göre kendi kadrosu ile İller İdaresi Genel Müdürlüğü emrine atanmış ve ölümüne kadar burada çalışmıştı.

1950 yılında geçirdiği Tortükilos hastalığı sebebiyle görevinde eskisi kadar yararlı olamayan Oral 1962 yılında Almanya'ya tedavi için gönderilmiş ve orada ameliyat olmuştur.

Buna rağmen maruz kaldığı menhus hastalık yakasını bırakmamış ve kıymetli meslekdaşımızı çok sevdiği mesleğine daha fazla hizmet etme olanağını

ortadan kaldırarak Bakanlıktaki görevine devamı mecbur kılmuştur.

Bakanlıkta çalıştığı süre zarfında kendisini etrafındakilere sevdiren ve herkese gücünün yettiği kadar yardım ve iyilik etmekten zevk duyan merhum, kendisinden çok daha fazla faydalanabilecek bir yaşda aramızdan ayrılmakla meslekdaşları olan bizleri ve kendisini tanıyan herkesi fazlasıyla üzmüştür.

Evli ve 3 kız, bir erkek çocuk babası Mehmet Oral'ı rahmetle anarken, eşine, çocuklarına ve yakınlarına sabır ve başsağlığı dileriz.